

**ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ**

**ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ
ΔΙΚΑΙΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ
ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ
2000**

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ 2001
ISBN – 960-15-0547-4**

ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΔΙΚΑΙΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

Συντακτική Επιτροπή

1. Α. Ράντος, Σύμβουλος Επικρατείας
2. Π. Νάσκου-Περράκη, Επ. καθηγήτρια Διεθνούς Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Μακεδονία, Τμήμα Διεθνών Σπουδών
3. Μ. Σταυροπούλου, Υπεύθυνη Νομικού Τμήματος της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες - Γραφείο Αθήνας.
4. Α. Συκιάτου – Ανδρουλάκη, Δ.Ν. Πανεπιστημίου Σορβόνης, Συντονίστρια του Νομικού Τμήματος του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες.
5. Ν. Σιταρόπουλος, Δικηγόρος, Δ.Ν. (London, UCL), LL.M (Essex), Επιστημονικός Συνεργάτης της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.
6. Ι. Μπαμπασικά, Δικηγόρος, Νομική Σύμβουλος Ιατρικού Κέντρου Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων, Μέλος της Επιτροπής Πρόληψης Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Επιμέλεια : Έρικα Καλαντζή, Δικηγόρος

Κείμενα για δημοσίευση (δισκέτα και δύο δακτυλογραφημένα αντίτυπα) αποστέλλονται στη διεύθυνση :
Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες,
Υπόψη κας Μαρίας Σταυροπούλου
Ταυγέτου 23, 15452 Παλαιό Ψυχικό, τηλ. 6726462/3, φαξ : 6726417

Σύντμηση για παραπομπές: ΕΔΠΑ 2000, σελ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Αρθρογραφία		
Σταυροπούλου Μ. : Ένα άλμα στην προστασία των προσφύγων στην Ελλάδα – Η Επιτροπή του άρθρου 3 παρ. 5 του Π.Δ. 61/1999.....	15	
Εγκύκλιος του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου: Εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.....	25	
Νομολογία Ελληνικών Δικαστηρίων		
I. Απέλαση – αρχή της μη επαναπροώθησης	27	
Συκιώτου, Αθ.: Σχόλιο επί της απόφασεως 31/2000 της Επιτροπής Αναστολών του Συμβουλίου της Επικρατείας.....	33	
II. Είσοδος – παραμονή – εργασία αλλοδαπών, αιτούντων άσυλο και προσφύγων.....	83	
III. Διευκόλυνση εισόδου και προώθηση αλλοδαπών στην Ελλάδα – Ευθύνη μεταφορέων.....	93	
Νομολογία Διεθνών Δικαστηρίων και Οργάνων		
I. Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου	115	
II. Επιτροπή των Η.Ε. κατά των Βασανιστηρίων	211	
Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή – Ο Συνήγορος του Πολίτη		
Συστάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη	221	
Ετήσια Έκθεση 1999.....	228	
Συναντήσεις – Συνέδρια – Ανακοινώσεις		
Ακαδημαϊκό Δίκτυο Νομικών Μελετών για τη Μετανάστευση και το Άσυλο στην Ευρώπη.....	255	
Νομοθετικές Εξελίξεις		265
Στατιστικά στοιχεία 2000.....	267	
Βιβλιογραφία	271	
Δημοσιεύματα Τύπου	282	
Διευθύνσεις Διαδικτύου σχετικές με θέματα Προσφύγων και Μεταναστών	287	
Ευρετήριο αποφάσεων	289	

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Από το 1925 με τα πρώτα νομοθετήματα (Ν. 3275/25 και 4310/29) για τους αλλοδαπούς και από τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων διευρύνθηκε εντυπωσιακά το νομοθετικό πλαίσιο που ρυθμίζει την είσοδο και παραμονή των αλλοδαπών στην Ελλάδα. Η νομοθετική παραγωγή πύκνωσε ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία με επιστέγασμα την πρόσφατη ρύθμιση του Ν. 2910/2001. Παράλληλα, ειδικοί κανόνες ρυθμίζουν τη διακίνηση των υπηκόων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην κοινοτική επικράτεια, ενώ επιχειρείται η θέσπιση κοινής πολιτικής ασύλου και μετανάστευσης έναντι των υπηκόων τρίτων χωρών.

Η ανάγκη δικαστικής προστασίας του αλλοδαπού έδωσε την ευκαιρία σε διεθνή και εθνικά δικαιοδοτικά όργανα να διαμορφώσουν μια πλούσια νομολογία. Στο πρόσφατο 7^ο Συνέδριο της Διεθνούς Ένωσης των Ανωτάτων Διοικητικών Δικαστηρίων διαπιστώθηκε ότι οι υποθέσεις αλλοδαπών καταλαμβάνουν ήδη ένα μεγάλο τμήμα του δικαιοδοτικού έργου. Είναι η χαρακτηριστική η περίπτωση του *Conseil d'État* της Γαλλίας, όπου οι σχετικές διαφορές τετραπλασιάστηκαν τα τέσσερα τελευταία έτη με αποτέλεσμα ποσοστό 56% των εισαχθέντων κατά το έτος 2000 ενδίκων μέσων να αφορά θέματα του δικαίου των αλλοδαπών. Έντονη αυξητική τάση παρατηρείται και στα πινάκια του Δ' Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας με παράλληλη κατάθεση αιτήσεως ακυρώσεως και αιτήσεως αναστολής εκτελέσεως διοικητικών πράξεων που αφορούν αλλοδαπούς.

Η νομολογία διακρίνεται από την προσπάθεια να διαμορφώσει γενικές αρχές που να εξασφαλίζουν αποτελεσματική δικαστική προστασία στον αλλοδαπό και τα μέλη της οικογένειάς του. Βέβαια, ο δικαστής είναι υποχρεωμένος να κρίνει με βάση το πλαίσιο που έχουν διαμορφώσει η διεθνής και εθνική έννομη τάξη. Συχνά όμως διαφαίνεται η αγωνία του να συμφιλιώσει από τη μια πλευρά την κυριαρχική εξουσία των κρατών για τον καθορισμό των όρων υποδοχής αλλοδαπών πολιτών και από την άλλη το σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας των μετακινουμένων με δυσμενέστερες συνθήκες προσφύγων και μεταναστών.

Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών έχει εγκαινιάσει από το έτος 1998 την έκδοση ετήσιας επετηρίδας του Δικαίου των Προσφύγων και των Αλλοδαπών, όπου, μεταξύ άλλων, φιλοξενούνται αξιόλογα άρθρα ειδικών επιστημόνων και παρουσιάζεται συστηματικά η νομολογία διεθνών, αλλοδαπών και ημεδαπών δικαστηρίων. Η Επετηρίδα του 2000 δίδει έμφαση στη νομολογία αλλά περιέχει και μια πλούσια ύλη από τις νομοθετικές εξελίξεις και τη βιβλιογραφία μέχρι τη δραστηριότητα της ανεξάρτητης αρχής του Συνηγόρου του Πολίτη. Η εκδοτική αυτή πρωτοβουλία αξίζει κάθε

έπαινο και υποστήριξη αφού καλύπτει μια πραγματική ανάγκη ενημέρωσης όλων των ενδιαφερομένων για τα νομικά προβλήματα του ασύλου και της μετανάστευσης.

Μάιος 2001

*Χρίστος Γ. Γεραρής
Πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ύπατη Αρμοστεία έχει την ιδιαίτερη χαρά να είναι για τρίτη χρονιά σε θέση να παρουσιάσει την Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών, σε συνεργασία με τον εκδοτικό οίκο Αντ. Ν. Σάκκουλα. Η ύλη του τεύχους που κρατάτε στα χέρια σας είναι ιδιαίτερα πλούσια, γιατί τόσο στην Ελληνική έννομη τάξη όσο και στη διεθνή υπάρχουν σημαντικές εξελίξεις στα θέματα των προσφύγων, αλλά και των αλλοδαπών γενικότερα.

Στην Ελλάδα υιοθετήθηκε πολύ πρόσφατα καινούργιο νομικό πλαίσιο για τους αλλοδαπούς. Αν και αυτό δεν αφορά άμεσα τους πρόσφυγες και αυτούς που ζητούν άσυλο στην Ελλάδα, στην πράξη η εφαρμογή του νόμου θα είναι καθοριστικής σημασίας για την προστασία των δικαιωμάτων των προσφύγων και των μεταναστών.

Η νομολογία τόσο των Ελληνικών δικαστηρίων όσο και των διεθνών οργάνων που παρατίθεται στην Επετηρίδα για το έτος 2000 δείχνει ότι είναι δυνατή η εξισορρόπηση ανάμεσα στο δικαίωμα του κράτους να ελέγχει την είσοδο και την παραμονή των αλλοδαπών στο έδαφός του και στην υποχρέωσή του να σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις διεθνείς του υποχρεώσεις.

Στην παρούσα Επετηρίδα ο αναγνώστης και η αναγνώστρια θα βρουν, πέραν της νομολογίας του Συμβουλίου Επικρατείας και του Αρείου Πάγου, μια ανάλυση της νομολογίας της Επιτροπής Προσφυγών της ελληνικής διαδικασίας ασύλου, μια σειρά από ενδιαφέρουσες αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ιδιαίτερα σχετικά με το δικαίωμα των αλλοδαπών στην οικογενειακή ζωή) και τη σημαντική απόφαση Ραεζ της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων του ΟΗΕ. Επίσης παρατίθενται πορίσματα του Συνηγόρου του Πολίτη που αφορούν στους αλλοδαπούς και στους αιτούντες άσυλο.

Στο τέλος παρατίθεται όπως πάντα κατάλογος με πρόσφατη βιβλιογραφία, διευθύνσεις διαδικτύου, αλφαβητικό ευρετήριο και ευρετήριο των δικαστικών αποφάσεων.

Θέλω για μια ακόμα χρονιά να ευχαριστήσω την κυρία Έρικα Καλαντζή, που είχε την επιμέλεια της έκδοσης αυτής, τα μέλη της Συντακτικής Επιτροπής για την πολύτιμη συνεισφορά τους, καθώς και τους συναδέλφους μου στο Γραφείο της Αθήνας για την επιμονή τους και την αγάπη τους για το γνωστικό αντικείμενο του δικαίου των προσφύγων.

*Florinda Rojas Rodriguez
Αντιπρόσωπος του Γραφείου
της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα*

ΕΝΑ ΑΛΜΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Επιτροπή του άρθρου 3 παρ. 5 του Π.Δ. 61/1999

Μαρίας Σταυροπούλου *

Η Επιτροπή του άρθρου 3 παρ. 5 του Π.Δ. 61/1999 αποτελείται από έξι μέλη και εξετάζει σε δεύτερο βαθμό τις προσφυγές που ασκούν οι απορριφθέντες αιτούντες άσυλο. Γνωμοδοτεί προς τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης¹ για τη χορήγηση ή την απόρριψη του αιτήματος ασύλου (οριστική απόφαση της Διοίκησης επί της αίτησης ασύλου). Έως τον Ιούνιο 1999 οπότε και άρχισε να ισχύει το προαναφερόμενο προεδρικό διάταγμα στην Επιτροπή προήδρευε ο Νομικός Σύμβουλος του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και αποτελείτο από έναν ανώτατο αξιωματούχο του ίδιου Υπουργείου και δύο αξιωματούχους του Υπουργείου Εξωτερικών ένας εκ των οποίων ήταν μέλος της Ειδικής Νομικής Υπηρεσίας του Υπουργείου. Η Ύπατη Αρμοστεία παρακολουθούσε τις συνεδριάσεις της Επιτροπής ως παρατηρητής, είχε δικαίωμα να εκφράζει τις απόψεις της στις εξεταζόμενες περιπτώσεις, αλλά δεν είχε δικαίωμα ψήφου.

Αλλά από τον Ιούνιο 1999 η Ύπατη Αρμοστεία συμμετέχει στην Επιτροπή ως πλήρες μέλος, με δικαίωμα ψήφου μαζί με εκπρόσωπο του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών. Αυτά τα δύο νέα μέλη, σε συνδυασμό με την οργάνωση ανεξάρτητης από την ιεραρχία του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης γραμματείας ενδυνάμωσαν σημαντικά την ανεξαρτησία των απόψεων που εκφράζει η Επιτροπή. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του

---

* Η συγγραφέας είναι υπεύθυνη Προστασίας της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στο Γραφείο της Αθήνας. Οι απόψεις της δεν δεσμεύουν τον οργανισμό. Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην αγγλική στο *International Journal of Refugee Law*, Vol. 12 2000, pp. 90-96.

¹ Η προς τον Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης στις περιπτώσεις εφαρμογής της ταχύρυθμης διαδικασίας εξέτασης των αιτημάτων ασύλου.

δεύτερου εξαμήνου του 1999², οπότε και άρχισε να λειτουργεί η Επιτροπή κατ' εφαρμογή του Π.Δ. 61/1999 σπάνια η οριστική απόφαση του Υπουργού ή του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης παραγνωρίζει τις γνωμοδοτικές φύσης απόψεις της Επιτροπής. Πράγματι, το ποσοστό αναγνώρισης προσφύγων (σε πρώτο και δεύτερο βαθμό) αυξήθηκε από 5% σε 8%³ κυρίως λόγω της συμβολής της Επιτροπής στη διαδικασία αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα⁴.

Στο άρθρο αυτό περιγράφονται οι τάσεις της Επιτροπής όσον αφορά διαδικαστικά και ουσιαστικά ζητήματα, καθώς και η νομολογία της. Διαπιστώνονται σημαντικές βελτιώσεις, ειδικότερα όσον αφορά την αιτιολογία των απόψεων της Επιτροπής, το σύνολο των λεπτομερειών των συνεντεύξεων για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα, όπως καταγράφονται από τη Γραμματεία, καθώς και κάποια διαδικαστικά και ουσιαστικά ζητήματα και το γεγονός ότι η Επιτροπή λειτουργεί με τρόπο δίκαιο, γενναιόδωρο και φιλελεύθερο, σύμφωνα με τα Πορίσματα της Εκτελεστικής Επιτροπής της Ύπατης Αρμοστείας και το Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Αναγνώρισης του Καθεστώτος των Προσφύγων.

Διαδικαστικά Ζητήματα

Ασφαλής χώρα καταγωγής : η Επιτροπή δεν εφαρμόζει την έννοια της ασφαλούς χώρας καταγωγής και όλες οι περιπτώσεις εξετάζονται κατ' ουσία.

Τρίτη ασφαλής χώρα ή ασφαλής πρώτη χώρα ασύλου : δεν υπάρχουν «κατάλογοι τρίτων ασφαλών χωρών ασύλου»⁵. Η Επιτροπή έχει φι-

---

² Κατά το πρώτο εξάμηνο του 1999 η Επιτροπή λειτουργούσε όπως πρόβλεπε το άρθρο 4 του προϊσχύσαντος Π.Δ. 83/1993 «Διαδικασία εξέτασης αιτήσεως αλλοδαπού για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και τρόπος συνεργασίας και ενημέρωσης του εκπροσώπου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 36, τ. Α')

³ Το υψηλό ποσοστό αναγνώρισης προσφύγων σε δεύτερο βαθμό μπορεί εν μέρει να εξηγηθεί από το γεγονός ότι μόνον οι περιπτώσεις των πραγματικών προσφύγων προχωρούν στην άσκηση προσφυγής κατά της πρωτοβάθμιας απορριπτικής απόφασης. Στις περιπτώσεις αυτές οι πρόσφυγες εκπροσωπούνται από δικηγόρους, που στηρίζουν τα επιχειρήματα για τη χορήγηση ασύλου. Από την άλλη, το υψηλό αυτό ποσοστό μπορεί να επεξηγηθεί και από το σημαντικό ποσοστό των περιπτώσεων των προσφευγόντων που δεν εμφανίζονται, οπότε η σχετική απόφαση είναι απορριπτική.

⁴ Τονίζεται ιδιαίτερα ο ρόλος των μη κυβερνητικών οργανώσεων και ιδιαίτερα η συμβολή του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες.

⁵ Η παρατήρηση αυτή ισχύει και για τις αιτήσεις ασύλου που εξετάζονται σε πρώτο βαθμό.

λελεύθερη γνώμη όσον αφορά το ζήτημα αυτό, που σημαίνει ότι θεωρεί ότι η απλή διέλευση, ιδίως από την Τουρκία (από όπου έρχονται στην Ελλάδα οι περισσότεροι αιτούντες άσυλο και λαθρομετανάστες) δεν συνιστά αποτελεσματική λύση παροχής προστασίας στους πρόσφυγες⁶. Η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη την έννοια της τρίτης ασφαλούς χώρας μόνον εάν η τρίτη χώρα δέχεται την επανείσοδο του αιτούντα άσυλο και είναι εφικτή η επιστροφή του ενδιαφερόμενου στη χώρα αυτή. Όταν η επιστροφή στη τρίτη χώρα δεν είναι εφικτή, τότε η Επιτροπή απορρίπτει την εφαρμογή της έννοιας της «ασφαλούς τρίτης χώρας». Παραδείγματος χάρη, η Επιτροπή δεν εξέτασε το ενδεχόμενο της επιστροφής στη Συρία Τούρκων αιτούντων άσυλο, ή στο Πακιστάν Αφγανών αιτούντων άσυλο και πρότεινε να τους αναγνωρισθεί το καθεστώς του πρόσφυγα στην Ελλάδα. Ίδια ήταν η αντιμετώπιση της Επιτροπής στις υποθέσεις αιτούντων άσυλο από το Μυανμάρ, πρόσφυγα στο Μπαγκλαντές και από τη Ρουάντα, πρόσφυγα στη Ζάμπια (και στις δύο περιπτώσεις η δυνατότητα των πρώτων χωρών ασύλου να δεχθούν την επανείσοδο των προσφύγων κρίθηκε σχεδόν ανύπαρκτη).

Δικαίωμα σε προσωπική συνέντευξη και σε παρουσία νομικού συμπαραστάτη: Η Επιτροπή ενημερώνει τους προσφεύγοντες για το δικαίωμά τους να παραστούν ενώπιόν της στις συνεδριάσεις της και εξετάζει πάντα τους παριστάμενους αιτούντες άσυλο. Όταν όμως οι προσφεύγοντες έχουν νομοτύπως ενημερωθεί και δεν παρουσιάζονται ενώπιόν της, η Επιτροπή εξετάζει την υπόθεσή τους με βάση τα στοιχεία του φακέλου τους. Αυτές οι περιπτώσεις συνήθως απορρίπτονται, καθώς η απουσία των νομοτύπως ενημερωμένων προσφευγόντων εκτιμάται - όσον αφορά την αξιοπιστία τους - αρνητικά. Καθώς ο αριθμός των προσφευγόντων που δεν εμφανίζονται ενώπιόν της Επιτροπής είναι ιδιαίτερα σημαντικός και λαμβάνοντας υπόψη τους λόγους για τους οποίους οι αιτούντες άσυλο δεν ενδιαφέρονται για τη συνέχιση της διαδικασίας ασύλου στην Ελλάδα αποβλέποντας στη μετακίνησή τους σε άλλες χώρες της Ευρώπης⁷, η Επιτροπή έχει τη γνώμη ότι αν ο μη εμφανισθείς αιτών άσυλο παρέχει βάσιμους λόγους και επεξηγήσεις για την απουσία του από τη συνεδρίαση

---

⁶ Η Τουρκία διατηρεί τη γεωγραφική επιφύλαξη όσον αφορά στην εφαρμογή της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και η Επιτροπή αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στο γεγονός αυτό.

⁷ Οι λόγοι αναχώρησης των αιτούντων άσυλο από την Ελλάδα με προορισμό άλλες Ευρωπαϊκές χώρες δεν αποτελούν αντικείμενο ανάλυσης στο παρόν άρθρο. Κάποιοι από τους λόγους της συμπεριφοράς αυτής των αιτούντων άσυλο είναι : η δυσκολία πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου στην Ελλάδα, το υψηλό ποσοστό απόρριψης των αιτήσεων ασύλου σε πρώτο βαθμό καθώς και οι ακατάλληλες συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα.

στην οποία κλήθηκε να παραστεί, τότε η υπόθεσή του μπορεί να επανεξεταστεί. Η Επιτροπή αρνείται να αποφασίσει σε περιπτώσεις όπου δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις διερμηνείας που εξασφαλίζουν την πλήρη κατανόηση των περί ασύλου ισχυρισμών του προσφεύγοντα. Λαμβάνοντας όμως υπόψη ότι υπάρχουν σοβαρά προβλήματα στη Διοίκηση όσον αφορά στην ανεύρεση διερμηνέων, η Επιτροπή αναγκάστηκε να συμβιβαστεί σε κάποιες περιπτώσεις με την παρουσία διερμηνέων σε γλώσσα διαφορετική από τη μητρική των αιτούντων άσυλο (λόγου χάρι διερμηνεία από την αραβική για ιρακινούς κουρδικής καταγωγής), με την υπόθεση βέβαια ότι οι ενδιαφερόμενοι αιτούντες άσυλο κατανοούν και ομιλούν μια άλλη γλώσσα. Οι αιτούντες άσυλο καλούνται να παραστούν ενώπιον της Επιτροπής μαζί με το νομικό τους συμπαραστάτη, ο οποίος παρέχει συμπληρωματικές πληροφορίες, σχόλια και την κρίση του για την εξεταζόμενη υπόθεση.

Ζητήματα ουσίας

Ρήτρες αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα: Σε γενικές γραμμές η Επιτροπή εφαρμόζει τα κριτήρια της Ύπατης Αρμοστείας που αφορούν στον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα.

1. *Αποδιδόμενες πολιτικές δραστηριότητες :* η Επιτροπή θεωρεί ότι αποτελούν «πολιτικές πεποιθήσεις» με την έννοια του άρθρου 1 Α της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων. Έχουν αποδειχθεί σε κάποιες περιπτώσεις όπως σε έναν πολίτη της Αλγερίας που εθεωρείτο από τις αρχές της χώρας καταγωγής του ύποπτος συμμετοχής στο Ισλαμικό Μέτωπο Σωτηρίας καθώς και σε υποθέσεις Ιρακινών αιτούντων άσυλο.

2. *Παράνομη αναχώρηση από τη χώρα καταγωγής :* μπορεί να επιφέρει δυσανάλογη τιμωρία ή απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση σε περίπτωση επιστροφής. Η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη την παράνομη αναχώρηση των αιτούντων άσυλο όταν υπάρχουν και άλλοι λόγοι που συνηγορούν στην αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα (όπως στην περίπτωση των Ιρανών, αλλά και αιτούντων άσυλο από άλλες χώρες, π.χ. Σρι Λάνκα).

3. Η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη της στο πλαίσιο που προαναφέρθηκε το καθεστώς των *ανυπότακτων* (σε περιπτώσεις αιτήσεων ασύλου Ιρανών) καθώς και αυτό των *λιποτακτών*.

4. Οι *σωρευτικοί λόγοι* φόβου δίωξης στη χώρα καταγωγής αποτελούν συχνά τη βάση της αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα. Αυτή η αιτιολογική βάση αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας εφαρμόστηκε σε περιπτώσεις Ιρακινών, στους οποίους διαφορετικά θα είχε αναγνωρισθεί ανθρωπιστικό καθεστώς. Η δίωξη των μελών της οικογέν-

νειας αποτελεί έναν από τους λόγους της κατηγορίας αυτής, ο οποίος εξετάζεται σωρευτικά με την ανυποταξία ή λιποταξία ή την παράνομη αναχώρηση.

Ρήτρες αποκλεισμού: Οι περιπτώσεις που εξέτασε η Επιτροπή είναι ελάχιστες. Σε γενικές γραμμές η Επιτροπή εξετάζει κατ' αρχήν εάν συντρέχουν οι προϋποθέσεις αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα και εν συνεχεία εάν συντρέχει λόγος εφαρμογής των λόγων αποκλεισμού. Μια περίπτωση, η οποία εξετάστηκε το 1999 αφορούσε σοβαρό πολιτικό έγκλημα, για το οποίο καταδικάστηκε ο αιτών άσυλο σε μια άλλη χώρα. Σε μια άλλη περίπτωση της κατηγορίας αυτής, όπου το έγκλημα διαπράχθηκε εκτός της χώρας καταγωγής (παράνομη μεταφορά όπλων) η Επιτροπή αποφάσισε ότι δεν ήταν ιδιαίτερος σοβαρό ώστε να οδηγήσει στον αποκλεισμό του αιτούντα από την αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητας.

Παύση : η Επιτροπή εξετάζει την παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα όταν αυτό ανακαλείται για τους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση και ο πρόσφυγας προσφεύγει κατά της πρωτοβάθμιας ανακλητικής διοικητικής απόφασης. Ελάχιστες περιπτώσεις αναθεωρήθηκαν από την Επιτροπή. Αφορούσαν κυρίως στην παύση των συνθηκών υπό τις οποίες αναγνωρίστηκε το καθεστώς του πρόσφυγα. Σε αυτές τις περιπτώσεις η Επιτροπή προσπαθεί να διαπιστώσει και να κρίνει εάν οι αλλαγές στη χώρα καταγωγής είναι θεμελιώδους χαρακτήρα ώστε να δικαιολογούν την ανάκληση του καθεστώτος του πρόσφυγα.

Άλλα ζητήματα της πρακτικής της Επιτροπής όσον αφορά την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα

Όργανα δίωξης : η Επιτροπή δέχεται ότι η δίωξη την οποία επικαλούνται οι αιτούντα άσυλο μπορεί να προέρχεται από μη κρατικά όργανα. Έτσι γνωμοδότησε την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα στην περίπτωση ενός πολίτη της Αλγερίας, μέλους μετριοπαθούς κόμματος, ο οποίος εξέφρασε φόβο δίωξης από τους σκληροπυρηνικούς ισλαμιστές.

Θύματα εμφυλίων πολέμων: Σε γενικές γραμμές η Επιτροπή αντιμετωπίζει γενναιόδωρα την εφαρμογή της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 σε αυτές τις περιπτώσεις. Έτσι τα θύματα εμφυλίων πολέμων, ιδιαίτερα όταν εκφράζουν φόβο δίωξης για λόγους εθνοτικούς ή φυλετικούς θεωρούνται πρόσφυγες και τους χορηγείται άσυλο. Πρόκειται για την περίπτωση Αφγανών (όπου το ποσοστό αναγνώρισής τους από την Επιτροπή είναι ιδιαίτερα υψηλό) και κάποιων πολιτών της Σιέρα Λεόνε. Σε κάποιες περιπτώσεις Ταμίλ από τη Σρι Λάνκα ή άλλων πολιτών της Σιέρα Λεόνε η Επιτροπή πρότεινε ανθρωπιστικό καθεστώς.

Δίωξη λόγω φύλου: Σύμφωνα με την πρακτική της Επιτροπής, γυναίκες που έχουν προσωπικό ιστορικό δίωξης, ξέχωρο από αυτό των συζύγων τους ή άλλων μελών της οικογένειάς τους (πατέρα ή γιου) δικαιούνται σε αυτοτελή υποβολή αιτήματος ασύλου, το οποίο εξετάζεται ανεξάρτητα. Η Επιτροπή επιδεικνύει ιδιαίτερη ευαισθησία στην εξέταση γυναικών κρατουμένων, ασυνόδευτων γυναικών και γυναικών – αρχηγών μονογονεϊκών οικογενειών.

Εναλλακτική του ασύλου λύση εντός της χώρας καταγωγής: Η Επιτροπή εξετάζει σπανίως αυτό το κριτήριο και συνήθως δεν απορρίπτει τις αιτήσεις ασύλου με αυτήν τη βάση, εκτός από τις περιπτώσεις όπου είναι σαφές ότι η επιστροφή του αιτούντα άσυλο σε συγκεκριμένη περιοχή της χώρας καταγωγής είναι εφικτή σε συνθήκες ασφαλείας και σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το βάρος της απόδειξης: Όπως ήδη προαναφέρθηκε η Επιτροπή αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στη συνέντευξη των αιτούντων άσυλο και στην έκδοση των αποφάσεών της μετά από την παρουσία του προσφεύγοντα⁸. Η γενική συμπεριφορά του αιτούντα άσυλο – προσφεύγοντα και ο τρόπος με τον οποίο απαντά τις ερωτήσεις επηρεάζουν σημαντικά τις αποφάσεις της Επιτροπής. Το ελληνικό προσφυγικό δίκαιο αναφέρει ρητά ότι οι έγγραφες αποδείξεις δεν αποτελούν αναγκαία προϋπόθεση για την απόδειξη των περί ασύλου ισχυρισμών, και η Επιτροπή εφαρμόζει σχολαστικά αυτή την διάταξη. Στην πραγματικότητα η υποβολή έγγραφων αποδείξεων αποτελεί την εξαίρεση και όχι τον κανόνα στις περιπτώσεις όπου η Επιτροπή γνωμοδότησε θετικά. Όταν όμως υποβάλλονται έγγραφες αποδείξεις, όπως καταδικαστικές αποφάσεις, ταυτότητες μέλους κόμματος, άρθρα εφημερίδων που αναφέρονται ή που έχουν γραφεί από αιτούντες άσυλο, αποδείξεις της οικογενειακής σχέσης με άλλους αναγνωρισμένους πρόσφυγες κλπ, αυτές μπορεί να επηρεάσουν σημαντικά τη γνωμοδότηση της Επιτροπής. Στην περίπτωση ενός τούρκου αιτούντα άσυλο στον οποίο είχε χορηγηθεί ανθρωπιστικό καθεστώς η υποβολή έγγραφων αποδείξεων για τα πολιτικά εγκλήματα για τα οποία κατηγορήθηκε οδήγησε στην αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα.

Η Επιτροπή αξιολογεί την αξιοπιστία του αιτούντα άσυλο με γνώμονα τη συνοχή των απαντήσεων στις ερωτήσεις της και την παροχή βάσιμων επεξηγήσεων στις περιπτώσεις αντιφάσεων, τη γνώση για τη χώρα καταγωγής, το πολιτικό κόμμα στο οποίο ανήκει, την πολιτική ή ιδεολογική προσωπικότητά του κλπ. Η αναγνώριση του καθεστώτος του πρό-

---

⁸ Οι γνωμοδοτήσεις της Επιτροπής μπορούν να ληφθούν με πλειοψηφία. Στις περισσότερες όμως περιπτώσεις διατυπώνονται ομόφωνα με συναινετικές διαδικασίες.

σφυγα στα μέλη της εν στενή εννοία οικογενείας σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες αποτελεί στοιχείο υποστηρικτικό της αξιοπιστίας του αιτούντα άσυλο – προσφεύγοντα. Όσον αφορά τις πληροφορίες για την κατάσταση στη χώρα καταγωγής, η Επιτροπή στηρίζεται σημαντικά στις σχετικές εκθέσεις της Ύπατης Αρμοστείας και των μη κυβερνητικών οργανώσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και παροχής βοήθειας στους πρόσφυγες.

Κατά κανόνα η Επιτροπή κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου των προσφευγόντων δεν αξιολογεί αρνητικά :

1. Τη χρήση πλαστών εγγράφων: η Επιτροπή ζητά εξηγήσεις για τη χρήση αυτών των εγγράφων. Εάν ο προσφεύγων παρέχει επαρκείς εξηγήσεις για τη χρήση τους (π.χ. αδυναμία έκδοσης εθνικού διαβατηρίου λόγω της πολιτικής δραστηριότητάς του) η Επιτροπή τις δέχεται.

2. Τους αιτούντες άσυλο που δεν είναι εφοδιασμένοι με στοιχεία ταυτότητας: η Επιτροπή δέχεται ως φυσιολογικό το γεγονός ότι μια μειοψηφία του συνολικού αριθμού των αιτούντων άσυλο που φθάνουν στην Ελλάδα είναι εφοδιασμένη με έγγραφα ταυτότητας, ακολουθώντας τη συμβουλή των μεταφορέων, εκτός εάν αποδεικνύεται ότι με τον τρόπο αυτό αποπειρώνται να εξαπατήσουν τις αρχές.

3. Προσφυγή στους μεταφορείς: η Επιτροπή θεωρεί αυτή τη συμπεριφορά «φυσιολογική» λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς στις μετακινήσεις που επιβάλλονται τόσο στις χώρες καταγωγής όσο και στις χώρες προορισμού.

4. Αιτήσεις που υποβάλλονται με σκοπό την ακύρωση ή την αναβολή απόφασης απέλασης: λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι οι *καλόπιστοι* αιτούντες άσυλο δεν έχουν συχνά τη δυνατότητα να υποβάλουν αίτημα ασύλου με την άφιξη τους⁹ στην Ελλάδα και ότι συχνά έχουν πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου όταν συλλαμβάνονται και κατηγορούνται για παράνομη είσοδο ή παραμονή στη χώρα, η Επιτροπή απορρίπτει τον καταχρηστικό χαρακτήρα αυτών των αιτήσεων.

5. Αιτήσεις ασύλου που υποβάλλονται εντός της Ελληνικής Επικράτειας: για τους λόγους που αναφέρονται στην προηγούμενη παράγραφο η Επιτροπή απορρίπτει το χαρακτηρισμό ως καταχρηστικής της αίτησης ασύλου η οποία δεν υποβλήθηκε αμέσως με την άφιξη του προσφεύγοντα στη χώρα εάν ο τελευταίος παρέχει επαρκείς εξηγήσεις για την καθυστέρηση (π.χ. άγνοια των διαδικασιών, συνεχείς επαναλαμβανόμενες προσπάθειες καταγραφής του αιτήματος ασύλου από τις αστυνομικές αρχές κλπ).

Η αξιοπιστία των αιτούντων άσυλο μπορεί ωστόσο να περιορισθεί στις εξής περιπτώσεις:

---

⁹ Βλ. υποσημείωση 7.

1. όταν ο προσφεύγων παρέχει στην Επιτροπή μόνον αντιφατικές απαντήσεις και εμφανίζεται απρόθυμος να παρέχει διευκρινίσεις,
2. όταν υποβάλλονται έγγραφες αποδείξεις, η γνησιότητα των οποίων αμφισβητείται σοβαρά (ιδιαίτερα όταν υποβάλλονται όμοιου τύπου έγγραφα από πολλούς αιτούντες άσυλο από την ίδια χώρα καταγωγής),
3. όταν, ειδικότερα μετά τη σύλληψη ομάδας, οι αιτούντες επαναλαμβάνουν την ίδια ιστορία, δημιουργώντας αμφιβολίες όσον αφορά την ειλικρίνειά τους,
4. όταν υπάρχουν σοβαρές αμφιβολίες όσον αφορά την πραγματική χώρα καταγωγής των αιτούντων άσυλο (διαπίστωση που αξιολογείται με ερωτήσεις ιστορικού και γεωγραφικού περιεχομένου της εν λόγω χώρας, ελλείψει ειδικών γλωσσολογικών εξετάσεων). Έτσι απορρίφθηκαν οι περιπτώσεις μερικών Αφρικανών αιτούντων άσυλο αλλά και ενός Ιρανού ο οποίος με την άφιξή του στην Ελλάδα δήλωσε Ιρακινός,
5. όταν δεν υπάρχει λευκό ποινικό μητρώο, στο οποίο αναφέρονται καταδίκες για σοβαρά αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου (π.χ. εγκλήματα που αφορούν παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών, ληστείες) και ο προσφεύγων υπέβαλε το αίτημα ασύλου πριν από την απέλαση προκειμένου να την ματαιώσει.

Μη επαναπροώθηση : Σε ορισμένες περιπτώσεις η Επιτροπή έχει προτείνει στον Υπουργό Δημόσιας Τάξης όπως για ανθρωπιστικούς λόγους να μην επαναπροωθούνται οι απορριφθέντες αιτούντες άσυλο στη χώρα καταγωγής τους. Η πρόταση αυτή ισχύει για τις εξής περιπτώσεις: όταν υπάρχει πραγματική αδυναμία επαναπατριsmού του προσφεύγοντα στη χώρα καταγωγής του (π.χ. λόγω διεθνούς αποκλειsmού, έλλειψης αναγνώρισής του ως πολίτη της από τη χώρα καταγωγής του κλπ), μακρόχρονη παραμονή στην Ελλάδα, νεαρή ηλικία, λόγοι υγείας και οικογενειακοί λόγοι ή η άσχημη οικονομική κατάσταση στη χώρα καταγωγής. Η Επιτροπή έχει επίσης προτείνει τη χορήγηση ανθρωπιστικού καθεστώτος σε κάποιες περιπτώσεις θυμάτων εμφυλίου πολέμου και αδιάκριτης βίας. Σε Αιθίοπες, Ταμίλ από τη Σρι Λάνκα και σε κάποιους αιτούντες άσυλο από την Αφρική χορηγήθηκε ανθρωπιστικό καθεστώς όπως γνωμοδότησε η Επιτροπή.

Η πρακτική της Επιτροπής όσον αφορά ειδικές ομάδες αιτούντων άσυλο

Κατά τη διάρκεια του 1999 η Επιτροπή εξέτασε πολλές περιπτώσεις Αφγανών (οι περισσότεροι από τους οποίους ανήκαν στη φυλή Χατζάρα ή ήσαν Τατζέκοι) και Τούρκων (οι περισσότεροι από τους οποίους

ήσαν κουρδικής καταγωγής και είχαν σαφώς πολιτική προσωπικότητα)¹⁰. Υψηλό ήταν επίσης το ποσοστό των προσφευγόντων από τη Δημοκρατία του Κονγκό (και στους τρεις αναγνωρίστηκε το καθεστώς του πρόσφυγα) και από το Σουδάν (κυρίως από το Νότιο Σουδάν). Στην περίπτωση των Ιρανών και των Ιρακινών, που αποτελούν τις σημαντικότερες ομάδες αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα, τα αποτελέσματα της Επιτροπής εξαρτώνται από τις κατ' ιδία περιπτώσεις.

Συμπέρασμα

Η Επιτροπή υπό τη σημερινή της μορφή έχει ήδη αρχίσει να αποκαθιστά, τουλάχιστον εν μέρει, την εμπιστοσύνη στην Ελληνική διαδικασία ασύλου. Ελπίζεται ότι η διαδικασία σε πρώτο βαθμό (όπου το ποσοστό αναγνώρισης προσφύγων είναι κατώτερο του 3%) θα επηρεασθεί θετικά και ότι στις πλέον ειλικρινείς περιπτώσεις θα αναγνωρίζεται το καθεστώς του πρόσφυγα χωρίς να πρέπει να εξετάζονται σε δεύτερο βαθμό¹¹.

Αθήνα, Μάιος 2000

---

¹⁰ Περίπου 40 προσφυγές Αφγανών και δέκα πέντε Τούρκων εξετάστηκαν από την Επιτροπή.

¹¹ Η διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής είναι χρονοβόρα και βεβαίως ιδιαίτερα έντονη για όσους συμμετέχουν σ' αυτήν. Η διαδικασία προσφυγής δεν εξασφαλίζει την αναθεώρηση κάθε αρνητικής απόφασης.

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Ο ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΥΣ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ**

**Αθήνα, 28.12.2000
Αριθμ. Πρωτ. 3993/Εγκ. 9**

**Προς
Τους κκ. Εισαγγελείς Εφετών**

ΘΕΜΑ: ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΣΔΑ

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ), η οποία κυρώθηκε με το ν. δ. 53/1974 και εντάχθηκε στην εσωτερική έννομη τάξη με την υπερνομοθετική ισχύ που προσδίδει σ' αυτήν το άρθρο 28 παρ. 1, εδαφ. α' του Συντάγματος, με το άρθρο 6 παρ. 1 αναγνωρίζει δικαίωμα σε δίκαιη δίκη. Ειδικές εκφάνσεις του δικαιώματος αυτού, στο χώρο της ποινικής δικαιοσύνης, είναι οι ρυθμίσεις που εισάγονται με τις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 6.

Η παράγραφος 2 αναφέρεται στο τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου μέχρι της νομίμου αποδείξεως της ενοχής του, ενώ η παράγραφος 3 περιγράφει συγκεκριμένα δικαιώματα του κατηγορουμένου ο σεβασμός των οποίων εγγυάται τη διεξαγωγή χρηστής δίκης και την έκδοση ορθής απόφασης. Ειδικότερα:

I. Ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα, σε σύντομο χρόνο και σε γλώσσα που κατανοεί, να πληροφορηθεί λεπτομερώς τη φύση και τον λόγον της εναντίον του κατηγορίας. Το δικαίωμα αυτό συμπληρώνεται από την πρόβλεψη ότι δικαιούται δωρεάν παραστάσεως διερμηνέως, εάν δεν εννοεί ή δεν ομιλεί την χρησιμοποιούμενη γλώσσα. Το δικαίωμα αυτό εκτείνεται σε όλες τις φάσεις της ποινικής διαδικασίας, από την άσκηση της ποινικής δίωξης έως την αμετάκλητη περάτωσή της. Ειδική ρύθμιση του δικαιώματος αυτού περιέχει και ο Κ.Ποιν.Δ. (άρθρο 233 επομ.).

II. Η ΕΣΔΑ προβλέπει ότι ο κατηγορούμενος έχει το δικαίωμα να υπερασπίσει ο ίδιος τον εαυτόν του ή να αναθέσει την υπεράσπισή του σε συνήγορο που αυτός θα επιλέξει. Και όταν ακόμη δεν έχει να πληρώσει συνήγορο πρέπει να διορίζεται συνήγορος, κατά τα ειδικότερον οριζόμενα στο άρθρο 96 Α Κ.Ποιν.Δ. Υποχρέωση διορισμού συνηγόρου υπάρχει και όταν ακόμη κατηγορείται για αξιόποινη πράξη που φέρει βαθμό

πλημμελήματος, η υποχρέωση δε αυτή εκτείνεται σε όλες τις φάσεις της ποινικής διαδικασίας.

III. Ο κατηγορούμενος έχει ακόμη το δικαίωμα να του παρασχεθούν όλες οι ευκολίες που είναι αναγκαίες για την προετοιμασία της υπεράσπισής του και ειδικότερα να εξετάσει τους μάρτυρες κατηγορίας και να προσκαλέσει και εξετάσει μάρτυρες υπεράσπισης υπό τους ίδιους όρους που εξετάστηκαν οι μάρτυρες κατηγορίας.

Η χώρα μας, από το Νοέμβριο 1985 που αναγνώρισε δικαίωμα ατομικής προσφυγής στα όργανα της ΕΣΔΑ, επανειλημμένως βρέθηκε εγκαλούμενη ενώπιον του ΕΔΔΑ και καταδικάστηκε για παραβιάσεις της ΕΣΔΑ. Παραβιάσεις της ΕΣΔΑ, στο χώρο απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, επισημάνθηκαν και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI).

Έχω την εκτίμηση ότι οι παραβιάσεις της ΕΣΔΑ, από τις οποίες η χώρα μας εμφανίζεται ως μη σεβόμενη τα ανθρώπινα δικαιώματα, οφείλονται σε ελλειπή ενημέρωση των κ.κ. δικαστικών και εισαγγελικών λειτουργών, καθώς και των ασκούντων γενικά και ειδικά προανακριτικά καθήκοντα αστυνομικών και άλλων διοικητικών υπαλλήλων. Για τον λόγον αυτόν παρακαλώ όπως, ... συστήσετε στους κ.κ. εισαγγελικούς λειτουργούς τη μελέτη και συστηματική ενημέρωσή τους στις ενδιαφέρουσες την ποινική διαδικασία ρυθμίσεις της ΕΣΔΑ και ακολούθως εκείνοι, κατά το μέτρον της αρμοδιότητά τους, να δώσουν σχετικές οδηγίες και στα ασκούντα προανακριτικά καθήκοντα αστυνομικά και άλλα διοικητικά όργανα.

Επωφελούμαι της ευκαιρίας να επισημάνω γενικότερα ότι οι ρυθμίσεις της ΕΣΔΑ, καθώς και του από 16 Δεκεμβρίου 1966 Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα που κυρώθηκε με το ν. 2642/1997, επηρεάζουν την ισχύν πολλών κανόνων του ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου που αναφέρονται στο περιεχόμενο των ατομικών δικαιωμάτων και τον τρόπο άσκησής τους. Η διαπίστωση αυτή δημιουργεί την υποχρέωση στους δικαστικούς και εισαγγελικούς λειτουργούς να προβληματίζονται για τη συμβατότητα των εφαρμοζομένων ρυθμίσεων του εσωτερικού δικαίου προς τις ρυθμίσεις που εισάγουν οι διεθνείς αυτές συμβάσεις ...

Ο Εισαγγελεύς του Αρείου Πάγου
Παναγιώτης Δημόπουλος

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

Ι. ΑΠΕΛΑΣΗ – ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΜΗ ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΗΣ

0176

ΣτΕ (Επιτροπή Αναστολών) 67/1999

Απέλαση σε βάρος αλλοδαπού, εργαζόμενου σε εταιρεία του Α.Ν. 89/1967, της οποίας η άδεια εγκατάστασης στην Ελλάδα ανακλήθηκε – Σύλληψη, απομάκρυνση και απέλαση του αλλοδαπού από τη χώρα λόγω προξενικής θεώρησης που δεν είναι γνήσια και λόγω δήλωσης ψευδούς διεύθυνσης διαμονής στην Ελλάδα – Εγγραφή στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών – Υπαγωγή στη διαδικασία νομιμοποίησης που προβλέπεται από τα Π.Δ. 358 και 359/1997 – Απόρριψη του αιτήματος χορήγησης κάρτας περιορισμένης χρονικής διάρκειας για λόγους δημόσιας τάξης – Προστασία της οικογενειακής ζωής – Απαράδεκτο αίτημα αναστολής εκτέλεσης πράξης αρνητικού περιεχομένου, εφόσον η τυχόν χορήγηση αναστολής θα ισοδυναμούσε με έκδοση πράξεως θετικού περιεχομένου.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρο 16 του Ν. 2434/1996 «Μέτρα για την απασχόληση και την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 188, τ. Α')

Άρθρο 4 παρ. 2 του Π.Δ. 359/1997 «Χορήγηση κάρτας παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας σε αλλοδαπούς» (ΦΕΚ 240, τ. Α')

Άρθρα 11 και 27 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Άρθρο 52 παρ. 1, 2 και 3 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας» (ΦΕΚ 8, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών, Α.Β., πολίτης Συρίας, ήρθε στην Ελλάδα το 1994 με προξενική θεώρηση ενός μηνός. Το 1996 έλαβε άδεια παραμονής και εργασίας υπό την ιδιότητα του εργαζόμενου σε νομικά πρόσωπα του Α.Ν. 89/1967. Η άδεια εγκατάστασης στην Ελλάδα στην εταιρεία που τον απασχολούσε ανακλήθηκε και στη συνέχεια η Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας διέταξε τη σύλληψη και την απομάκρυνσή του από τη χώρα, καθώς και την εγγραφή του στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών επειδή: α) όπως διαπιστώθηκε από αλληλογραφία των αστυνομικών αρχών με το Ελληνικό Προξενείο της Δαμασκού η προξενική θεώρηση με την οποία είχε εισέλθει ο αιτών στην Ελλάδα το 1994 δεν ήταν γνήσια και β) ο αιτών είχε δηλώσει ψευδή διεύθυνση δια-

μονής στην Ελλάδα. Το Μάρτιο του 199, ο αιτών, ο οποίος στο μεταξύ είχε παραμείνει εργαζόμενος στην Ελλάδα χωρίς να πληροί τις νόμιμες προϋποθέσεις υπέβαλε αίτηση για την έκδοση κάρτας προσωρινής άδειας παραμονής. Συνυπέβαλε στον ΟΑΕΔ, όπως προβλέπεται από τη σχετική διαδικασία, βεβαίωση του Τμήματος Αλλοδαπών Αθηνών περί εγγραφής του στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών. Εν συνεχεία υπέβαλε στον ΟΑΕΔ αίτηση για την έκδοση κάρτας παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας αλλοδαπού και έλαβε σχετική «βεβαίωση πράσινης κάρτα». Στις 27.5.1999 συνελήφθη για παραβίαση του ΓΟΚ για την οποία αθώωθηκε από το Μονομελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών. Ο Προϊστάμενος του Κλάδου, Αστυνομίας, Ασφάλειας και Τάξης της Ελληνικής Αστυνομίας αποφάσισε, την 3.6.1999, τη μη χορήγηση κάρτας παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας στον αιτούντα και την απέλασή του από τη χώρα επικαλούμενος ως αιτιολογία ότι ο αιτών «είναι καταχωρημένος στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών από 30.4.1997 για λόγους δημοσίου συμφέροντος και συγκεκριμένα επειδή η προξενική θεώρηση βάσει της οποίας εισήλθε στη χώρα στις 31.12.1994 και του χορηγήθηκε εν συνεχεία άδεια παραμονής, όπως αποδείχθηκε εκ των υστέρων, ήταν πλαστή». Ο αιτών προσέβαλε την προαναφερόμενη απόφαση ενώπιον του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, ο οποίος την απέρριψε στις 29.6.1999 και διέταξε την εντός δεκαπέντε ημερών αναχώρησή του από την Ελλάδα. Ο Α.Β. προσέβαλε με αίτηση ακύρωσης την απόφαση του Γενικού Γραμματέα με την οποία απερρίφθη το αίτημά του για χορήγηση «πράσινης κάρτας» και διετάχθη η εντός δεκαπέντε ημερών αναχώρησή του από τη χώρα, αιτούμενος παράλληλα προσωρινή δικαστική προστασία. Ενώπιον του Δικαστηρίου επικαλέστηκε και απέδειξε τη δημιουργία οικογένειας στην Ελλάδα, ότι δηλαδή η σύζυγός του είναι εγκατεστημένη στη χώρα από το 1996, ότι κατά το χρόνο έκδοσης των προσβαλλόμενων πράξεων η σύζυγός του διένυε τον τρίτο μήνα της κύησης, ότι διατηρεί επιχείρηση στη χώρα, και ότι έχει ήδη κινήσει τη διαδικασία νομιμοποίησής του κατά τα οριζόμενα στα Π.Δ. 358 και 359/1997. Προς απόδειξη των ισχυρισμών του προσκόμισε ληξιαρχική πράξη γεννήσεως του τέκνου του στην Ελλάδα, δελτίο οικογενειακής ταυτότητας του Υπουργείου Εσωτερικών της Αραβικής Δημοκρατίας της Συρίας, εκκαθαριστικό σημείωμα εφορίας καθώς και έγγραφο του ΙΚΑ.

Σκεπτικό: Α) Με βάση τα προαναφερόμενα δεδομένα, και κρίνοντας ότι από τα στοιχεία του φακέλου δεν προκύπτουν επιτακτικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος που να επιβάλουν την επίσπευση της απομάκρυνσής του από τη χώρα, το Δικαστήριο αποφάσισε ότι η εντός προθεσμίας δεκαπέντε ημερών αναχώρησή του θα προξενήσει σε αυτόν βλάβη δυσχερώς επανορθώσιμη σε περίπτωση ευδοκίμησης της αίτησης ακυρώσεως.

B) Περαιτέρω, απέρριψε ως απαράδεκτο το αίτημα αναστολής εκτέλεσης της απόφασης της Διοίκησης κατά το μέρος που αφορά την άρνηση χορήγησης κάρτας παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας, γιατί δεν υφίσταται στάδιο αναστολής εκτέλεσης της πράξης αυτής, εφόσον η τυχόν χορήγηση αναστολής θα ισοδυναμούσε με έκδοση πράξης θετικού περιεχομένου.

Η Επιτροπή Αναστολών αποφάσισε την αναστολή εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης κατά το μέρος που αφορά την εντός δεκαπέντε ημερών αναχώρηση του αιτούντα από την Ελλάδα, μέχρις εκδόσεως οριστικής αποφάσεως επί της αιτήσεως ακυρώσεως.

0177

ΣΤΕ (Επιτροπή Αναστολών) 560/1999

Νομιμοποίηση αλλοδαπού στην Ελλάδα κατά τη διαδικασία των Π.Δ. 358 και 359/1997 – Καταδίκη για παράβαση του Ν. 2121/1993 – Απέλαση – Αόριστες αναφορές σε «λόγους δημοσίου συμφέροντος» και «σοβαρά προβλήματα δημόσιας τάξης» – Δεν συνιστά κατ' αρχήν, λόγο δημοσίου συμφέροντος μόνη η μνημονευόμενη στην προσβαλλόμενη διοικητική πράξη ποινική καταδίκη, ως εκ της φύσεως του σχετικού αδικήματος, σε συνδυασμό με την, κατά τα λοιπά, νομότητη άσκηση του επαγγέλματος του αιτούντος.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Π.Δ. 358/1997 «Προϋποθέσεις και διαδικασίας για τη νόμιμη παραμονή και εργασία αλλοδαπών στην Ελλάδα, που δεν είναι υπήκοοι των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (ΦΕΚ 240, τ. Α')

Π.Δ. 359/1997 «Χορήγηση κάρτας παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας σε αλλοδαπούς» (ΦΕΚ 240, τ. Α')

Ν. 2121/1993 «Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα» (ΦΕΚ 25, τ. Α')

Άρθρο 52 παρ. 1, 2 και 3 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας» (ΦΕΚ 8, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών, Ε.Φ., πολίτης Νιγηρίας, βρίσκεται στην Ελλάδα από το 1996. Στις 11.8.1998 έλαβε από τον ΟΑΕΔ «προσωρινή άδεια παραμονής αλλοδαπού» και αργότερα υπέβαλε αίτηση για την έκδοση «κάρτας παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας αλλοδαπού». Κατά το δίκαιο χρονικό διάστημα εργάστηκε ως μικροπωλητής, έχοντας σχετικά προβεί σε δήλωση έναρξης επιτηδεύματος στην αρμόδια οικονομική εφορία και κατέβαλε φόρο λιανοπωλητών και τέλη χαρτοσήμου. Παράλληλα, ενεγράφη στην Ένωση Μικροπωλητών Ελλάδας, καθώς και στο ΤΕΒΕ έχοντας καταβάλει σχετικώς ασφαλιστικές ει-

σφορές, ενώ συγχρόνως έχει ήδη μισθώσει κατοικία στην Αθήνα. Το 1999 καταδικάστηκε από το Τριμελές Πλημμελειοδικείο Πειραιά σε φυλάκιση δώδεκα μηνών και σε χρηματική ποινή για παράβαση του Ν. 2121/1993 περί πνευματικής ιδιοκτησίας, επειδή είχε εκθέσει προς πώληση παρανόμως αναπαραχθέντες ψηφιακούς δίσκους και κασέτες. Άσκησε έφεση κατά της καταδικαστικής αυτής απόφασης, με ανασταλτικό, όπως ισχυρίζεται, αποτέλεσμα. Μετά την καταδίκη του με απόφαση που εκδόθηκε με εντολή Αρχηγού από τον Προϊστάμενο του Κλάδου Αστυνομίας, Ασφάλειας και Τάξης της Ελληνικής Αστυνομίας διετάχθη η απέλασή του από τη χώρα και η κράτησή του μέχρι απομακρύνσεως από το ελληνικό έδαφος καθώς και η απαγόρευση νέας εισόδου του σ' αυτό μέχρι το 2004. Κατά της απόφασης αυτής άσκησε προσφυγή η οποία απορρίφθηκε από το Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης. Εν συνεχεία, προσέφυγε στο Συμβούλιο Επικρατείας αιτούμενος την ακύρωση της διοικητικής πράξης και προσωρινή δικαστική προστασία.

Σκεπτικό: Η Επιτροπή έκρινε ότι η εκτέλεση της απέλασης θα προκαλέσει στον αιτούντα, λόγω της οργάνωσης της ζωής του στην Ελλάδα, εν όψει δε και της επ' ονόματί του εκκρεμούς διαδικασίας λήψης κάρτας παραμονής στη χώρα, βλάβη δυσχερώς επανορθώσιμη σε περίπτωση ευδοκιμίσεως της ασκηθείσης αιτήσεως ακυρώσεως. Και δέχεται ότι να μην γίνεται στην πρώτη των προσβαλλόμενων πράξεων επίκληση «λόγω δημοσίου συμφέροντος» και «σοβαρών προβλημάτων δημόσιας τάξης», οι αόριστες όμως αυτές αναφορές δεν βρίσκουν έρεισμα στα υπάρχοντα στοιχεία του φακέλου, ώστε να θεμελιώνουν λόγο απορρίψεως της αιτούμενης αναστολής, ενώ εξάλλου δεν συνιστά, κατ' αρχήν, τέτοιο λόγο μόνη η μνημονευόμενη στην εν λόγω πράξη ως άνω ποινική καταδίκη, ως εκ της φύσεως του σχετικού αδικήματος εν συνδυασμό και προς την, κατά τα λοιπά νομότυπη, κατά τα προεκτεθέντα άσκηση του επαγγέλματος του αιτούντα.

Η Επιτροπή χορηγεί προσωρινή αναστολή εκτέλεσης της απέλασης, επιφυλλάσσει δε να κρίνει οριστικά την αίτηση όταν περιέλθει στο Δικαστήριο ο φάκελος της υπόθεσης με τις απόψεις της Διοίκησης.

0178

ΣτΕ (Επιτροπή Αναστολών) 31/2000¹

Απόρριψη αιτήματος ασύλου – Σύσταση της Διεύθυνσης Κρατικής Ασφάλειας προς τον ενδιαφερόμενο αιτούντα άσυλο να αναχωρήσει από τη χώρα εντός τριών μηνών – Διεύρυνση της παρεχόμενης από την Επιτροπή Αναστολών προσωρινής προστασίας – Προστασία από την αρχή της μη επαναπροώθησης των αιτούντων άσυλο – Προστα-

¹ Δημοσιευμένη σε ΔτΑ Νο. 8/2000, σελ. 1027.

σία των κοινωνικών δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο που υπάγονται στο προστατευτικό καθεστώς της από 28.7.1951 Διεθνούς Συμβάσεως της Γενεύης.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρο 1 Α (2) της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 «περί του Καθεστώτος των Προσφύγων»

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α΄)

Άρθρο 4 παρ. 3 του Π.Δ. 83/1993 «Διαδικασία εξέτασης αιτήσεως αλλοδαπού για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και τρόπος συνεργασίας και ενημέρωσης του Εκπροσώπου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 36, τ. Α΄)

Άρθρο 4 του Π.Δ. 189/1998 «Προϋποθέσεις και διαδικασία παροχής άδειας εργασίας ή άλλης βοήθειας για επαγγελματική αποκατάσταση των αναγνωρισμένων από την Πολιτεία ως προσφύγων, των αιτούντων άσυλο και των προσωρινά διαμενόντων για ανθρωπιστικούς λόγους» (ΦΕΚ 140, τ. Α΄)

Άρθρα 15 έως 17 του Π.Δ. 266/1999 «Διοικητική υπαγωγή και λειτουργία του υφισταμένου στο Λαύριο Αττικής Κέντρου Προσφύγων και κοινωνική προστασία των αναγνωρισμένων προσφύγων, των αιτούντων άσυλο και των παραμενόντων για ανθρωπιστικούς λόγους» (ΦΕΚ 217 τ. Α΄)

Άρθρο 52 παρ. 8 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας» (ΦΕΚ 8, τ. Α΄), όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 35 του Ν. 2721/1999 «Τροποποίηση και αντικατάσταση διατάξεων των νόμων 1756/1988 (ΦΕΚ 35, τ. Α΄), 1729/1987 (ΦΕΚ 144, τ. Α΄), του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ 112, τ. Α΄)

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών, ιρακινός πολίτης κουρδικής καταγωγής υπέβαλε αίτημα ασύλου επικαλούμενος τις δραστηριότητές του στο Ιράκ ως μέλος του πολιτικού κόμματος «Δημοκρατικό Κόμμα του Κουρδιστάν», τη συμμετοχή του σε εξεγέρσεις κατά της ιρακινής κυβέρνησης κατά την περίοδο 1974-1975, την εξορία του λόγω της δράσης του αυτής στο Νότιο Ιράκ, την άρνηση του Ιρακινού κράτους να τον διορίσει λόγω της πολιτικής του δράση στη δημόσια εκπαίδευση αν και πληρούσε τις προβλεπόμενες από την ιρακινή νομοθεσία προϋποθέσεις και την από 1989 για δεύτερη φορά κλήση να υπηρετήσει στον ιρακινό στρατό από τις τάξεις του οποίου λιποτάκτησε. Το αίτημά του απορρίφθηκε με την από 23.11.1998 απόφαση του Υπουργού Δημόσιας Τάξης. Το Τμήμα Αλλοδαπών Αμαρουσίου ενετάλη από τη Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλει-

ας της Ελληνικής Αστυνομίας να επιδώσει στον αιτούντα την απορριπτική του ασύλου απόφαση και να του συστήσει να αναχωρήσει εντός τριών μηνών από την Ελλάδα. Ο αιτών προσέφυγε στο Συμβούλιο Επικρατείας, αιτούμενος την ακύρωση των πράξεων της Διοίκησης.

Σκεπτικό: Α) Το Δικαστήριο έκρινε ότι η πράξη με την οποία συστήνεται από τη Διοίκηση στον αιτούντα να αναχωρήσει εντός τριών μηνών από τη χώρα στερείται εκτελεστότητας, και, άρα, προσβάλλεται απαραδέκτως. **Β)** Σύμφωνα με την παράγραφο 8 του άρθρου 52 του Π.Δ. 18/1989, όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 35 του Ν. 2721/1999, η Επιτροπή Αναστολών του Συμβουλίου Επικρατείας «εκτός από την αναστολή εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης μπορεί να διατάξει και κάθε άλλο, κατά περίπτωση, κατάλληλο μέτρο, χωρίς να δεσμεύεται από τις προτάσεις των διαδικιών». Το Δικαστήριο έκρινε ότι η διάταξη αυτή σκοπεί στη διεύρυνση της προσωρινής προστασίας που παρέχεται από την Επιτροπή Αναστολών του Συμβουλίου Επικρατείας στο πλαίσιο των ακυρωτικών διαφορών. Έτσι, η Επιτροπή Αναστολών, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η εφαρμογή της προσβαλλόμενης πράξης προκαλεί μεν στον αιτούντα βλάβη ανεπανόρθωτη ή δυσχερών επανορθώσιμη, η πράξη όμως αυτή δεν είναι, όπως συμβαίνει λόγω χάρη σε πράξεις αρνητικού περιεχομένου, δεκτική αναστολής εκτέλεσης, έχει τη δυνατότητα να διατάσσει πέραν της αναστολής εκτέλεσης της προσβληθείσης ενώπιόν της πράξης και επιπλέον μέτρα για την αποτελεσματική προστασία του αιτούντα. **Γ)** Η Επιτροπή Αναστολών απεφάνθη κατ' αρχάς ότι η προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση με την οποία απερρίφθη τελικά η αίτηση του αιτούντα για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα υπό την έννοια της από 28.7.1951 Διεθνούς Συμβάσεως της Γενεύης δεν είναι, ως πράξη αρνητικού περιεχομένου, δεκτική αναστολής εκτέλεσεως. Ωστόσο, ενόψει των πραγματικών ισχυρισμών που προέβαλε ο αιτών με αίτησή του για αναγνώρισή του ως πρόσφυγα, την ακρίβεια των οποίων δεν αμφισβητεί ευθέως η Διοίκηση, η λήψη, κατ' επίκληση της απόρριψης του αιτήματός του για άσυλο, μέτρων για απομάκρυνσή του από την Ελλάδα και η επαναπροώθησή του στο Ιράκ θα του προκαλέσει βλάβη δυσχερώς επανορθώσιμη σε περίπτωση ευδοκίμησης της εκκρεμούς αίτησης ακυρώσεως, η οποία συνίσταται στην έκθεσή του σε κίνδυνο της ελευθερίας και της ασφάλειάς του.

Η Επιτροπή Αναστολών διατάσσει τη Διοίκηση να απόσχει, ως ότου εκδοθεί οριστική απόφαση του Συμβουλίου Επικρατείας επί της εκκρεμούς αιτήσεως ακυρώσεως, από κάθε ενέργεια, ερειδομένης αποκλειστικά επί της προσβαλλόμενης υπουργικής απόφασης η οποία θα είχε ως αποτέλεσμα την εξαναγκασμένη αναχώρηση του αιτούντα από την Ελλάδα και την επιστροφή του στο Ιράκ. Περαιτέρω, η Επιτροπή διατάσσει τη Διοίκηση να μην

προχωρήσει στην αφαίρεση του χορηγηθέντος στον αιτούντα «δελτίου αιτήσαντος άσυλο αλλοδαπού» ή εάν τυχόν το δελτίο αυτό έχει ήδη αφαιρεθεί να το επιστρέψει στον αιτούντα ώστε να αποκατασταθεί πλήρως η πραγματική κατάσταση στην οποία τελούσε ο τελευταίος πριν από την απόρριψη, με την προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση, του αιτήματός του για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα.

**Σχόλιο επί της αποφάσεως 31/2000
της Επιτροπής Αναστολών του Συμβουλίου της Επικρατείας**

της Αθανασίας Συκιάτου*

1. Ο Α.Α., πολίτης Ιράκ, κουρδικής καταγωγής εισήλθε στην Ελλάδα καταδιωγμένος τόσο από τις αρχές της χώρας του (Ιράκ) όσο και από τα δύο κουρδικά κόμματα, το Δημοκρατικό Κόμμα του Κουρδιστάν (KDP) και την Πατριωτική Ένωση του Κουρδιστάν (PUK) που δραστηριοποιούνται στην περιοχή του Βορείου Ιράκ και την 7.11.1997 υπέβαλε αίτηση ασύλου ενώπιον του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξεως για να αναγνωριστεί στο πρόσωπό του η ιδιότητα του πρόσφυγα βάσει της Συμβάσεως των Ηνωμένων Εθνών του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και του Πρωτοκόλλου του 1967.

Συγκεκριμένα, η δίωξή του από τις ιρακινές αρχές άρχισε σταδιακά το 1975. Την περίοδο 1974-1975 έλαβε μέρος στην εξέγερση του κουρδικού λαού κατά της ιρακινής κυβέρνησης ως αντάρτης (Peshmerga) του Δημοκρατικού Κόμματος του Κουρδιστάν (KDP). Καθώς οι κουρδικές δυνάμεις έχασαν τη μάχη και παρεπομένως τον έλεγχο επί της περιοχής, οι ιρακινές αρχές τον εξόρισαν, λόγω της ενεργού του δράσης στον αγώνα, στο Νότιο Ιράκ το 1975, όπου και παρέμεινε μόχρι την επιστροφή του στην γενέτειρά του την πόλη Kirkuk το 1979. Το 1988, αν και είχε περατώσει επιτυχώς τις σπουδές του στο Χημικό Τμήμα του Πανεπιστημίου της πόλης Salahadin, το χορηγηθέν το 1989 πιστοποιητικό αποφοίτησης του ανέφερε σαφώς ότι δεν μπορούσε να του επιτραπεί διορισμός ως υπαλλήλου στο τμήμα εκπαίδευσης διότι δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις των ασφαλών ιδεολογικών πεποιθήσεων.

Στην συνέχεια οι ιρακινές αρχές τον ξανακάλεσαν να υπηρετήσει στον στρατό, καίτοι είχε εκπληρώσει τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις κατά την περίοδο 1971-1973. Τον Οκτώβριο του 1989 τον μετέθεσαν στο Νότιο Ιράκ αλλά λιποτάκτησε από τη μονάδα του λόγω επικείμενου πολέμου στον οποίο δεν πίστευε.

---

* Δ.Ν., Δικηγόρου, Συντονίστριας Νομικής Υπηρεσίας του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες.

Αμέσως μετά τη φυγή του από τον στρατό κατέφυγε στην πόλη Suleimaniyah του ιρακινού Κουρδιστάν, η οποία δεν βρισκόταν υπό τον έλεγχο της ιρακινής κυβέρνησης. Στην πόλη Suleimaniyah, μετά από την εξέγερση των Κούρδων και την ανάληψη του ελέγχου της περιοχής από αυτούς, εργάστηκε ως καθηγητής Χημείας με τη συναίνεση των τοπικών αρχών του Κουρδιστάν.

Οντας επώνυμος καλλιτέχνης-ζωγράφος με έντονη παρουσία στο καλλιτεχνικό προσκήνιο του Ιράκ (την περίοδο 1992-1995 είχε παρουσιάσει τέσσερις εκθέσεις ζωγραφικής) αποτέλεσε το «μήλον της έριδος» για το Δημοκρατικό Κόμμα του Κουρδιστάν (KDP) και την Πατριωτική Ένωση του Κουρδιστάν (PUK), τα οποία, μαχόμενα για την επικράτησή του στην περιοχή, προσπαθούσαν να τον χρησιμοποιήσουν για λόγους προπαγάνδας. Επανειλημμένως αρνήθηκε να συμμετάσχει σε οποιαδήποτε δραστηριότητα του πρότειναν τα προαναφερόμενα κουρδικά κόμματα, που στην συνέχεια εκτόξευσαν σε βάρος του απειλές και του στέρησαν τόσο την πρόσβαση σε εκθεσιακά κέντρα για επίδειξη της καλλιτεχνικής του δουλειάς, όσο και τη συστηματική πληρωμή των μισθών του ως καθηγητή Χημείας. Η προαναφερόμενη δυσμενής διάκριση ήταν εμφανώς υποκινούμενη από την άρνησή του να ταχθεί υπέρ του ενός ή του άλλου κόμματος και υπέκρυπτε δίωξη για πολιτικούς λόγους.

Βάσει των ενδείξεων που είχε, άρχισε να φοβάται πάρα πολύ για την ζωή του και αδυνατώντας να καταφύγει σε κάποια άλλη περιοχή του Ιράκ, όπου ήταν καταζητούμενος για λιποταξία, καθώς και να παραμείνει στο Κουρδιστάν, όπου έθετε την ζωή του καθημερινώς σε κίνδυνο και εστερείτο βασικών μέσων διαβίωσης, διέφυγε μέσω Τουρκίας, στην Ελλάδα τον Ιανουάριο του 1997, όπου και υπέβαλε αίτηση ασύλου στις 7.11.1997.

2. Το αίτημά του περί χορηγήσεως ασύλου απερρίφθη με απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξεως. Κατά της απορριπτικής αυτής αποφάσεως άσκησε προσφυγή ενώπιον του Υπουργού Δημόσιας Τάξεως, η οποία όμως επίσης απερρίφθη.

Παράλληλα, εκδόθηκε απόφαση απομακρύνσεώς του, με την οποία διατάσσεται να αναχωρήσει από την Ελλάδα εντός τριών μηνών.

Κατά των ανωτέρω πράξεων (απόρριψη του αιτήματος ασύλου και σύσταση για αναχώρηση), ο Α.Α. άσκησε αίτηση ακυρώσεως και αίτηση αναστολής ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

3. Με την αίτηση αναστολής ο αιτών ζητούσε την αναστολή των προσβαλλόμενων πράξεων λόγω αδυναμίας του να εκτελέσει τη σύσταση (διαταγή) περί αναχωρήσεως, τόσο ως προς τη χώρα του, όσο και ως προς οποιαδήποτε άλλη χώρα.

Συγκεκριμένα, ο αιτών υποστήριξε ότι δεν δύναται να εκτελέσει την προσβαλλόμενη διαταγή χωρίς να υποστεί ανεπανόρθωτη βλάβη, η οποία συνίσταται στην ανατροπή των βιοτικών σχέσεων που έχει δημιουργήσει στην Ελλάδα και οι οποίες χρήζουν προστασίας. Και τούτο επειδή δραστηριοποιείται νομίμως ως ζωγράφος και κατά το διάστημα της παραμονής του στην Ελλάδα έχει λάβει μέρος σε σημαντικό αριθμό εκθέσεως ζωγραφικής – τόσο στην Αθήνα όσο και στην Ελληνική επαρχία -, οι οποίες έχουν παρουσιασθεί και στον ημερήσιο τύπο. Επίσης, έχει συμβάλει, με μετάφραση, στην έκδοση ενός βιβλίου, το οποίο περιέχει ποίηση της πατρίδας του. Επιπλέον, έχει ενταχθεί στην Ελληνική κοινωνία η οποία τον έχει αποδεχθεί πλήρως, απόδειξη δε αυτού αποτελεί η ευρεία συμμετοχή του κοινού στις εκθέσεις του.

Εξάλλου, ο Α.Α. ισχυρίστηκε επιπροσθέτως, ότι από τη στιγμή που δεν συμμορφώθηκε με τη διαταγή αυτή, η αστυνομία μπορούσε ανά πάσα στιγμή να τον συλλάβει και να τον οδηγήσει προς απέλαση, άνευ άλλου τινός. Το γεγονός ότι κυκλοφορούσε ελεύθερος καθόλου δεν προσέθετε στην ασφάλειά του, διότι δεν είχε κανένα έγγραφο αποδεικτικό της ταυτότητός του. Το μοναδικό έγγραφο αποδεικτικό της ταυτότητός του ήταν το δελτίο αιτήσαντος άσυλο το οποίο του είχε αφαιρεθεί από την αστυνομία με την κοινοποίηση της οριστικής απόρριψης του ασύλου του (βλ. κατωτέρω).

Έτσι, οποιοσδήποτε αστυνομικός θα μπορούσε να τον σταματήσει προς έλεγχο της νομιμότητας παραμονής του, να τον συλλάβει και να τον οδηγήσει προς απέλαση.

4. Η πράξη της απορρίψεως της αιτήσεως ασύλου έχει χαρακτήρα αρνητικής πράξεως. Στο θέμα της προσωρινής προστασίας κατά των αρνητικών πράξεων της Διοικήσεως εθεωρείτο κατά κανόνα μέχρι σήμερα, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, ότι δεν ήταν δυνατή η χορήγηση αναστολής. Σε μερικές περιπτώσεις, παρατηρήθηκε, πάντως, ότι υπό ορισμένες προϋποθέσεις, δεν είναι αδύνατη η αναστολή εκτελέσεως της Διοικήσεως που απορρίπτει αίτημα ιδιώτη.

Οι Επιτροπές Αναστολών από την αρχή λειτουργίας τους έκριναν, κατά κανόνα, απαράδεκτες τις αιτήσεις αναστολής εκτελέσεως των αρνητικών πράξεων της Διοικήσεως¹. Τη στάση της νομολογίας επιβεβαιώνει και το άρθρο 31 παρ. 6 Π.Δ. 341/1978, ορίζοντας ότι και στις προσφυγές του άρθρου 7 του Ν. 702/1977 δεν χωρεί αναστολή εκτελέσεως πράξεων αρνητικού περιεχομένου ή παραλείψεων.

¹ Βλ. Β. Σκουρή, Η δικαστική αναστολή εκτελέσεως των διοικητικών πράξεων. Εκδ. Α. Σάκκουλα, 1986, σελ. 34 επ. Αποφάσεις της Επιτροπής Αναστολών του ΣτΕ 102, 122, 124, 136, 142/1977, Αποφάσεις 63, 79, 82, 91, 212/1984. Ακόμη, αποφάσεις 505/1993 και 10, 88/1988, 67/1999, κ.ά.

Μόνο σε μεμονωμένες περιπτώσεις η νομολογία, ιδίως μετά το 1980, άρχισε να αναγνωρίζει τη δυνατότητα παροχής προσωρινής προστασίας κατά αρνητικών πράξεων και παραλείψεων της Διοικήσεως. Χωρίς αμφιβολία οι σχετικές αποφάσεις συνιστούν εξαιρέσεις του κανόνα που διαμόρφωσαν οι Επιτροπές Αναστολών, για τις οποίες πάντοτε συντρέχουν ειδικές συνθήκες όταν η Διοίκηση αρνείται ή παραλείπει να ικανοποιήσει αίτημα του ιδιώτη¹. Οι περισσότερες αφορούν σε αρνήσεις πολεοδομικών αρχών να εξαιρέσουν συνήθως αυθαίρετα κτίσματα από την κατεδάφισή τους², ή να εξασφαλίσουν στους ενδιαφερόμενους την έγκαιρη συνέχιση της σχολικής εκπαίδευσής τους³, ή ακόμη όταν με απόφαση καθορίζονται οι οικονομικές εφημερίδες για τη δημοσίευση ετήσιων ισολογισμών των εταιρειών χωρίς να συμπεριλαμβάνεται πλέον μια συγκεκριμένη οικονομική εφημερίδα, καθώς και όταν η διοίκηση αρνείται ν' ανανεώσει άδεια λειτουργίας εργοστασίου στην περίπτωση που έχουν δημιουργηθεί για τους ιδιώτες, βάσει προηγούμενης πρακτικής, πραγματικές καταστάσεις που πρέπει να προστατευθούν προσωρινά⁴.

Εξετάζοντας τις συγκεκριμένες περιπτώσεις, διαπιστώνουμε ότι η προσωρινή προστασία χορηγείται όχι όταν η Διοίκηση απορρίπτει εξ αρχής αίτημα του ιδιώτη, αλλά όταν με την άρνησή της θίγει πραγματικές καταστάσεις που έχουν δημιουργηθεί και αξίζουν να προστατευθούν, μέχρι να εκδικασθεί η αίτηση ακυρώσεως κατά της αρνητικής πράξεως. Το κοινό γνώρισμα σε όλες τις περιπτώσεις είναι ότι η Διοίκηση δεν αρνείται απλώς στον ιδιώτη, π.χ. την έκδοση μιας άδειας, αλλά στην ουσία αφαιρεί ένα προνόμιο ή του ανατρέπει μια ευνοϊκή πραγματική κατάσταση, οπότε δικαιολογείται η παροχή προσωρινής προστασίας⁵.

Η άρνηση χορηγήσεως αναστολής εκτελέσεως των πράξεων με τις οποίες η Διοίκηση ρητά ή σιωπηρά απορρίπτει αίτημα ιδιώτη ήταν κατ' αρχάς ορθή, διότι η προσωρινή προστασία εναντίον αρνητικών πράξεων θεωρείται ότι χωρεί σε ένα σύστημα διοικητικής δικαιοσύνης, που προβλέπει ειδική καταναφιστική αγωγή κατά της διοικήσεως⁶. Έτσι, η αίτηση αναστολής εκτελέσεως μιας αρνητικής πράξεως είναι απαράδεκτη, επειδή δεν συμβιβάζεται με το σύστημα απονομής της Ελληνικής διοικητικής δικαιοσύνης.

5. Άλλωστε, αν μπορούσε η Επιτροπή Αναστολών να διατάξει την αναστολή επί αρνητικών πράξεων τούτο θα ισοδυναμούσε με έκδοση από

¹ Β. Σκουρή, *ibid.*, σελ. 35.

² Ε.Α. 185, 191, 192/1980 και 261/1981

³ Ε.Α. 44/1980, 172, 250/1981, 135/1982

⁴ Ε.Α. 153, 163, 210/1980, 115/1984

⁵ Β. Σκουρή, *οπ.παρ.*, σελ. 39.

⁶ *Ibid.*, σελ. 37.

την Επιτροπή της ίδιας της πράξεως. Στις μέχρι σήμερα αποφάσεις της Επιτροπής Αναστολών χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι «κατά τον νόμο (άρθρο 52 του Π.Δ. 18/1989) αναστολή εκτελέσεως διοικητικής πράξεως είναι δυνατή, συντρεχουσών των νομίμων προϋποθέσεων μόνο προς διατήρηση υφισταμένης πραγματικής καταστάσεως και όχι προς δημιουργία νέας»¹. Η αναστολή αρνητικής πράξεως «θα ισοδυναμούσε με έκδοση από την Επιτροπή Αναστολών πράξεως θετικού περιεχομένου»², «κατ' ανεπίτρεπτη υποκατάσταση της Επιτροπής στα έργα της Διοικήσεως»³.

6. Σύμφωνα με το άρθρο 35 παρ. 8 του Ν. 2721/1999 που τροποποίησε το άρθρο 52 του Π.Δ. 18/1989, η Επιτροπή Αναστολών, εκτός την αναστολή εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης, μπορεί να διατάζει και κάθε άλλο, κατά περίπτωση, κατάλληλο μέτρο χωρίς να δεσμεύεται από τις προτάσεις των διαδίκων.

Για πρώτη φορά με την σχολιαζόμενη απόφαση 31/2000 της Επιτροπής Αναστολών επιχειρείται ερμηνεία της παραπάνω διάταξης σε συνδυασμό με αίτηση αναστολής κατά αρνητικής πράξεως. Η διάταξη αναπτύσσει το κανονιστικό της περιεχόμενο και επιφέρει θετικά αποτελέσματα ακόμη – ή κυρίως – και όταν η Επιτροπή Αναστολών δεν μπορεί ν' αναστείλει την πράξη γιατί αυτή είναι αρνητική.

Η Επιτροπή Αναστολών έκρινε κατ' αρχάς ότι η προσβαλλομένη υπουργική απόφαση δεν είναι, ως πράξη αρνητικού περιεχομένου, δεκτική αναστολής εκτελέσεως, σύμφωνα με την πάγια νομολογία της. Εν όψει, όμως, των πραγματικών ισχυρισμών που προέβαλε ο αιτών με την αίτηση αναγνώρισεώς του ως πρόσφυγα, των οποίων την ακρίβεια η διοίκηση δεν αμφισβητεί ευθέως, «η λήψη κατ' επίκληση της απορρίψεως του αιτήματος του αιτούντος, μέτρων προς απομάκρυνσή του από την Ελλάδα και επαναπροώθησή του στο Ιράκ, θα του προκαλέσει βλάβη δυσχερώς επανορθώσιμη σε περίπτωση ευδοκιμήσεως της εκκρεμούς αιτήσεως ακυρώσεως, συνισταμένη στην έκθεσή του σε κίνδυνο της ελευθερίας και της ασφάλειάς του. Προς αποτροπή της βλάβης αυτής, η Επιτροπή Αναστολών διατάσσει την Διοίκηση να απόσχει, μέχρις ότου εκδοθεί οριστική απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας επί της εκκρεμούς αιτήσεως ακυρώσεως, από κάθε ενέργεια, ερειδομένη αποκλειστικώς επί της προσβαλλομένης υπουργικής αποφάσεως περί απορρίψεως του ανωτέρω αιτήματος του αιτούντος, η οποία θα είχε ως αποτέλεσμα την εξηναγκασμένη αναχώρηση του αιτούντος από την Ελλάδα και την επιστροφή του στο Ιράκ».

¹ Ε.Α. 505/1993.

² Ε.Α. 88/1998.

³ Ε.Α. 10/1998.

Έτσι, στην ουσία, με αυτή την απόφασή της η Επιτροπή είναι σαν να εξουδετερώνει την πράξη αρνητικού περιεχομένου της Διοίκησης, εφ' όσον αυτή δεν μπορεί να αναπτύξει όλες τις νόμιμες συνέπειές της, δηλ. δεν μπορεί να επιφέρει την αναχώρηση του αλλοδαπού.

7. Επιπροσθέτως, η Επιτροπή, βασιζόμενη στην ευχέρεια που της δίνει η ανωτέρω διάταξη, διατάσσει και άλλα πρόσφορα μέτρα.

Συγκεκριμένα, με την αίτηση αναστολής του ο αιτών ζητά την επιστροφή από τη Διοίκηση του «δελτίου αιτήσαντος άσυλο αλλοδαπού», το οποίο του είχε αφαιρεθεί μετά την οριστική απόρριψη της αιτήσεώς του.

Το δελτίο αιτήσαντος άσυλο χορηγείται, σύμφωνα με το νόμο με την συνέντευξη του αιτούντος από την αστυνομία (άρθρο 2 παράγραφος 7 του Π.Δ. 61/1999) και δίδει στον αιτούντα προσωρινό δικαίωμα εργασίας και ιατροφαρμακευτικής περιθάλψεως, βάσει των Π.Δ. 189/1998 (άρθρο 4 παράγραφος 1) και 266/1999 (άρθρο 15 παράγραφος 2) αντίστοιχα, αλλά και πρόσβασης στη βασική εκπαίδευση των ανηλίκων τέκνων του (σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 13 του Π.Δ. 61/1999), μέχρις οριστικής κρίσεως του αιτήματός του. Όμως με την οριστική απόρριψη από τη διοίκηση του αιτήματος ασύλου αφαιρείται το παραπάνω δελτίο και δεν χορηγείται εκ νέου με την υποβολή αιτήσεως ακυρώσεως στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Συγκεκριμένα, οι σχετικές διατάξεις του Π.Δ. 189/1998 αναφέρουν ότι η ισχύς της άδειας εργασίας των αιτούντων άσυλο λήγει 30 ημέρες μετά την ημερομηνία λήξεως των κατεχομένων δελτίων (άρθρο 4 παράγραφος 2).

Τούτο σημαίνει ότι, μέχρις εκδόσεως αποφάσεως του Συμβουλίου της Επικρατείας επί της αιτήσεως ακυρώσεως, θα έπρεπε να παραμείνει στην Ελλάδα χωρίς κανένα έγγραφο που να αποδεικνύει την ταυτότητά του – αφού το δελτίο αιτήσαντος του είχε αφαιρεθεί – αλλά και χωρίς να δύναται να απολαύσει κανένα από τα παραπάνω δικαιώματα, αφού για να συνεχίσει την εργασία του και την περίθαλψή του, βασική προϋπόθεση είναι η κατοχή από αυτόν **εν ισχύι δελτίου αιτήσαντος άσυλο**. Σ' αυτήν την περίπτωση, θα έπρεπε να παραμείνει, ως αιτών άσυλο, για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα κυριολεκτικά μετέωρος, με συνέπεια να ευρίσκεται σε δυσμενέστερο καθεστώς απ' ό,τι προ της απορρίψεως του αιτήματός του – **καίτοι δεν έχει αλλάξει στην ουσία του καθεστώς του, αφού είναι ακόμη «αιτών» μέχρι τελικής κρίσεως του αιτήματός του από το Συμβούλιο της Επικρατείας**.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση η Επιτροπή Αναστολών διέταξε επίσης την Διοίκηση να μην προχωρήσει στην αφαίρεση του χορηγηθέντος στον αιτούντα «δελτίου αιτήσαντος άσυλο» ή εάν τυχόν το δελτίο αυτό έχει ήδη αφαιρεθεί, να το επιστρέψει στον αιτούντα, «ώστε να αποκατασταθεί πλήρως η πραγματική κατάσταση, στην οποία τελούσε ο τελευταί-

ος προ της απορρίψεως, με την προσβαλλομένη υπουργική απόφαση, του αιτήματός του περί αναγνώρισεώς του ως πρόσφυγα».

Με την απόφαση αυτή για πρώτη φορά διατάσσεται η διοίκηση να επιστρέψει το δελτίο αιτούντος άσυλο. Μέχρι σήμερα πολλοί ήταν οι αιτούντες άσυλο που έμεναν χωρίς έγγραφα μέχρις ευδοκιμήσεως της αιτήσεως ακυρώσεως της απορριπτικής του ασύλου διοικητικής πράξης. Τούτο ήταν αρκετά επαχθές διότι δεν είχαν, όπως προαναφέραμε, κανένα από τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο και αναγκάζονταν – μεταξύ άλλων – να καταφύγουν σε παράνομες εργασίες για να μπορέσουν να διαβιώσουν.

Φαίνεται ότι η νομολογία που δημιουργήθηκε με τη σχολιαζόμενη απόφαση αρχίζει να παγιώνεται, αφού επηκολούθησαν και άλλες με το ίδιο περιεχόμενο¹. Έτσι, η Επιτροπή Αναστολών φαίνεται να υιοθετεί μια φιλελεύθερη νομολογία στο θέμα των αρνητικών πράξεων, εξασφαλίζοντας καλύτερα τα δικαιώματα των αλλοδαπών αιτούντων άσυλο.

0179

ΣτΕ (Επιτροπή Αναστολών) 57/2000

Διαδικασία νομιμοποίησης παράνομων αλλοδαπών κατ' εφαρμογή των Π.Δ. 358 και 359/1997 – Απόρριψη αιτήματος διαγραφής από τον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών: η σχετική απόφαση, ως πράξης αρνητικού περιεχομένου, δεν είναι κατ' αρχήν δεκτική αναστολής εκτελέσεως – Αρχή της αναλογικότητας – Η δικαστική κατάδίκη αλλοδαπού σε φυλάκιση τριών μηνών για ελαφρά σωματική βλάβη δεν συνιστά στην υπό κρίση υπόθεση λόγο δημοσίου συμφέροντος που επιβάλλει την απομάκρυνσή του από τη χώρα – Διαταγή προς αναχώρηση από τη χώρα – Προστασία της οικογενειακής ζωής και των δικαιωμάτων του παιδιού

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρο 11 του Ν. 1975/1991: «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Άρθρο 2 παράγραφος 2 περίπτωση στ' του Π.Δ. 358/1997 «Προϋποθέσεις και διαδικασία, για τη νόμιμη παραμονή και εργασία αλλοδαπών στην Ελλάδα, που δεν είναι υπήκοοι των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (ΦΕΚ 240, τ. Α')

Άρθρο 52 παράγραφοι 1, 2 και 3 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας (ΦΕΚ 8, τ.

¹ Ε.Α. 57/2000, 58/2000, 495/2000 και 517/2000 (βλέπε στη συνέχεια στην ανά χείρας έκδοση). Από αυτές, οι δύο πρώτες δεν αφορούν αιτούντες άσυλο ή πρόσφυγες, αλλά αλλοδαπούς που ζητούσαν τη νομιμοποίησή τους μέσω της διαδικασίας του Π.Δ. 358/1997.

Α'), όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 35 του Ν. 2721/1999 «Τροποποίηση και αντικατάσταση διατάξεων των νόμων 1756/1988 (ΦΕΚ 35, τ. Α'), 1729/1987 (ΦΕΚ 144, τ. Α'), του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 112, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά Ο αιτών, Α.Δ., πολίτης Αλβανίας καταδικάστηκε το 1994 με απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Αθηνών σε ποινή φυλάκισης τριών μηνών για ελαφρά σωματική βλάβη. Μετά την αποφυλάκισή του επαναπροωθήθηκε στην Αλβανία και διετάχθη η εγγραφή του στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών. Επανήλθε στην Ελλάδα και κατέθεσε στον ΟΑΕΔ αίτηση – δήλωση για τη νομιμοποίηση της παραμονής του στην Ελλάδα. Για να ολοκληρώσει τη διαδικασία νομιμοποίησής του όφειλε να υποβάλει πιστοποιητικό περί μη εγγραφής του στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών. Το σχετικό αίτημά του, απευθυνόμενο στο Γραφείο Αλλοδαπών της Αστυνομικής Διεύθυνσης Αχαΐας απερρίφθη και του συνεστήθη να αναχωρήσει από τη χώρα εντός πέντε ημερών. Άσκησε προσφυγή κατά της απορριπτικής απόφασης ενώπιον του Υπουργού Δημόσιας Τάξης αιτούμενος τη διαγραφή του από τον κατάλογο. Μετά την απόρριψη της προσφυγής του το Γραφείο Αλλοδαπών της προαναφερόμενης αστυνομικής διεύθυνσης του συνέστησε να αναχωρήσει από την Ελλάδα εντός δέκα πέντε ημερών μαζί με την οικογένειά του. Ο αλλοδαπός προσέβαλε την απορριπτική υπουργική απόφαση και τη διαταγή προς αναχώρηση ενώπιον του Δικαστηρίου αιτούμενος την ακύρωσή τους και παράλληλα προσωρινή δικαστική προστασία.

Σκεπτικό : **Α)** Κατά το άρθρο 52 του Π.Δ. 18/1989, όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 35 του Ν. 2721/1999, η Επιτροπή Αναστολών του Συμβουλίου Επικρατείας έχει την εξουσία να αναστείλει την εκτέλεση των προσβαλλόμενων διοικητικών πράξεων αλλά και να διατάξει και κάθε άλλο, κατά περίπτωση, κατάλληλο μέτρο, για την αποτελεσματική προστασία του διαδίκου. **Β)** Η προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση με την οποία απερρίφθη η αίτηση περί διαγραφής του προσφεύγοντα από τον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών, ως πράξη αρνητικού περιεχομένου, δεν είναι κατ' αρχήν δεκτική αναστολής εκτέλεσως. **Γ)** Δεδομένου όμως, ότι, κατά τα πιθανολογούμενα βάσει των στοιχείων του φακέλου, η σύζυγος του αιτούντα, πολίτης επίσης Αλβανίας, διαμένει στην Ελλάδα μαζί με τα δύο ανήλικα τέκνα τους, τα οποία είναι εγγεγραμμένα σε δημοτικό σχολείο των Πατρών, η λήψη, λόγω της απορρίψεως του ανωτέρω αιτήματος του αιτούντα και της συνακόλουθης διακοπής της διαδικασίας νομιμοποίησώς του, μέτρων για την απομάκρυνσή του από τη χώρα, θα προκαλέσει σ' αυτόν βλάβη δυσχερώς επανορθώσιμη σε περίπτωση ευδοκιμήσεως της εκκρεμούς αιτήσεως ακυρώ-

σεως, συνισταμένη στην απομάκρυνση από την οικογένειά του. Δ) Προς αποτροπή της βλάβης αυτής και λαμβανομένου επίσης υπόψη ότι, ως εκ της φύσεως του αδικήματος για το οποίο τιμωρήθηκε ο αιτών με την προμνησθείσα δικαστική απόφαση, δεν κρίνει ότι συντρέχουν λόγοι δημοσίου συμφέροντος, οι οποίοι σταθμιζόμενοι προς την ανωτέρω βλάβη θα εκώλυαν την παραδοχή της κρινόμενης αιτήσεως, η Επιτροπή δέχεται την αίτηση.

Η Επιτροπή Αναστολών διατάσσει τη Διοίκηση να απόσχει μέχρις ότου εκδοθεί οριστική απόφαση του Συμβουλίου Επικρατείας επί της εκκρεμούς αιτήσεως ακυρώσεως, από κάθε ενέργεια, ερειδομένη αποκλειστικώς επί της προσβαλλομένης πράξεως απορρίψεως του ανωτέρω αιτήματος του αιτούντα και της συνακόλουθης διαδικασίας νομιμοποίησώς του, η οποία θα είχε ως αποτέλεσμα την εξηναγκασμένη αναχώρησή του από την Ελλάδα.

0180

ΣτΕ (Επιτροπή Αναστολών) 58/2000

Διαδικασία νομιμοποίησης παράνομων αλλοδαπών κατ' εφαρμογή των Π.Δ. 358 και 359/1997 – Εγγραφή στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών βάσει δικαστικής απόφασης απέλασης – Απόρριψη αιτήματος διαγραφής από τον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών: η σχετική απόφαση, ως πράξη αρνητικού περιεχομένου, δεν είναι κατ' αρχήν δεκτική αναστολής εκτελέσεως – Διαταγή προς αναχώρηση από τη χώρα – Προστασία οικογενειακής ζωής

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρο 11 του Ν. 1975/1991: «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Άρθρο 2 παράγραφος 2 περίπτωση στ' του Π.Δ. 358/1997 «Προϋποθέσεις και διαδικασία, για τη νόμιμη παραμονή και εργασία αλλοδαπών στην Ελλάδα, που δεν είναι υπήκοοι των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (ΦΕΚ 240, τ. Α') όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 73 παρ. 1 περίπτωση ζ' του Ν. 2676/1999 «Οργανωτική και λειτουργική αναδιάρθρωση των φορέων κοινωνικής ασφάλισης και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 1, τ. Α')

Άρθρο 52 παράγραφοι 1, 2 και 3 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας (ΦΕΚ 8, τ. Α'), όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 35 του Ν. 2721/1999 «Τροποποίηση και αντικατάσταση διατάξεων των νόμων 1756/1988 (ΦΕΚ 35, τ. Α'), 1729/1987 (ΦΕΚ 144, τ. Α'),

του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 112, τ. Α΄)

Πραγματικά Περιστατικά: Ο αιτών, D.M., πολίτης Ρουμανίας, καταδικάστηκε το 1996 με απόφαση του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών σε φυλάκιση τριών μηνών και δέκα ημερών για απλή συνέργεια σε απόπειρα παράνομης απασχολήσεώς του και για παράνομη είσοδο στη χώρα. Με την ίδια απόφαση διατάχθηκε η απέλασή του από την Ελλάδα. Με βάση τη δικαστική απέλαση καταχωρήθηκε στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών και αναχώρησε από την Ελλάδα δύο ημέρες μετά την έκδοση της δικαστικής απόφασης. Επανήλθε όμως και κατέθεσε στον ΟΑΕΔ αίτηση – δήλωση για τη νομιμοποίησή του και εφοδιάστηκε στις 16.2.1998 με τη σχετική βεβαίωση. Αλλά για να συνεχισθεί και να ολοκληρωθεί η διαδικασία νομιμοποίησής του ήταν επίσης απαραίτητη η υποβολή πιστοποιητικού περί μη εγγραφής του στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών. Το αίτημα που απηύθυνε για το σκοπό αυτό στην Υποδιεύθυνση Αλλοδαπών της Διεύθυνσης Ασφάλειας Αττικής απορρίφθηκε με πράξη του Διοικητή του Τμήματος Αλλοδαπών Αθηνών και εν συνεχεία του συνεστήθη να αναχωρήσει από τη χώρα εντός πέντε ημερών. Ο αλλοδαπός προσέφυγε στο Δικαστήριο αιτούμενος την ακύρωση της απόφασης της διοίκησης και προσωρινή δικαστική προστασία.

Σκεπτικό : Α) Κατά το άρθρο 52 του Π.Δ. 18/1989, όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 35 του Ν. 2721/1999, η Επιτροπή Αναστολών του Συμβουλίου Επικρατείας έχει την εξουσία να αναστείλει την εκτέλεση των προσβαλλόμενων διοικητικών πράξεων αλλά και να διατάξει και κάθε άλλο, κατά περίπτωση, κατάλληλο μέτρο, για την αποτελεσματική προστασία του διαδίκου. Β) Η προσβαλλόμενη απόφαση με την οποία απερρίφθη η αίτηση περί διαγραφής του προσφεύγοντα από τον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών, ως πράξη αρνητικού περιεχομένου, δεν είναι κατ' αρχήν δεκτική αναστολής εκτελέσεως. Γ) Δεδομένου όμως, ότι, κατά τα πιθανολογούμενα βάσει των στοιχείων του φακέλου, η σύζυγος του, πολίτης επίσης Ρουμανίας, καθώς και η ανήλικη κόρη του διαμένουν στην Ελλάδα, η λήψη, λόγω της απορρίψεως του ανωτέρω αιτήματος του αιτούντα και της συνακόλουθης διακοπής της διαδικασίας νομιμοποίησής του, μέτρων για την απομάκρυνσή του από τη χώρα, θα προκαλέσει σ' αυτόν βλάβη δυσχερώς επανορθώσιμη σε περίπτωση ευδοκιμήσεως της εκκρεμούς αιτήσεως ακυρώσεως, συνιστάμενη στην απομάκρυνσή του από την οικογένειά του. Κατά τη διαμόρφωση της κρίσης της, η Επιτροπή έλαβε υπόψη του άρθρου 73 περίπτωση ζ' του Ν. 2676/1999, σύμφωνα με το οποίο είναι δυνατή η νομιμοποίηση των εγγεγραμμένων στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών, εάν οι τελευταίοι είναι «καταχωρημένοι συνεπεία διοικητικής ή δικαστικής απέλασης λόγω

παράνομης εισόδου, παραμονής ή εργασίας, της σχετικής απέλασης ανα-
στελλομένης».

*Η Επιτροπή Αναστολών διατάσσει τη Διοίκηση να απόσχει μέχρις
ότου εκδοθεί οριστική απόφαση του Συμβουλίου Επικρατείας επί της εκ-
κρεμούς αιτήσεως ακυρώσεως, από κάθε ενέργεια, ερειδομένη αποκλειστι-
κάς επί της προσβαλλομένης πράξεως απορρίψεως του ανωτέρω αιτήματος
του αιτούντα και της συνακόλουθης διακοπής της διαδικασίας νομιμοποιή-
σεώς του, η οποία θα είχε ως αποτέλεσμα την εξηναγκασμένη αναχώρησή
του από την Ελλάδα.*

Σημείωση: ομοίου περιεχομένου και για την προστασία του δι-
καιώματος εργασίας, την άσκηση του οποίου αποδεικνύει με δημόσια έγ-
γραφα η προσφεύγουσα, η απόφαση **64/2000** της Επιτροπής Αναστολών.

0181

ΣτΕ (Επιτροπή Αναστολών) 122/2000

*Ανάκληση απόφασης του Νομάρχη με την οποία διαπιστώνεται η ελ-
ληνική ιθαγένεια του αιτούντα που είχε γεννηθεί στη Δημοκρατία της
Γεωργίας – Επίκληση κλαπέντος ή υπεξαιρεθέντος διαβατηρίου –
Παραπομπή του αιτούντα στην ποινική δικαιοσύνη με τις κατηγορίες
της παράνομης εισόδου στην Ελλάδα, της χρήσης πλαστού διαβατη-
ρίου, της πλαστογραφίας μετά χρήσεως κατ' εξακολούθηση και της
υφαρπαγής και χρήσης υφαρπαγείσης ψευδούς βεβαιώσεως κατ' ε-
ξακολούθηση – Λόγοι δημοσίου συμφέροντος.*

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 1 παράγραφος 1 του Ν. 1438/1984 «Τροποποίηση διατάξε-
ων του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας και του νόμου περί ληξι-
αρχικών πράξεων» (ΦΕΚ 60, τ. Α')

Άρθρα 4 παράγραφος 3 και 8 του Ν. 1975/1991: «Είσοδος – έξο-
δος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώ-
ρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ.
Α')

Άρθρα 98, 216 παρ. 1 και 220 παρ. 1 ΠΚ

Άρθρο 52 παράγραφοι 1, 2 και 3 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση
διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας (ΦΕΚ 8, τ.
Α'), όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 35 του
Ν. 2721/1999 «Τροποποίηση και αντικατάσταση διατάξεων των
νόμων 1756/1988 (ΦΕΚ 35, τ. Α'), 1729/1987 (ΦΕΚ 144, τ. Α'),
του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, του Κώ-
δικα Πολιτικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 112, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά : Ο αιτών, Β.Μ., εισήλθε στην Ελλάδα
με διαβατήριο που είχε εκδοθεί από τη Δημοκρατία της Γεωργίας. Με

απόφαση που εξέδωσε ο Νομάρχης Ανατολικής Αττικής το 1995 διαπιστώθηκε ότι είχε αποκτήσει από της γεννήσεώς του την Ελληνική ιθαγένεια, οπότε και παραγγέλθηκε η εγγραφή του στο Μητρώο Αρρένων και στο Δημοτολόγιο του Δήμου Αχαρνών. Το 2000, η Διεύθυνση Ασφάλειας Αττικής ενημέρωση με έγγραφό της τη Νομαρχία Ανατολικής Αττικής ότι για τον καθορισμό της ιθαγένειάς του ο αιτών κατέθεσε διαβατήριο της πρώην ΕΣΣΔ, το οποίο σύμφωνα με έγγραφο της Πρεσβείας της Ελλάδας στο Μπακού, ανήκει σε σειρά κλαπέντων ή υπεξαιρεθέντων διαβατηρίων, και είναι ως εκ τούτου πλαστό. Αυθημερόν, ο Νομάρχης Ανατολικής Αττικής ανακάλεσε την απόφαση με την οποία ο αιτών είχε αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια και παρέπεμψε την υπόθεση στην ποινική δικαιοσύνη. Στις 22.2.2000, το Αυτόφωρο Τριμελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών διαβίβασε τη δικογραφία λόγω της μη συνδρομής της προϋποθέσεως του αυτοφώρου στον αρμόδιο Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών Αθηνών για τις δικές του νόμιμες ενέργειες ως προς τα αδικήματα της παράβασης των παραγράφων 3 και 8 του άρθρου 4 του Ν. 1975/1991 και της πλαστογραφίας μετά χρήσης κατ' εξακολούθηση, ως προς δε το αδίκημα της υφαρπαγής και χρήσης υφαρπαγέισης ψευδούς βεβαιώσεως κατ' εξακολούθηση στο κατ' ύλην αρμόδιο Μονομελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών. Ο αιτών προσέφυγε στο Δικαστήριο αιτούμενος την ακύρωση της ανακλητικής απόφασης του Νομάρχη Ανατολικής Αττικής και προσωρινή δικαστική προστασία.

Σκεπτικό : Λαμβάνοντας υπόψη τα προαναφερόμενα στοιχεία του φακέλου, η Επιτροπή έκρινε ότι αφενός δεν αποδίδεται με την προσβαλλόμενη πράξη στον αιτούντα παράνομη ή επίμεμπτη συμπεριφορά εν σχέσει προς την αρχική διαπίστωση της ιθαγένειάς του, αφετέρου όμως συντρέχουν λόγοι δημοσίου συμφέροντος που συνδέονται με την αρχική αναγνώριση της ιθαγένειας του αιτούντα, σημαντικότεροι από τη βλάβη που προβάλλει ως λόγο χορήγησης της αιτούμενης αναστολής.

Η Επιτροπή Αναστολών απέρριψε το αίτημα προσωρινής δικαστικής προστασίας λόγω της υποδικίας του αιτούντα.

Σημείωση: ομοίου περιεχομένου η απόφαση **123/2000** της Επιτροπής Αναστολών, όπου μετά την έκδοση της απόφασης κτήσης Ελληνικής ιθαγένειας διαπιστώθηκε ότι ο αιτών είχε εισέλθει στην Ελλάδα με πλαστή προξενική θεώρηση παλιννοστήσεως, που σύμφωνα με τα στοιχεία του Ελληνικού Προξενείου της Μόσχας είχε χορηγηθεί σε άλλο άτομο.

0182

ΣτΕ (Επιτροπή Αναστολών) 148/2000

Διαδικασία νομιμοποίησης παράνομων αλλοδαπών κατ' εφαρμογή των Π.Δ. 358 και 359/1997 – Διοικητική απέλαση από τη χώρα μετά

καταδίκη για παράνομη είσοδο – Προστασία οικογενειακής ζωής και των δικαιωμάτων του παιδιού

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 27 του Ν. 1975/1991: «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Άρθρο 4 παρ. 1 του Π.Δ. 359/1997 «Χορήγηση της κάρτας παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας σε αλλοδαπούς» (ΦΕΚ 240, τ. Α')

Άρθρο 52 παράγραφοι 1, 2 και 3 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας (ΦΕΚ 8, τ. Α'), όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 35 του Ν. 2721/1999 «Τροποποίηση και αντικατάσταση διατάξεων των νόμων 1756/1988 (ΦΕΚ 35, τ. Α'), 1729/1987 (ΦΕΚ 144, τ. Α'), του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 112, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά : Η αιτούσα, πολίτης Ρουμανίας, συνελήφθη το 1996 μαζί με δύο άλλους αλλοδαπούς και εναντίον τους ασκήθηκε ποινική δίωξη για παράνομη είσοδο στη χώρα, διακεκριμένη κλοπή και σύσταση και συμμορία. Το 1999, σε χρόνο κατά τον οποίον είχε αφεθεί ελεύθερη, μετά σχετική διάταξη του αρμόδιου ανακριτή, με περιοριστικούς όρους, υπέβαλε στην τοπική υπηρεσία του ΟΑΕΔ αίτηση για χορήγηση «κάρτας παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας» και εφοδιάστηκε με σχετική βεβαίωση. Στις 9.11.1999 με απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Κακουρηγημάτων Αθηνών καταδικάστηκε μεν σε ποινή φυλάκισης οκτώ μηνών, ανασταλείσα επί τριετία, για παράνομη είσοδο στη χώρα, απηλλάγη όμως των λοιπών κατηγοριών, επειδή, κατά την κρίση του δικαστηρίου «ουδεμία σχέση είχε συμμετοχικής δράσης στην τέλεση των πράξεων – της διακεκριμένης κλοπής και της σύστασης και συμμορίας». Αυθημερόν, και κατ' επίκληση της ποινικής καταδίκης της με εντολή του Αρχηγού της Ελληνικής Αστυνομίας διετάχθη από τον Προϊστάμενο του Κλάδου Αστυνομίας, Ασφάλειας και Τάξης της Ελληνικής Αστυνομίας, η απέλασή της από την Ελλάδα και η μη χορήγηση κάρτας παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας. Ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης απέρριψε την προσφυγή που άσκησε κατά της απόφασης απέλασής της από τη χώρα. Εν συνεχεία, προσέφυγε στο Δικαστήριο αιτούμενη την ακύρωση της απέλασης και προσωρινή δικαστική προστασία. Κατά τη συζήτηση της υπόθεσης η αιτούσα υπέβαλε έγγραφα αποδεικτικά της φοίτησης της κόρης της σε δημοτικό σχολείο των Αθηνών.

Σκεπτικό : Η κατ' εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης απομάκρυνση της αιτούσας από την Ελλάδα, θα επιφέρει διακοπή της αρξαμένης διαδικασίας νομιμοποίησης της παραμονής της στην Ελλάδα, το γεγονός δε αυτό, σε συνδυασμό με το γεγονός, ότι, κατά τα προκύπτοντα από το φάκελο, η αιτούσα ζει στην Ελλάδα με την κόρη της, ηλικίας δέκα ετών, η οποία φέρεται να παρακολουθεί μαθήματα σε Δημοτικό Σχολείο των Αθηνών, θα της προκαλέσει βλάβη δυσχερώς επανορθώσιμη σε περίπτωση ευδοκίμησης της αιτήσεως ακυρώσεως. Το Δικαστήριο κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του συνεκτιμά ότι από την απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Κακουργημάτων προκύπτει ότι η αιτούσα δεν είχε καμία συμμετοχική δράση στην τέλεση των εγκλημάτων της διακεκριμένης κλοπής και της σύστασης και συμμορίας για τα οποία είχε κατηγορηθεί.

Η Επιτροπή Αναστολών αποφάσισε την αναστολή εκτέλεσης της απόφασης απέλασης μέχρις ότου εκδοθεί οριστική απόφαση επί της αιτήσεως ακυρώσεως.

0183

ΣτΕ (Επιτροπή Αναστολών) 198/2000¹

Απέλαση αλλοδαπού, πολίτη Μαρόκου, συζύγου Ελληνίδας και πατέρα Έλληνα – Καταδίκη για διευκόλυνση μεταφοράς και προωθήσεως αλλοδαπών στο εσωτερικό της χώρας κατά συρροή και με σκοπό το παράνομο κέρδος – Παράνομη επανείσοδος – Αρχή της αναλογικότητας – Απαραβίαστο της οικογενειακής ζωής – Νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 8 της Συμβάσεως της Ρώμης δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α')

Άρθρο 9 Συντάγματος 1975/1986

Άρθρο 28 παρ. 2 του Ν. 1975/1991: «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α'), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 του Ν. 2452/1996 «Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1975/1991 και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 283, τ. Α')

Άρθρο 1 περίπτωση γ' υποπερίπτωση 7 της Υ.Α. 7004/3/26-ιγ'/10.3.1999 «Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στο Γενικό Γραμματέα, τον Αρχηγό της Ελληνικής Αστυνομίας, τους Προϊσταμένους των Κλάδων και άλλα όργανα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης» (ΦΕΚ 218, τ. Β')

¹ Δημοσιευμένη σε ΔτΑ Νο. 8/2000, σελ. 1029.

Άρθρο 52 παράγραφοι 1, 2 και 3 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας (ΦΕΚ 8, τ. Α'), όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 35 του Ν. 2721/1999 «Τροποποίηση και αντικατάσταση διατάξεων των νόμων 1756/1988 (ΦΕΚ 35, τ. Α'), 1729/1987 (ΦΕΚ 144, τ. Α'), του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 112, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά : Ο αιτών, Α.Α., πολίτης Μαρόκου, εισήλθε στην Ελλάδα το 1985 και τέλεσε γάμο με Ελληνίδα. Από το γάμο απέκτησαν μια κόρη, που γεννήθηκε το 1987. Έκτοτε και έως το Σεπτέμβριο του 1997 ελάμβανε άδεια παραμονής στη χώρα. Το Μάιο του 1997 συνελήφθη από τις αστυνομικές αρχές και καταδικάστηκε τελεσίδικα σε φυλάκιση τεσσάρων ετών και τεσσάρων μηνών για διευκόλυνση μεταφοράς και προώθησεως αλλοδαπών στο εσωτερικό της χώρας κατά συρροή με σκοπό το παράνομο κέρδος. Στη συνέχεια, εκδόθηκε με εντολή του Αρχηγού της Ελληνικής Αστυνομίας, από τον Προϊστάμενο Ασφάλειας, Αστυνομίας και Τάξης της Ελληνικής Αστυνομίας η απέλασή του από τη χώρα και ταυτόχρονα απαγορεύθηκε η νέα είσοδός του έως την 1.7.2002. Μετά την απόρριψη της σχετικής προσφυγής του από τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης ο αιτών υποχρεώθηκε να αναχωρήσει για το Μαρόκο. Επανήλθε όμως παράνομα δύο χρόνια αργότερα και καταδικάστηκε τελεσίδικα σε φυλάκιση επτά μηνών για παράνομο εισοδο στην Ελλάδα, ψευδή ανωμοτί κατάθεση κατ' εξακολούθηση και χρήση πλαστού εγγράφου. Ενόψει των ανωτέρω δικαστικών αποφάσεων ο αιτών κρίθηκε από τη Διοίκηση ως επικίνδυνος για τη δημόσια ασφάλεια και εκδόθηκε σε βάρος του πράξη απελάσεως. Η ασκηθείσα προσφυγή του απερρίφθη με απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης. Εν συνεχεία, ο αιτών προσέφυγε στο Δικαστήριο αιτούμενος την ακύρωση της διοικητικής απόφασης απέλασης και προσωρινή προστασία. Ενώπιον της Επιτροπής προέβαλε ότι η κατ' εκτέλεση της τελευταίας απόφασης απομάκρυνσή του από την Ελλάδα θα του προκαλέσει βλάβη μη δυναμένη να επανορθωθεί σε περίπτωση ευδοκιμήσεως της εκκρεμούς αιτήσεως ακυρώσεως, διότι στην Ελλάδα είναι εγκατεστημένη η οικογένειά του, αποτελούμενη από τη σύζυγό του και την ανήλικη κόρη του, αμφότερες των οποίων είναι Ελληνίδες υπήκοοι αλλά και διότι είναι «ανεπιθύμητος για ιδεολογικούς και πολιτικούς λόγους στο Μαρόκο». Για τη νομική θεμελίωση των ισχυρισμών του επικαλέστηκε το άρθρο 9 του Συντάγματος και την παράγραφο 1 του άρθρου 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών.

Σκεπτικό :Α) Εκτιμώντας τα στοιχεία του φακέλου το Δικαστήριο έκρινε ότι, ανεξαρτήτως του ζητήματος εάν η αναστολή εκτέλεσης της προσβαλλόμενης απόφασης ζητείται λυσιτελώς (δεδομένου ότι, η Διοίκηση είχε διατάξει την απέλαση του αιτούντα από τη χώρα και με προγενέστερη, εκδοθείσα το 1997, πράξη της), πάντως ο μεν ισχυρισμός του αιτούντα περί του είναι «ανεπιθύμητος» στο Μαρόκο προβάλλεται κατά τρόπο παντελώς αόριστο, ενώ η βλάβη την οποία υφίσταται λόγω της απομάκρυνσής του από την οικογένειά του, σταθμιζόμενη προς τους λόγους δημοσίου συμφέροντος, οι οποίοι ως εκ της φύσεως ορισμένων εκ των αδικημάτων για τα οποία έχει τελεσιδικώς καταδικαστεί επιβάλλουν την άμεση απομάκρυνσή του από τη χώρα, δεν αρκεί για να δικαιολογήσει τη χορήγηση της αιτούμενης αναστολής εκτέλεσης. Εξάλλου, ενόψει του γεγονότος ότι ο αιτών απελαύνεται από τη χώρα ως επικίνδυνος για τη δημόσια ασφάλεια, δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι στοιχειοθετείται, εν προκειμένω, πρόδηλη παραβίαση των διατάξεων που προστατεύουν το απαραβίαστο της οικογενειακής ζωής. Κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του το Δικαστήριο έλαβε υπόψη του τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπως τις αποφάσεις *Baghli, Bouljifa* κατά Γαλλίας¹, *Bouchelkia* κατά Γαλλίας², *Boughameni* κατά Γαλλίας³. **Β)** Τέλος, δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι η απέλαση του αιτούντα διετάχθη κατά πρόδηλη παράβαση της διάταξης του άρθρου 28 παρ. 2 του Ν. 1975/1991, δεδομένου ότι η διάταξη αυτή απαγορεύει μεν την απέλαση αλλοδαπού ο οποίος έχει τη γονική μέριμνα ημεδαπού ανηλίκου, πλην όμως προβλέπεται απόκλιση από την απαγόρευση αυτή, στην περίπτωση κατά την οποία ο αλλοδαπός κρίνεται από τη Διοίκηση επικίνδυνος για τη δημόσια ασφάλεια.

Η Επιτροπή Αναστολών απέρριψε την υπό κρίση αίτηση αναστολής εκτέλεσης της απόφασης απέλασης.

0184

ΣτΕ (Επιτροπή Αναστολών) 271/2000

Διαδικασία νομιμοποίησης παράνομων αλλοδαπών κατ' εφαρμογή των Π.Δ. 358 και 359/1997 – Εγγραφή στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών λόγω απόπειρας εισόδου στη χώρα με πλαστό ταξιδιωτι-

¹ Βλέπε, σε ελληνική απόδοση, στην ανά χειράς έκδοση.

² Βλέπε, σε ελληνική απόδοση, στην ανά χειράς έκδοση.

³ Στην υπόθεση αυτή (24.4.1996) το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έκρινε ότι η απέλαση του κυρίου *Boughameni* στη χώρα καταγωγής του, στην Τυνησία, μετά την καταδίκη του από γαλλικό δικαστήριο σε τριετή φυλάκιση για μαστροπεία δεν συνιστά παραβίαση του άρθρου 8 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

κό έγγραφο – Διαγραφή από τον κατάλογο κατ' εφαρμογή του Π.Δ. 358/1997 – Επανεγγραφή στον κατάλογο με βάση πλαστή άδεια παραμονής στη χώρα, αδίκημα για το οποίο το ποινικό δικαστήριο εξέδωσε αθωωτική απόφαση – Αρνηση χορήγησης κάρτας παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας – Απόφαση διοικητικής απέλασης – Προστασία της οικογένειας

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 11 και 27 παρ. 4 του Ν. 1975/1991: «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α'),

Άρθρο 3 παρ. 3 του Π.Δ. 358/1997 «Προϋποθέσεις και διαδικασία, για τη νόμιμη παραμονή και εργασία αλλοδαπών στην Ελλάδα, που δεν είναι υπήκοοι των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (ΦΕΚ 240, τ. Α')

Άρθρο 4 παρ. 2 του Π.Δ. 359/1997 «Χορήγηση της κάρτας παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας σε αλλοδαπούς» (ΦΕΚ 240, τ. Α')

Άρθρο 52 παράγραφοι 1, 2 και 3 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας (ΦΕΚ 8, τ. Α'), όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 35 του Ν. 2721/1999 «Τροποποίηση και αντικατάσταση διατάξεων των νόμων 1756/1988 (ΦΕΚ 35, τ. Α'), 1729/1987 (ΦΕΚ 144, τ. Α'), του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 112, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά : Ο αιτών, πολίτης Αιγύπτου, ενεγράφη στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών το 1996, επειδή αποπειράθηκε να εισέλθει στη χώρα με πλαστό ταξιδιωτικό έγγραφο. Δύο χρόνια αργότερα και σε άγνωστο χρόνο επανήλθε στην Ελλάδα και ζήτησε από το Τμήμα Αλλοδαπών Πειραιά να του χορηγηθεί πιστοποιητικό περί μη εγγραφής του στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών, προκειμένου να υπαχθεί στη διαδικασία νομιμοποίησης της παραμονής του στη χώρα. Η Διοίκηση ικανοποίησε το αίτημά του και ακύρωσε το επιβληθέν σε βάρος του μέτρο της απαγόρευσης εισόδου στη χώρα. Το 1999 υπέβαλε στον ΟΑΕΔ αίτηση – δήλωση για την έκδοση κάρτας παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας και έλαβε σχετική βεβαίωση πράσινης κάρτας. Τον Ιανουάριο του 2000 ο Προϊστάμενος του Κλάδου Αστυνομίας, Ασφάλειας και Τάξης της Ελληνικής Αστυνομίας αποφάσισε τη μη χορήγηση κάρτας παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας και παράλληλα διέταξε την εκ νέου εγγραφή του στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών επειδή το 1997, κατά τη διαδικασία μεταβίβασης μοτοποδηλάτου, είχε καταθέσει στο Τμήμα Τροχαίας Πειραιώς πλαστή άδεια παρα-

μονής στη χώρα. Στη συνέχεια, ο ΟΑΕΔ ανακάλεσε την πράσινη κάρτα που είχε χορηγηθεί στον αιτούντα και ο Προϊστάμενος του Κλάδου Αστυνομίας, Ασφάλειας και Τάξης της Ελληνικής Αστυνομίας διέταξε με εντολή του Αρχηγού της Ελληνικής Αστυνομίας την απέλαση του αιτούντα από τη χώρα. Η προσφυγή που άσκησε κατά της απόφασης απερρίφθη και εν συνεχεία προσέβαλε την αρνητική απόφαση της Διοίκησης ενώπιον του Δικαστηρίου αιτούμενος την ακύρωσή της και προσωρινή προστασία. Κατά τη συζήτηση της υπόθεσής του στην Επιτροπή Αναστολών ο αιτών υπέβαλε έγγραφα στοιχεία, αποδεικτικά της οικογενειακής του κατάστασης καθώς και απόφαση του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Πειραιά με την οποία κηρύχθηκε αθώος για τις αποδιδόμενες σε αυτόν πράξεις της χρήσης πλαστού εγγράφου και της υφαρπαγής ψευδούς βεβαίωσης κατ' εξακολούθηση.

Σκεπτικό : Η σε εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης απομάκρυνση του αιτούντα από την Ελλάδα θα επιφέρει διακοπή της αρξάμενης διαδικασίας νομιμοποίησης της παραμονής του στη χώρα, τούτο δε σε συνδυασμό με το γεγονός ότι, κατά τα προκύπτοντα από το φάκελο ο αιτών ζει στην Ελλάδα με τη γυναίκα του και το ηλικίας ενός έτους τέκνο του θα προκαλέσει βλάβη δυσχερώς επανορθώσιμη σε περίπτωση ευδοκίμησης της εκκρεμούς αιτήσεως ακυρώσεως. Το Δικαστήριο κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του συνεκτίμησε την αθωωτική απόφαση του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Πειραιά, η οποία ακυρώνει την αιτιολογία της απόφασης της Διοίκησης με την οποία απορρίφθηκε το αίτημά του για την υπαγωγή του στη διαδικασία νομιμοποίησής του.

Η Επιτροπή Αναστολών αποφασίζει την αναστολή εκτέλεσης της προσβαλλόμενης απόφασης μέχρις εκδόσεως οριστικής αποφάσεως επί της αιτήσεως ακυρώσεως.

0185

ΣτΕ (Επιτροπή Αναστολών) 477/2000

Καταδίκη αλλοδαπής, συζύγου Έλληνα, για παράβαση του άρθρου 5 παρ. 4 του Ν. 2734/1999 «Εκδιδόμενα με αμοιβή πρόσωπα» - Διοικητική απόφαση απέλασης - Παράνομη επανείσοδος στην Ελλάδα - Καταδίκη και έκδοση νέας απόφασης απέλασης από τη Διοίκηση - Έλλειψη πραγματικής συμβίωσης με τον Έλληνα σύζυγό της - Η αναστολή εκτέλεσης διοικητικής πράξης αποσκοπεί στη διατήρηση της υφιστάμενης πραγματικής κατάστασης - Προστασία δημόσιας υγείας

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 27 παρ. 5 του Ν. 1975/1991: «Είσοδος - έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Άρθρο 52 παράγραφοι 1, 2 και 3 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας (ΦΕΚ 8, τ. Α'), όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 35 του Ν. 2721/1999 «Τροποποίηση και αντικατάσταση διατάξεων των νόμων 1756/1988 (ΦΕΚ 35, τ. Α'), 1729/1987 (ΦΕΚ 144, τ. Α'), του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 112, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά : Ο αιτών, Έλληνας πολίτης, είναι σύζυγος της Α.Γ., πολίτη Ρωσίας, με την οποία τέλεσε γάμο το 1998. Η σύζυγός του είχε εισέλθει νόμιμα στην Ελλάδα και ελάμβανε άδεια παραμονής έως το Νοέμβριο του 1999, οπότε και διεκόπη επειδή ο αιτών δήλωσε στο Τμήμα Ασφάλειας Αμαλιάδας ότι η σύζυγός του εγκατέλειψε τη συζυγική στέγη και αναχώρησε για την Αθήνα. Τον Αύγουστο του 1999 η αλλοδαπή σύζυγός του καταδικάστηκε από το Μονομελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών σε ποινή φυλάκισης 25 ημερών για παράβαση του Ν. 2734/1999 «Εκδιδόμενα με αμοιβή πρόσωπα». Εν συνεχεία, με απόφαση του Αρχηγού της ΕΛ.ΑΣ. διετάχθη η απέλασή της και καταχωρήθηκε στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών. Απελάθηκε τον Ιανουάριο του 2000. Ένα μήνα αργότερα επανήλθε παράνομα στην Ελλάδα και αφού συνελήφθη στην Αθήνα καταδικάστηκε από το Μονομελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών για παράβαση του Ν. 1975/1991 σε φυλάκιση 15 ημερών. Ο Αρχηγός της ΕΛ.ΑΣ. εξέδωσε εκ νέου απόφαση απέλασης. Κατά της απόφασης αυτής άσκησε προσφυγή, όπου για πρώτη φορά, επικαλέστηκε το γάμο της με τον αιτούντα. Η προσφυγή της αυτή εξετάστηκε από την Επιτροπή του άρθρου 27 παρ. 5 του Ν. 1975/1991, όπου παραστάθηκε με τον Έλληνα σύζυγό της και το συνήγορό τους. Η Επιτροπή απέρριψε το αίτημά της κρίνοντας ότι δεν υπήρχε πραγματική συμβίωση μεταξύ των συζύγων, η απόφασή της δε επικυρώθηκε με απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης. Τελικά, απελάθηκε τον Απρίλιο του 2000. Μια μέρα μετά την αναχώρησή της για τη Ρωσία ο σύζυγός της άσκησε αίτηση για την ανάκληση της απόφασης απέλασης, επί της οποίας εκδόθηκε αρνητική απόφαση, την οποία προσέβαλε ενώπιον του Δικαστηρίου αιτούμενος την ακύρωσή της και προσωρινή προστασία.

Σκεπτικό : Το Δικαστήριο έλαβε υπόψη ότι η απέλαση έχει ήδη πραγματοποιηθεί και έκρινε ότι η αναστολή εκτελέσεως διοικητικής πράξης αποσκοπεί μόνο στη διατήρηση υφιστάμενης πραγματικής κατάστασης και όχι στη δημιουργία νέας. Ανεξαρτήτως του ζητήματος της εκτελεστότητας της προσβαλλόμενης πράξης συνεκτίμησε τους λόγους δημοσίου συμφέροντος για τους οποίους επιβλήθηκε το επίδικο μέτρο, όπως αυτοί προκύπτουν από το ιστορικό.

Η Επιτροπή Αναστολών απέρριψε το υπό κρίση αίτημα.

0186

ΣτΕ (Επιτροπή Αναστολών) 495/2000

Ανάκληση του καθεστώτος του πρόσφυγα – Απόλαση αναγνωρισμένου από την ελληνική Πολιτεία πρόσφυγα κατ' επίκληση των άρθρων 32 και 33 της Σύμβασης της Γενεύης – Καταδίκη από ελληνικό δικαστήριο σε ποινή φυλάκισης δέκα οκτώ μηνών για διάπραξη αδικημάτων του κοινού ποινικού δικαίου – Η άμεση εκτέλεση της απέλασης θα εκθέσει τον αιτούντα στον κίνδυνο να υποστεί βλάβη ανεπανόρθωτη σε περίπτωση ευδοκιμίσεως της ασκηθείσης από αυτόν αιτήσεως ακυρώσεως λόγω της σοβαρότητας δε της βλάβης αυτής πρέπει, να ανασταλεί έως την έκδοση οριστικής αποφάσεως επί της αιτήσεως ακυρώσεως, η εκτέλεση της απέλασης, παρ' ότι η έκδοσή της, υπαγορεύθηκε πράγματι από λόγους προστασίας της δημοσίας τάξεως

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 1 (Α) 2, 32 και 33 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 «περί του Καθεστώτος των Προσφύγων»

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 1 παράγραφος 2 του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Α.Ν. 389/1967 (ΦΕΚ 125, τ. Α')

Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α')

Άρθρο 52 παράγραφοι 1, 2 και 3 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας (ΦΕΚ 8, τ. Α'), όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 35 του Ν. 2721/1999 «Τροποποίηση και αντικατάσταση διατάξεων των νόμων 1756/1988 (ΦΕΚ 35, τ. Α'), 1729/1987 (ΦΕΚ 144, τ. Α'), του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 112, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά : Στις 1.4.2000 το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης ανακάλεσε το καθεστώς του πρόσφυγα που είχε αναγνωρίσει στον Α.Ρ., πολίτη Τουρκίας. Με την ίδια απόφαση διέταξε την απέλασή του, με την αιτιολογία ότι «κατά τη διάρκεια της εδώ παραμονής του, υπό καθεστώς πρόσφυγα, ανέπτυξε έκνομη δραστηριότητα και μετείχε σε πράξεις ικανές να πλήξουν τη δημόσια ασφάλεια της Χώρας». Κατά της εν λόγω πράξης ο Α.Ρ. άσκησε προσφυγή στον Υπουργό Δημόσιας Τάξης κατά τις διατάξεις του ΠΔ 61/1999. Η προσφυγή αυτή έγινε δεκτή από τον Υπουργό

γό καθ' όσον αφορούσε την προσφυγική ιδιότητα του αιτούντα – της οποίας διατηρήθηκε η αναγνώριση – απορρίφθηκε όμως κατά το μέρος που αναφερόταν στη διαταχθείσα απέλασή του. Ειδικότερα, με την προσβαλλόμενα απόφαση κρίθηκε επιβεβλημένη η απέλαση του αιτούντα κατ' επίκληση των άρθρων 32 και 33 της Σύμβασης της Γενεύης με την αιτιολογία ότι «κατά τη διάρκεια της εδώ παραμονής του, υπό καθεστώς πρόσφυγα, συνελήφθη και καταδικάστηκε τελεσίδικα για ιδιαίτερος σοβαρά αδικήματα και ω εκ τούτου θεωρείται ότι αποτελεί κίνδυνο για τη χώρα». Εξ άλλου, όπως συνάγεται από τα στοιχεία του φακέλου, ο αιτών, κατά τη διάρκεια της παραμονής του στην Ελλάδα, έχει, με την υπ' αριθμ. 846/2000 απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Πατρών, καταδικαστεί τελεσίδικα σε συνολική ποινή φυλάκισης δέκα οκτώ μηνών καθώς και σε χρηματική ποινή για τα αδικήματα της παράνομης χωρίς άδεια απασχόλησης αλλοδαπών, της διευκόλυνσης της παράνομης παραμονής αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια και της υπεξαγωγής εγγράφων. Συγκεκριμένα, κατά τα γενόμενα δεκτά με την εν λόγω ποινική απόφαση, ο αιτών είχε διαπράξει τα πιο πάνω αδικήματα επειδή, όπως διαπιστώθηκε από έρευνα της αστυνομίας τον Ιανουάριο του 2000, σε νυχτερινό κέντρο διασκέδασης που διηύθυνε στο Αγρίνιο απασχολούσε αλλοδαπές γυναίκες, των οποίων γνώριζε ότι είχε λήξει η άδεια παραμονής στην Ελλάδα, παρέχοντάς τους παράλληλα στέγη σε διαμέρισμα όπου διέμενε στην ίδια πόλη, ενώ, εξ άλλου, είχε αφαιρέσει και αποκρύψει τα διαβατήρια άλλων αλλοδαπών γυναικών που εργάζονταν στο ίδιο κέντρο, με σκοπό να παρεμποδίσει την ελεύθερη κίνησή τους και να τις εξαναγκάσει έτσι να εργάζονται εκεί. Σημειωτέον, ότι κατά τα αναφερόμενα σε σχετικό έγγραφο του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης απευθυνόμενο προς το Δικαστήριο, ο αιτών έχει ακόμη καταδικαστεί σε εξάμηνη φυλάκιση για αυθαίρετες οικονομικές εργασίες με την υπ' αριθμ. 91391/1991 απόφαση του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών, από δε κυπριακό δικαστήριο σε φυλάκιση ενός έτους για είσοδο, το 1997, στην Κύπρο με παραποιημένο διαβατήριο. Ο Α.Ρ. προσέφυγε στο Συμβούλιο Επικρατείας αιτούμενος την ακύρωση της απόφασης απέλασης και προσωρινή δικαστική προστασία¹.

¹ Ο κύριος Α.Ρ. ζήτησε μέσω του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες τη συνδρομή του Συνηγόρου του Πολίτη ώστε να μην εκτελεστεί η απόφαση απέλασής του πριν τη συζήτηση της αίτησης αναστολής από το Συμβούλιο Επικρατείας. Το Γραφείο Ασύλου του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης διαβεβαίωσε το Συνήγορο του Πολίτη ότι «ο εν λόγω αλλοδαπός δεν πρόκειται να απελαθεί αλλά θα παραμείνει οπωσδήποτε κρατούμενος στη χώρα μας μέχρι την έκδοση της απόφασης της Επιτροπής Αναστολών, με βάση το περιεχόμενο της οποίας θα κριθεί – και η περαιτέρω τύχη του». «Εν προκειμένω βέβαια», κατά την άποψη του Συνηγόρου του Πολίτη, «δεν πρόκειται [για] τυπική αναστολή εκτέλεσης που έχει χορηγήσει ο ίδιος ο αρμόδιος Υπουργός Δημόσιας Τάξης, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις, αλλά για άτυ-

Σκεπτικό : Α) Το Δικαστήριο κρίνει την υπόθεση λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 52 του ΠΔ 18/1989, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 35 του Ν. 2721/1999, όπου ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: «...6. Η αίτηση αναστολής εκτέλεσης γίνεται δεκτή, όταν κρίνεται ότι η άμεση εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης θα προκαλέσει στον αιτούντα βλάβη ανεπανόρθωτη ή δυσχερώς επανορθώσιμη σε περίπτωση ευδοκίμησης της αίτησης ακυρώσεως. Η αίτηση όμως μπορεί να απορριφθεί αν κατά τη στάθμιση της βλάβης του αιτούντος, των συμφερόντων τρίτων και του δημοσίου συμφέροντος κρίνεται ότι οι αρνητικές συνέπειες από την αποδοχή θα είναι σοβαρότερες από την ωφέλεια του αιτούντος...». **Β)** Όπως συνάγεται από την προσβαλλόμενη πράξη, στην οποία γίνεται επίκληση της διατάξεως του άρθρου 33 της Συμβάσεως της Γενεύης, καθώς και της συνδρομής της τασσομένης με τη διάταξη αυτή προϋποθέσεως της τελεσίδικης καταδίκης για ιδιαίτερος σοβαρά αδικήματα κλπ, η ένδικη απέλαση του αιτούντος συνεπάγεται την κατ' εφαρμογήν της εν λόγω διατάξεως επαναπροώθησή του στην Τουρκία. Ως εκ τούτου όμως, και δοθέντος ότι ο αιτών, σύμφωνα με την ίδια προσβαλλόμενη πράξη, διατηρεί την ιδιότητα του πρόσφυγα έναντι της χώρας αυτής, ιδιότητα που προϋποθέτει ότι η Διοίκηση έχει εκτιμήσει πως, σε περίπτωση μεταβάσεώς του εκεί, υφίσταται δικαιολογημένος φόβος διώξεώς του υπό την έννοια των διατάξεων της Συμβάσεως της Γενεύης και του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης, η Επιτροπή κρίνει ότι η άμεση εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξεως, καθ' ό μέρος αφορά την διαταχθείσα απέλαση, θα εκθέσει τον αιτούντα στον κίνδυνο να υποστεί βλάβη ανεπανόρθωτη σε περίπτωση ευδοκίμησης της ασκηθείσης από αυτόν αιτήσεως ακυρώσεως. Λόγω της σοβαρότητος δε της βλάβης αυτής πρέπει, κατά το ως άνω μέρος, να ανασταλεί, έως την έκδοση οριστικής αποφάσεως επί της αιτήσεως ακυρώσεως, η εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξεως, παρ' ότι η έκδοσή της, υπαγορεύθηκε πράγματι από λόγους προστασίας της δημοσίας τάξεως. **Γ)** Ως εκ της αναστολής, άλλωστε, αυτής, πρέπει να παύσει η εν όψει της αμέσου εκτέλεσεως της προσβαλλομένης πράξεως κράτηση του αιτούντος, και να του επιστραφεί η άδεια παραμονής του στη χώρα, εφ' όσον, όπως ισχυρίζεται, του έχει αφαιρεθεί. Παράλληλα όμως η Επιτροπή, εκτιμώντας τη φύση και τη σοβαρότητα των αδικημάτων για τα οποία καταδικάστηκε ο αιτών με την πιο πάνω τελεσίδικη απόφαση και τα οποία, όπως περιγράφονται στην απόφαση αυτή, προσβάλλουν την ανθρωπινή ελευθερία, κρίνει πρόσφορο για την προστασία του δημοσίου συμφέροντος να διατάξει την , κατά τη διάρκεια της ισχύος της χορηγούμενης

τη προσωρινή αναστολή εκτέλεσης εκ μέρους της αρμόδιας για την εκτέλεση της πράξης απέλασης υπηρεσίας» (Σύσταση 12702.00/2/2).

με την παρούσα αναστολής, απομάκρυνση του αιτούντος από την πόλη του Αγρινίου, όπου διαπράχθηκαν τα εν λόγω αδικήματα.

Η Επιτροπή Αναστολών έκρινε ότι συντρέχει περίπτωση αναστολής εκτέλεσης της προσβαλλόμενης απόφασης απέλασης.

0187

ΣτΕ (Επιτροπή Αναστολών) 517/2000

Απόρριψη αιτήματος ασύλου από τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης παρά την αντίθετη ομόφωνη γνώμη της Επιτροπής του άρθρου 3 παρ. 5 του Π.Δ. 61/1999 – Η Επιτροπή Αναστολών έχει τη δικαιοδοσία, κατ' εφαρμογή του άρθρου 52 παρ. 8 του ΠΔ 18/1989, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 35 του Ν. 2721/1999, να διατάσσει και άλλα μέτρα πλην της αναστολής εκτελέσεως, σε περιπτώσεις, κατά τις οποίες η εφαρμογή της προσβαλλόμενης πράξεως προκαλεί μεν στον αιτούντα βλάβη ανεπανόρθωτη ή δυσχερώς επανορθώσιμη, η πράξη όμως αυτή δεν είναι, όπως λόγου χάρι συμβαίνει επί πράξεως αρνητικού περιεχομένου, δεκτική αναστολής εκτέλεσης

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 1 (Α) 2 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 «περί του Καθεστώτος των Προσφύγων»

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 1 παράγραφος 2 του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Α.Ν. 389/1967 (ΦΕΚ 125, τ. Α')

Άρθρα 2 παρ. 7 και 3 παρ. 5 του Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α')

Άρθρο 52 παράγραφοι 1, 2 και 3 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας (ΦΕΚ 8, τ. Α'), όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 35 του Ν. 2721/1999 «Τροποποίηση και αντικατάσταση διατάξεων των νόμων 1756/1988 (ΦΕΚ 35, τ. Α'), 1729/1987 (ΦΕΚ 144, τ. Α'), του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 112, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά : Ο αιτών, Ι.Τ., πολίτης Τουρκίας εισήλθε λάθρα στην Ελλάδα, στερούμενος ταξιδιωτικών εγγράφων, προέβαλε ενώπιον της Διοίκησης, επικαλούμενος σχετικά στοιχεία, ότι είναι τούρκος κουρδικής καταγωγής και ενεργό μέλος του «Απελευθερωτικού Κόμματος του Κουρδιστάν» (PRK), ότι δραστηριοποιήθηκε στον τομέα

της συγκεντρώσεως πόρων προς όφελος του εν λόγω κόμματος, καθώς και ως υπεύθυνος συντονισμού δικτύου διανομής εντύπου προπαγανδιστικού υλικού στις περιοχές Κωνσταντινουπόλεως, Σμύρνης, Αδάνων και Άγκυρας και ότι εγκατέλειψε την Τουρκία επειδή είχε πληροφορίες ότι η παράνομη δραστηριότητά του και η πραγματική του ταυτότητα είχαν γίνει γνωστές στις τουρκικές αρχές και υφίστατο σοβαρός και άμεσος κίνδυνος συλλήψεως αυτού. Το αίτημά του απερρίφθη σε πρώτο βαθμό και εν συνεχεία προσέφυγε κατά της αρνητικής απόφασης ενώπιον του Υπουργού Δημόσιας Τάξης. Αν και κατά την εξέταση της προσφυγής του η Επιτροπή του άρθρου 3 παρ. 5 του ΠΔ 61/1999 γνωμοδότησε ομόφωνα για την ικανοποίηση του αιτήματός του, ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης τελικώς απέρριψε την προσφυγή του και του έταξε προθεσμία τριών μηνών προκειμένου να αναχωρήσει οικειοθελώς από την Ελλάδα. Ο Ι.Τ. προσέφυγε κατά της απορριπτικής απόφασης στο Συμβούλιο Επικρατείας αιτούμενος την ακύρωσή της και προσωρινή δικαστική προστασία.

Σκεπτικό : **A)** Το Δικαστήριο, ερμηνεύοντας τη διάταξη της παραγράφου 8 του άρθρου 52 του ΠΔ 18/1989, όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 35 του Ν. 2721/1999, η οποία ορίζει ότι η Επιτροπή Αναστολών του Συμβουλίου Επικρατείας μπορεί να διατάξει, εκτός από την αναστολή εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης και κάθε άλλο κατά περίπτωση κατάλληλο μέτρο, χωρίς να δεσμεύεται από τις προτάσεις των διαδίκων, κρίνει ότι αυτή σκοπεί στη διεύρυνση της προσωρινής προστασίας που παρέχεται από την Επιτροπή Αναστολών στο πλαίσιο των ακυρωτικών διαφορών και της παρέχει όχι μόνο τη δυνατότητα να διατάσσει, όταν χορηγεί αναστολή εκτέλεσης της προσβληθείσης ενώπιόν της πράξης επιπλέον μέτρα προς αποτελεσματικότερη προστασία του αιτούντα, αλλά και τη δυνατότητα να διατάσσει άλλα, πλην της αναστολής εκτελέσεως μέτρα, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η εφαρμογή της προσβαλλομένης πράξεως προκαλεί μεν στον αιτούντα βλάβη ανεπανόρθωτη ή δυσχερώς επανορθώσιμη, η πράξη όμως αυτή δεν είναι, όπως λόγω χάρη συμβαίνει επί πράξεως αρνητικού περιεχομένου, δεκτική αναστολής εκτελέσεως. **B)** Εν συνεχεία, διαπιστώνοντας ότι η προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση με την οποία απερρίφθη τελικώς η αίτηση του αιτούντα περί της αναγνώρισής του ως πρόσφυγα δεν είναι, ως πράξη αρνητικού περιεχομένου, δεκτική αναστολής εκτελέσεως και λαμβάνοντας υπόψη τους πραγματικούς ισχυρισμούς που προβλήθηκαν ενώπιόν του και των οποίων την ακρίβεια δεν αμφισβητεί η Διοίκηση, αντιθέτως μάλιστα υιοθετήθηκαν από την Επιτροπή του άρθρου 3 παρ. 5 του ΠΔ 61/999, αποφαίνεται ότι η λήψη μέτρων προς απομάκρυνσή του από την Ελλάδα και η επαναπροώθησή του στην Τουρκία θα του προκαλέσει βλάβη δυσχερώς επανορθώσιμη σε περίπτωση ευδοκιμήσεως της εκκρεμούς αιτή-

σεως ακυρώσεως, συνισταμένη στην έκθεσή του σε κίνδυνο της ελευθερίας και της ασφάλειάς του, ενώ, και αν ακόμη καταστεί δυνατή η προώθησή του σε τρίτη χώρα (σημειωτέον ότι στερείται παντελώς ταξιδιωτικών εγγράφων) θα προκληθεί εξ αυτής διακοπή των βιοτικών σχέσεων, τις οποίες από διετία έχει δημιουργήσει στην Ελλάδα εργαζόμενος ως δημοσιογράφος και εκπρόσωπος του περιοδικού S.R. Γ) Λαμβάνοντας υπόψη του το άρθρο 2 παρ. 7 του ΠΔ 61/1999 το Δικαστήριο κρίνει ότι η Διοίκηση υποχρεούται να μην αφαιρέσει από τον αιτούντα το χορηγηθέν «δελτίο αιτήσαντος άσυλο αλλοδαπού» ή εάν τυχόν το δελτίο αυτό έχει ήδη αφαιρεθεί, να το επιστρέψει στον αιτούντα ώστε να αποκατασταθεί πλήρως η πραγματική κατάσταση στην οποία τελούσε προ της απορρίψεως, με την προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση, του αιτήματός του.

Η Επιτροπή Αναστολών διατάσσει τη Διοίκηση να απόσχει, μέχρις εκδόσεως οριστικής αποφάσεως, από κάθε ενέργεια, ερειδομένη αποκλειστικώς επί της προσβαλλομένης υπουργικής αποφάσεως περί απορρίψεως του αιτήματος ασύλου, η οποία θα είχε ως αποτέλεσμα την εξηναγκασμένη αναχώρηση του αιτούντα από την Ελλάδα.

0188

ΣτΕ 4/1996¹

Καταστατικός Χάρτης Αγίου Όρους – Απέλαση² σχισματικών μοναχών από το Άγιο Όρος – Αναγνώριση του ειδικού καθεστώτος του Αγίου Όρους, όπως αυτό ρυθμίζεται από το άρθρο 105 του Ελληνικού Συντάγματος από τις Συνθήκες Ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Οι διατάξεις κοινοτικού δικαίου για το δικαίωμα εγκατάστασης δεν ισχύουν στο έδαφος του Αγίου Όρους – Υποχρεωτική στο Άγιο Όρος η διαμνημόνευση του ονόματος του Οικουμενικού Πατριάρχη, αφού αυτό τελεί υπό την πνευματική δικαιοδοσία του - Διακοπή της διαμνημόνευσης του ονόματος του Οικουμενικού Πατριάρχη οδηγεί στην υιοθέτηση του μέτρου της απομάκρυνσης του μοναχού από το Άγιο Όρος και επιβάλλεται στο Διοικητή η εκτέλεση της απόφασης της Ιεράς Κοινότητας περί απομάκρυνσης – Η απομάκρυνση συνιστά πράξη δέσμιας αρμοδιότητας – Αρχή της προηγούμενης ακρόασης – Παραπομπή σε 7μελή σύνθεση

Εφαρμοστέο δίκαιο:

¹ Δημοσιευμένη σε ΕλλΔνη 1996 (458), ΝοΒ 44 (537) και ΤοΣ 1996 (553). Βλέπε βιβλιογραφία της ανά χείρας έκδοσης για το ζήτημα της εισόδου, της παραμονής και της απομάκρυνσης των αλλοδαπών από το Άγιο Όρος.

² Βλέπε, επίσης, απόφαση 1889/1997 του Συμβουλίου Επικρατείας που αφορά στην απέλαση από το Άγιο Όρος ιδιώτη εργολάβου, εξαιτίας της συμπεριφοράς του.

Άρθρο 1 του Ν. 945/1979 «περί κυρώσεως της Συνθήκης Προσχωρήσεως της Ελλάδος εις την Ευρωπαϊκὴν Οικονομικὴν Κοινότητα και την Ευρωπαϊκὴν Κοινότητα Ατομικῆς Ενέργειας ως και της Συμφωνίας περί Προσχωρήσεως της Ελλάδος εις την Ευρωπαϊκὴν Κοινότητα Άνθρακος και Χάλυβος» (ΦΕΚ 170, τ. Α΄)

Άρθρα 5, 6, 7, 8, 9, 13 και 18 της Ευρωπαϊκῆς Συμβάσεως δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών

Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α΄)

Άρθρα 2, 3, 7, 8, 9, 10, 13, 20, 25, 26, 28, 105, 120 παρ. 2 και 4 του Συντάγματος 1975/1986

Άρθρα 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 42, 43, 44, 52, 55, 58, 61, 67, 69, 70, 78, 160, 187, και 188 του Ν.Δ. της 10/9/1926 «περί κυρώσεως του Καταστατικού Χάρτη του Αγίου Όρους» (ΦΕΚ 309, τ. Α΄)

Άρθρο 25 παρ. 1 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας» (ΦΕΚ 8, τ. Α΄)

Πραγματικά Περιστατικά : Με την από 20.5.1992, υπ' αριθμ. 7 απόφασή της η Ιερά Κοινότητα του Αγίου Όρους αποφάσισε κατά την Β΄ έκτακτη συνεδρία της την απομάκρυνση του Αρχιμανδρίτου Σ. Μπ., του Ιερομονάχου Ι.Α. και των μοναχών Μ. Μπ. και Ν.Σ., κατοίκων της Ιεράς Σκήτης του Προφήτη Ηλία στο Άγιο Όρος. Η απομάκρυνσή τους από το Άγιο Όρος αποφασίστηκε λόγω της επί σειράς ετών σχισματικής συμπεριφοράς τους, επειδή δηλαδή δεν μνημόνευαν το όνομα του Οικουμενικού Πατριάρχη στις ιερές ακολουθίες και τη θεία λειτουργία και είχαν εγκαταβιώσει στη Σκήτη χωρίς άδεια της κυρίαρχης Μονής και χωρίς να τηρήσουν τη διαδικασία εγκαταβιώσεως. Η απόφαση αυτή ελήφθη αφού προηγουμένως τα μέλη της Ιεροκοινοτικής Επιτροπής, της Γεροντικής Ιεράς Σύναξης και της Πατριαρχικής Εξαρχίας μετέβησαν στη Σκήτη, όπου ο Αρχιμανδρίτης τους υπεδέχθη άνευ του αρχιερατικού μανδύα και του Ιερού Ευαγγελίου. Ο Αρχιμανδρίτης εφόρεσε τον αρχιερατικό μανδύα και προσκόμισε το Ιερό Ευαγγέλιο μετά από σχετική παρατήρηση των επισκεπτών. Στη συνέχεια, έκανε δέηση χωρίς να μνημονεύει το όνομα του Οικουμενικού Πατριάρχη. Διαπιστώθηκε επίσης ότι στη σκήτη διέμειναν δύο αδερφοί κανονικά εγγεγραμμένοι στα Μοναχολόγια και δύο άλλοι ρασοφόροι μοναχοί που δεν ήσαν εγγεγραμμένοι στα μοναχολόγια, τους οποίους έκειρε χωρίς άδεια της Ι.Μ. Παντοκράτορα. Όταν ο Αρχιμανδρίτης ρωτήθηκε από τον Πρόεδρο της Ιεροκοινοτικής Επιτροπής αν μνημονεύει – κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 5 του Καταστατικού Χάρτη του Αγίου Όρους – το όνομα του Οικουμενικού Πατριάρχη στις ιερές ακολουθίες απάντησε αρνητικά με την αιτιολογία ότι υπάγεται στην υπερόριο Ρωσική Εκκλησία. Όταν ρωτήθηκαν τόσο ο Αρχιμανδρίτης όσο και

οι υπόλοιποι μοναχοί αν προτίθενται στο μέλλον να τηρούν τα προβλεπόμενα από τον Καταστατικό Χάρτη του Αγίου Όρους και από την Αγιορείτικη τάξη ώστε να τους παρασχεθεί συγχώρεση από τη Μητέρα Εκκλησία και παραμείνουν στον Ιερό Τόπο, απόρριψαν διαρρήδη τη φιλάδελφο πρόταση της ιεράς ομήγυρης. Ενόψει αυτής της θέσης των μοναχών ο πρόεδρος της Πατριαρχικής Εξαρχίας τους ανακοίνωσε την απόφαση περί απομάκρυνσής τους από τη Σκήτη. Στη συνέχεια, η πολιτική και αστυνομική δύναμη του Αγίου Όρους, στις οποίες ανακοινώθηκε η απόφαση παρεκλήθησαν να εφαρμόσουν την απόφαση της Ιεράς Κοινότητας του Αγίου Όρους περί απομάκρυνσης των τεσσάρων μοναχών ώστε να «απελαθούν από τον Ιερό Τόπο οι παρανόμως εν αυτή, ως ποτέ εισελθόντες και μέχρι σήμερα, ως μη όφειλε, εγκαταβιώσαντες ως άνω τέσσερις σχισματικοί μοναχοί». Με την υπ' αριθμ. 13274 από 20.5.1992 απόφαση του Αναπληρωτή Διοικητή του Αγίου Όρους διατάχθηκε η άμεση εκτέλεση της απόφασης περί απέλασης των προαναφερθέντων μοναχών και απαγορεύθηκε η μελλοντική επάνοδος τους στο Άγιο Όρος. Η Διεύθυνση και η Αστυνομική Δύναμη εκτέλεσαν αυθημερόν την απόφαση σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 5 του Καταστατικού Χάρτη του Αγίου Όρους. Στην συνέχεια οι απελαθέντες μοναχοί με τις από 8.8.1992 και 17.8.1992 αναφορές τους προς τους Υπουργούς Εξωτερικών και Δημόσιας Τάξης διαμαρτυρήθηκαν για την απομάκρυνσή τους από το Άγιο Όρος και ζήτησαν την επιστροφή τους σε αυτό. Ο πρώτος εκ των μοναχών, Αρχιμανδρίτης Σ. Μπ. υπέβαλε αίτημα στο Αστυνομικό Τμήμα Καρυών για έκδοση νέας ταυτότητας επ' ονόματί του, σε αντικατάσταση αυτής που απώλεσε κατά την απομάκρυνσή του από το Άγιο Όρος. Οι τέσσερις μοναχοί προσέφυγαν στο Συμβούλιο Επικρατείας αιτούμενοι την ακύρωση: α) των από 20.5.1992 πράξεων και παραλείψεων των οργάνων των υπό τους Υπουργούς Εξωτερικών και Δημόσιας Τάξης καθώς και κάθε άλλου κρατικού οργάνου, με τις οποίες εξεβλήθησαν από την Ιερά Σκήτη της μετανοίας των του Προφήτη Ηλία του Αγίου Όρους, όπου εγκατεβίουν, καθώς και η επακολουθείσα εκδίωξή τους από το Άγιο Όρος, β) της παράλειψης του Υπουργού Εξωτερικών, όπως μετά την από 8.8.1992 αίτησή τους προβεί, ιδίως επειδή υπόκειται σε αυτόν διοικητικώς το Άγιον Όρος, στην ανάκληση και ανατροπή των ως άνω πράξεων και παραλείψεων και στην επαναφορά τους στο Άγιο Όρος καθώς και στην εν γένει αποκατάσταση των πραγμάτων, γ) της παράλειψης του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, όπως μετά την από 17.8.1992 αίτησή τους, προβεί ιδίως επειδή υπόκεινται σε αυτόν τα ενεργήσαντα τις πράξεις αυτές αστυνομικά όργανα, στην ανάκληση και ανατροπή των ως άνω πράξεων και παραλείψεων και στην επαναφορά τους στο Άγιο Όρος καθώς και στην εν γένει αποκατάσταση των πραγμάτων, καθώς και κάθε άλλης συναφούς πράξης ή παράλειψης

της Διοίκησης. Ενώπιον του Δικαστηρίου παρενέβη υπέρ της διατήρησης των προσβαλλόμενων πράξεων η καθιδρυμένη στο Άγιο Όρος Ιερά Κοινοβιακή Μονή του Παντοκράτορα. Με απόφαση του προέδρου του Δ' Τμήμα του Δικαστηρίου η υπό κρίση αίτηση εισήχθη προς συζήτηση, λόγω της σπουδαιότητάς της, στην επταμελή σύνθεση του Τμήματος.

Σκεπτικό : **A)** Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι με βάση τα πραγματικά περιστατικά οι προσβαλλόμενες πράξεις είναι η από 20.5.1992 υπ' αριθμ. 7 απόφαση της Ιεράς Κοινότητας του Αγίου Όρους που ελήφθη στη Β' έκτακτη συνεδρία της με την οποία ορίζεται η απομάκρυνση των αιτούντων από τη Σκήτη του Προφήτη Ηλία και η απέλασή τους από το Άγιο Όρος κατά το άρθρο 5 του Καταστατικού Χάρτη του Αγίου Όρους και η από 20.5.1992 υπ' αριθμ. 13274 απόφαση του Αναπληρωτή Διοικητή του Αγίου Όρους με την οποία διετάχθη η εκτέλεση της ως άνω απόφασης περί απέλασης των αιτούντων από το Άγιο Όρος και απαγορεύθηκε η επάνοδός τους σ' αυτό. **B)** Η προσβαλλόμενη παράλειψη των Υπουργών Εξωτερικών και Δημόσιας Τάξης συνιστώσα εμμονή της Διοίκησης στην ως άνω προσβαλλόμενη απόφαση του Αναπληρωτή Διοικητή του Αγίου Όρους και έχουσα επομένως βεβαιωτικό χαρακτήρα στερείται εκτελεστότητας και άρα προσβάλλεται απαράδεκτα¹. **Γ)** Με την κρινόμενη αίτηση ζητείται η ακύρωση της παράλειψης χορήγησης στον πρώτο των αιτούντων ζητηθέντος νέου δελτίου αστυνομικής ταυτότητας, η οποία όμως προσβάλλεται απαράδεκτα, προεχόντως λόγω έλλειψης συναφείας αυτής προς τις λοιπές προσβαλλόμενες αποφάσεις. **Δ)** Παραδεκτώς παρεμβαίνει ενώπιον του Δικαστηρίου η Ιερά Μονή Παντοκράτορος, της οποίας εξάρτημα αποτελεί η Σκήτη του Προφήτου Ηλία. **Ε)** Από το συνδυασμό των διατάξεων του Καταστατικού Χάρτη του Αγίου Όρους και του άρθρου 105 του Συντάγματος προκύπτει ότι η ακριβής τήρηση των αγιορείτικων καθεστώτων τελεί, ως προς μεν το πνευματικό μέρος υπό την ανωτάτην εποπτεία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, ως προς δε το διοικητικό, υπό την εποπτεία του Κράτους, εις το οποίον ανήκει αποκλειστικώς και η διαφύλαξις της δημόσιας τάξης και ασφάλειας. **ΣΤ)** Με την προαναφερόμενη συνταγματική διάταξη κατοχυρώνεται το αρχαίο προνομιακό καθεστώς του Αγίου Όρους, ως περιοχής της Ελληνικής επικράτειας όπου είναι επιτρεπτή η εγκατάσταση προς εγκαταβίωση αποκλειστικώς και μόνον χριστιανών ορθοδόξων που επιθυμούν να μονάσουν, αποκλεισμένης της εγκαταστάσεως προς εγκαταβίωση στην περιοχή αυτή προσώπων προς άσκηση οιασδήποτε άλλης βιοποριστικής δραστηριότητας. Στην περιοχή δε του Αγίου Όρους, της οποίας το έδαφος είναι κατά το Σύνταγμα αναπαλλοτρίωτον, εις ουδένα επιτρέπεται να έχει

¹ Ομοίως και στην απόφαση του Συμβουλίου Επικρατείας 6/1996, η οποία αφορά απέλαση μοναχών που διέμεναν παράνομα σε Ιερά Μονή του Αγίου Όρους.

δικαίωμα εγγείου ιδιοκτησίας πέραν των είκοσιν Ιερών Μονών, μεταξύ των οποίων είναι κατανεμημένη η Χερσόνησος του Άθω. Στη διατήρηση δε ακριβώς του θρησκευτικού τούτου χαρακτήρα της περιοχής του Αγίου Όρους αποσκοπεί το συνταγματικώς κατοχυρωμένον αυτοδιοίκητον αυτής (ΣτΕ 3172/1973). Εξάλλου, η Κοινή Δήλωση περί του Αγίου Όρους, η οποία συνοδεύει την πράξη περί των όρων προσχωρήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας και των προσαρμογών των συνθηκών, προσηρητημένη στη Συνθήκη Προσχωρήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα και στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας, η οποία, όπως επίσης η Συμφωνία της Ελληνικής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακος και Χάλυβος αναγνωρίζει το ειδικό καθεστώς το οποίο έχει παραχωρηθεί στο Άγιο Όρος, όπως τούτο είναι εγγυημένο από το άρθρο 105 του Ελληνικού Συντάγματος, δικαιολογείται αποκλειστικά για λόγους πνευματικούς και θρησκευτικούς, η Κοινότης θα μεριμνήσει ώστε να ληφθούν υπόψη οι λόγοι αυτοί κατά την εφαρμογή και την περαιτέρω επεξεργασία των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου, ιδίως όσον αφορά – και το δικαίωμα εγκαταστάσεως. Από τα προεκτεθέντα έπεται ότι απαγορεύεται από το Σύνταγμα η εγκαταβίωση στο Άγιο Όρος μοναχών μη αποδεχομένων και αναγνωριζόντων την άμεση πνευματική δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριάρχη, δια της διακοπής της διαμνημόνευσης του ονόματος αυτού. Διαπιστουμένης δε από την Ιερά Κοινότητα της συνδρομής αυτής της περιπτώσεως, επιβάλλεται σ' αυτήν από την προεκτεθείσα συνταγματική διάταξη και τη συνάδουσα προς αυτή διάταξη του άρθρου 5 του Καταστατικού Χάρτη του Αγίου Όρους η λήψη του μέτρου της απομάκρυνσης εκ του Αγίου Όρους του, μη επιτρεπόμενου πλέον να εγκαταβιού σε αυτό, μοναχού, ο οποίος δια της διακοπής της διαμνημόνευσης του ονόματος του Οικουμενικού Πατριάρχη, έπαυσε να αποδέχεται και να αναγνωρίζει την άμεση πνευματική δικαιοδοσία τούτου, εις δε το Διοικητή του Αγίου Όρους επιβάλλεται η εκτέλεση αυτής της απόφασης της Ιεράς Κοινότητας. **Ζ)** Εν συνεχεία, το Δικαστήριο έλαβε υπόψη του ότι οι αιτούντες αρνήθηκαν διαρρήδην, αν και επιμόνως προσκληθέντες και προτραπέντες εις τούτο, να ανανήψουν και να «ενταχθούν κανονικώς στη δικαιοδοσία της Μητρός Εκκλησίας», αποδεχόμενοι ότι «εφεξής θα τηρούν τα υπό του Καταστατικού Χάρτου του Αγίου Όρους και της Αγιορείτικης Τάξεως προβλεπόμενα». Κατόπιν τούτου, ανεκοινώθη εις αυτούς η απόφαση για την άμεση απομάκρυνσή τους από τη Σκήτη του Προφήτου Ηλίου και την απέλασή τους από το Άγιο Όρος, εξητήθη δε από την πολιτική δύναμη, στην οποία ανεκοινώθη η απόφαση αυτή, η μέριμνα για την εκτέλεσή της, η οποία και επραγματοποιήθη. Υπό τα εκτεθέντα πραγματικά περιστατικά δεδομένης της υπό των αιτούντων εμμονής στη διακοπή της διαμνημονεύσεως του ονόματος

του υπό της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας αναδειχθέντος και τυγχάνοντος Αρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως και Οικουμενικού Πατριάρχου Βαρθολομαίου του Α΄ και τοιουτοτρόπως στη μη αποδοχή και αναγνώριση της αμέσου πνευματικής δικαιοδοσίας τούτου, οι προσβαλλόμενες αποφάσεις είναι, ενόψει των προεκτεθέντων νομίμως και επαρκώς αιτιολογημένες. **Η)** Αναφορικά με τον ισχυρισμό των αιτούντων, ότι δηλαδή οι προσβαλλόμενες πράξεις πρέπει να ακυρωθούν λόγω υπερβάσεως των άκρων ορίων της διακριτικής εξουσίας της Διοικήσεως, το Δικαστήριο έκρινε ότι είναι απορριπτέος ως αβάσιμος επειδή σύμφωνα με τα εκτεθέντα η εκ του Αγίου Όρους απομάκρυνση του, μη επιτρεπομένου πλέον να εγκαταβιοί σ' αυτό, μοναχού, ο οποίος δια της διακοπής της διαμνημονεύσεως του ονόματος του Οικουμενικού Πατριάρχου, έπαυσε να αποδέχεται και να αναγνωρίζει την άμεση πνευματική δικαιοδοσία τούτου, συνιστά πράξη δέσμιας αρμοδιότητας. **Θ)** Ως προς την επιβαλλόμενη υπό του άρθρου 20 παρ. 2 του Συντάγματος δυνατότητα προς παροχή εξηγήσεων για αποδιδόμενα σ' αυτούς πραγματικά δεδομένα (διακοπή της διαμνημονεύσεως του ονόματος του Οικουμενικού Πατριάρχη) το Δικαστήριο απεφάνθη ότι αυτή δεν παρεβιάσθη αφού δια της υπό των μεταβασών στη Σκήτη του Προφήτου Ηλίου Πατριαρχικής Εξαρχίας, Ιεροκοινοτικής Επιτροπής και Γεροντικής Ιεράς Συνάξεως προσκλήσεως και προτροπής των αιτούντων να προσέλθουν, ανανήπτοντες, στην αποδοχή και αναγνώριση της άμεσης πνευματικής δικαιοδοσίας του Οικουμενικού Πατριάρχη δια της εφεξής διαμνημονεύσεως του ονόματος αυτού, ώστε κατ' εκκλησιαστική οικονομία, να παραμείνουν στη μνησθείσα Σκήτη και να αποφευχθεί η εφαρμογή του μέτρου της απομάκρυνσής τους από το Άγιο Όρο, πράγμα που οι αιτούντες αρνήθηκαν διαρρήδην να πράξουν. **Ι)** Τέλος, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι η προβαλλόμενη μη κοινοποίηση των προσβαλλόμενων αποφάσεων στους αιτούντες ουδόλως ασκεί επιρροή επί της νομιμότητάς τους.

Το Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση ακύρωσης και επικύρωσε τις προσβαλλόμενες διοικητικές πράξεις.

0189

ΣτΕ 3327/1999

Μη χορήγηση κάρτας προσωρινής άδειας παραμονής αλλοδαπού για λόγους δημόσιας υγείας (πορνεία) – Απέλαση – Οι εγγυήσεις του άρθρου 13 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα παρέχονται μόνο σε αλλοδαπό που βρίσκεται νόμιμα στο έδαφος ενός συμβαλλόμενου κράτους – Αρχή προηγούμενης ακρόασης: με την άσκηση ενδικοφανούς προσφυγής καλύπτεται η μη κλήση προς υποβολή αντιρρήσεων – Δεν εφαρμόζεται στα διοικητικά μέτρα

η αρχή ότι έγκλημα δεν υπάρχει ούτε ποινή επιβάλλεται χωρίς νόμο που να ισχύει πριν από την τέλεση της πράξεως και να ορίζει τα στοιχεία της

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 13 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

N. 2462/1997 (ΦΕΚ 25, τ. Α')

Άρθρα 7 παρ. 1 και 20 παρ. 2 του Συντάγματος 1975/1986

Άρθρο 4 παρ. 2 του Π.Δ. 358/1997 «Προϋποθέσεις και διαδικασία για τη νόμιμη παραμονή και εργασία αλλοδαπών στην Ελλάδα που δεν είναι υπήκοοι των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (ΦΕΚ 240, τ. Α')

Άρθρο 27 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά : Η Κ., ρουμανικής υπηκοότητας εισήλθε στη χώρα λάθρα σε άγνωστο χρόνο. Στις 11.5.1998 υπέβαλε στον Οργανισμό Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού (Γραφείο Εργασίας Πατρών) αίτηση για την έκδοση κάρτας προσωρινής άδειας παραμονής αλλοδαπού και έλαβε σχετική βεβαίωση που ίσχυε έως τις 31.5.1998, ενώ εξάλλου στις 13.5.1998 της χορηγήθηκε βιβλιάριο υγείας δυνάμει του οποίου μπορούσε να απασχολείται σε καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος με την ειδικότητα του «χειριστού τροφίμων». Στις 28.5.1998 και καθ' όν χρόνο απησχολείτο με ομάδα άλλων γυναικών στο κατάστημα – μπαρ CIAO στην περιοχή Αγίου Βασιλείου Πατρών μετά την επ' αυτοφώρω σύλληψη άλλης γυναίκας της αυτής ομάδος να εκδίδεται έναντι χρημάτων, τα οποία είχαν προηγουμένως καταβληθεί στον ιδιοκτήτη του εν λόγω καταστήματος, η αιτούσα συνελήφθη για το λόγο ότι, σύμφωνα με πληροφορίες της αστυνομικής αρχής επεδίδοντο στην πορνεία όλες οι αλλοδαπές γυναίκες που εργάζονται στο κατάστημα αυτό. Ενόψει των ανωτέρω, ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης αποφάσισε με την από 28.5.1998 υπ' αριθμ. 3/711461-5529-α πράξη του τη μη χορήγηση κάρτας προσωρινής άδειας παραμονής στην αιτούσα κατ' εφαρμογή του άρθρου 4 παρ. 2 του Π.Δ. 358/1997. Παραλλήλως, διετάχθη η απέλασή της από τη χώρα. Η αλλοδαπή προσέφυγε κατά της απόφασης του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 27 του Ν. 1975/1991, επιδιώκοντας την ανατροπή της απόφασης απέλασης. Η ενδικοφανής προσφυγή απερρίφθη και εν συνεχεία προσέφυγε στο Συμβούλιο Επικρατείας. Για την ακύρωση των διοικητικών πράξεων επικαλέστηκε την πλημμελή αιτιολογία τους, ότι αντίκεινται στη συνταγματική αρχή του κράτους δικαίου, παράβαση της αρχής της προηγούμενης ακρόασης, της αρχής ότι

έγκλημα δεν υπάρχει ούτε ποινή επιβάλλεται χωρίς νόμο που να ισχύει πριν από την τέλεση της πράξεως και να ορίζει τα στοιχεία της και του άρθρου 13 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα.

Σκεπτικό : **Α)** Το Δικαστήριο έκρινε ότι συμπεροβαλλόμενες πράξεις είναι η απόφαση του Υπουργού Δημόσιας Τάξης περί μη χορηγήσεως στην αιτούσα κάρτα προσωρινής άδειας παραμονής και η απόφαση περί απέλασής της από τη χώρα. **Β)** Εν συνεχεία, επικαλούμενο τις διατάξεις των άρθρων 16 παρ. 4 του Ν. 2434/1996, 1, 2 και 4 παρ. 2 του Π.Δ. 358/1997, 27 του Ν. 1975/1991 έκρινε ότι, εφόσον διαπιστωθεί αιτιολογημένως η συνδρομή λόγων δημόσιας τάξης και ασφάλειας ή δημόσιας υγείας, νομίμως αρνείται η Διοίκηση τη χορήγηση κάρτας προσωρινής άδειας παραμονής και, περαιτέρω νομίμως διατάσσεται η απέλαση αλλοδαπού, ο οποίος, κατά την ημερομηνία δημοσιεύσεως του Π.Δ. 358/1997 (28.11.1997), διέμενε παράνομα στην Ελλάδα και είχε υποβάλει στη συνέχεια αίτηση για τη νομιμοποίηση της παραμονής του στη χώρα σύμφωνα με τις διατάξεις του εν λόγω προεδρικού διατάγματος. **Γ)** Το Δικαστήριο έκρινε ότι είναι νόμιμη και επαρκής η αιτιολογία των προσβαλλόμενων πράξεων, ότι δηλαδή η αιτούσα ήταν μέλος ομάδας αλλοδαπών γυναικών εργαζομένων στο μπαρ CIAO της περιοχής του Αγίου Βασιλείου Πατρών, οι οποίες σύμφωνα με πληροφορίες της αστυνομικής αρχής επεδίδοντο στην πορνεία, οι πληροφορίες δε αυτές επιβεβαιώθηκαν με την επ' αυτοφώρω σύλληψη άλλης γυναικός της αυτής ομάδας να εκδίδεται έναντι χρημάτων που είχαν προηγουμένως καταβληθεί στον ιδιοκτήτη του εν λόγω μπαρ. Υπό τις εκτεθείσες δε περιστάσεις της συγκεκριμένης περιπτώσεως, και παρά την μη επ' αυτοφώρω σύλληψη και της αιτούσης, ήταν σύμφωνη με τα δεδομένα της κοινής πείρας η, βάσει των αναφερθεισών διαπιστώσεων, συμπερασματική διατύπωση της ως άνω κρίσης της Διοίκησης και ως προς την αιτούσα προς έκδοση των προσβαλλόμενων πράξεων. Λαμβάνοντας υπόψη τα προεκτεθέντα, το Δικαστήριο έκρινε ότι πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι οι λόγοι ακύρωσης περί παραβάσεως του Π.Δ. 358/1997 και πλημμελούς αιτιολογίας των προσβαλλόμενων πράξεων, καθώς και ότι οι προσβαλλόμενες πράξεις αντίκεινται στη συνταγματική αρχή του κράτους δικαίου. **Δ)** Επί του λόγου ακύρωσης που αφορά στην παράβαση της αρχής ότι έγκλημα δεν υπάρχει ούτε ποινή επιβάλλεται χωρίς νόμο που να ισχύει πριν από την τέλεση της πράξης και να ορίζει τα στοιχεία της, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι ο ισχυρισμός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, προεχόντως διότι η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 7 του Συντάγματος, με την οποία καθιερώνεται η αρχή αυτή, δεν έχει εφαρμογή επί διοικητικών μέτρων, που δεν έχουν μάλιστα χαρακτήρα κυρώσεως. **Ε)** Το Δικαστήριο έκρινε περαιτέρω

ότι είναι απορριπτέος ως αβάσιμος ο λόγος που προβάλλει η αιτούσα περί παραβίασης του άρθρου 13 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, προεχόντως διότι οι προβλεπόμενες από τη διάταξη αυτή εγγυήσεις παρέχονται μόνο σε αλλοδαπό «που βρίσκεται νόμιμα στο έδαφος ενός συμβαλλόμενου κράτους», προϋπόθεση η οποία δεν συντρέχει στη συγκεκριμένη περίπτωση, εφόσον, κατά τα προεκτεθέντα, η αιτούσα ούτε είχε εισέλθει νομίμως, ούτε ευρίσκετο νομίμως στη χώρα κατά την έκδοση της πράξεως περί απελάσεώς της, αφού με απόφαση του Υπουργού Δημόσιας Τάξεως απεφασίσθη η μη χορήγηση σε αυτήν κάρτας προσωρινής άδειας παραμονής για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας. ΣΤ) Τέλος, το Δικαστήριο έκρινε ότι η Διοίκηση δεν παραβίασε τη συνταγματική αρχή της προηγούμενης ακρόασης αφού η αιτούσα άσκησε κατά της πράξης απέλασης ενδικοφανή προσφυγή με την οποία εκαλύφθη η μη κλήση της προς υποβολή αντιρρήσεων.

Το Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση ακύρωσης και επικύρωσε τις προσβαλλόμενες πράξεις της Διοίκησης.

0190

ΣτΕ 2519/2000¹

Κτήση ελληνικής ιθαγένειας κατά τις διατάξεις των άρθρων 6 και 7 του Ν. 2130/1993 – Ανάκληση της ιθαγένειας επειδή τα στοιχεία στα οποία στηρίχθηκε η κτήση της ιθαγένειας ήταν πλαστά – Καταδίκη για τα αδικήματα της πλαστογραφίας μετά χρήσεως, της ψευδούς δηλώσεως και της παράνομης εισόδου στη χώρα – Απόρριψη αιτήματος έκδοσης από τον Άρειο Πάγο – Έκδοση απόφασης απέλασης από την Ελλάδα σε χώρα που έχει καταργήσει τη θανατική ποινή και είναι συμβαλλόμενη στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών – Η μη κοινοποίηση της διοικητικής πράξεως στον ενδιαφερόμενο μπορεί να ασκήσει επιρροή στην κίνηση της προθεσμίας ασκήσεως της σχετικής αιτήσεως ακυρώσεως, δεν αρκεί όμως, αυτή μόνη, για να καταστήσει την πράξη πλημμελή – Γνώμη μειοψηφίας: α) όταν δικαστικά όργανα έχουν αμετακλήτως γνωμοδοτήσει κατά της εκδόσεως αλλοδαπού κα ιγια να μην προσλάβει το διοικητικό μέτρο της απελάσεως το χαρακτήρα συγκεκριμένης εκδόσεως, η Διοίκηση δεν στερείται κατ' αρχήν της δυνατότητας να προχωρήσει σε έκδοση πράξεως απελάσεως του εκζητηθέντος αλλοδαπού, αλλά δεν μπορεί κατ' αρχήν να επικαλεσθεί ως αιτιολογικό έρεισμα της πράξεως αυτής τη δίωξη του αλλοδαπού για τα αδικήματα ακριβώς εκείνα για τα οποία ζητήθηκε ανεπιτυχώς η έκδοσή του, β) εφαρμογή της αρχής της ανα-

¹ Δημοσιευμένη σε ΔτΑ Νο 8/2000, σελ. 1032.

λογικότητας και συνεκτίμηση λόγων υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 3 και 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»

Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α')

Άρθρο 2 παρ. 1 του Έβδομου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών

Ν. 1705/1987 (ΦΕΚ 89, τ. Α')

Άρθρο 20 παρ. 2 του Συντάγματος 1975/1986

Άρθρο 27 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Άρθρα 6 και 7 του Ν. 2130/1993 «Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων της περιφερειακής διοίκησης, του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, των διατάξεων για τις προσόδους των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 62, τ. Α')

Άρθρα 436 επ. ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Ο αιτών, Κ.Σ., ο οποίος έχει γεννηθεί στην Τιφλίδα της Γεωργίας, εισήλθε στην Ελλάδα στις 28.2.1995 με ρωσικό διαβατήριο και προξενική θεώρηση διάρκειας ενός μηνός και έλαβε άδεια παραμονής και εργασίας στην Ελλάδα, η οποία έληγε την 28.2.1996. Το Σεπτέμβριο του 1995 του χορηγήθηκε, από το Προξενείο της Ελλάδας στη Μόσχα, επί τη βάσει στοιχείων στα οποία εφέρετο ως ομογενής, προξενική θεώρηση παλιννοστήσεως, κατ' επίκληση της οποίας εκδόθηκε, κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 6 και 7 του Ν. 2130/1993, απόφαση του Νομάρχη Πειραιώς με την οποία ο αιτών αναγνωρίστηκε ως Έλληνας υπήκοος. Η απόφαση αυτή ανακλήθηκε από το Νομάρχη, με το αιτιολογικό ότι είχε εκδοθεί κατ' επίκληση στοιχείων, σύμφωνα με τα οποία τα έγγραφα, τα οποία είχε προσκομίσει ο αιτών για να αποδείξει ότι είναι ομογενής και βάσει των οποίων του είχε χορηγηθεί προξενική θεώρηση παλιννοστήσεως, ήταν πλαστά. Εν όψει των ανωτέρω, ο αιτών καταδικάστηκε με την υπ' αριθμ. 1061/1998 απόφαση του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Πειραιώς σε φυλάκιση δεκατεσσάρων μηνών για τα αδικήματα της πλαστογραφίας μετά χρήσεως, της ψευδούς δηλώσεως και της παράνομης εισόδου στη χώρα. Στο μεταξύ, είχε περιέλθει στον Υπουργό Δικαιοσύνης αίτηση του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας της Γεωργίας, με την οποία ζητείτο η έκδοση του αιτούντος στην τελευ-

ταία αυτή χώρα, κατ' επίκληση της εκδόσεως σε βάρος του, από τις γεωργιανές αρχές, εντάλματος συλλήψεώς του, ως κατηγορουμένου για την τέλεση στη Γεωργία, την 27.9.1994 των αδικημάτων της προκλήσεως ταραχών με χρήση πυροβόλου όπλου. Επί της αιτήσεως αυτής γνωμοδότησε με την υπ' αριθμ. 10/1998 απόφασή του το Συμβούλιο Εφετών Πειραιώς και εν συνεχεία κατ' έφεση Άρειος Πάγος, ο οποίος με την υπ' αριθμ. 1418/2000¹ απόφασή του απέρριψε στο σύνολό της, την υποβληθείσα από τις γεωργιανές αρχές αίτηση εκδόσεως. Στο μεταξύ, στις 27.1.1999, ημερομηνία εκδικάσεως ενώπιον του Τριμελούς Εφετείου Πειραιώς, της εφέσεως του αιτούντα κατά της αποφάσεως του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Πειραιώς, με την οποία είχε, κατά τα ήδη εκτεθέντα, καταδικαστεί σε ποινή φυλάκισης, ο αιτών συνελήφθη από όργανα του Τμήματος Αλλοδαπών Πειραιώς. Αυθημερόν, με πράξη η οποία υπογράφηκε κατ' εντολή του Αρχηγού της Ελληνικής Αστυνομίας από τον Προϊστάμενο του Κλάδου Αστυνομίας, Ασφάλειας και Τάξης της Ελληνικής Αστυνομίας, διατάχθηκε η απέλαση του αιτούντα από τη χώρα για τους εξής λόγους: «Εναντίον του είχε εκδοθεί διεθνές ένταλμα σύλληψης από τη Δημοκρατία της Γεωργίας για τα αδικήματα της άμεσης συνέργειας σε ανθρωποκτονία από πρόθεση, παράνομη οπλοφορία και οπλοκατοχή. Επιπλέον, είχε καταδικαστεί σε φυλάκιση 14 μηνών από το Α΄ Τριμελές Πλημμελειοδικείο

¹ Ο Άρειος Πάγος κρίνοντας, κατ' εφαρμογή των άρθρων 436 επ. ΚΠΔ και των άρθρων 37, 38 και 42 της Σύμβασης Δικαστικής Αρωγής μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της άλλοτε Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (ΕΣΣΔ), η οποία κυρώθηκε με το Ν. 1482/1982 και έχει ήδη εφαρμογή και ως προς τη Δημοκρατία της Γεωργίας, αφού δεν καταγγέλθηκε απ' αυτήν μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ, γνωμοδότησε αρνητικά επί του αιτήματος έκδοσης των αρχών της Γεωργίας. Συγκεκριμένα, από τη διαδικασία ενώπιόν του προέκυψε μεν «ότι η έκδοση του εκζητούμενου δεν ζητείται για «πολιτικούς λόγους», όπως ο ίδιος εντελώς αόριστα και ατεκμηρίωτα υποστηρίζει», «πλην όμως πιθανολογείται περαιτέρω ότι αυτός, εάν εκδοθεί, θα καταδιωχθεί από το κράτος της Γεωργίας, στο οποίο θα παραδοθεί για άλλη πράξη ή και για άλλη πράξη διαφορετική – για την οποία πράξη (συμμετοχή στην ανθρωποκτονία) σημειωτέον, δεν υπάρχει αίτημα έκδοσης αυτού. Η κρίση ότι πιθανολογείται η δίωξη του εκζητούμενου και για την πράξη αυτή στηρίζεται σαφώς όχι μόνο στις καταθέσεις των μαρτύρων και στις συναφείς εξηγήσεις που έδωσε ο ίδιος, αλλά και στα έγγραφα της δικογραφίας. Προκύπτει δηλαδή ότι η βασική κατηγορία των γεωργιανών αρχών κατά του εκζητούμενου είναι η συμμετοχή του στην άνω ανθρωποκτονία και είναι άγνωστο γιατί οι αρχές αυτές δεν ζητούν την έκδοση αυτού και για τη βαρύτερη αυτή πράξη. Ενόψει λοιπόν της σοβαρής αυτής πιθανότητας, είναι ανεπίτρεπτη η έκδοση του εκκαλούντος, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 438 εδ. ε΄ του ΚΠΔ, η οποία έχει εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση κατά το άρθρο 38 παρ. 2 της ως άνω Σύμβασης Δικαστικής Αρωγής (Ν. 1242/1982) και το οποίο ορίζει ότι η «έκδοση απαγορεύεται αν πιθανολογείται ότι εκείνος για τον οποίο ζητείται η έκδοση θα καταδιωχθεί από το κράτος στο οποίο παραδίδεται για πράξη διαφορετική από εκείνη για την οποία ζητείται η έκδοση».

Πειραιώς για πλαστογραφία μετά χρήσεως, ψευδή δήλωση και παράνομη είσοδο στη χώρα. Την 9.4.1997, με απόφαση του Νομάρχη Πειραιώς, ανακλήθηκε η ελληνική του ιθαγένεια. Την 17.1.1999 συνελήφθη στον Πειραιά και οδηγήθηκε στο Τριμελές Εφετείο Πειραιά, όπου εκδικαζόταν η ποινική του υπόθεση η οποία αναβλήθηκε για την 29.5.1999, παραμένοντας στη χώρα μας παράνομα, χωρίς τις υπό το Ν. 1975/1991 νόμιμες διατυπώσεις, δημιουργώντας σοβαρά προβλήματα δημόσιας τάξης». Στις 4.2.1999, ο αιτών άσκησε ενώπιον του Υπουργού Δημόσιας Τάξης την προβλεπόμενη στην παράγραφο 4 του άρθρου 27 του Ν. 1975/1991 ενδικοφανή προσφυγή. Ο Υπουργός δεν εξέδωσε απόφαση επί της προσφυγής και εν συνεχεία ο αιτών προσέφυγε ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας αιτούμενος την ακύρωση της σιωπηράς απορρίψεως της ασκηθείσης ενδικοφανούς προσφυγής.

Σκεπτικό : Α) Το Δικαστήριο έκρινε ότι αιτιολογία της σιωπηράς απορρίψεως της ενδικοφανούς προσφυγής αποτελεί η αιτιολογία της προσβληθείσης με την προσφυγή πράξης απέλασης του αιτούντα από τη χώρα. Από το συνδυασμό του περιεχομένου της πράξης αυτής, σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα στοιχεία του φακέλου, συνάγεται ότι η απέλαση του αιτούντα, διατάσσεται – μεταξύ άλλων – και για τους εξής λόγους: α) παραμένει στην Ελλάδα χωρίς να πληροί τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες επιτρέπεται, κατά το Ν. 1975/1991 η παραμονή των αλλοδαπών στη χώρα και β) έχει καταδικαστεί από ελληνικό ποινικό δικαστήριο σε ποινή φυλακίσεως, δια αδίκημα αναγόμενο στη γνησιότητα των εγγράφων τα οποία χρησιμοποίησε για να του χορηγηθεί προξενική θεώρηση παλινοστήσεως και να αναγνωρισθεί (με πράξη μετέπειτα ανακληθείσα) ως Έλληνας υπήκοος. Τα πραγματικά αυτά περιστατικά συνιστούν όμως, εν όψει των οριζόμενων στο άρθρο 17 παρ. 1 περίπτωση α' και β' του Ν. 1975/1991, αυτοτελή αιτιολογικά ερείσματα της επίμαχης πράξεως απέλασεως, τα οποία αρκούν για να θεωρηθεί η πράξη αυτή ως νομίμως και επαρκώς αιτιολογημένη. Το γεγονός δε και μόνον ότι στην πράξη απέλασεως γίνεται επίσης μνεία του εκδοθέντος, από τις γεωργιανές αρχές, διεθνούς εντάλματος συλλήψεως του αιτούντα για τα αδικήματα της συνέργειας σε ανθρωποκτονία και της παράνομης οπλοκατοχής και οπλοχρησίας δεν αρκεί, έστω και αν ο Άρειος Πάγος είχε προηγουμένως γνωμοδοτήσει κατά της εκδόσεως του αιτούντα στη Δημοκρατία της Γεωργίας, για να καταστήσει πλημμελή την αιτιολογία της πράξεως αυτής, δεδομένου μάλιστα ότι: α) ο Άρειος Πάγος απεφάνθη κατά της εκδόσεως του αιτούντος απλώς και μόνον επειδή πιθανολογήθηκε, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 438 περ. ε' του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ότι ενδέχεται να διωχθεί στη Δημοκρατία της Γεωργίας για αδίκημα διαφορετικό από εκείνα για τα οποία είχε υποβληθεί το αίτημα εκδόσεως, απέρριψε δε ως ε-

ντελώς αόριστους, τους ισχυρισμούς του αιτούντα ότι η έκδοσή του ζητείται για «πολιτικούς λόγους» και β) εάν η απέλαση του αιτούντα, έχει ενδεχομένως, ως απώτερη συνέπεια, να συλληφθεί και να δικασθεί ο αιτών από τις γεωργιανές αρχές για τις ανωτέρω πράξεις, τούτο θα χωρήσει, εν πάση περιπτώσει, υπό τις εγγυήσεις των άρθρων 3 και 6 της Συμβάσεως της Ρώμης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών στην οποία, όπως βεβαιώνει η Διοίκηση, έχει ήδη προσχωρήσει από 20.5.1999 η Δημοκρατία της Γεωργίας, στην οποία έχει εξάλλου, κατά τα επίσης βεβαιούμενα από τη Διοίκηση, καταργηθεί από τους έτους 1997, η θανατική ποινή. **Β)** Εν όψει των ανωτέρω, οι λόγοι ακυρώσεως με τους οποίους προβάλλεται ότι η επίμαχη πράξη απελάσεως είναι αορίστως αιτιολογημένη, άλλως ότι η πράξη αυτή αιτιολογείται πλημμελώς, επειδή δεν ελήφθη υπ' όψη από τη Διοίκηση η προμνησθείσα απόφαση του Αρείου Πάγου ούτε ο κίνδυνος να συλληφθεί, να δικασθεί και να καταδικασθεί ο αιτών από τις γεωργιανές αρχές, ενδεχομένως και στην ποινή του θανάτου, είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι, ενώ ο μεν ισχυρισμός ότι είναι ελληνικής καταγωγής δεν ασκεί καμιά επιρροή εν προκειμένω, εφόσον η πράξη αναγνωρίσεώς του ως έλληνα υπηκόου είχε, κατά τα ήδη εκτεθέντα, ανακληθεί κατά το χρόνο εκδόσεως της επίμαχης πράξης απελάσεως, ο δε ισχυρισμός, με την οποίον προβάλλεται ότι ο αιτών νομίμως παραμένει στην Ελλάδα είναι απορριπτέος ως παντελώς αόριστος, δεδομένου μάλιστα, ότι όπως βεβαιώνει η Διοίκηση η άδεια παραμονής και εργασίας που είχε χορηγηθεί στον αιτούντα (πριν εκδοθεί η μετέπειτα ανακληθείσα πράξη αναγνωρίσεώς του ως έλληνα υπηκόου) έληγε πάντως, την 28.2.1996. **Γ)** Κατά τη γνώμη όμως του Συμβούλου Π. Κοτσώνη, προς την οποία συνετάγη ο Πάρεδρος Δ. Γρατσίας, η επίμαχη πράξη απελάσεως και, κατά συνέπεια, η προσβαλλόμενη σιωπηρά απόρριψη της ασκηθείσης κατά της πράξεως αυτής προσφυγής αιτιολογούνται πλημμελώς, και τούτο για τους εξής λόγους: όταν τα αρμόδια, σύμφωνα με τις περί εκδόσεως διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, δικαστικά όργανα έχουν αμετακλήτως γνωμοδοτήσει κατά της εκδόσεως αλλοδαπού, η Διοίκηση δεν στερείται κατ' αρχήν της δυνατότητας να προχωρήσει, κατ' επίκληση του άρθρου 27 του Ν. 1975/1991 σε έκδοση πράξεως απελάσεως του εκζητηθέντος αλλοδαπού. Προκειμένου όμως να μην καταστούν γράμμα κενό οι ουσιαστικές και διαδικαστικές εγγυήσεις, τις οποίες θεσπίζουν οι ανωτέρω διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και να μην προσλάβει το διοικητικό μέτρο της απελάσεως το χαρακτήρα της συγκεκριμένης εκδόσεως, το διοικητικό όργανο που εκδίδει την πράξη απελάσεως δεν μπορεί, κατ' αρχήν, να επικαλεσθεί, ως αιτιολογικό έρεισμα της πράξης αυτής, τη δίωξη που αλλοδαπού για τα αδικήματα ακριβώς εκείνα, για τα οποία ζητήθηκε ανεπιτυχώς η έκδοσή

του. Αλλά και στην περίπτωση, κατά την οποία η πράξη απελάσεως έχει εκδοθεί κατ' επίκληση πραγματικών περιστατικών ασχέτων προς τη δίωξη του αλλοδαπού στη χώρα που είχε ζητήσει την έκδοσή του, θα πρέπει, για τους αυτούς ως άνω λόγους, να προκύπτει, είτε από την πράξη απελάσεως, είτε, τουλάχιστον, από τα στοιχεία του σχετικού φακέλου, ότι η Διοίκηση συνεκτίμησε την προηγηθείσα απόρριψη του αιτήματος εκδόσεως και ότι έκρινε, τηρουμένης πάντοτε της αρχής της αναλογικότητας, ότι αν και ο ενδιαφερόμενος ενδέχεται, σε περίπτωση απελάσεώς του, να εκτεθεί σε κινδύνους, στην αποτροπή ακριβώς των οποίων αποβλέπουν οι εγγυήσεις που περιβάλλουν τη διαδικασία της εκδόσεως, πρέπει, παρά ταύτα, να διαταχθεί η απέλασή του, διότι τούτο επιβάλλουν λόγοι υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος. Στην προκειμένη περίπτωση, κατά την ίδια μειοψηφήσασα γνώμη, εάν θεωρηθεί ότι τα στοιχεία των οποίων γίνεται επίκληση στην πράξη απελάσεως του αιτούντος (και τα οποία αποτελούν την αιτιολογία της προσβαλλομένης σιωπηράς απορρίψεως της προσφυγής που άσκησε κατά της πράξεως αυτής ο αιτών), συγκροτούν τρεις, επαλλήλου χαρακτήρα, αιτιολογίες (έκδοση διεθνούς εντάλματος συλλήψεως για τα αδικήματα της οπλοχρησίας, της οπλοκατοχής και της συνέργειας σε ανθρωποκτονία, καταδίκη του αιτούντα σε ποινή φυλακίσεως από ελληνικό ποινικό δικαστήριο, παράνομη παραμονή στην Ελλάδα), καμία από αυτές δεν μπορεί να παράσχει νόμιμο αιτιολογικό έρεισμα στη σιωπηρά απόρριψη της ανωτέρω προσφυγής, δεδομένου ότι: α) η Διοίκηση δεν μπορεί, κατά τα ήδη εκτεθέντα ανωτέρω, να αιτιολογήσει τη λήψη του μέτρου της απελάσεως, επικαλούμενη το προαναφερθέν διεθνές ένταλμα σύλληψεως, δεδομένου ότι με την υπ' αριθμ. 1418/1998 απόφαση του Αρείου Πάγου, το υποβληθέν από τη Δημοκρατία της Γεωργίας αίτημα εκδόσεως του αιτούντος, για να δικασθεί για τα δύο πρώτα αδικήματα στα οποία αναφέρεται το ανωτέρω ένταλμα σύλληψεως (οπλοχρησία και οπλοκατοχή) απερρίφθη με τη σκέψη ότι πιθανολογείται δίωξή του στη χώρα αυτή για το τρίτο από τα ανωτέρω αδικήματα (συνέργεια σε ανθρωποκτονία), για το οποίο άλλωστε δεν έχει υποβληθεί αίτημα εκδόσεως, β) δεν προκύπτει από την πράξη απελάσεως, ούτε από όλα στοιχεία του φακέλου ότι η απέλαση του αιτούντα, κατ' επίκληση της παράνομης παραμονής του στην Ελλάδα και της καταδίκης του σε ποινή φυλακίσεως από ελληνικό ποινικό δικαστήριο, διατάσσεται από τη Διοίκηση κατά συνεκτίμηση του κινδύνου, στον οποίο εκθέτει η απέλαση αυτή τον αιτούντα (του κινδύνου δηλαδή να δικασθεί στη Δημοκρατία της Γεωργίας για αδίκημα διαφορετικό από εκείνο για το ποίο υποβλήθηκε αίτηση εκδόσεώς του), ούτε ότι η Διοίκηση εκτιμά ότι τα ανωτέρω πραγματικά περιστατικά (παράνομη παραμονή και ποινική καταδίκη του αιτούντα στην Ελλάδα) στοιχειοθετούν λόγους δημοσίου συμφέροντος, τόσο επιτακτικούς, ώστε

να επιβάλλεται, παρά τον ανωτέρω κίνδυνο, η άμεση απομάκρυνση του αιτούντα από την Ελλάδα. Εάν, εξάλλου θεωρηθεί ότι η Διοίκηση επικαλείται σωρευτικώς τα ανωτέρω, εκτιθέμενα στην πράξη απελάσεως, πραγματικά περιστατικά, η αιτιολογία της προσβαλλόμενης σιωπηράς απορρίψεως πάσχει επίσης, πρωτίστως διότι είναι άδηλο εάν η Διοίκηση θα προχωρούσε σε απέλαση του αιτούντος εάν γνώριζε ότι δεν είναι δυνατόν, για τους εκτεθέντες ήδη λόγους, να ληφθεί νομίμως υπ' όψη η έκδοση, εις βάρος του, του προμνησθέντος διεθνούς εντάλματος συλλήψεως. Εν όψει των ανωτέρω, η προσβαλλομένη σιωπηρά απόρριψη της προσφυγής του αιτούντα κατά της πράξεως με την οποία διετάχθη η απέλασή του από τη χώρα, αιτιολογείται, κατά τη μειοψηφήσασα αυτή γνώμη, πλημμελώς, και θα έπρεπε, για το λόγο αυτό, βασίμως προβαλλόμενο, να ακυρωθεί. **Δ)** Το Δικαστήριο κρίνει απορριπτέο τον ισχυρισμό του αιτούντα, ότι δηλαδή η προσβαλλόμενη πράξη παραβιάζει τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 2 του Έβδομου Πρωτοκόλλου της Συμβάσεως της Ρώμης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, στην οποία ορίζεται ότι «κάθε πρόσωπο που καταδικάστηκε για αξιόποινή πράξη από δικαστήριο έχει το δικαίωμα της επανεξέτασης από ανώτερο δικαστήριο της απόφασης με την οποία κηρύχθηκε ένοχος ή της απόφασης με την οποία του επιβλήθηκε η ποινή», πρωτίστως διότι, την 25.5.1999, μετά τη συντέλεση της προσβαλλόμενης σιωπηράς απορρίψεως, εκδικάστηκε, πάντως, η έφεση κατά της καταδικαστικής αποφάσεως του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Πειραιώς, με παρόντα τον αιτούντα, με την οποία ο αιτών καταδικάστηκε τελεσίδικα σε ποινή φυλάκισης εννέα μηνών για χρήση πλαστού εγγράφου, παράβαση των άρθρων 8 και 22 του Ν. 1599/1986 και παράνομη είσοδο στη χώρα. **Ε)** Το Δικαστήριο απορρίπτει τον ισχυρισμό του αιτούντα όσον αφορά την παραβίαση της αρχής της προηγούμενης ακρόασης κρίνοντας ότι ο αιτών διατύπωσε πάντως τις απόψεις του, ασκώντας κατά της ως άνω πράξεως απελάσεως την προβλεπόμενη στο άρθρο 27 παρ. 4 του Ν. 1975/1991 ενδικοφανή προσφυγή. **ΣΤ)** Αναφορικά με τον προβαλλόμενο από τον αιτούντα λόγο που αφορά στην κοινοποίηση της πράξης απελάσεως, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι η μη κοινοποίηση διοικητικής πράξεως στον ενδιαφερόμενο, μπορεί μεν να ασκήσει επιρροή στην κίνηση της προθεσμίας ασκήσεως της σχετικής αιτήσεως ακυρώσεως, δεν αρκεί όμως, αυτή και μόνη, για να καταστήσει την εν λόγω πράξη πλημμελή.

Το Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση ακύρωσης .

0191

ΑΠ 1419/1998¹

Απέλαση – Το δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να κρίνει για το αναγκάιο ή μη της απέλασης, λαμβάνοντας υπόψη το είδος του εγκλήματος, τις συνέπειες, το χρόνο παραμονής του αλλοδαπού στο ελληνικό έδαφος, την εν γένει συμπεριφορά, τον επαγγελματικό προσανατολισμό, την ύπαρξη οικογένειας – Έλλειψη αιτιολογίας δικαστικής απόφασης.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρο 93 παρ. 3 του Συντάγματος 1975/1986

Άρθρο 4 παρ. 3 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Άρθρο 17 παρ. 8 του Ν. 1337/1983 «Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις» (ΦΕΚ 33, τ. Α')

Άρθρο 74 παρ. 1 ΠΚ

Άρθρα 139 και 510 παρ. 1, εδ. δ' ΚΠΔ

Πραγματικά περιστατικά: Οι αναιρεσιόντες, Α.Υ., Γ.Κ. και Α.Β., καταδικάστηκαν από το Μονομελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών σε ποινή φυλάκισης κατά συγχώνευση 20 ημερών για παράβαση του Ν. 1975/1991 και του Ν. 1337/1983. Επιπροσθέτως, το δικαστήριο διέταξε την αναστολή εκτέλεσης της ποινής και την απέλασή τους από την Ελλάδα. Οι ανωτέρω άσκησαν αίτηση αναίρεσης της υπ' αριθμ. 4691/1998 απόφασης του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου επικαλούμενοι παραβίαση ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας, η οποία ιδρύει, κατά το άρθρο 510 παρ. 1 εδ. δ' ΚΠΔ, λόγω αναίρεσεως. Όπως αναφέρουν στο δικόγραφο της αίτησης αναίρεσης, ο μεν πρώτος βρίσκεται στην Ελλάδα από το 1990, οπότε και είχε εισέλθει με νόμιμη θεώρηση επί του διαβατηρίου του που μεταγενέστερα, όταν υπέβαλε αίτημα ασύλου, κατέθεσε στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, ο δεύτερος εισήλθε νόμιμα στην Ελλάδα το 1987 με νόμιμη θεώρηση που χορηγήθηκε από το Ελληνικό Προξενείο στην Αντίς Αμπέμπα και ο τρίτος εισήλθε νόμιμα στην Ελλάδα, πλην όμως απώλεσε το διαβατήριό του και υπέβαλε περί τούτου δήλωση στο Προξενείο της Αιθιοπίας στην Αθήνα δηλώνοντας την απώλεια και ζητώντας την αντικατάσταση.

Σκεπτικό: Α) Το Δικαστήριο έκρινε ότι με τη διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 4 του Ν. 1971/1991 θεσμοθετείται η άνευ αδείας των αρμοδίων αρχών αυθαίρετη είσοδος προσώπων² εντός των ελληνικών

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΜΘ', σελ. 751

² Η αυθαίρετη είσοδος θεσμοθετείται στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 31 της Πολυμελούς Σύμβασης «περί της Νομικής Καταστάσεως των Προσφύγων» (Ν.Δ.

ορίων, προκειμένου να αποφευχθεί η ανεξέλεγκτη παραμονή και διακίνηση αλλοδαπών, οι οποίοι πρέπει να υπόκεινται σε ιδιαίτερο καθεστώς ελέγχου αφ' ενός ως προς τη δυνατότητα παραμονής στο ελληνικό έδαφος και αφ' ετέρου ως προς την επίδειξη της προσήκουσας συμπεριφοράς εντός της ελληνικής κοινωνίας, η δε παραμονή τους δημιουργεί προβλήματα επιβιώσεως. **Β)** Ως προς τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 74 ΠΚ, ο Άρειος Πάγος αποφαινεται ότι ο καταδικασθείς αλλοδαπός και παρ' ανόμως ευρισκόμενος στο ελληνικό έδαφος υπόκειται σε απέλαση, η οποία αποτελεί άμεση συνέπεια της τελέσεως αδικήματος, έστω και σε βαθμό πλημμελήματος, διότι θεωρείται ότι η παραμονή του εντός των ορίων της ελληνικής επικράτειας δεν συμβιβάζεται προς τους όρους της κοινωνικής συμβιώσεως. Περαιτέρω, το δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να κρίνει περί του αναγκαίου ή μη της απελάσεως, λαμβάνοντας υπόψη το είδος του εγκλήματος, τις συνέπειες, το χρόνο της παραμονής του αλλοδαπού στο ελληνικό έδαφος, την εν γένει συμπεριφορά, τον επαγγελματικό προσανατολισμό, την ύπαρξη οικογένειας. **Γ)** Περαιτέρω, το δικαστήριο έκρινε ότι η έλλειψη εμπειριστατωμένης και ειδικής αιτιολογίας, ιδρύουσα λόγο αναιρέσεως κατ' άρθρο 510 παρ. 1, εδ. δ' ΚΠΔ, υπάρχει και όταν η παραβίαση γίνεται εκ πλαγίου, διότι δεν αναφέρονται στην απόφαση με σαφήνεια, πληρότητα και συγκεκριμένο τρόπο τα προκύψαντα πραγματικά περιστατικά ή κατά την έκθεση αυτών διαπιστώνεται αντίφαση είτε στην αιτιολογία είτε μεταξύ της αιτιολογίας και του διατακτικού εις τρόπον ώστε να καθίσταται ανέφικτος ο έλεγχος του Αρείου Πάγου σχετικά με την ορθή ή μη εφαρμογή του νόμου, οπότε η απόφαση στερείται νόμιμης βάσης. Σε αυτό το πλαίσιο, ο Άρειος Πάγος αναίρεσε την προσβαλλόμενη απόφαση αποφαινόμενος ότι η καθ' ολοκληρίαν παραπομπή στο διατακτικό, το οποίο αποτελείται αποκλειστικώς από το περιεχόμενο του κατηγορητηρίου, δεν αναπληρώνει, ούτε συμπληρώνει την ανύπαρκτη αιτιολογία, ενόψει των άκρως δυσμενών συνεπειών για τους αναιρεσειόντες, των οποίων διατάχθηκε η απέλαση από τη χώρα.

Ο Άρειος Πάγος αναίρει την προσβαλλόμενη απόφαση του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών για έλλειψη αιτιολογίας και παραπέμπει την υπόθεση προς νέα έρευνα ενώπιον του αυτού δικαστηρίου, συντιθεμένου από άλλο δικαστή, πλην εκείνου, ο οποίος συγκρότησε το δικαστήριο.

3989/1959, ΦΕΚ 201, τ. Α') και του Πρωτοκόλλου του σχετικού προς το Καθεστώς των Προσφύγων (Α.Ν. 389/1968, ΦΕΚ 125, τ. Α').

0192

368/1999 ΕφΠειραιώς¹

Έφεση κατά βουλεύματος του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών με το οποίο διατάχθηκε η υφ' όρον απόλυση του αιτούντα και η απέλασή του από τη χώρα – Μοναδικό αίτημα της έφεσης είναι η ανάκληση του όρου της απέλασης

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρα 105, 106 παρ. 2, 110 ΠΚ

Άρθρο 473 έως 477 ΚΠΔ

Πραγματικά περιστατικά: Το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Πειραιά διέταξε με το υπ' αριθμ. 190/1999 βούλευμά του, κατ' εφαρμογή των άρθρων 105 έως 110 ΠΚ, την απόλυση του καταδίκου Α-Ρ.Σ.-V του Σ., πολίτη Ρουμανίας, από τη δικαστική φυλακή Κορυδαλλού, όπου εκρατείτο δυνάμει της 828/1999 απόφασης του Πενταμελούς Εφετείου Αθηνών, με τον όρο της απέλασης από τη χώρα μετά την έξοδό του από τη φυλακή και τη μη επάνοδο σ' αυτήν. Στις 13.7.1999 ο εν λόγω κατάδικος άσκησε εναντίον του πιο πάνω βουλεύματος έφεση με την οποία δήλωσε, λέξη προς λέξη, ότι «εκκαλεί ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών Πειραιά για εσφαλμένη εφαρμογή του νόμου και πλημμελή ερμηνεία του νόμου περί απελάσεως αλλοδαπών όταν συντρέχουν σπουδαίοι λόγοι και ιδίως οικογενειακοί (βλέπε ΔΕΚ C-348/1996 και σχόλια επ' αυτής στην Ποινική Δικαιοσύνη 1999) και όσους άλλους λόγους θα εκθέσει με υπόμνημα». Όμως, ο εν λόγω κατάδικος δεν υπέβαλε υπόμνημα ενώπιον του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Πειραιά, το οποίο εξέδωσε το προσβαλλόμενο βούλευμα. Όπως προκύπτει από το περιεχόμενο της υπό κρίση έφεσης, σε συνδυασμό με τις απόψεις που ο εκκαλών κατάδικος ανέπτυξε ενώπιον του Συμβουλίου τούτου προφορικά αλλά και με το υπόμνημά του ενώπιον του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Πειραιά, τελικό και μοναδικό αίτημά του είναι η ανάκληση του όρου της απέλασής του από τη χώρα.

Σκεπτικό: Α) Από τις διατάξεις των άρθρων 106 παρ. 2 ΠΚ και 477 ΚΠΔ προκύπτει ότι η παροχή του ένδικου μέσου της έφεσης στον αιτούντα κατά βουλεύματος του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών που κρίνει την αίτηση για τη χορήγηση απόλυσης υπό όρο επιτρέπει μόνο κατά του βουλεύματος του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών «που κρίνει την αίτηση για τη χορήγηση απόλυσης», δηλαδή κατά την αληθινή έννοια του νόμου επιτρέπεται έφεση κατά του βουλεύματος του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών που απορρίπτει την αίτηση του καταδίκου για τη χορήγηση απόλυσης υπό όρο και όχι κατά του βουλεύματος του πιο πάνω Συμβουλίου που χορηγεί την απόλυση υπό όρο, με την οποία (έφεση) πλήττεται μόνο η διάταξη του βουλεύματος που επέβαλε την υποχρέωση (όρο), υπό-

¹ Δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ Ν', σελ. 277

τε ο κατάδικος μόνο μεταγενέστερη αίτηση μπορεί να υποβάλει για ανάκληση ή τροποποίηση του όρου που του επιβλήθηκε. Και βέβαια, η απόλυση του καταδίκου από τις φυλακές και οι υποχρεώσεις που τη συνοδεύουν αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο που εκφράζει τον κατά τα άρθρα 105 επ. ΠΚ θεσμό της απόλυσης του καταδίκου υπό όρο. Συνακόλουθα, δε θα μπορούσε να υποστηριχθεί η άποψη ότι, ενόψει της αδιάσπικτης διατύπωσης του νόμου, όταν ο νόμος επιτρέπει την έφεση κατά του βουλεύματος που κρίνει την αίτηση για χορήγηση απόλυσης υπό όρο, αναφέρεται στο εκκλητό και των δύο σκελών: τόσο της απόλυσης αυτής καθεαυτής όσο και των υποχρεώσεων που τη συνοδεύουν. Όμως, ο ίδιος ο νομοθέτης όρισε, όπως προκύπτει ρητά από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 106 παρ. 2 και 110 παρ. 1 ΠΚ, ότι για την ανάκληση ή την τροποποίηση των υποχρεώσεων που αφορούν τον τρόπο ζωής του καταδίκου και ιδίως τον τόπο της διαμονής του αποφασίζει το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής. Αν λοιπόν ήθελε ο νομοθέτης να επιτρέψει την άσκηση έφεσης κατά βουλεύματος που χορηγεί την απόλυση υπό όρο, τότε θα ήταν περιττό να ορίσει ειδικά ότι για την ανάκληση ή την τροποποίηση των επιβληθέντων στον κατάδικο όρο αποφασίζει μετά από αίτησή του το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών και δεν θα προέκρινε τη γενικότερη διατύπωση «κατά του βουλεύματος – που κρίνει την αίτηση για τη χορήγηση απόλυσης υπό όρο ...», περιλαμβάνοντας σ' αυτή τόσο την έννοια της παραδοχής όσο και αυτής της απόρριψης της αίτησης έτσι, ώστε να μπορεί να γίνει δεκτό ότι επιτρέπεται έφεση και κατά του βουλεύματος που χορήγησε την απόλυση υπό όρο μόνο και μόνο για να μπορεί να κατάδικος να προσβάλει τη διάταξη του βουλεύματος που του επιβάλλει επαχθέστερο ή και παράνομο όρο, αφού είναι αυτονόητο ότι ο κατάδικος δεν θεμελιώνει σε καμιά περίπτωση έννομο συμφέρον να προσβάλει το βούλευμα που του χορηγεί απόλυση, αλλά μπορεί να ζητήσει μόνο με αυτοτελή αίτηση την ανάκληση ή την τροποποίηση του επιβληθέντος όρου ενώπιον του αποκλειστικά αρμόδιου Συμβουλίου Πλημμελειοδικών του τόπου της έκτισης της ποινής. **Β) Κατά τη γνώμη της μειοψηφίας** – του προέδρου του Συμβουλίου – το βούλευμα που απορρίπτει την αίτηση ανάκλησης ή τροποποίησης όρων, που έχουν ταχθεί στον απολυθέντα, περιλαμβάνεται στη γενικότερη κατηγορία των βουλεύματων που «κρίνουν για τη χορήγηση απόλυσης υπό όρων» και επομένως παραδεκτώς εκκαλείται από τον Εισαγγελέα ή τον κατάδικο. Και τούτο, διότι ο όρος που έχει επιβληθεί συνέχεται με την κρίση για την απόλυση και αποτελεί μέρος αυτής, αφού μπορεί να είναι τόσο αποφασιστικής σημασίας ή τόσο δεσμευτικός ή επαχθής, ώστε κατ' αποτέλεσμα, να καταργεί την απόλυση και κατ' ουσίαν, να ισοδυναμεί με κρίση «για τη χορήγηση της απόλυσης». Η άποψη αυτή κρίνεται ορθότερη, διότι παρέχεται πληρέστε-

ρη προστασία στον απολυόμενο αφού παρακάμπτεται το ανέκκλητο του πρωτόδικου βουλεύματος, το οποίο υποβάλλεται, έτσι, στον έλεγχο του Συμβουλίου Εφετών, δηλαδή δικαστικού σχηματισμού, ο οποίος συγκεντρώνει τα εχέγγυα μεγαλύτερης ευθυκρισίας. Πρέπει, εξάλλου, να παρατηρηθεί ότι και η ρύθμιση του άρθρου 106 παρ. 2 εδ. 6 ΠΚ, κατά την οποία οι υποχρεώσεις που επιβάλλονται στον απολυόμενο μπορούν πάντοτε να ανακληθούν ή να τροποποιηθούν με αίτηση του απολυόμενου, επίσης δεν παρέχει επαρκή προστασία σ' αυτόν, διότι πρόκειται, και στην περίπτωση αυτήν, για πρωτοβάθμια κρίση, που και αυτή δεν υπόκειται στον έλεγχο του δεύτερου βαθμού δικαιοδοσίας, με συνέπεια τα τυχόν σφάλματα που περιέχει να μην μπορούν να διορθωθούν.

Το Συμβούλιο απέρριψε ως απαράδεκτη την έφεση κατά του βουλεύματος με την οποία ο κατάδικος ζητούσε μόνον την ανάκληση του όρου απέλασης.

Η σύμφωνη γνώμη του Αντεισαγγελέως Δ. Κορδοπάτη, έχει ως εξής: «Η έφεση, κατά τη γνώμη μας, πρέπει να κηρυχθεί απαράδεκτη, διότι προσβάλλεται δι' αυτής διάταξη βουλεύματος, μη δυνάμενη να προσβληθεί δι' εφέσεως. Ειδικότερα: στο άρθρο 17 του Ν. 1968/1991 ορίζεται ότι «κατά του βουλεύματος του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών που κρίνει την αίτηση για χορήγηση απόλυσης υπό όρο, επιτρέπεται έφεση από τον Εισαγγελέα ή τον κατάδικο, εφαρμοζομένων αναλόγως των διατάξεων των άρθρων 473 έως και 467 ΚΠΔ». Από την αληθή ερμηνεία της διατάξεως αυτής συνάγεται ότι ο αιτήσας την υπό όρον απόλυση, κατάδικος μπορεί να προσβάλει το βούλευμα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών που απορρίπτει την αίτηση για απόλυση αυτού, υπό όρο και όχι όταν, δεκτής γενομένης της αιτήσεως, και επιβληθείσης εις αυτόν κάποιας υποχρεώσεως, που αφορά τον τρόπο της ζωής του και ιδίως τον τόπο διαμονής του κατ' άρθρο 106 παρ. 2 ΠΚ, να προσβάλλει δι' εφέσεως τη διάταξη αυτή του βουλεύματος που επέβαλε την υποχρέωση.

Το ότι είναι ορθή η άποψη ότι τέτοια διάταξη βουλεύματος δεν μπορεί να προσβληθεί δι' εφέσεως από τον απολυθέντα ήδη, υπό όρο δια του βουλεύματος καταδίκου, προκύπτει, νομίζομε, και από το εξής επιχείρημα: η επιβληθείσα υποχρέωση στον απολυθέντα υπό όρο, κατ' άρθρο 196 παρ. 2 ΠΚ είναι δυνατόν πάντοτε να ανακληθεί ή να τροποποιηθεί με αίτηση του απολυόμενου, υπό του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών. Εάν υποθεθεί ότι είναι επιτρεπτή και έφεση γι' αυτό το λόγο (προς ανάκληση επιβληθείσης υποχρεώσεως) τότε είναι δυνατόν να συμβεί, ο ενδιφερόμενος να προσβάλει τη διάταξη του πρωτοδικού βουλεύματος, που επέβαλε την υποχρέωση δι' εφέσεως, και ταυτοχρόνως να απευθυνθεί για τον ίδιο λόγο προς ανάκληση ή τροποποίηση της υποχρεώσεως ταύτης, δι' αυτοτελούς αιτήσεως, κατ' άρθρα 106, 110 ΠΚ, στο Συμβούλιο

Πλημμελειοδικών, με όλους τους δημιουργούμενους, εντεύθεν, κινδύνους προς έκδοση αντιφατικών «αποφάσεων». Αλλά ουδείς πρέπει να έχει τη δυνατότητα να προσφύγει συγχρόνως σε δύο δικαιοδοτικά όργανα, για το αυτό ζήτημα προς αποτροπή ακριβώς αυτού [του] κινδύνου.

Κατόπιν τούτων, έχομε τη γνώμη, ο εκκαλών δεν δικαιούται εις άσκηση εφέσεως κατά της προσβαλλομένης, ως άνω, διατάξεως του πρωτοδίκου βουλεύματος».

0193

1743/1998 ΤριμΠλημΖακύνθου¹

Νομιμοποίηση στην Ελλάδα των παρανόμως απασχολουμένων αλλοδαπών – Χορήγηση κάρτας προσωρινής άδειας παραμονής αλλοδαπού – Καταδίκη για παράβαση του Ν. 1975/1991 – Απόφαση – Επίκληση της βεβαίωσης προσωρινής διαμονής, εκδοθείσης από τον ΟΑΕΔ

Εφαρμοστέο δίκαιο

Ν. 1975/1991 «Είσοδος- έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Π.Δ. 358/1997 «Προϋποθέσεις και διαδικασία για τη νόμιμη παραμονή και εργασία αλλοδαπών στην Ελλάδα που δεν είναι υπήκοοι των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (ΦΕΚ 240, τ. Α')

Π.Δ. 359/1997 «Χορήγηση της κάρτας παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας σε αλλοδαπούς» (ΦΕΚ 240, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Η L.J. καταδικάστηκε με την υπ' αριθμ. 1020/1998 απόφαση του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Ζακύνθου επειδή κατελήφθη στις 22.3.1998 να διαμένει και να εργάζεται στην Ελλάδα χωρίς να είναι εφοδιασμένη με τα νομιμοποιητικά της παραμονής και εργασίας της στην Ελλάδα έγγραφα. Άσκησε έφεση κατά της πρωτοβάθμιας απόφασης. Ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου ο μάρτυρας υπεράσπισης κατέθεσε ότι η κατηγορούμενη απασχολείται ως οικιακή βοηθός και συγκέντρωνε τα δικαιολογητικά για την πράσινη κάρτα. Επικαλέστηκε επίσης σύσταση του ΟΑΕΔ σύμφωνα με την οποία η κατηγορούμενη πρέπει να εργαστεί. Η κατηγορούμενη απέδειξε εν συνεχεία ότι διαμένει στην Ελλάδα με προσωρινή άδεια παραμονής η οποία έχει εκδοθεί από την αρμόδια αρχή και ότι είναι κάτοχος της από 10.2.1998 βεβαίωσης προσωρινής διαμονής, η οποία ισχύει έως την έκδοση της αδειάς παραμονής και εργασίας.

Σκεπτικό: Κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του το Δικαστήριο έλαβε υπόψη του ότι η κατηγορούμενη είναι εφοδιασμένη με τη βεβαίωση

¹ Αδημοσίευτη.

προσωρινής διαμονής στην Ελλάδα, η οποία εκδόθηκε από τον ΟΑΕΔ στις 10.2.1998 και ισχύει έως την έκδοση της αδειάς παραμονής και εργασίας.

Το Δικαστήριο κήρυξε την κατηγορούμενη αθώα της παράνομης παραμονής και εργασίας στην Ελλάδα.

0194

2044/1998 ΤριμΠλημΚατερίνης¹

Νομιμοποίηση στην Ελλάδα των παρανόμως απασχολουμένων αλλοδαπών – Χορήγηση κάρτας προσωρινής άδειας παραμονής αλλοδαπού – Άρση της απέλασης – Επίκληση της διαδικασίας νομιμοποίησης για την αθώωση των κατηγορουμένων – Συμπλήρωση δικαστικής απόφασης

Εφαρμοστέο δίκαιο

Π.Δ. 358/1997 «Προϋποθέσεις και διαδικασία για τη νόμιμη παραμονή και εργασία αλλοδαπών στην Ελλάδα που δεν είναι υπήκοοι των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (ΦΕΚ 240, τ. Α΄)

Π.Δ. 359/1997 «Χορήγηση της κάρτας παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας σε αλλοδαπούς» (ΦΕΚ 240, τ. Α΄)

Υ.Α. Αιβ/8577/8.9.1983 «Υγειονομικός έλεγχος των αδειών ιδρύσεως και λειτουργίας των εγκαταστάσεων επιχειρήσεων υγειονομικού ενδιαφέροντος, καθώς και των γενικών και ειδικών ιδρύσεως και λειτουργίας των εργαστηρίων και καταστημάτων τροφίμων ή/και ποτών» (ΦΕΚ 526, τ. Β΄)

Πραγματικά περιστατικά: Οι D.P. και D.V. καταδικάστηκαν με τις υπ' αριθμ. 2068/1997 και 3860/1997 αποφάσεις του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Κατερίνης σε ποινές φυλάκισης τριών και επτά μηνών αντίστοιχα για παράβαση του Ν. 1975/1991. Το Δικαστήριο με τις ίδιες αποφάσεις διέταξε την επ' αόριστο αναστολή της εκτέλεσης της ποινής και την άμεση απέλασή τους από την Ελλάδα, η οποία και πραγματοποιήθηκε. Οι κατηγορούμενες επανήλθαν στην Ελλάδα χωρίς σχετική απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης πριν παρέλθει 5ετία από την απέλασή τους. Στις 31.10.1998 κατελήφθησαν να ασκούν το επάγγελμα της σερβιτόρας χωρίς να είναι εφοδιασμένες με βιβλιάριο υγείας και με άδεια εργασίας η οποία χορηγείται στους αλλοδαπούς από την αρμόδια αρχή. Παραπέμφθηκαν σε δίκη για παράβαση υγειονομικής διάταξης και για παράνομη εργασία. Κατά την ακροαματική διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου ισχυρίστηκαν ότι δεν γνώριζαν ότι δεν έπρεπε να ξαναέρθουν στην Ελλάδα. Η δεύτερη ισχυρίστηκε επιπλέον ότι είχε ανάγκη να εργαστεί και ομολόγησε ότι απασχολείτο στο καφενείο όπου συνελήφθηκε. Με την υπ'

¹ Αδημοσίευτη.

αριθμ. 1995/1998 απόφασή του το Τριμελές Πλημμελειοδικείο Κατερίνης αθώωσε την πρώτη των κατηγορουμένων για το πρώτο των αδικημάτων για το οποίο παραπέμφθηκε σε δίκη και τη δεύτερη για την παράβαση της υγειονομικής διάταξης. Λαμβάνοντας υπόψη ότι αμφότερες είχαν υποβάλει δικαιολογητικά για έκδοση άδειας εργασίας αποφάσισε να ανασταλεί η ποινική δίωξη καθόσον η προθεσμία την έκδοση αδειάς λήγει την 31.12.1998 και να ορισθεί νέα δικάσιμος την 24.2.1999 ώστε να προσκομίσουν τη σχετική άδεια εργασίας. Στις 6.11.1998, και ενώ όπως αποδεικνυόταν από σχετικό έγγραφο του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης οι κατηγορούμενες κρατούνταν για απέλαση, η υπόθεσή τους εισήχθη ενώπιον του Δικαστηρίου με αίτηση για συμπλήρωση της υπ' αριθμ. 1995/1998 απόφασης κατά το μέρος της άρσης του μέτρου ασφαλείας της απέλασής τους, που επιβλήθηκε με τις υπ' αριθμ. 2068/1997 και 3860/1997 αποφάσεις του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Κατερίνης.

Σκεπτικό: Κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του το Δικαστήριο έλαβε υπόψη του ότι η προθεσμία χορήγησης άδειας παραμονής και εργασίας παρατάθηκε έως την 31.12.1998.

Το Δικαστήριο αποφάσισε τη συμπλήρωση της υπ' αριθμ. 1995/1998 απόφασής του και την άρση του μέτρου της απέλασης που επιβλήθηκε με τις υπ' αριθμ. 2068/1997 και 3068/1997 αποφάσεις του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Κατερίνης.

0195

543/1999 ΤριμΠλημΚατερίνης¹

Νομιμοποίηση στην Ελλάδα των παρανόμως διαμενόντων και απασχολουμένων αλλοδαπών – Χορήγηση κάρτας προσωρινής άδειας παραμονής αλλοδαπού – Άρση της απέλασης που διατάχθηκε πριν την έναρξη ισχύος της διαδικασίας νομιμοποίησης των παρανόμως εισελθόντων, διαμενόντων ή απασχολουμένων στην Ελλάδα αλλοδαπών – Εγγραφή/διαγραφή από τον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης – Επίκλησης της διαδικασίας νομιμοποίησης για την αθώωση της κατηγορουμένης – Παράσταση ενώπιον του Δικαστηρίου δια πληρεξουσίου – Αντιρρήσεις για την εκτελεστότητα του μέτρου ασφαλείας της απέλασης – Συμπλήρωση δικαστικής απόφασης

Εφαρμοστέο δίκαιο

Π.Δ. 358/1997 «Προϋποθέσεις και διαδικασία για τη νόμιμη παραμονή και εργασία αλλοδαπών στην Ελλάδα που δεν είναι υπήκοοι των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (ΦΕΚ 240, τ. Α'), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 73 παρ. 1 ζ) του Ν. 2676/1999

¹ Αδημοσίευτη.

«Οργανωτική και λειτουργική αναδιάρθρωση των φορέων της κοινωνικής ασφάλισης και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 1, τ. Α')

Άρθρα 501 και 565 επ. ΚΠΔ

Πραγματικά περιστατικά: Η κατηγορούμενη, Μ.Ο., καταδικάστηκε με την υπ' αριθμ. 1254/1996 απόφαση του Δικαστηρίου και διατάχθηκε η απέλασή της από την Ελλάδα. Εν συνεχεία ενεγράφη στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης. Στις 9.3.1998 συζητήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου, απύσης της κατηγορούμενης, αντιρρήσεις που προέβαλε δια της πληρεξουσίου δικηγόρου της, κατά της εκτελεστότητας της προαναφερόμενης καταδικαστικής απόφασης κατά το σκέλος που αφορά το μέτρο της απέλασης που επεβλήθη σε βάρος της. Κατά την ακροαματική διαδικασία απεδείχθη ότι πληροί όλες τις προϋποθέσεις για τη νομιμοποίησή της στην Ελλάδα κατ' εφαρμογή του Π.Δ. 358/1997.

Σκεπτικό: Α) Το Δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη ότι ο κατηγορούμενος μπορεί να παρίσταται με πληρεξούσιο δικηγόρο αν για σοβαρό λόγο δεν μπορεί να εμφανισθεί στο δικαστήριο, δέχθηκε την δια πληρεξουσίου παράσταση της κατηγορούμενης, η οποία απουσίαζε στο εξωτερικό. **Β)** Εν συνεχεία, διαπίστωσε ότι, παρότι απεδείχθη κατά την ακροαματική διαδικασία ότι η αιτούσα – κατηγορούμενη πληροί όλες τις προϋποθέσεις του ΠΔ 358/1997 για τη νομιμοποίηση της παραμονής και εργασία της στην Ελλάδα, η εγγραφή της στον κατάλογο ανεπιθύμητων αλλοδαπών του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, λόγω της διαταχθείσας άμεσης απέλασής της σύμφωνα με την 1254/1996 απόφαση του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Κατερίνης δεν επιτρέπει να εκδοθεί κάρτα προσωρινής αδειας παραμονής στην Ελλάδα. **Γ)** Τελικά, απεφάνθη υπέρ της παύσης ισχύος του μέτρου της απέλασης, σύμφωνα με το άρθρο 2 του ΠΔ 358/1997 με το οποίο παρέχεται η δυνατότητα χορήγησης κάρτας προσωρινής άδειας παραμονής σε όσους καταδικάστηκαν πριν την έναρξη ισχύος του για παράνομη είσοδο, παραμονή ή εργασία στην Ελλάδα της σχετικής δικαστικής απέλασης αναστελλομένης.

Το Δικαστήριο διέταξε την παύση ισχύος του μέτρου της απέλασης που επεβλήθη στην αντιλέγουσα με την υπ' αριθμ. 1254/1996 απόφασή του.

0196

2250/2000 ΤριμΠλημΛαμίας¹

Δικαστική απέλαση – Αντιρρήσεις σχετικά με την εκτελεστικότητα ερήμην απόφασης για την άρση του μέτρου της απέλασης – Διαδικασία νομιμοποίησης αλλοδαπών κατά τα οριζόμενα στα ΠΔ 358 και 359/1997

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρο 5 του Ν. 2434/1996 «Μέτρα για την απασχόληση και την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 188, τ. Α')

Άρθρα 1 παρ. 2 και 3 παρ. 3 εδ. τελευταίο του Π.Δ. 358/1997 «Προϋποθέσεις και διαδικασία για τη νόμιμη παραμονή και εργασία αλλοδαπών στην Ελλάδα που δεν είναι υπήκοοι των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (ΦΕΚ 240, τ. Α'), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 73 παρ. 1 ζ) του Ν. 2676/1999 «Οργανωτική και λειτουργική αναδιάρθρωση των φορέων της κοινωνικής ασφάλισης και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 1, τ. Α')

Άρθρο 565 ΚΠΔ

Πραγματικά περιστατικά: Η αιτούσα είχε καταδικαστεί με την απόφαση 18354/1997 του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών για παράνομη είσοδο στη χώρα. Το δικαστήριο με την ίδια απόφαση διέταξε την απέλασή της από την Ελλάδα. Εν συνεχεία επανήλθε στη χώρα, καταγράφηκε από τον ΟΑΕΔ στο πλαίσιο της διαδικασίας νομιμοποίησης των αλλοδαπών που διέμεναν και εργάζονταν παράνομα στη χώρα. Επειδή η δικαστική απέλαση αποτελούσε εμπόδιο για την υπαγωγή της στη διαδικασία νομιμοποίησης άσκησε αντιρρήσεις κατά της απόφασης η οποία είχε διατάξει την απέλασή της από την Ελλάδα.

Σκεπτικό: Το Δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη ότι η αιτούσα έχει καταδικαστεί προ της ισχύος του ΠΔ 358/1997 έκρινε ότι από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 1 παρ. 2 και 2 παρ. 3 εδ. τελευταίο του ΠΔ 358/1997 προκύπτει ότι οι αλλοδαποί που βρίσκονται στην Ελλάδα χωρίς τις νόμιμες προϋποθέσεις εισόδου, παραμονής και απασχολήσεως έστω και εάν προηγουμένως είχαν καταδικαστεί για παράνομη είσοδο και εργασία στην Ελλάδα, μπορούν να καταγραφούν ως παρανόμως διαμένοντες στη χώρα προκειμένου να ζητήσουν την προσωρινή νομιμοποίηση της παραμονής και εργασίας και τη χορήγηση προσωρινής άδειας παραμονής κατά τη διάταξη της παραγράφου 5 του Ν. 2434/1996.

Το Δικαστήριο αποφάσισε την παύση ισχύος του μέτρου της απέλασης που επιβλήθηκε στην αιτούσα με την υπ' αριθμ. 18354/1997 απόφαση του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών.

¹ Αδημοσίευτη.

**Π. ΕΙΣΟΔΟΣ – ΠΑΡΑΜΟΝΗ – ΕΡΓΑΣΙΑ
ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ, ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ**

0197

ΣτΕ (Επιτροπή Αναστολών) 156/2000

Ανάκληση άδειας παραμονής και εργασίας αλλοδαπών καλλιτεχνών – Λήξη της άδειας παραμονής και εργασίας κατά το χρόνο κατάθεσης της αίτησης ακύρωσης και αναστολής.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρο 23 παρ. 1 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Υ.Α. 4803/13/17-δ των Υπουργών Εργασίας και Δημόσιας Τάξεως της 29.12.1992/2.3.1993 «Αρμοδιότητα Υπηρεσιών Υπουργείου Δημόσιας Τάξεως για τη χορήγηση αδειών εργασίας για ορισμένες κατηγορίες επαγγελματιών» (ΦΕΚ 115, τ. Β')

Άρθρο 52 παρ. 1,2 και 3 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας (ΦΕΚ 8, τ. Α') όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 35 του Ν. 2721/1999 «Τροποποίηση και αντικατάσταση διατάξεων των νόμων 1756/1988 (ΦΕΚ 35, τ. Α'), 1729/1987 (ΦΕΚ 144, τ. Α'), του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ 112, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Οι αιτούσες, πολίτες Ουζμπεκιστάν, παραμένουν και εργάζονται νόμιμα στην Ελλάδα ως χορεύτριες σε κέντρο διασκέδασης. Στις 7.2.2000 ο Αναπληρωτής Διοικητής του Τμήματος Ασφαλείας Καρδίτσας ανακάλεσε τις άδειες παραμονής και εργασίας τους επειδή σε τρεις διαδοχικούς αστυνομικούς ελέγχους το κέντρο διασκέδασης όπου δούλευαν λειτουργούσε χωρίς ζωντανή μουσική. Στις 28.2.2000 ο Διευθυντής της Αστυνομικής Διεύθυνσης Καρδίτσας απέρριψε την προσφυγή που άσκησαν κατά της απόφασης ανάκλησης της άδειας παραμονής και εργασίας τους. Εν συνεχεία ομοδικώντας με την ιδιοκτήτη του κέντρου διασκέδασης προσέβαλαν στην πράξη της διοίκησης στο Δικαστήριο αιτούμενες την ακύρωσή της και παράλληλα προσωρινή δικαστική προστασία.

Σκεπτικό: Α) Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η άδεια παραμονής και εργασίας μιας των εργαζομένων είχε ήδη λήξει στις 13.2.2000 και απέρριψε την αίτηση ως προς αυτήν αφού δεν υπήρχε πλέον αντικείμενο. **Β)** Από τα στοιχεία του φακέλου η Επιτροπή κρίνει ότι η εκτέλεση των προσβαλλόμενων πράξεων θα προκαλέσει στους αιτούντες ανεπανόρθωτη βλάβη σε περίπτωση ακύρωσης, εκ του ότι θα ματαιωθεί ο σκοπός της

παροχής εργασίας στο συγκεκριμένο κέντρο διασκέδασης, για τον οποίο οι δύο εξ αυτών έχουν μετακληθεί στην Ελλάδα. Κατά τη διαμόρφωση της κρίσης της λαμβάνει υπόψη ότι με τις προσβαλλόμενες πράξεις δεν τους αποδίδεται προσωπικώς παράνομη ή επιλήψιμη συμπεριφορά, αλλ' ούτε αποδίδεται ηθική μομφή για τον τρόπο λειτουργίας του κέντρου. Επίσης διαπιστώνει ότι η Διοίκηση με μεταγενέστερο έγγραφο δεν επικαλείται λόγους δημοσίου συμφέροντος.

Η Επιτροπή Αναστολών αποφάσισε να γίνει εν μέρει δεκτή η κρινόμενη αίτηση και να ανασταλεί η εκτέλεση των προσβαλλόμενων πράξεων μέχρι τη λήξη του χρόνου ισχύος των αδειών εργασίας και παραμονής υπό τον αυτονόητο όρο ότι αυτές θα απασχολούνται σύμφωνα με την άδεια εργασίας τους.

0198

ΣτΕ 271/2000

Άρνηση ανανέωσης άδειας παραμονής για εργασία μετά από 10ετή νόμιμη παραμονή και 5ετή νόμιμη παραμονή και εργασία στην Ελλάδα – Αναχώρηση του αλλοδαπού από την Ελλάδα και παραμονή στο εξωτερικό για διάστημα μεγαλύτερο των δύο μηνών – Αλυσιτελής η άσκηση της αίτησης ακύρωσης αφού απαιτείται η εκ νέου εφαρμογή της διαδικασίας της προέγκρισης για την έκδοση νέας άδειας παραμονής και εργασίας μετά την επάνοδο του αλλοδαπού στην Ελλάδα.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρα 13 παρ. 3 και 4, 18 και 22 του Ν. 1975/1991: «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών Α.Μ., πολίτης Αιγύπτου και εργαζόμενος σε εταιρεία ως τεχνίτης δερμάτων ελάμβανε από το διάστημα από 13.11.1987 έως 13.11.1992 άδεια παραμονής ετήσιας διάρκειας για να εργαστεί. Με την από 11.11.1992 αίτησή του ζήτησε κατ' εφαρμογή των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 13 του Ν. 1975/1991 να του χορηγηθεί άδεια παραμονής για εργασία διετούς διάρκειας. Το αίτημά του απορρίφθηκε από τον Διευθυντή της Διεύθυνσης Κρατικής Ασφάλειας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, ο οποίος του χορήγησε άδεια παραμονής έξι μηνών προς αναχώρηση. Στις 13.5.1993, την ημέρα λήξης ισχύος της εξάμηνης άδειας παραμονής ο αιτών υπέβαλε στο Τμήμα Αλλοδαπών Πειραιά αίτηση με την οποία ζήτησε να παραταθεί για ένα έτος, δηλαδή έως τις 13.5.1994 η άδεια παραμονής του στην Ελλάδα για εργασία. Το αίτημά του αυτό απορρίφθηκε με πράξη του προαναφερόμενου οργάνου.

Ο αιτών προσέφυγε στο Δικαστήριο αιτούμενος την ακύρωση των προαναφερόμενων απορριπτικών των αιτημάτων του πράξεων της Διοίκησης και προσωρινή δικαστική προστασία. Με την απόφαση 172/1994 η Επιτροπή Αναστολών του Συμβουλίου Επικρατείας χορήγησε αναστολή εκτέλεσης της δεύτερης των προσβαλλόμενων πράξεων έως τις 13.5.1994, όπως δηλαδή είχε ζητήσει ο αιτών με την δεύτερη από 11.5.1993 αίτησή του προς το Γμήμα Αλλοδαπών Πειραιά. Όπως προκύπτει από έγγραφο που απέστειλε το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης προς το Συμβούλιο Επικρατείας ο αιτών αναχώρησε από την Ελλάδα στις 7.4.1996 και από κανένα στοιχείο του φακέλου του δεν προκύπτει ότι έκτοτε έχει επανεισέλθει στη χώρα.

Σκεπτικό: Σύμφωνα με τα οριζόμενα στη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 18 του Ν. 1975/1991 «αλλοδαπός, κάτοχος άδειας παραμονής από τις αναφερόμενες στα άρθρα 13-15, που εξέρχεται προσωρινά από το ελληνικό έδαφος, δικαιούται επανεισόδου, εφόσον από την έξοδό του δεν έχει παρέλθει διάστημα μεγαλύτερο των δύο μηνών και η άδειά του εξακολουθεί να ισχύει. Μετά την πάροδο των δύο μηνών η επανεισόδος του αλλοδαπού υπόκειται στη διαδικασία της αρχικής προέγκρισης». Το Δικαστήριο κρίνει ότι η υπόθεση του αιτούντα υπάγεται σ' αυτήν τη διάταξη, αφού βρισκόταν στην Ελλάδα με ετήσιας διάρκειας άδειες παραμονής για εργασία. Μετά τη συμπλήρωση δεκαετίας από την είσοδό του ζήτησε κατ' εφαρμογή των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 13 του Ν. 1975/1991 να παραταθεί η πιο πάνω άδεια. Σύμφωνα δε με τα οριζόμενα στη διάταξη αυτή, εφόσον ο αιτών μετά την αναχώρησή του από την Ελλάδα στις 7.4.1996, παρέμεινε στο εξωτερικό για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των δύο μηνών και η άδεια παραμονής του στην Ελλάδα για εργασία είχε ήδη λήξει πριν από την αναχώρησή του, αν εισέλθει και πάλι στην Ελλάδα και θελήσει να εργαστεί, θα πρέπει να έχει εξασφαλίσει προέγκριση εισόδου, κατά την οριζόμενη στο άρθρο 22 του πιο πάνω νόμου διαδικασία, και ακολούθως να αποκτήσει, αν συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις νέα άδεια παραμονής για εργασία. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η κρινόμενη αίτηση ακυρώσεως ασκείται αλυσιτελώς, αφού, και αν ακόμα ακυρωθούν οι προσβαλλόμενες πράξεις, ο αιτών, επανερχόμενος στην Ελλάδα, θα πρέπει εν πάση περιπτώσει να αποκτήσει νέα άδεια παραμονής για εργασία.

Το Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση ακυρώσεως.

0199

ΣτΕ 820/2000

Προστασία του απαραβίαστου της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής καθώς και της παιδικής ηλικίας – Προστασία του δικαιώματος επι-

κοινωνίας του γονέα με το τέκνο του – Αρνηση ανανέωσης άδειας παραμονής σε αλλοδαπό, γονέα ημεδαπού ανηλίκου, λόγω της διακοπής της έγγαμης συμβίωσης και της έναρξης της διαδικασίας διαζυγίου – Η Διοίκηση υποχρεούται να ικανοποιήσει αίτημα χορηγήσεως άδειας παραμονής στη Χώρα αλλοδαπού, γονέα ανηλίκου ελληνικής ιθαγένειας, και εάν ακόμη η επιμέλεια του τέκνου έχει ανατεθεί στη μητέρα του, σε περίπτωση διαζυγίου τους ή διακοπής της έγγαμης συμβιώσεως, εκτός εάν την απόρριψη του αιτήματος επιβάλλουν συγκεκριμένοι και επιτακτικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος, όπως είναι, ιδίως, οι συνδεόμενοι με την προστασία της κρατικής ασφάλειας.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρα 9 παρ. 1, 21 παρ. 1 του Συντάγματος 1975/1986

Άρθρα 18 και 1520 ΑΚ

Άρθρο 19 του Ν. 1975/1991: «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α΄)

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών, Μ. Σ., πολίτης Μαρόκου, εισήλθε στην Ελλάδα στις 3.4.1984, τέλεσε γάμο με Ελληνίδα το έτος 1987 και απέκτησε τέκνο, έλαβε δε άδεια παραμονής για τα χρονικά διαστήματα από 22.4.1987 έως 22.4.1990 και από 20.4.1992 έως 10.4.1994. Στις 8.4.1994 υπέβαλε αίτηση για την ανανέωση της άδειας παραμονής στη χώρα, συνοδευόμενη από υπεύθυνη δήλωση, σύμφωνα με την οποία έχει κινηθεί η διαδικασία διαζυγίου. Ο Διευθυντής Κρατικής Ασφάλειας απέρριψε το αίτημά του με την από 27.5.1994 απόφασή του με την αιτιολογία ότι έχει διακοπεί η έγγαμη συμβίωση. Κατά της αποφάσεως αυτής ο αιτών άσκησε προσφυγή, συνοδευόμενη από πιστοποιητικό προσωπικής καταστάσεως, σύμφωνα με το οποίο το ανωτέρω τέκνο ήταν γραμμένο στην οικογενειακή μερίδα του, με ελληνική ιθαγένεια. Προσκόμισε επίσης την 1762/1992 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, σύμφωνα με την οποία ανετίθετο οριστικά η επιμέλεια του τέκνου του στην μητέρα, καθώς και την 2764/1993 απόφαση του Εφετείου Αθηνών, σύμφωνα με την οποία υπεχρεούτο αυτός να καταβάλει στην ανωτέρω, ως εκπρόσωπο του τέκνου τους, ορισμένο ποσό κατά μήνα, ως διατροφή, για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Τελικώς η Διοίκηση απέρριψε το αίτημά του με την αιτιολογία ότι έχει διακοπεί η έγγαμη συμβίωση του αιτούντα με την Ελληνίδα σύζυγό του και ότι η επιμέλεια του τέκνου τους έχει ανατεθεί στη μητέρα του. Ο αιτών προσέβαλε την αρνητική διοικητική πράξη ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας.

Σκεπτικό: Α) Το Δικαστήριο εκτιμά ότι η διάταξη του άρθρου 19 του Ν. 1975/1991 σύμφωνα με την οποία «άδεια παραμονής αλλοδαπού παρέχεται, σύμφωνα με το αίτημα του ενδιαφερόμενου, για την εξυπηρέ-

τηση συγκεκριμένου σκοπού, ο οποίος αναγράφεται σ' αυτή...» πρέπει να ερμηνεύεται υπό το πρίσμα των άρθρων 9 παρ. 1 και 21 παρ. 1 του Συντάγματος με τα οποία διασφαλίζεται το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής και τίθεται υπό την προστασία του Κράτους η οικογένεια και η παιδική ηλικία. Στα πλαίσια αυτά η Διοίκηση, εν όψει και του άρθρου 1520 ΑΚ υποχρεούται να ικανοποιήσει αίτημα χορηγήσεως άδειας παραμονής στη Χώρα αλλοδαπού, γονέα ανηλίκου ελληνικής ιθαγένειας, και εάν ακόμη η επιμέλεια του τέκνου έχει ανατεθεί στην μητέρα του, σε περίπτωση διαζυγίου τους ή διακοπής της έγγαμης συμβιώσεως, εκτός εάν την απόρριψη του αιτήματος επιβάλλουν συγκεκριμένοι και επιτακτικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος, όπως είναι, ιδίως, οι συνδεδεμένοι με την προστασία της κρατικής ασφαλείας (ΣτΕ 3146/1999, 485/1999¹). **Β)** Σύμφωνα με τα εκτεθέντα στην προηγούμενη σκέψη, και δεδομένου ότι ο αιτών είναι γονέας ανηλίκου ελληνικής ιθαγένειας, με τον οποίο έχει δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας σύμφωνα με το άρθρο 1520 του Αστικού Κώδικα, που είναι εφαρμοστέο στην προκειμένη περίπτωση βάσει του άρθρου 18 του ΑΚ, όπως ήδη ισχύει, έστω και εάν η επιμέλειά του έχει ανατεθεί στη μητέρα του, η προσβαλλόμενη απόφαση, με την οποία απορρίφθηκε το επίδικο αίτημα, δεν αιτιολογείται νομίμως και για το λόγο αυτόν, που βασίμως προβάλλεται, πρέπει να ακυρωθεί, η δε υπόθεση πρέπει να παραπεμφθεί στη Διοίκηση για νέα νόμιμη κρίση.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση της Διοίκησης.

0200

ΣτΕ 1088/2000²

Άρνηση ανανέωσης άδειας παραμονής, σε αλλοδαπό ο οποίος ενηλικιώθηκε στην Ελλάδα, τέκνο από πρώτο γάμο αλλοδαπής η οποία απέκτησε την Ελληνική υπηκοότητα συνεπεία γάμου με Έλληνα πολίτη – Προστασία της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας – Προστασία του απαραβίαστου της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής – Το Σύνταγμα προστατεύει την οικογενειακή ζωή των Ελλήνων και την κοινή με τα τέκνα τους διαβίωση στην Ελλάδα είτε αυτά είναι εκ του γάμου, είτε είναι υιοθετημένα και αδιαφόρως του εάν τα τέκνα αυτά Ελλήνων υπηκόων έχουν την Ελληνική ιθαγένεια ή είναι αλλοδαποί – Η Διοίκηση, ασκώντας τη διακριτική ευχέρεια στα πλαίσια των συνταγματικών διατάξεων και του Ν. 1975/1991 οφείλει κατ' αρχήν να χορηγεί άδεια παραμονής σε αλλοδαπό, ο οποίος είναι ως

¹ Βλ. Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 1999.

² Βλ. ΣτΕ (ΕΑ) 298/1996, σε Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 1998.

τέκνο ημεδαπού, μέλος της οικογένειάς του, εκτός εάν συγκεκριμένοι λόγοι δημοσίου συμφέροντος δεν επιτρέπουν τη χορήγηση της άδειας αυτής – Η προσφυγή του άρθρου 16 παρ. 1 του Ν. 1975/1991 είναι ενδικοφανής – Παραδεκτός ασκείται η αίτηση ακύρωσης χωρίς την προηγούμενη άσκηση της ενδικοφανούς προσφυγής αφού η Διοίκηση, παρότι είχε υποχρέωση δεν ενημέρωσε τον αιτούντα για τη δυνατότητα άσκησής της, την προθεσμία και το όργανο ενώπιον του οποίου πρέπει να ασκηθεί.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρα 5 παρ. 1, 9 παρ. 1, 21 παρ. 1 του Συντάγματος 1975/1986

Άρθρα 19 και 43 του Ν. 1975/1991: «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά : Ο αιτών, πολίτης του Ελ Σαλβαδόρ ήρθε στην Ελλάδα το 1984. Η μητέρα του παντρεύτηκε το 1981 τον Έλληνα υπήκοο Γ. Μ. και απέκτησε δια του γάμου την Ελληνική υπηκοότητα. Από το γάμο της μητέρας του ο αιτών απέκτησε δύο ετεροθαλή αδέρφια, που έχουν την Ελληνική υπηκοότητα. Κατά την παραμονή του στην Ελλάδα φοίτησε σε Ελληνικά σχολεία (δημοτικό και νυκτερινό γυμνάσιο). Το 1994 με απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Πειραιά υιοθετήθηκε από τον Έλληνα σύζυγο της μητέρας του. Στο χρονικό διάστημα από 1992 έως 1994 ο αιτών είχε υποβάλει στη Διοίκηση αιτήματα για χορήγηση άδειας παραμονής τα οποία απερρίπτοντο. Για το λόγο αυτό αναχωρούσε από τη χώρα και επέστρεφε αυθημερόν καθ' όσον δεν έχει σε άλλη χώρα οικογένεια. Την 5.9.1995, μετά την υιοθεσία του από τον Έλληνα σύζυγο της μητέρας του υπέβαλε νέα αίτηση για χορήγησης άδειας παραμονής, υποβάλλοντας ως νέο στοιχείο την υιοθεσία του. Την 10.1.1996 η Διοίκηση απέρριψε εκ νέου του αίτημά του με την αιτιολογία ότι «ο αιτών είναι ενήλικας αλλογενής και με την υιοθεσία αποσκοπεί σε μακρά παραμονή». Ο αιτών, τον οποίο η Διοίκηση, αν και είχε υποχρέωση, δεν ενημέρωσε για τη δυνατότητα άσκησης της προσφυγής του άρθρου 16 παρ. 1 του Ν. 1975/1991, την προθεσμία και το όργανο ενώπιον του οποίου έπρεπε να ασκηθεί, προσέφυγε στο Συμβούλιο Επικρατείας αιτούμενος την ακύρωση της απόφασης του Διευθυντή της Διεύθυνσης Κρατικής Ασφάλειας της Ελληνικής Αστυνομίας με την οποία δεν εγκρίνεται η χορήγηση άδειας παραμονής του στην Ελλάδα και διατάσσεται να υποχρεωθεί σε αναχώρηση.

Σκεπτικό : Α) Το Δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 43 του Ν. 1975/1991 έκρινε ότι μετά την πάροδο εξαμήνου από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως οι σχετικές με το νομικό καθεστώς των αλλοδαπών διατάξεις τούτου είναι στο σύνολό τους εφαρμοστέ-

ες τόσο κατά το ουσιαστικό όσο και κατά το διαδικαστικό τους μέρος. Μετά την ανωτέρω ημερομηνία ζήτημα εφαρμογής προγενέστερης διάταξης μπορεί να τεθεί αν η προγενέστερη διάταξη αφορά σε ζήτημα που δεν ρυθμίζεται ευθέως από το Ν. 1975/1991, αλλά αποτελεί αντικείμενο παρεχόμενης από το νόμο αυτό νομοθετικής εξουσιοδότησεως, και για όσο χρονικό διάστημα δεν έχει εκδοθεί σχετική κανονιστική πράξη που να ρυθμίζει το επίδικο ζήτημα (ΣτΕ 485/1999¹) **Β)** Η προσβαλλόμενη πράξη έχει εκδοθεί μετά την έναρξη ισχύος του Ν. 1975/1991 και διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 16 παρ. 1, το οποίο αναφέρεται στο δικαίωμα του αλλοδαπού να προσφύγει κατά απορριπτικής πρωτοβάθμιας απόφασης της Διοίκησης ενώπιον του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, ο οποίος αποφασίζει σχετικά εντός τριάντα ημερών. Η προσφυγή αυτή, η οποία συνεπάγεται την εξέταση της υποθέσεως τόσο κατά το νόμο όσο και κατά την ουσία αποτελεί ενδικοφανή προσφυγή (ΣτΕ 485/1999). Επειδή η Διοίκηση δεν ενημέρωσε, αν και είχε υποχρέωση, τον αιτούντα για τη δυνατότητα άσκησης της ενδικοφανούς προσφυγής, την προθεσμία και το όργανο ενώπιον του οποίου έπρεπε να ασκηθεί, το Δικαστήριο έκρινε ότι παραδεκτώς ασκείται η κρινόμενη αίτηση **Γ)** Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 5 παρ. 1, 9 παρ. 1 και 21 παρ. 1 του Συντάγματος με τα οποία κατοχυρώνεται η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, διασφαλίζεται το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του ατόμου και τίθεται υπό την προστασία του Κράτους η οικογένεια και ο γάμος, συνάγεται ότι προστατεύεται η οικογενειακή ζωή των Ελλήνων και η κοινή, με τα τέκνα τους διαβίωση στην Ελλάδα, είτε αυτά είναι εκ του γάμου, είτε είναι υιοθετημένα και αδιαφόρως του εάν τα τέκνα αυτά Ελλήνων υπηκόων έχουν την ελληνική ιθαγένεια ή είναι αλλοδαποί, εφόσον οι διατάξεις δεν διακρίνουν σχετικά. Συνεπώς το άρθρο 19 του Ν. 1975/1991, το οποίο ορίζει ότι η άδεια παραμονής αλλοδαπού παρέχεται, σύμφωνα με το αίτημα του ενδιαφερομένου, για την εξυπηρέτηση ορισμένου σκοπού, ο οποίος αναγράφεται σ' αυτήν, πρέπει να ερμηνεύεται υπό το πρίσμα των παραπάνω συνταγματικών διατάξεων. Η δε Διοίκηση, ασκώντας τη διακριτική της ευχέρεια στα πλαίσια των πιο πάνω συνταγματικών διατάξεων και του Ν. 1975/1991, οφείλει κατ' αρχήν να χορηγεί άδεια παραμονής σε αλλοδαπό, ο οποίος είναι, ως τέκνο ημεδαπού, μέλος της οικογένειάς του, εκτός εάν συγκεκριμένοι λόγοι δημοσίου συμφέροντος δεν επιτρέπουν τη χορήγηση της άδειας αυτής.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση της Διοίκησης.

---

¹ Βλ. Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 1999.

0201

ΑΠ 58/2000¹

Απαγορευμένη η χωρίς άδεια παροχή εργασίας στην Ελλάδα από τους ομογενείς – Αβάσιμη η αξίωση αποζημίωσης λόγω αδυναμίας σύναψης εργασίας του ζημιωθέντα που δεν είχε την απαιτούμενη από το Ν. 1975/1991 άδεια εργασίας – Εννοϊκές ρυθμίσεις εργασίας για τους ομογενείς από την Αλβανία και την πρώην Σοβιετική Ένωση υιοθετημένες με εγκύκλιο που είναι αντίθετη με μεταγενέστερο νόμο – Έθιμο.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 1, 3, 179 και 180 ΑΚ

Άρθρα 17 παρ. 4, 23 παρ. 1 και 36 του Ν. 1975/1991: «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α΄)

Πραγματικά Περιστατικά : Ο αναιρεσείων, ομογενής, εργαζόταν στην Ελλάδα παράνομα, χωρίς άδεια εργασίας. Προσέφυγε στη δικαιοσύνη, όπου μεταξύ άλλων ζητούσε να του καταβληθεί αποζημίωση ως διαφυγόν κέρδος. Το Εφετείο απέρριψε ως μη νόμιμο το αίτημά του αυτό και στη συνέχεια άσκησε αναίρεση.

Σκεπτικό : Α) Οι εγκύκλιοι του Υπουργείου Εργασίας σύμφωνα με τις οποίες οι ομογενείς από την Αλβανία (Βορειοηπειρώτες) καθώς και οι Έλληνες Πόντιοι από την πρώην Σοβιετική Ένωση, δεν απαιτείται να είναι εφοδιασμένοι με άδεια εργασίας αλλοδαπού, επειδή αποτελούν ελληνικό πληθυσμιακό στοιχείο και δεν εφαρμόζονται γι' αυτούς οι διατάξεις περί αλλοδαπών, δεν έχουν ισχύ νόμου ώστε να δεσμεύουν τα δικαστήρια. **Β)** Κατά τις διατάξεις των άρθρων 17 παρ. 4, 23 παρ. 1 και 36 του Ν. 1975/1991, η άσκηση οποιουδήποτε επαγγέλματος ή η ανάληψη οποιασδήποτε εργασίας από αλλοδαπό απαγορεύεται, εκτός εάν ο ενδιαφερόμενος έχει εφοδιασθεί με σχετική άδεια από τον Υπουργό Εργασίας ή άλλη εξουσιοδοτημένη από αυτόν αρχήν. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εξωτερικών, Εθνικής Άμυνας, Εσωτερικών, Οικονομικών, Εργασίας και Δημόσιας Τάξης καθορίζονται οι προϋποθέσεις, η διάρκεια και η διαδικασία δικαιώματος εισόδου, διαμονής και εργασίας ομογενών. Μέχρι να εκδοθούν τα προεδρικά διατάγματα και οι υπουργικές αποφάσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις του παρόντος, εξακολουθούν να εφαρμόζονται οι αντίστοιχες σχετικές διατάξεις που ρυθμίζουν τα συναφή θέματα, εφόσον δεν αντίκεινται στον παρόντα νόμο. Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει, ότι και για τους αλλοδαπούς ομογενείς, εφόσον δεν έχει εκδο-

¹ Δημοσιευμένη σε ΝοΒ, 48 σελ. 1571. Βλέπε επίσης ΑΠ 815/1997 σε ΕΔΠΑ 1999.

θεί η κοινή υπουργική απόφαση με την οποία καθορίζονται οι προϋποθέσεις διαμονής και εργασίας τους, έχει εφαρμογή η διάταξη του άρθρου 23 παρ. 1 του Ν. 1975/1991 και για την ανάληψη οποιασδήποτε εργασίας στην Ελλάδα πρέπει και αυτοί να είναι εφοδιασμένοι με σχετική άδεια από τον Υπουργό Εργασίας ή άλλη εξουσιοδοτημένη αρχή, η έλλειψη της οποίας καθιστά άκυρη τη σύμβαση εργασίας, κατά τα άρθρα 3, 179 και 180 ΑΚ. Γ) Κατά την αναγνωριζόμενη από το άρθρο 1 ΑΚ έννοια του εθίμου, ως στοιχεία αυτού απαιτούνται μακρά και ομοιόμορφη άσκηση, καθώς και κοινή συνείδηση ή θέληση περί της αναγκαιότητας του εφαρμοζόμενου κανόνα δικαίου. Κατά το άρθρο 23 παρ. 1 του Ν. 1975/1991 η ανάληψη οποιασδήποτε εργασίας από αλλοδαπό σε ελληνικό έδαφος απαγορεύεται εκτός εάν ο ενδιαφερόμενος έχει εφοδιαστεί με τη σχετική άδεια από τον Υπουργό Εργασίας ή άλλη εξουσιοδοτημένη από αυτόν αρχή, ενώ κατά το άρθρο 36 του ίδιου νόμου από το χρόνο ισχύος του (4.6.1992), καταργείται κάθε διάταξη γενική ή ειδική που αντίκειται στις διατάξεις ή ρυθμίζει θέματα που αποτελούν αντικείμενό του. Ενόψει αυτών, η ύπαρξη εθνικού κανόνα δικαίου, κατά τον οποίο για τους ομογενείς αλλοδαπούς δεν απαιτείται άδεια εργασίας στην Ελλάδα αποκλείεται, λόγω καταργήσεως από το χρόνο ισχύος του παραπάνω νόμου κάθε διατάξεως που ρυθμίζει αυτό το αντικείμενο και αδυναμίας έκτοτε λόγω του βραχέως χρονικού διαστήματος να δημιουργηθεί έθιμο.

Το Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση αναιρέσεως κρίνοντας αβάσιμους του προταθέντες λόγους.

**ΙΙΙ. ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΕΙΣΟΔΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ
ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΕΥΘΥΝΗ – ΚΥΡΩΣΕΙΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΩΝ**

0202

ΑΠ 1452/1998¹

Καταδίκη των κατηγορουμένων, πλοίαρχου και μελών του πληρώματος πλοίου, με το οποίο επιχειρήθηκε η παράνομη μεταφορά αλλοδαπών από το εξωτερικό – Το αδίκημα της διευκόλυνσης εισόδου και της προώθησης των αλλοδαπών στη χώρα στοιχειοθετείται και με την μεταφορά των λαθρομεταναστών από το εξωτερικό στην αιγιαλίτιδα ζώνη με σκοπό την περαιτέρω προώθησή τους σε ελληνικό έδαφος – Εσφαλμένη ερμηνεία και εσφαλμένη εφαρμογή ουσιαστικής ποινικής διάταξης – Αιτιολογία στην καταδικαστική απόφαση – Έλλειψη νόμιμης βάσης – Απαράδεκτη η αναίρεση που ασκείται από τον τρίτο που δεν καταδικάστηκε και του οποίου οι αξιώσεις κρίθηκαν με την απόφαση επειδή δεν ασκήθηκε με δήλωση ενώπιον του Γραμματέως εντός προθεσμίας δέκα ημερών κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 473 παρ. 1 ΚΠΔ., αλλά με επίδοση δήλωσης στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 93 παρ. 3 του Συντάγματος 1975/1986

Άρθρα 5 παρ. 1 και 46 παρ. 1 στοιχ. α΄ ΠΚ

Άρθρα 51 παρ. 1 περ. ε΄, 139, 473 παρ.1 και 2, 474 παρ. 1 και 476 παρ. 1, 510 παρ. 1 στοιχ. Δ΄ και Ε΄ του ΚΠΔ

Άρθρο 33 παρ. 1 του Ν. 1975/1991: «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α΄)

Άρθρο 22 του Α.Ν. 2597/1940 «Περί κινήσεως αεροσκαφών υπεράνω της Ελληνικής Επικράτειας» (ΦΕΚ 335, τ. Α΄)

Άρθρο μόνο του Α.Ν. 230/1936 «Περί καθορισμού αιγιαλίτιδος ζώνης της Ελλάδος» (ΦΕΚ 450, τ. Α΄)

Άρθρο 139 του Ν.Δ. 187/1973 «Περί Κώδικος Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου» (ΦΕΚ 261, τ. Α΄)

Πραγματικά περιστατικά: Στις 16.6.1997 ο Υ.Β., πλοίαρχος του υπό σημαία Ονδούρας φορτηγού πλοίου Ν. και οι Σ.Κ. και Α.Π. ως μέλη του πληρώματος του πλοίου αυτού κατελήφθησαν από τις αρμόδιες λιμενικές αρχές να μεταφέρουν από το εξωτερικό και να προωθούν εντός της ελληνικής επικράτειας και συγκεκριμένα έξω από τη θαλάσσια περιοχή του λιμένα του Πειραιά 136 συνολικά λαθρομετανάστες που ήσαν οι 123

---

¹ Δημοσιευμένη σε Ποιν.Χρον. ΜΘ/32, σελ. 754.

υπήκοοι της Ινδίας και οι λοιποί του Πακιστάν, τους οποίους είχαν επιβιβάσει στο ως άνω πλοίο, τους μεν 52 από τη βόρεια κατεχόμενη περιοχή της Κύπρου και τους υπολοίπους 84, κατά τον πλουν από άλλο πλοίο, χωρίς να είναι εφοδιασμένοι με τα νόμιμα ταξιδιωτικά έγγραφα, χωρίς δηλαδή τα άτομα αυτά να έχουν δικαίωμα εισόδου στη χώρα, προκειμένου να τα αποβιβάσουν σε ερημική τοποθεσία της νήσου Σαλαμίνας. Τις πράξεις αυτές τέλεσαν μετά από εντολή που τους είχε δώσει τέταρτος κατηγορούμενος Ι.Κ., ο οποίος με συνεχείς συμβουλές και παραινήσεις τους έπεισε να προβούν στη μεταφορά των ως άνω 136 λαθρομεταναστών με το ως άνω πλοίο Ν. από την κατεχόμενη Κύπρο στην Ελλάδα. Η συμμετοχή του τέταρτου κατηγορούμενου στην αξιόποινη πράξη της διευκόλυνσης εισόδου παράνομων αλλοδαπών στη χώρα αποδείχθηκε ενώπιον του Εφετείου από την κατάθεση του μάρτυρα υπεράσπισης Σ.Κ. που είναι ξάδερφος του δεύτερου κατηγορουμένου, ο οποίος με σαφήνεια και κατηγορηματικότητα κατέθεσε ότι, αφού προηγουμένως είχε συνεννοηθεί με τον τέταρτο κατηγορούμενο, μετέβη μετά από σχετική εντολή του τελευταίου, με το υπό ελληνική σημαία πλοίο Ι., για να συναντήσει το πλοίο Ν. την Παρασκευή (14.6.1996) και το Σάββατο (15.6.1996), προκειμένου να παραλάβει από αυτό τους δεύτερο και τρίτο των κατηγορουμένων, παραλαβή όμως που δεν κατέστη δυνατή την μεν πρώτη φορά λόγω της θαλασσοταραχής, την δε δεύτερη φορά λόγω της υπάρξεως πλοίου της λιμενικής αρχής στην ίδια θαλάσσια περιοχή. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει, κατά τρόπο αναμφίβολο, ότι ο τέταρτος κατηγορούμενος γνώριζε τις κινήσεις του πλοίου Ν. και ευρίσκετο σε συνεχή τηλεφωνική επικοινωνία με το πλοίο αυτό. Το γεγονός δε αυτό εάν συνδυασθεί με τα γεγονότα: α) ότι ο τέταρτος κατηγορούμενος είχε στείλει τους δεύτερο και τρίτο των κατηγορουμένων στο Λίβανο, από όπου στη συνέχεια οι τελευταίοι επιβιβάστηκαν στο πλοίο Ν., β) ότι κατά τη συνάντηση του πλοίου Ν. με το πλοίο Ι., που έγινε κατόπιν εντολών και υποδείξεων του τέταρτου κατηγορουμένου, παρελήφθησαν από τους επιβαίνοντες του δεύτερου πλοίου τα διαβατήρια των 136 λαθρομεταναστών, γ) ότι ο δεύτερος κατηγορούμενος, μετά από τηλεφωνικές επικοινωνίες που είχε με το ξάδερφό του και μάρτυρα υπερασπίσεως Σ.Κ. απέστειλε τον τελευταίο στον τέταρτο κατηγορούμενο, προκειμένου ο τελευταίος αυτός κατηγορούμενος να φροντίσει για την αποστολή πλοίου και την παραλαβή των δεύτερου και τρίτου των κατηγορουμένων από το πλοίο Ν. πριν το πλοίο αυτό πλησιάσει το λιμένα του Πειραιά και δ) ότι επί του πλοίου Ι. ανευρέθη σημειωματάριο, στο οποίο, μεταξύ άλλων, αναγράφονταν οι αριθμοί τηλεφώνου του πλοίου Ν. και του κινητού τηλεφώνου του τέταρτου κατηγορουμένου, αποδεικνύεται, ότι ο τέταρτος κατηγορούμενος αφενός μεν γνώριζε ότι πλοίο Ν. μετέφερε 136 λαθρομετανάστες στην Ελλάδα, αφετέρου δε κα-

τηύθυνη τους τρεις πρώτους κατηγορούμενους, με τηλεφωνική επικοινωνία που διατηρούσε μαζί τους, προκειμένου, μετά την αποβίβαση του δεύτερου και του τρίτου των κατηγορουμένων στο λιμένα του Πειραιώς με το πλοίο Ι., να επακολουθήσει η μεταφορά των 136 λαθρομεταναστών με το τελευταίο αυτό πλοίο σε ερημική τοποθεσία της νήσου Σαλαμίνας με τη βοήθεια και τη συνδρομή των δύο αγνώστων δραστών, που είχαν τη διακυβέρνηση του πλοίου αυτού και τους οποίους ο μάρτυρας Σ.Κ. κατονόμασε με το όνομα «Γ», δηλαδή με το μικρό τους όνομα. Ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου τέσσερις Ινδοί μάρτυρες κατέθεσαν ότι ο καθένας κατέβαλε στους κατηγορούμενους για τη μεταφορά του στην Ελλάδα το ποσό των 6.000 δολαρίων ΗΠΑ. Το Εφετείο Πειραιώς καταδίκασε τους κατηγορούμενους σε ποινή φυλάκισης 4, 4, 5 και 5 ετών αντίστοιχα και διέταξε τη δήμευση του πλοίου, ως μεταφορικού μέσου. Οι τέσσερις κατηγορούμενοι άσκησαν αναίρεση επικαλούμενοι ο μιν τέταρτος, Ι.Κ. ότι εμπλοκή του στην υπόθεση οφείλεται σε σκευωρία οι δε δεύτερος και τρίτος ότι χωρίς τη θέλησή τους και εν αγνοία τους ενεπλάκησαν στην υπόθεση. Επιπροσθέτως προέβαλαν ως λόγους αναίρεσης την έλλειψη της ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας της εφετειακής καταδικαστικής απόφασης. Επιπροσθέτως άσκησε αναίρεση με επίδοση δήλωσης στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου ο Β.Κ., ως τρίτος που δεν ήταν διάδικος στην ποινική δίκη του οποίου όμως οι αξιώσεις κρίθηκαν από την προσβαλλόμενη ενώπιον του Αρείου Πάγου απόφαση.

Σκεπτικό : Α) Το Δικαστήριο αναφέρεται στο άρθρο 5 παρ. 1 του ΠΚ το οποίο ορίζει ότι οι ελληνικοί ποινικοί νόμοι εφαρμόζονται σε όλες τις πράξεις που τελέστηκαν στο έδαφος της επικράτειας, ακόμη και σε αλλοδαπούς. Όπως ρητά ορίζεται στο άρθρο 22 του Α.Ν. 2597/1940 έδαφος τη ελληνικής επικράτειας είναι και η αιγιαλίτιδα ζώνη, η οποία με το άρθρο μόνο του Α.Ν. 230/1936 και 139 του Ν.Δ. 187/1973 καθορίζεται σε έξη ναυτικά μίλια από την ακτή. Από το συνδυασμό των διατάξεων αυτών με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 33 του Ν. 1975/1991 προκύπτει ότι το έγκλημα της παράνομης μεταφοράς αλλοδαπών στην Ελλάδα (λαθρομεταναστών) στοιχειοθετείται και από τη μεταφορά τους από το εξωτερικό στην αιγιαλίτιδα ζώνη με σκοπό την περαιτέρω προώθησή τους στη χώρα. Εξάλλου κατά τις διατάξεις των άρθρων 93 παρ. 3 του Συντάγματος και 139 του ΚΠΔ η καταδικαστική απόφαση έχει την απαιτούμενη ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, η έλλειψη της οποίας ιδρύει τον από το άρθρο 510 παρ. 1 εδ. δ' του ΚΠΔ λόγω αναίρεσης όταν περιέχονται σ' αυτή τα πραγματικά περιστατικά που προέκυψαν από την ακροαματική διαδικασία, στα οποία στηρίχτηκε η κρίση του δικαστηρίου, για τη συνδρομή των αντικειμενικών και υποκειμενικών στοιχείων του εγκλήματος, οι αποδείξεις οι οποίες τα θεμελίωσαν και οι σκέψεις με

τις οποίες έχουν υπαχθεί τα περιστατικά που αποδείχθηκαν στην ουσιαστική ποινική διάταξη, που στη συγκεκριμένη περίπτωση εφαρμόστηκε. Για να είναι ειδική και εμπεριστατωμένη η αιτιολογία της απόφασης που καταδικάζει τον ηθικό αυτουργό, πρέπει να αναφέρονται σ' αυτήν, εκτός των άλλων, ο τρόπος και τα μέσα με τα οποία ο ηθικός αυτουργός προκάλεσε, στη συγκεκριμένη περίπτωση, στο φυσικό αυτουργό την απόφαση να εκτελέσει την άδικη πράξη, που διέπραξε. Κατά το άρθρο 510 παρ. 1 εδ. ε' του ΚΠΔ, λόγω αναίρεσης της απόφασης αποτελεί και η εσφαλμένη ερμηνεία ή εφαρμογή ουσιαστικής ποινικής διάταξης. Εσφαλμένη δε ερμηνεία ουσιαστικής ποινικής διάταξης υπάρχει όταν ο δικαστής αποδίδει σ' αυτήν έννοια διαφορετική από εκείνη που πραγματικά έχει, ενώ εσφαλμένη εφαρμογή τέτοιας διάταξης συντρέχει όταν ο δικαστής δεν υπήγαγε σωστά τα πραγματικά περιστατικά που δέχθηκε στη διάταξη που εφαρμόστηκε. Περίπτωση δε εσφαλμένης εφαρμογής ουσιαστικής ποινικής διάταξης, που αποτελεί λόγο αναίρεσης κατά το άρθρο 510 παρ. 1, εδ. ε' του ΚΠΔ, υπάρχει και όταν η παραβίαση γίνεται εκ πλαγίου, γιατί στο πόρισμα που περιλαμβάνεται στο συνδυασμό αιτιολογικού και διατακτικού και αναφέρεται στα στοιχεία και την ταυτότητα του εγκλήματος, έχουν εμφιλοχωρήσει ασάφειες, αντιφάσεις ή λογικά κενά, ώστε να μην είναι εφικτός ο έλεγχος από τον Άρειο Πάγο για την ορθή ή όχι εφαρμογή του νόμου, οπότε η απόφαση στερείται νόμιμης βάσης. **Β)** Η αίτηση του Β.Κ. για αναίρεση της προσβαλλόμενης απόφασης κατά το μέρος που διέταξε τη δήμευση, που ασκήθηκε με επίδοση δήλωσης στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 473 παρ. 2 του ΚΠΔ και όχι με δήλωση ενώπιον του γραμματέα κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 474 παρ. 1 του ίδιου κώδικα, μέσα στην προβλεπόμενη δεκαήμερη προθεσμία, είναι κατά τη διάταξη του άρθρου 476 παρ.1 του ίδιου κώδικα απαράδεκτη. **Γ)** Το Δικαστήριο έκρινε αβάσιμους τους ισχυρισμούς που προβάλλουν ο δεύτερος, τρίτος και τέταρτος των καταδικασθέντων. Ειδικότερα αποφαίνεται ότι αποδείχθηκε η συμμετοχή του δεύτερου και τρίτου των κατηγορουμένων, γιατί από το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων και ιδίως από τις καταθέσεις των τεσσάρων Ινδών μαρτύρων, που αναγνώσθηκαν στο ακροατήριο, αποδείχθηκε ότι αυτοί μαζί με τον πλοίαρχο του πλοίου Ν. είχαν την ουσιαστική διακυβέρνηση του πλοίου αυτού και ασκούσαν εξουσία στους 136 λαθρομετανάστες. Εξάλλου αποδείχθηκε ότι είχαν τη δυνατότητα τηλεφωνικής επικοινωνίας από το πλοίο Ν. και μπορούσαν να επικοινωνήσουν με τις αρμόδιες λιμενικές αρχές και να καταγγείλουν τη διενεργούμενη μεταφορά των 136 λαθρομεταναστών, πράγμα το οποίο θα έπρατταν εάν η ανάμειξή τους στην υπόθεση είχε γίνει εν αγνοία τους και παρά τη θέλησή τους. **Δ)** Εξετάζοντας την προσβαλλόμενη απόφαση ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι το Εφετείο με όσα δέχθηκε διέλαβε

στην απόφασή του την απαιτούμενη ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, αφού αναφέρει σ' αυτή με σαφήνεια, πληρότητα και χωρίς αντιφάσεις ή κενά, τα πραγματικά περιστατικά που προέκυψαν από την ακροαματική διαδικασία και συνιστούν την αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος του άρθρου 33 παρ. 1 του Ν. 1975/1991, τα αποδεικτικά μέσα από τα οποία προέκυψαν οι σκέψεις και τους συλλογισμούς βάσει των οποίων έγινε η υπαγωγή των περιστατικών αυτών στις προαναφερόμενες ουσιαστικές διατάξεις του Ν. 1975/1991 και 46 παρ. 1 στοιχ. α' ΠΚ. Ειδικότερα, προσδιορίζεται σαφώς και χωρίς αντιφάσεις στην απόφαση ο τόπος εκτέλεσης του εγκλήματος στο έδαφος της ελληνικής επικράτειας, αφού αναφέρεται σ' αυτή ότι, η με πλοίο μεταφορά των λαθρομεταναστών από το εξωτερικό, έγινε στη θαλάσσια περιοχή έξω από το λιμένα του Πειραιά, δηλαδή μέσα στην αιγιαλίτιδα ζώνη, με προορισμό την αποβίβασή τους στη νήσο Σαλαμίνα. Αιτιολογείται δε πλήρως η συνδρομή των στοιχείων της αντικειμενικής και υποκειμενικής υπόστασης του εγκλήματος που διέπραξε καθένας από τους κατηγορούμενους, ήτοι της μεταφοράς των λαθρομεταναστών από τον πλοίαρχο Υ.Β., της διευκόλυνσης της μεταφοράς αυτής από τους αναιρεσειόντες Σ.Κ. και Α.Π., οι οποίοι ως πλήρωμα του πλοίου είχαν, μαζί με τον πλοίαρχο, την ουσιαστική διακυβέρνηση του πλοίου στην εκτέλεση της μεταφοράς και της ηθικής αυτουργίας του αναιρεσειόντος Ι.Κ., ο οποίος έπεισε τους άλλους στην εκτέλεση της μεταφοράς των λαθρομεταναστών, που γινόταν κατ' εντολή του, με συνεχείς συμβουλές, παραινέσεις και προτροπές και κοινό σκοπό το παράνομο κέρδος από το κατά κεφαλή μεταφερόμενο υψηλό κόμιστρο των 6.000 δολαρίων ΗΠΑ. Τέλος, από την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι το Εφετείο έλαβε υπόψη του, για το σχηματισμό της κρίσης του, όλα τα αποδεικτικά μέσα, όπως κατ' είδος αναφέρονται σ' αυτή (εξετασθέντες μάρτυρες, αναγνωσθέντα έγγραφα, απολογίες των κατηγορουμένων) χωρίς να είναι ανάγκη αναφοράς καθενός χωριστά καθώς και να εκτίθεται τι προέκυψε από το καθένα.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση του Εφετείου Πειραιά και απέρριψε την αναίρεση.

0203

ΑΠ 1642/1998¹

Διευκόλυνση εισόδου αλλοδαπών στην Ελλάδα – Όταν μεταφέρονται περισσότεροι του ενός αλλοδαποί στην ελληνική επικράτεια στοιχειοθετείται πραγματική συρροή εγκλημάτων – Κρίσιμο στοιχείο στην

¹ Δημοσιευμένη σε Ποιν.Χρον. ΜΘ/32, σελ. 929 με ενδιαφέρον σχόλιο για τη νομολογία του ΑΠ στις υποθέσεις εκδίκασης του αδικήματος της διευκόλυνσης της εισόδου αλλοδαπών στη χώρα (άρθρο 33 παρ.1 του Ν. 1975/1991).

περίπτωση μεταφοράς πολλών ατόμων αποτελεί η διευκόλυνση κάθε συγκεκριμένου ατόμου ως αυτοτελούς μονάδος, η οποία επιτυγχάνεται με την καταβολή τιμήματος το οποίο, είτε καταβάλλεται κατ' άτομο είτε συνολικά, έχει ως βάση υπολογισμού τον αριθμό των μεταφερομένων προσώπων – Ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία δικαστικής απόφασης.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 93 παρ. 3 του Συντάγματος 1975/1986

Άρθρο 94 παρ. 1 και 2 ΠΚ

Άρθρο 33 παρ. 1 του Ν. 1975/1991: «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Άρθρα 139 και 510 παρ. 1 εδ. δ' και ε' ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Το Τριμελές Εφετείο Θράκης καταδίκασε σε συνολική ποινή φυλάκισης επτά ετών και πέντε μηνών τον κατηγορούμενο επειδή στις 29.9.1997 και ώρα 22: 00 στην περιοχή Διδυμοτείχου παρέλαβε με αυτοκίνητο ιδιοκτησίας των Αφών Π. 78 αλλοδαπούς, οι οποίοι προερχόμενοι από την Τουρκία, δεν είχαν δικαίωμα εισόδου στο ελληνικό έδαφος, με σκοπό να τους προωθήσει στο εσωτερικό της χώρας, έναντι αμοιβής 1.000 δολαρίων ΗΠΑ από κάθε αλλοδαπό. Ο καταδικασθείς άσκησε αίτηση αναίρεσης επικαλούμενος πλημμελή αιτιολογία της εφετειακής απόφασης.

Σκεπτικό : Α) Το Δικαστήριο ερμηνεύοντας τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 33 του Ν. 1975/1991 σε συνδυασμό με τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 94 ΠΚ αποφαινεται ότι α) ως διευκόλυνση εισόδου των αλλοδαπών στο ελληνικό έδαφος, η οποία καθιερώνεται ως αυτοτελές έγκλημα, νοείται η παρεχόμενη στα πρόσωπα αυτά βοήθεια κατά τη διέλευσή τους από τα σύνορα της Ελλάδος με ξένο κράτος, από το οποίο πραγματοποιείται η είσοδος στη χώρα χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις και β) η μεταφορά εντός της ελληνικής επικράτειας περισσότερων προσώπων συνιστά πραγματική συρροή περισσότερων του ενός εγκλημάτων, που πραγματώνονται με περισσότερες πράξεις και αυτό, γιατί κρίσιμο στοιχείο στην εξεταζόμενη περίπτωση μεταφοράς πολλών ατόμων, αποτελεί η διευκόλυνση κάθε συγκεκριμένου ατόμου ως αυτοτελούς μονάδος, η οποία επιτυγχάνεται με την καταβολή τιμήματος το οποίο είτε καταβάλλεται κατ' άτομο, είτε συνολικά, έχει ως βάση υπολογισμού τον αριθμό των μεταφερομένων προσώπων, γεγονός το οποίο αποτέλεσε την αιτία ώστε η προβλεπόμενη από το νόμο ποινή, να είναι συνάρτηση του αριθμού των μεταφερομένων αλλοδαπών «κατά μεταφερόμενο αλλοδαπό», φανερώνοντας έτσι τη βούληση του νομοθέτη να τιμωρείται ο παραβάτης σε περίπτωση συρροής εγκλημάτων λόγω μεταφοράς

περισσότερων προσώπων, κατά τις περί πραγματικής συρροής διατάξεις του άρθρου 94 παρ. 1 ΠΚ, οπότε το όριο της συνολικής ποινής φθάνει μέχρι τα δέκα έτη. **Β)** Λαμβάνοντας υπόψη τα άρθρα 93 παρ. 3 του Συντάγματος και 139 ΠΚ καθώς και το άρθρο 510 παρ. 1 εδ. δ' ΚΠΔ ο Άρειος Πάγος κρίνει ότι ορθώς το Εφετείο ερμήνευσε και εφάρμοσε τις διατάξεις ουσιαστικού δικαίου της παραγράφου 1 του άρθρου 33 του Ν. 1975/1991 και των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 94 ΠΚ και διέλαβε στην απόφασή του την ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, αφού ειδικότερα, εκθέτει με σαφήνεια και πληρότητα και χωρίς αντιφάσεις, τα πραγματικά περιστατικά που αποδείχθηκαν και στοιχειοθετούν την αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση περισσότερων εγκλημάτων μεταφοράς «κατά μεταφερόμενο λαθρομετανάστη», που τιμωρείται αυτοτελώς το καθένα με τις ανωτέρω ποινές, καθώς και τα αποδεικτικά μέσα που τα θεμελίωσαν και τους νομικούς συλλογισμούς με βάση τους οποίους σχημάτισε δικανική πεποίθηση ότι ο κατηγορούμενος είναι ένοχος.

Ο Άρειος Πάγος απέρριψε ως αβάσιμους τους λόγους που περιλαμβάνονται στην αναίρεση.

0204

ΑΠ 141/1999¹

Διευκόλυνση εισόδου και προώθηση αλλοδαπών στην Ελλάδα – Ο δράστης πίστευε ότι οι αλλοδαποί είχαν εισέλθει νόμιμα στη χώρα και ότι ήσαν Βορειοηπειρώτες – Ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία δικαστικής απόφασης – Πραγματική πλάνη του κατηγορούμενου.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 93 παρ. 3 Συντάγματος 1975/1986

Άρθρο 30 παρ. 1 ΠΚ

Άρθρο 33 παρ. 1 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Άρθρα 139 και 510 παρ. 1, εδ. δ' ΚΠΔ

Πραγματικά περιστατικά : Ο αναιρεσείων καταδικάστηκε από το Εφετείο σε ποινή φυλάκισης τεσσάρων μηνών, για το ότι, στις 28.8.1995 ως οδηγός επιβατηγού αυτοκινήτου ιδιωτικής χρήσης επιβίβασε σ' αυτό στην Κακαβιά Ιωαννίνων και μετέφερε στο εσωτερικό με προορισμό τη Λαμία τρεις Αλβανούς υπηκόους παρά το γεγονός ότι αυτοί δεν είχαν δικαίωμα εισόδου στην Ελληνική επικράτεια. Ενώπιον του Εφετείου ισχυρίστηκε ότι γνώριζε την οικογένεια του ενός από τους βορειοηπειρώτες,

¹ Δημοσιευμένη σε Ποιν.Χρον. ΜΘ/32, σελ. 520 και σε ΕλλΔικ, 41 (2000), σελ. 243.

τους πήρε από την Κακαβιά, και τους είδε ότι πέρασαν κανονικά τα σύνορα, δεν μπορούσε να ξέρει πως δεν είχαν χαρτιά, θεωρώντας προφανώς ότι εφόσον πέρασαν στο ελληνικό έδαφος κανονικά, δηλαδή από τη νόμιμη είσοδο των συνόρων στην Κακαβιά και ήταν βορειοηπειρώτες θα είχαν τα απαιτούμενα ταξιδιωτικά έγγραφα. Το Εφετείο αγνόησε αυτόν τον ισχυρισμό του και δεν τον αξιολόγησε κατά τη διαμόρφωση της δικανικής κρίσης του. Εν συνεχεία ο αναιρεσείων άσκησε αναίρεση κατά της καταδικαστικής απόφασης ενώπιον του Αρείου Πάγου.

Σκεπτικό : **Α)** Ο Άρειος Πάγος κρίνει ότι κατά το άρθρο 33 παρ.1 του Ν. 1975/1991 τιμωρούνται με τις αναφερόμενες σ' αυτό ποινές οι οδηγοί κάθε είδους μεταφορικού μέσου, που μεταφέρουν από το εξωτερικό στην Ελλάδα αλλοδαπούς, που σύμφωνα με τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας δεν έχουν δικαίωμα εισόδου στο ελληνικό έδαφος ή στους οποίους έχει απαγορευθεί η είσοδος για οποιαδήποτε αιτία, καθώς και αυτοί που τους προωθούν στο εσωτερικό της χώρας, ή διευκολύνουν τη μεταφορά ή προώθησή τους ή εξασφαλίζουν σ' αυτούς κατάλυμα για απόκρυψη. **Β)** Από τις διατάξεις των άρθρων 93 παρ. 3 του Συντάγματος και 139 ΚΠΔ ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία της οποίας η έλλειψη ιδρύει τον από το άρθρο 510 παρ. 1 εδ. δ' του ΚΠΔ λόγω αναίρεσης, πρέπει, προκειμένου για καταδικαστική απόφαση, να επεκτείνεται και στους προβαλλόμενους από τον κατηγορούμενο αυτοτελείς ισχυρισμούς, που τείνουν στην άρση του άδικου χαρακτήρα της πράξης ή στον αποκλεισμό ή στη μείωση της ικανότητας για καταλογισμό ή στην εξάλειψη του αξιόποινου ή στη μείωση της ποινής. Τέτοιος αυτοτελής ισχυρισμός είναι και ο περί πραγματικής πλάνης του κατηγορούμενου, που συνίσταται, κατ' άρθρο 30 παρ. 1 του ΠΚ σε άγνοια ή εσφαλμένη αντίληψη των πραγματικών περιστατικών που συγκροτούν την αντικειμενική υπόσταση του αποδιδόμενου σ' αυτόν εγκλήματος. **Γ)** Ο Άρειος Πάγος διαπιστώνει ότι το Εφετείο απέρριψε σιωπηρά χωρίς αιτιολογία τον ισχυρισμό του αναιρεσείοντος που περιλαμβάνει τα στοιχεία της πραγματικής πλάνης, ο οποίος έχει ως συνέπεια τον μη καταλογισμό σ' αυτόν της πράξης που του αποδίδεται.

Ο Άρειος Πάγος αναίρεσε την προσβαλλόμενη απόφαση λόγω έλλειψης ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας.

0205

ΑΠ 928/1999¹

Προώθηση αλλοδαπών, που είχαν εισέλθει παράνομα στην Ελλάδα στο εσωτερικό της χώρας – Δεν απαιτείται ειδική αιτιολογία του βασικού δόλου του αδικήματος – Δήμευση του μεταφορικού μέσου: η

¹ Δημοσιευμένη σε Ποιν.Χρον. Ν/33, σελ. 434.

παρεπόμενη ποινή δεν επηρεάζεται από την αναστολή εκτέλεσης της κύριας ποινής φυλάκισης επί τριετία – Μετά τη δήμευση του μεταφορικού μέσου η άδεια κυκλοφορίας καθίσταται ανενεργός και επιβάλλεται η αφαίρεσή της ως νομιμοποιητικού εγγράφου της απλής κυκλοφορίας του – Ο κάτοχος των κρατικών πινακίδων η αφαίρεση των οποίων οριστικοποιείται με τη δήμευση του αυτοκινήτου στο οποίο είχαν ενσωματωθεί χάνει εφεξής την κατοχή τους – Άποψη μειοψηφίας: η προσβαλλόμενη απόφαση είναι αναιρετέα λόγω έλλειψης αιτιολογίας γιατί δεν αναφέρεται εάν ο κατηγορούμενος τελούσε εν γνώσει του ότι οι Αλβανοί υπήκοοι δεν είχαν δικαίωμα εισόδου στο ελληνικό έδαφος και δεν παρατίθενται περιστατικά που να στηρίζουν την επιβαρυντική περίπτωση της τελέσεως της πράξης με σκοπό παράνομου κέρδους και επειδή απερρίφθη η αιτιολογία ο περί πραγματικής πλάνης αυτοτελής ισχυρισμός του κατηγορούμενου, συνιστάμενου στο ότι δεν γνώριζε την ύπαρξη αλλοδαπών μέσα στο αυτοκίνητό του, με το οποίο μετέφερε βαμβάκι.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 93 παρ. 3 Συντάγματος 1975/1986

Άρθρο 100 παρ. 1 ΠΚ

Άρθρο 33 παρ. 1 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Άρθρο 139 και 510 παρ. 1 στοιχ. δ' ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά: Ο κατηγορούμενος, ήρθε στις 4.11.1996 με το φορτηγό του ιδιωτικής χρήσης στο Μ. της Π. και από εκεί παρέλαβε έντεκα Αλβανούς υπηκόους, που είχαν εισέλθει παράνομα στη χώρα χωρίς να έχουν δικαίωμα εισόδου σ' αυτήν, τους οποίους προωθούσε στο εσωτερικό της χώρας και συγκεκριμένα προς τη Λ. αντί κομίστρου 16.000 δρχ. το άτομο. Όμως συνελήφθη στα διόδια της Λ.Π. από τα αστυνομικά όργανα. Ενώπιον του Εφετείου ο κατηγορούμενος κατά την απολογία του ισχυρίστηκε ότι μετέφερε το βαμβάκι της πεθεράς του από τα Γιαννιτσά για τη Λιβαδειά και ότι σταμάτησε στο Δ. στην Κ. για να φάει. Φεύγοντας από εκεί τον σταμάτησαν για έλεγχο, άνοιξε την καρότσα του φορτηγού για να αποδείξει στα αστυνομικά όργανα ότι είχε βαμβάκι και σάστισε βλέποντας τους Αλβανούς. Προσέβαλε την εφετειακή απόφαση με αναίρεση επικαλούμενος νομιμοποίηση των λαθρομεταναστών και ότι ήσαν τουρίστες οι οποίοι είχαν εισέλθει νόμιμα στην Ελλάδα.

Σκεπτικό: Α) Από τη διάταξη του άρθρου 33 παρ. 1 του Ν. 1975/1991 προκύπτει ότι ο νομοθέτης προκειμένου να αντιμετωπίσει την αυθαίρετη είσοδο αλλοδαπών προσώπων στο ελληνικό έδαφος χωρίς την

άδεια των αρμοδίων αρχών θεσμοθετεί ποινικό αδίκημα με αυστηρές ποινές, υπό τη μορφή της πραγματικής συρροής και με παρεπόμενες ποινές και δη της δημεύσεως των μεταφορικών μέσων. Ο Άρειος Πάγος έκρινε κατά πλειοψηφία ότι όσα δέχθηκε το Εφετείο και καταδίκασε τον αναιρεσιόντα ενέχουν πλήρη και σαφή αιτιολογία, δεδομένου ότι εκτίθενται τα αναγκαία πραγματικά περιστατικά, που ανάγονται στην αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση του υπό μορφή πραγματικής συρροής τελεσθέντος εγκλήματος, αποκρούεται ο ισχυρισμός για πραγματική πλάνη και θεμελιώνεται η επιβαρυντική περίσταση του παράνομου κέρδους. Δεν απαιτείται δε ειδική αιτιολογία του βασικού δόλου του αδικήματος. *Κατά τη γνώμη όμως του Αεροπαγίτη Ιωάννου Μυγιάκη* το στοιχείο της γνώσης για την παράνομο είσοδο των αλλοδαπών στο ελληνικό έδαφος πρέπει να αναφέρεται αιτιολογημένα στην απόφαση που αφορά στην ενοχή του οδηγού. Ειδικότερα, η αιτιολογία της απόφασης πρέπει να διαλαμβάνει τα πραγματικά περιστατικά από τα οποία προκύπτει το παράνομο της εισόδου στο ελληνικό έδαφος αλλοδαπών και την περί τούτου γνώση του οδηγού. Επί πλέον, αν γίνεται δεκτή η συνδρομή της ως άνω επιβαρυντικής περίπτωση της τέλεσης της πράξης με σκοπό το παράνομο κέρδος πρέπει και αυτή να αιτιολογείται ειδικώς με σαφή και συγκεκριμένο προσδιορισμό των πραγματικών περιστάσεων τα οποία τη θεμελιώνουν. **Β)** Το Ανώτατο Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το Εφετείο δέχθηκε ανέλεγκτα ότι οι έντεκα Αλβανοί υπήκοοι, που μεταφέρονταν με το αυτοκίνητο του αναιρεσιόντα είχαν εισέλθει στο ελληνικό έδαφος χωρίς της σχετική άδεια των αρμόδιων αρχών και προωθούντο περαιτέρω στο εσωτερικό της ελληνικής επικράτειας και δεν είχαν εφοδιασθεί με έγγραφα νομιμοποιητικά της παραμονής τους στο έδαφος της ελληνικής επικράτειας και ορθά εφάρμοσε τις διατάξεις του Ν. 1975/1991. Απέρριψε τους λόγους αναίρεσης με τους οποίους προβαλλόταν ότι έχει νομιμοποιηθεί η παραμονή των λαθρομεταναστών στο εσωτερικό της χώρας ή ότι οι Αλβανοί είχαν εισέλθει νόμιμα ως τουρίστες. **Γ)** Το γεγονός ότι το δικάσαν δικαστήριο ανέστειλε την εκτέλεση της επιβληθείσης κύριας ποινής φυλάκισης επί τριετία δεν ασκεί επιρροή στην παρεπόμενη ποινή της δήμευσης του μεταφορικού μέσου, δεδομένου ότι η παρεπόμενη αυτή ποινή είναι άμεση συνέπεια της καταδικαστικής κρίσης του δικαστηρίου και εκτελείται, αφού η απόφαση καταστεί αμετάκλητη. **Δ)** Το Εφετείο επικύρωσε την επιβληθείσα κατάσχεση και διέταξε τη δήμευση της άδειας κυκλοφορίας του δημευθέντος αυτοκινήτου και των κρατικών πινακίδων, που είχαν ενσωματωθεί στο μεταφορικό μέσον, ενόψει του ότι η άδεια κυκλοφορίας του αυτοκινήτου αφορούσε το δημευθέν και μόνον αυτοκίνητο και μετά τη δήμευση καθίσταται ανενεργή και επιβάλλεται η αφαίρεση ως νομιμοποιητικό έγγραφο της απλής κυκλοφορίας του αυτοκινήτου. Αφού οι πινακίδες

δες του ανήκαν στο δημόσιο ο δε τέως κύριος του αυτοκινήτου θεωρείται απλός κάτοχος καθ' όλο το χρονικό διάστημα της νόμιμης κυκλοφορίας του, με τη δήμευση αποξενώνεται από την κυριότητα και εφεξής παύει να είναι κάτοχος κρατικών πινακίδων οι οποίες αφαιρούνται με την κατάσχεση. Η αφαίρεση των πινακίδων οριστικοποιείται με τη δήμευση. Εφεξής το αυτοκίνητο και τα έγγραφα νομιμοποίησής του ανήκουν στο ελληνικό δημόσιο.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την προσβαλλόμενη εφετειακή απόφαση.

0206

ΑΠ 1237/1999¹

Έννοια της διευκόλυνσης εισόδου λαθρομεταναστών στο εσωτερικό της ελληνικής επικράτειας – Αιτιολογία της καταδικαστικής απόφασης – Η αιτιολογία της απόφασης πρέπει να επεκτείνεται και στους αυτοτελείς ισχυρισμούς – Η αιτιολογία του δόλου ενυπάρχει στην παραγωγή των πραγματικών περιστατικών που απαρτίζουν την αξιόποινη πράξη.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 93 παρ. 3 Συντάγματος 1975/1986

Άρθρα 26 παρ. 1 εδ. α', 27 παρ. 1, 13, 94 και 96 ΠΚ

Άρθρο 33 παρ. 1 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Άρθρα 139 και 510 παρ. 1 στοιχ. δ' και ε' ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά: Οι Μ.Σ. και Α.Ν. οδηγοί δύο τουριστικών λεωφορείων και ο Ι.Μ. συνοδηγός του οδηγούμενου από τον πρώτο λεωφορείου μετέφεραν 150 Αλβανούς λαθρομετανάστες με κόμιστρο 35.000 δρχ. Οι επιβάτες προκατέβαλαν τις 15.000 δρχ. κατά την επιβίβασή τους και τις υπόλοιπες 20.000 δρχ. συμφωνήθηκε να τις καταβάλουν όταν θα έφθαναν στην Αθήνα. Η παραλαβή των Αλβανών έγινε πάνω σ' ένα γεφυράκι, έξω από την πόλη της Φλώρινας. Ενώπιον του Τριμελούς Εφετείου οι κατηγορούμενοι ισχυρίστηκαν ότι είχαν μεταβεί από την Αθήνα στη Φλώρινα για να παραλάβουν εργάτες μετά από τηλεφωνική συνεννόηση με άτομο και ότι αντί για Έλληνες εργάτες τους ανέμεναν και επιβιβάστηκαν οι Αλβανοί χωρίς οι ίδιοι να αντιληφθούν την ιδιότητά τους και κάτω από τις πιέσεις και τις απειλές τους αναγκάστηκαν να τους μεταφέρουν εκεί που εκείνοι ήθελαν. Ο συνοδηγός του ενός λεωφορείου ισχυρίστηκε ότι είναι άσχετος και απλώς ταξίδευε με τους φίλους του συγκατηγορούμενους οδηγούς γιατί είχε ρεπό. Το Εφετείο απέρριψε ως αβάσιμο τον ισχυρισμό τους, ότι δηλαδή μετέβησαν στη Φλώρινα για να

¹ Δημοσιευμένη σε Ποιν.Χρον. Ν/33, σελ. 618.

παραλάβουν εργάτες μετά από τηλεφωνική συνεννόηση και ότι αντί για Έλληνες εργάτες τους ανέμεναν και επιβιβάστηκαν στα λεωφορεία Αλβανοί, αφενός γιατί δεν κατονομάζουν το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που έδωσε την εντολή μεταφοράς των δήθεν Ελλήνων εργατών, αφετέρου δε οι Αλβανοί αμέσως ομολόγησαν στους αστυνομικούς ότι οι ίδιοι κατέβαλαν χρήματα για τη μεταφορά τους, μέρος των οποίων βρέθηκε και κατασχέθηκε κατά τον έλεγχο των οδηγών. Έκρινε επίσης αβάσιμο τον ισχυρισμό του τρίτου εκ των κατηγορουμένων, ότι δηλαδή απλά συνταξίδευε επειδή είχε ρεπό, καθόσον ήταν συνοδηγός. Αποφάσισε την καταδίκη τους γιατί κατά την κρίση του υφίστανται τα στοιχεία του αδικήματος, δηλαδή το παράνομο της εισόδου στο ελληνικό έδαφος αλλοδαπών και η περί τούτων γνώση των κατηγορουμένων, όπως προκύπτει από κρίσιμα γεγονότα (αναμονή και επιβίβαση Αλβανών σε απόμερο γεφυράκι, καταβολή κομίστρου από καθένα λαθρομετανάστη χωριστά, ομιλία τους σε αλβανική γλώσσα, φυσιογνωμία Αλβανών, έλλειψη ταξιδιωτικών εγγράφων). Στο διατακτικό του το Εφετείο δέχθηκε ακόμα: α) ότι όλοι οι κατηγορούμενοι είχαν συστηματικά οργανώσει με άμεση συνεργασία μεταξύ τους και σχεδιασμό κοινή επιχείρηση μεταφοράς και προωθήσεως στο εσωτερικό της χώρας λαθρομεταναστών που στερούνταν εγγράφων εισόδου και παραμονής στην Ελλάδα και β) ότι την πράξη μεταφοράς ενήργησε ο Μ.Σ. κατ' επάγγελμα, με σκοπό το παράνομο κέρδος, καθώς και ότι ο ίδιος ασκούσε το επάγγελμα του τουριστικού πράκτορα. Το Εφετείο κήρυξε τους κατηγορουμένους ένοχους της αποδιδόμενης σ' αυτούς αξιόποινης πράξης της κατά συναυτουργία μεταφοράς και προωθήσεως στο εσωτερικό της χώρας λαθρομεταναστών. Οι καταδικασθέντες άσκησαν αναίρεση ενώπιον του Άρειου Πάγου, ισχυριζόμενοι ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν περιλαμβάνει ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία. Ο πρώτος των καταδικασθέντων προσβάλλει την απόφαση κατά το μέρος που δεν αναγνωρίζει στο πρόσωπό του τη συνδρομή των ελαφρυντικών περιστάσεων του άρθρου 84 παρ. 2 α' και ε' του ΠΚ.

Σκεπτικό : **A)** Από τη διάταξη του άρθρου 33 παρ. 1 του Ν. 1975/1991, η οποία υπαγορεύθηκε από την ανάγκη ανακοπής της αθρόας εισόδου λαθρομεταναστών στο ελληνικό έδαφος, προκύπτει ότι ως διευκόλυνση εισόδου των παραπάνω προσώπων, η οποία καθιερώνεται ως αυτοτελές έγκλημα, νοείται όχι μόνο η παρεχόμενη σ' αυτά βοήθεια κατά τη στιγμιαία διέλευσή τους από την οροθετική γραμμή των συνόρων της Ελλάδος με ξένο κράτος, αλλά και η με οποιονδήποτε άλλον τρόπο διευκόλυνση της περαιτέρω, χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις, προωθήσεώς τους στο ελληνικό έδαφος. **B)** Η απαιτούμενη από τις διατάξεις των άρθρων 93 παρ. 3 του Συντάγματος και 139 του ΚΠΔ ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία της δικαστικής αποφάσεως, η έλλειψη της οποίας ιδρύει λόγο

αναιρέσεως κατά το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. δ' του ίδιου κώδικα, υπάρχει, προκειμένου για καταδικαστική απόφαση, όταν εκτίθενται σ' αυτή με πληρότητα, σαφήνεια και χωρίς αντιφάσεις τα πραγματικά περιστατικά που προέκυψαν από την αποδεικτική διαδικασία, από τα οποία το δικαστήριο που την εξέδωσε συνήγαγε την ύπαρξη των αντικειμενικών και υποκειμενικών στοιχείων του εγκλήματος, για το οποίο καταδικάστηκε ο κατηγορούμενος, τα αποδεικτικά μέσα από τα οποία αποδείχθηκαν τα περιστατικά αυτά και οι νομικοί συλλογισμοί με βάση τους οποίους έγινε η υπαγωγή τους στις ουσιαστικές ποινικές διατάξεις που εφαρμόστηκαν. Η αιτιολογία αυτή πρέπει να επεκτείνεται και στους προτεινόμενους από τον κατηγορούμενο ή το συνήγορό του αυτοτελείς ισχυρισμούς, δηλαδή εκείνους, που, αν αληθεύουν, συνεπάγονται την άρση του άδικου χαρακτήρα της πράξεως, τον αποκλεισμό ή τη μείωση της ικανότητας προς καταλογισμό, τον αποκλεισμό του καταλογισμού λόγω πλάνης, πραγματικής ή νομικής, την εξάλειψη του αξιοποίνου ή τη μείωση της ποινής λόγω συνδρομής ελαφρυντικών περιστάσεων. Για δόλο όμως που απαιτείται, κατά το άρθρο 33 παρ. 1 του Ν. 1975 σε συνδυασμό με το άρθρο 26 παρ. 1 εδ. α' του ΠΚ, για τη θεμελίωση της υποκειμενικής υποστάσεως του από την πρώτη από τις εν λόγω διατάξεις προβλεπόμενου και τιμωρούμενου εγκλήματος και συνίσταται, σύμφωνα με το άρθρο 27 παρ. 1 του ΠΚ, στη θέληση παραγωγής των περιστατικών, που κατά το νόμο απαρτίζουν την έννοια της αξιόποινης πράξεως, δεν υπάρχει ανάγκη, κατά τούτο, ειδικής και εμπειρισταωμένης αιτιολογίας, διότι αυτός, εφόσον δεν εμφανίζεται στη συγκεκριμένη περίπτωση υπό τη μορφή του ενδεχόμενου δόλου, ενυπάρχει στην παραγωγή των περιστατικών αυτών και προκύπτει από αυτήν. Περαιτέρω, εσφαλμένη ερμηνεία ουσιαστικής ποινικής διάταξης υπάρχει, όταν ο δικαστής αποδίδει διαφορετική έννοια σ' αυτή από εκείνη που πράγματι έχει, εσφαλμένη δε εφαρμογή υφίσταται, όταν ο δικαστής δεν υπήγαγε σωστά τα πραγματικά περιστατικά, τα οποία δέχτηκε, στη διάταξη που εφαρμόστηκε. Περίπτωση δε εσφαλμένης εφαρμογής ουσιαστικής ποινικής διάταξης, που συνιστά λόγω αναίρεσης κατ' άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. ε' του ΚΠΔ υπάρχει και όταν η παραβίαση λαμβάνει χώρα εκ πλάγιου, γιατί δεν αναφέρονται στην απόφαση με σαφήνεια, πληρότητα και συγκεκριμένο τρόπο, τα πραγματικά περιστατικά, που προέκυψαν κατά την κρίση του δικαστηρίου από την ακροαματική διαδικασία ή κατά την έκθεση αυτήν υπάρχει αντίφαση είτε στην ίδια αιτιολογία, είτε μεταξύ της αιτιολογίας και του διατακτικού της απόφασης, ώστε να μην είναι εφικτός ο έλεγχος από τον Άρειο Πάγο για την ορθή ή μη εφαρμογή του νόμου, οπότε η απόφαση στερείται νόμιμης βάσης. Γ) Ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι με όσα δέχθηκε το Εφετείο εκθέτει με πληρότητα και σαφήνεια στην απόφασή του: 1) τα αποδεικτικά μέσα από τα οποία

σχημάτισε την κρίση του για την ενοχή των ανααιρεσιόντων, χωρίς να είναι αναγκαία η ιδιαίτερη μνεία όλων των αποδεικτικών μέσων και του τι προέκυψε από αυτά, 2) όλα τα αναγκαία στοιχεία που συγκροτούν την αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση του παραπάνω εγκλήματος και μάλιστα την από κοινού και με κοινό δόλο τέλεση του εγκλήματος, με τη συνδρομή εις βάρος του πρώτου εξ αυτών της επιβαρυντικής περιστάσεως του ότι αυτός τέλεσε την πράξη κατ' επάγγελμα, με σκοπό το παράνομο κέρδος και ενώ ασκούσε το επάγγελμα του τουριστικού πράκτορα.

Ο Άρειος Πάγος απέρριψε όλους τους προβαλλόμενους λόγους αναίρεσης και επικύρωσε την απόφαση του Εφετείου.

0207

ΑΠ 163/2000¹

Κατ' εξακολούθηση μεταφορά στο εσωτερικό της χώρας αλλοδαπών χωρίς δικαίωμα εισόδου – Έλλειψη ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας της δικαστικής απόφασης – Παράλειψη αναφοράς του ειδικότερου χρόνου τέλεσης καθεμιάς πράξης και του αριθμού αυτών.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 94 παρ. 1 και 98 ΠΚ

Άρθρο 510 παρ. 1 εδ. δ' ΚΠΔ

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών την αναίρεση καταδικάστηκε σε φυλάκιση με την αιτιολογία ότι στην Αμφιλοχία, από τις αρχές του έτους 1992 έως τον Αύγουστο 1995, μετέφερε με το ιδιωτικής χρήσης αυτοκίνητό του Αλβανούς λαθρομετανάστες, τους οποίους παρελάμβανε από την ευρύτερη περιοχή της Αμφιλοχίας και του Λουτρού Βάλτου, στο εσωτερικό της χώρας, κυρίως στην Πάτρα και στην Αθήνα, αντί κομίστρου, ενεργώντας κατ' επάγγελμα από το οποίο απεκόμιζε πάνω από 600.000 δρχ. μηνιαίως. Προσέφυγε στο Ανώτατο Δικαστήριο αιτούμενος την αναίρεση της καταδικαστικής απόφασης λόγω έλλειψης ειδικής αιτιολογίας.

Σκεπτικό : Α) Το Δικαστήριο έκρινε ότι κατά τη διάταξη του άρθρου 98 του ΠΚ αν περισσότερες από μια πράξεις του ίδιου προσώπου συνιστούν εξακολούθηση του ίδιου εγκλήματος το δικαστήριο μπορεί, αντί να εφαρμόσει τη διάταξη του άρθρου 94 παρ. 1 περί συρροής, να επιβάλει μια και μόνη ποινή για την επιμέτρηση της οποίας λαμβάνει υπόψη το όλο περιεχόμενο των μερικότερων πράξεων. Από τη διάταξη αυτή σαφώς προκύπτει ότι το εξακολουθούν έγκλημα απαρτίζεται από περισσότερες χρονικά ξεχωριστές και αυτοτελείς αξιόποινες πράξεις που συνδέονται μεταξύ τους με την ταυτότητα του δόλου, και συνεπώς απαι-

¹ Δημοσιευμένη σε Ποιν.Χρον. Ν/33, σελ. 498.

τείται και η αναφορά του αριθμού τους και η αναφορά του ειδικότερου χρόνου διάπραξης της καθεμιάς, εφόσον ειδικότερα ανακύπτει ενδεχόμενο αποσβέσεως του αξιοποιήσιμου μερικότερων πράξεων λόγων παραγραφής. **Β)** Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτιολογία της προσβαλλόμενης απόφασης δεν είναι ειδική αφού δεν περιλαμβάνει στοιχειώδη αναφορά του ειδικότερου χρόνου τέλεσης καθεμιάς πράξης και του αριθμού αυτών.

Ο Άρειος Πάγος αναίρεσε την προσβαλλόμενη απόφαση λόγω έλλειψης ειδικής αιτιολογίας.

0208

ΑΠ 226/2000¹

Μεταφορά ναρκωτικών ουσιών και παράνομη μεταφορά αλλοδαπού υπηκόου στην ελληνική επικράτεια – Ο κατηγορούμενος που ανέλαβε τη μεταφορά του αλλοδαπού στο εσωτερικό της χώρας γνώριζε ότι στερείτο των νομίμων ταξιδιωτικών εγγράφων και ότι κατείχε ναρκωτικές ουσίες – Αιτιολογία καταδικαστικής απόφασης.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 93 παρ. 3 του Συντάγματος 1975/1986

Άρθρα 27 παρ. 1, 30 παρ. 1 εδ. α' και 45 ΠΚ

Άρθρο 5 παρ. 1 περ. ζ' του Ν. 1729/1987 «Καταπολέμηση της διάδοσης των ναρκωτικών, προστασία των νέων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 144, τ.Α') , όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 10 του Ν. 2161/1993 «Τροποποίηση και συμπλήρωση των διατάξεων του Ν. 1729/1987» (ΦΕΚ 119, τ.Α')

Άρθρα 139 και 510 παρ. 1, στοιχ. δ' και ε' ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά: Στις 10.1.1996 στο τρίτο χιλιόμετρο της εθνικής οδού Άρτας –Αγρινίου, αστυνομικά όργανα σταμάτησαν το επιβατηγό ιδιωτικής χρήσης αυτοκίνητο που οδηγούσε ο κατηγορούμενος και ανήκε στον ίδιο και στο οποίο επέβαινε ο Αλβανός υπήκοος Α.Μ. στις αποσκευές του οποίου βρέθηκαν 11.700 γραμμάρια ινδικής κάνναβης. Ο κατηγορούμενος παρέλαβε τον εν λόγω Αλβανό κοντά στα ελληνοαλβανικά σύνορα και ανέλαβε να τον μεταφέρει με το αυτοκίνητό του στην Πάτρα, γνωρίζοντας ότι είχε εισέλθει παράνομα και χωρίς να έχει τα απαραίτητα για να εισέλθει στην Ελλάδα έγγραφα και ότι κατείχε και μετέφερε τις πιο πάνω ναρκωτικές ουσίες. Ενώπιον του Εφετείου Ιωαννίνων που τον καταδίκασε ισχυρίστηκε ότι νόμιζε ότι ο Αλβανός ήταν γνωστός εργάτης και γι' αυτό τον πήρε με το αυτοκίνητό του. Μετά την καταδίκη του άσκησε αναίρεση επικαλούμενος έλλειψη ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας της καταδικαστικής απόφασης. Επίσης ισχυρίστηκε ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου ότι το Εφετείο δεν απάντησε στον

¹ Δημοσιευμένη σε Ποιν.Χρον. Ν/33, σελ. 691.

ισχυρισμό του, ότι δηλαδή νόμιζε ότι ο Αλβανός ήταν γνωστός εργάτης και επειδή δεν περιέλαβε στην απόφασή του ότι οι ναρκωτικές ουσίες βρίσκονταν στις αποσκευές του Αλβανού που μετέφερε.

Σκεπτικό: Α) Σύμφωνα με το άρθρο 10 του Ν. 2161/1993 με καθιέρξη έως δέκα ετών και με χρηματική ποινή ... τιμωρείται όποιος, με ταξύ των άλλων περιπτώσεων, κατέχει ή μεταφέρει ναρκωτικά με οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο στο έδαφος της επικράτειας. Μεταξύ των ναρκωτικών περιλαμβάνεται και η ινδική κάνναβη. Κατά τη διάταξη του άρθρου 45 ΠΚ αν δύο ή περισσότεροι τέλεσαν από κοινού αξιόποινη πράξη, καθένας τιμωρείται ως αυτουργός αυτής. Με τον όρο «από κοινού» νοείται η κατά κοινή απόφαση σύμπραξη των συναυτουργών στην εκτέλεση αυτής της πράξης. Ως προς το υποκειμενικό στοιχείο του δόλου, αυτός ενυπάρχει στη θέληση παραγωγής των πραγματικών περιστατικών που συγκροτούν την αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος και εξυπακούεται ότι υπάρχει από την πραγμάτωση των περιστατικών αυτών. Για τον δόλο δεν απαιτείται ιδιαίτερη αιτιολογία, εκτός εάν ο νόμος αξιώνει πρόσθετα στοιχεία για την ύπαρξή του ή όταν έχει τη μορφή του ενδεχόμενου δόλου. **Β)** Η καταδικαστική απόφαση έχει την απαιτούμενη κατά το άρθρο 93 παρ. 3 του Συντάγματος και 139 ΚΠΔ ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, η έλλειψη της οποίας ιδρύει τον εκ του άρθρου 510 παρ. 1 δ' ΚΠΔ λόγο αναιρέσεως όταν αναφέρονται στην απόφαση με σαφήνεια, πληρότητα και χωρίς αντιφάσεις τα πραγματικά περιστατικά, τα οποία προέκυψαν από την αποδεικτική διαδικασία και στα οποία στηρίχθηκε η κρίση του δικαστηρίου για τη συνδρομή των αντικειμενικών και υποκειμενικών στοιχείων του εγκλήματος, οι αποδείξεις από τις οποίες προέκυψαν τα περιστατικά αυτά, καθώς και οι σκέψεις με τις οποίες τα εν λόγω περιστατικά υπήχθησαν στην ουσιαστική ποινική διάταξη που στη συγκεκριμένη περίπτωση εφαρμόστηκε. Η εν λόγω ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία πρέπει να επεκτείνεται και σε κάθε αυτοτελή ισχυρισμό του κατηγορουμένου. Τέτοιος είναι ο ισχυρισμός εκείνος που επάγεται την άρση του άδικου χαρακτήρα της πράξεως, την άρση ή μείωση του καταλογισμού αυτής στο δράστη, την εξάλειψη του αξιοποίνου ή τη μείωση της ποινής. Αυτοτελής πραγματικός ισχυρισμός είναι ο περί πραγματικής πλάνης. Από τη διάταξη του άρθρου 30 παρ. 1 εδ. α' ΠΚ συνάγεται ότι η πραγματική πλάνη του δράστη, δηλαδή η άγνοιά του ή η εσφαλμένη αντίληψή του για ουσιαστικό όρο της αντικειμενικής υποστάσεως του εγκλήματος ή πραγματικού που επαυξάνει τη βαρύτητα του εγκλήματος που του αποδίδεται αίρει τον καταλογισμό του. Πρέπει, επομένως, η απόρριψη του περί πραγματικής πλάνης αυτοτελούς ισχυρισμού να είναι ειδικά και εμπειριστατωμένα αιτιολογημένα, υπό την προϋπόθεση ότι ο σχετικός ισχυρισμός είναι ορισμένος. Κατά το άρθρο 510 παρ. 1 ε' ΚΠΔ, λόγο

αναίρεσης ιδρύει και η εσφαλμένη ερμηνεία ή εφαρμογή ουσιαστικής ποινικής διάταξης. Η περίπτωση συντρέχει για μεν την εσφαλμένη ερμηνεία, όταν το δικαστήριο αποδίδει στη διάταξη διαφορετική έννοια από εκείνη που πραγματικά έχει, για δε την εσφαλμένη εφαρμογή, όταν γενόμενα δεκτά πραγματικά περιστατικά δεν υπήχθησαν σωστά στη διάταξη που εφαρμόστηκε. Τέτοια περίπτωση συντρέχει και όταν η παραβίαση της ουσιαστικής ποινικής διάταξης γίνεται εκ πλαγίου, αυτό δε συμβαίνει όταν στην απόφαση δεν αναφέρονται με πληρότητα, σαφήνεια και χωρίς κενά ή αντιφάσεις τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά με συνέπεια να καθίσταται ανέφικτος ο αναιρετικός έλεγχος για την ορθή εφαρμογή του νόμου. Γ) Ο Άρειος Πάγος διαπίστωσε με όσα δέχθηκε το Εφετείο προς την πράξη της κατοχής των ναρκωτικών και από τον κατηγορούμενο στέρησε την απόφασή του της απαιτούμενης ειδικής και εμπειστατωμένης αιτιολογίας, γιατί δεν διέλαβε σ' αυτήν πως ο κατηγορούμενος κατείχε μαζί με τον Αλβανό υπήκοο τις εν λόγω ναρκωτικές ουσίες που βρίσκονταν στις αποσκευές του τελευταίου. Ως προς τις άλλες όμως αξιόποινες πράξεις της μεταφοράς των ναρκωτικών και διευκόλυνσης και προώθησης του Αλβανού υπηκόου στην ελληνική επικράτεια, η απόφαση έχει την απαιτούμενη και εμπειστατωμένη αιτιολογία. Ο ισχυρισμός του αναιρεσείοντα ότι δηλαδή νόμιζε ότι ο Αλβανός ήταν γνωστός εργάτης και γι' αυτό τον μετέφερε δεν συνιστά αυτοτελή ισχυρισμό περί πραγματικής πλάνης, γιατί το εάν ο Αλβανός υπήκοος ήταν ή δεν ήταν «γνωστός εργάτης», δεν ανάγεται σε πραγματικά περιστατικά που συνιστούν συστατικό όρο της αντικειμενικής υποστάσεως του εγκλήματος της μεταφοράς του εν λόγω Αλβανού εντός της ελληνικής επικράτειας.

Ο Άρειος Πάγος αποφάσισε την αναίρεση της προσβαλλόμενης απόφασης μόνον κατά το μέρος που κήρυξε τον αναιρεσείοντα ένοχο κατοχής ναρκωτικών ουσιών.

0209

57263/1999 ΤριμΠλημΑθηνών¹

Παράνομη είσοδος λαθρεπιβατών στην Ελλάδα χωρίς τη συμμετοχή του πλοιάρχου και του πληρώματος – Διευκόλυνση εισόδου αλλοδαπών στη χώρα – Μέτρα ασφαλείας για τη φύλαξη των λαθρεπιβατών ενόσω το πλοίο βρισκόταν στο λιμάνι φόρτωσης – Ευθύνη του πλοιάρχου.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρα 4 και 33 του Ν. 1975/1991: «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

¹ Αδημοσίευτη.

Άρθρο 233 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Το φορτηγό πλοίο R, με σημαία Μάλτας κατέπλευσε στην Ελλάδα στις 21.8.1999. Πριν την άφιξή του και ενώ έπλεε κοντά στις Καναρίους Νήσους ανακαλύφθηκαν εντός του πλοίου δύο λαθρεπιβάτες, οι M.S. και D.V. υπήκοοι, κατά δήλωσή τους, της Σιέρα Λεόνε. Ο πλοίαρχος προέβη σε όλες τις νόμιμες ενέργειες και ενημέρωσε τον πλοιοκτήτη για την παρουσία των λαθρεπιβατών στο πλοίο. Το πλοίο, πριν την άφιξή του στην Ελευσίνα σταμάτησε στο Αλγέρι και σε λιμάνι της Ιταλίας, όπου μετά από αίτημα του πλοίαρχου οι αρχές των χωρών αυτών τοποθέτησαν αστυνομική δύναμη στην είσοδο του πλοίου, στα πλαίσια παροχής συνδρομής, ώστε να αποτραπεί η έξοδος ή η διαφυγή των λαθρεπιβατών από το πλοίο. Παρόμοιο αίτημα υπέβαλε ο πλοίαρχος και στις Ελληνικές Αρχές. Το βράδυ της 21.8.1999 και ενώ συνεχιζόταν η διαδικασία φόρτωσης τσιμέντου στο πλοίο, οι λαθρεπιβάτες ζήτησαν – λόγω της υπερβολικής ζέστης – να κάνουν μπάνιο. Απόντος του πλοίαρχου και με ευθύνη του υποπλοίαρχου αποφασίστηκε στα πλαίσια της αξιοπρεπούς ανθρώπινης μεταχείρισής τους η ικανοποίηση του αιτήματός τους. Ο υποπλοίαρχος ξεκλείδωσε την καμπίνα του πλοίου, όπου φυλάσσονταν οι λαθρεπιβάτες και διέταξε τον αξιωματικό φυλακής (ανθυποπλοίαρχο) να τους οδηγήσει στο μπάνιο. Επειδή το νερό ήταν ζεστό τους συνέστησε να περιμένουν και ταυτόχρονα επειδή τον ζητούσαν επειγόντως στη γέφυρα φώναξε ένα ναύτη να εποπτεύσει τη διαδικασία. Ο ναύτης όμως δεν επέδειξε την πρέπουσα επιμέλεια κατά τη φύλαξη των λαθρεπιβατών, οι οποίοι «δραπέτευσαν» από το πλοίο. Ο πλοίαρχος, ο υποπλοίαρχος και ο ανθυποπλοίαρχος, όλοι αλλοδαποί παραπέμφθηκαν σε δίκη κατηγορούμενοι για διευκόλυνση εισόδου αλλοδαπών στη χώρα. Στο Δικαστήριο απολογήθηκαν με διερμηνέα, ο οποίος διορίστηκε αφού η Πρόεδρος διαπίστωσε ότι ήσαν αλλοδαποί. Ο πλοίαρχος ανέφερε στην απολογία του ότι ειδοποίησε αυτοπροσώπως τις λιμενικές αρχές αμέσως μετά τη διαφυγή των λαθρεπιβατών από το πλοίο. Ο υποπλοίαρχος και ο ανθυποπλοίαρχος αναφέρθηκαν λεπτομερειακά στα πραγματικά περιστατικά. Ο μάρτυρας υπεράσπισης, πράκτορας του πλοίου, εξεταζόμενος κατέθεσε ότι προέβη σε όλες τις αναγκαίες διαδικασίες για την έκδοση ταξιδιωτικών εγγράφων για τους λαθρεπιβάτες, ώστε να επαναπροωθηθούν στη χώρα καταγωγής τους. Επέδειξε στο δικαστήριο φωτογραφίες των λαθρεπιβατών και του χώρου όπου φυλάσσονταν στο πλοίο. Ανέφερε ότι όταν επισκέφθηκε το πλοίο τους βρήκε σε καμπίνα-κελί. Επιβεβαίωσε τα πραγματικά περιστατικά στα οποία αναφέρθηκαν οι κατηγορούμενοι. Και τελειώνοντας την κατάθεσή του ανέφερε ότι ο καπετάνιος είναι υπεύθυνος για πολλά πράγματα, και ότι κυρίως προέχει η ασφάλεια του πλοίου.

Σκεπτικό : Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι από την εν γένει αποδεικτική διαδικασία, τις καταθέσεις των μαρτύρων υπεράσπισης, που νομότητα εξετάστηκαν στο ακροατήριο, καθώς και από τα έγγραφα που αναγνώστηκαν σε συνδυασμό με την απολογία των κατηγορουμένων δεν προέκυψε ότι οι κατηγορούμενοι, τυγχάνοντες πλοίαρχος, υποπλοίαρχος και ανθυποπλοίαρχος του φορτηγού πλοίου R., με σημαία Μάλτας, που είχε καταπλεύσει στο λιμάνι της Ελευσίνας προερχόμενο από την Ιταλία διευκόλυναν την είσοδο στο ελληνικό έδαφος των λαθρεπιβατών, οι οποίοι δεν υποβλήθηκαν στον προβλεπόμενο από το άρθρο 4 του Ν. 1975/1991 νόμιμο έλεγχο, επιτρέποντας σ' αυτούς να αποβιβασθούν από το εν λόγω πλοίο στο οποίο επέβαιναν και να εισέλθουν στη χώρα χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις. Κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του το Δικαστήριο έλαβε υπόψη του ότι η είσοδος των αλλοδαπών στην Ελλάδα έγινε χωρίς τη συμμετοχή των κατηγορουμένων αλλά επειδή οι λαθρεπιβάτες, παρά τα μέτρα ασφαλείας, διέφυγαν από το πλοίο.

Το Δικαστήριο κήρυξε αθώους του κατηγορούμενους για το αδίκημα της διευκόλυνσης εισόδου αλλοδαπών στην Ελλάδα.

0210

39105/2000 ΤριμΠλημΑθηνών¹

Διευκόλυνση εισόδου αλλοδαπών στη χώρα – Άμεση συνέργεια στην προαναφερόμενη πράξη – Παράνομη είσοδος αλλοδαπών στην Ελλάδα – Έκφραση φόβου επιστροφής στη χώρα καταγωγής – Δικαιώματα αλλοδαπού κατηγορούμενου: διερμηνεία.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 26 παρ. 1, 27 παρ. 1 και 46 παρ. 1β ΠΚ

Άρθρα 4 και 33 παρ. 1 και 2 του Ν. 1975/1991: «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Άρθρο 233 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά: Στις 20.4.2000 συνελήφθησαν στη θαλάσσια περιοχή του Λαυρίου οι R.B., πλοίαρχος του υπό σημαία Ουκρανίας πλοίου «Α», ο L. I., ο οποίος ως μέλος του πληρώματος παρείχε άμεση συνδρομή στον πρώτο κατηγορούμενο κατά τη διάρκεια και την εκτέλεση της άδικης πράξης του άρθρου 33 παρ. 1γ-δ του Ν. 1975/1991 καθώς και άλλοι δέκα αλλοδαποί, πολίτες της Κίνας, οι οποίοι κατελήφθησαν να έχουν εισέλθει στο ελληνικό έδαφος χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις, δηλαδή στερούμενοι των απαιτούμενων ταξιδιωτικών εγγράφων. Οι μάρτυρες κατηγορίας κατέθεσαν ενώπιον του Δικαστηρίου ότι το πλοίο είχε αποπλεύσει από τη Σάμο. Ο πλοίαρχος είχε καταθέσει ενώπιόν τους

¹ Αδημοσίευτη.

ότι είχε λάβει 200 δολάρια από κάθε Κινέζο για να τους μεταφέρει στη Γαλλία. Επιπλέον, αναφερόμενοι στο πλοίο και σε όσα βρήκαν σ' αυτό, κατέθεσαν ότι δεν διέθετε τα αναγκαία σωστικά μέσα, και ότι οι επιβάτες βρέθηκαν στριμωγμένοι σε κακή κατάσταση. Επίσης ότι ο πλοίαρχος και ο συνεργάτης τους είχαν κάποιους χάρτες, αλλά δεν υπήρχε χάρτης σε χρήση που να αφορά συγκεκριμένα μέρη. Αναφορικά με τη χρήση χαρτών στη διάρκεια θαλάσσιου ταξιδιού οι μάρτυρες κατηγορίες κατέθεσαν ότι δεν γίνεται ταξίδι από τη μια χώρα στην άλλη χρησιμοποιώντας γενικούς χάρτες, αφού είναι υποχρεωμένος ο καπετάνιος να γνωρίζει πού πάει. Ενώπιον του Δικαστηρίου και με τη συνδρομή διερμηνέων (που διερμήνευσαν από τη ρωσική και την κινεζική στην ελληνική) ο πρώτος των κατηγορουμένων απολογήθηκε ισχυριζόμενος ότι δεν πήρε χρήματα από τους Κινέζους που μετέφερε και ότι δεν είχε κάνει καμιά συμφωνία μαζί τους. Ο πλοιοκτήτης – επιχειρηματίας στο Κουσάντασι, που είναι ιδιοκτήτης εταιρείας που οργανώνει κρουαζιέρες τον παρακάλεσε να τους μεταφέρει στη Μάλτα. Μάλιστα θα πληρωνόταν γι' αυτό το ταξίδι μετά την επιστροφή του στην Τουρκία. Η σχετική συμφωνία για την αμοιβή του έγινε προφορικά και τελικά ο πλοιοκτήτης του κατέβαλε 600 δολάρια πριν την αναχώρησή του. Ο κύριος του πλοίου τον παρακάλεσε επίσης να φροντίσει για την επισκευή του σκάφους. Ο πλοίαρχος ισχυρίστηκε ότι είχε ελέγξει τα ταξιδιωτικά έγγραφα των δέκα Κινέζων και ότι ήσαν νομότυπα. Ο δεύτερος κατηγορούμενος δήλωσε στην απολογία του ότι είναι μηχανικός και ότι εργάζεται σε εργοστάσιο επισκευής πλοίων. Επανέλαβε ότι προορισμός του ταξιδιού ήταν η Μάλτα. Οι επιβάτες του πλοίου δήλωσαν ότι έφθασαν στην Τουρκία ως τουρίστες. Συναντήθηκαν με τον πλοίαρχο και συνεννοήθηκαν να τους μεταφέρει στη Μάλτα για να δουλέψουν. Ισχυρίστηκαν ότι έδωσαν χρήματα για τη μεταφορά αυτή σε κάποιον Τούρκο και ότι δεν πήραν απόδειξη. Επίσης ότι είναι μέλη μιας θρησκευτικής αίρεσης, η οποία διώκεται στην Κίνα και ότι φοβούνται να επιστρέψουν στην πατρίδα τους.

Σκεπτικό: Το Δικαστήριο πείστηκε ότι οι κατηγορούμενοι έχουν τελέσει τις πράξεις που τους αποδίδει το κατηγορητήριο γιατί εις βάρος τους στοιχειοθετείται πλήρως η νομοτυπική μορφή του αδικήματος ως προς την αντικειμενική και υποκειμενική του υπόσταση. Το Δικαστήριο πείστηκε γι' αυτό κυρίως από την ακροαματική διαδικασία. Ειδικότερα, ο πρώτος κατηγορούμενος με την ιδιότητα του πλοίαρχου και ο δεύτερος με την ιδιότητα του μηχανικού του πλοίου «Α» με σημαία Ουκρανίας μετέφεραν δέκα Κινέζους πολίτες στα ελληνικά χωρικά ύδατα γνωρίζοντας ότι αυτοί δεν διέθεταν τα απαιτούμενα ταξιδιωτικά έγγραφα προκειμένου να ταξιδέψουν και αποβιβαστούν σε ελληνική ή άλλο ευρωπαϊκό έδαφος. Οι δέκα επιβάτες αναχώρησαν από την πατρίδα τους και μέσω Αρμενίας,

Γεωργίας και Τουρκίας αναχώρησαν από το Κουσάντασι με προορισμό το λιμάνι της Σάμου, το οποίο τελικά δεν προσέγγισαν. Πρόθεσή τους ήταν η άφιξη σε ευρωπαϊκή χώρα και η παράνομη εγκατάστασή τους σ' αυτή. Σκοπός των δύο πρώτων κατηγορουμένων ήταν ο προσπορισμός παράνομου κέρδους από τη μεταφορά. Αυτό ενισχύεται από το γεγονός ότι βρέθηκαν σε κακή φυσική κατάσταση, στριμωγμένοι σε ένα μικρό σκάφος μήκους δέκα μέτρων στο οποίο μάλιστα δεν υπήρχαν τα απαιτούμενα ασφαλιστικά έγγραφα και οι συνθήκες υγιεινής για την ασφαλή μεταφορά επιβατών. Τέλος, για τους δύο πρώτους κατηγορούμενους υπάρχει αληθινή πραγματική συρροή γιατί για κάθε αναφερόμενο πρόσωπο συνήφθη χωριστή σύμβαση μεταφοράς.

Το Δικαστήριο κήρυξε ένοχους τους δύο πρώτους των κατηγορουμένων για το αδίκημα της διευκόλυνσης εισόδου παράνομων αλλοδαπών στην Ελλάδα και τους υπόλοιπους δέκα επιβάτες – κατηγορούμενος για το αδίκημα της παράνομης εισόδου στην Ελλάδα.

0211

44871/2000 ΤριμΠλημΑθηνών¹

Διευκόλυνση εισόδου και προώθηση αλλοδαπών στη χώρα – Παράνομη είσοδος αλλοδαπών στην Ελλάδα – Δικαιώματα αλλοδαπού κατηγορούμενου: διερμηνεία.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 45 και 94 ΠΚ

Άρθρα 4 και 33 παρ. 1 του Ν. 1975/1991: «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Άρθρο 233 ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά: Στις 16.5.2000 συνελήφθησαν στην παραλία Ασπροπύργου οι L.V., οδηγός φορτηγού αυτοκινήτου, ο Z.I., οδηγός ενός άλλου φορτηγού αυτοκινήτου και οι πολίτες Ρουμανίας R.M., L.L., R.E. και M.E., τις οποίες ο πρώτος είχε μεταφέρει στην Ελλάδα από τη Σόφια Βουλγαρίας αν και ότι γνώριζε ότι σύμφωνα με τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας δεν είχαν δικαίωμα εισόδου στο ελληνικό έδαφος γιατί δεν είχαν τα απαιτούμενα ταξιδιωτικά έγγραφα. Παραπέμφθηκαν στη δικαιοσύνη. Κατά την απολογία τους ενώπιον του Δικαστηρίου, με τη συνδρομή διερμηνέως, ο πρώτος των κατηγορουμένων ισχυρίστηκε ότι το φορτηγό ανήκει σε εταιρεία, στην οποία εργάζεται δέκα χρόνια. Έρχεται στην Ελλάδα δύο, τρεις φορές το χρόνο. Μετέφερε ξυλεία για πατώματα. Είχε ξεκινήσει από τη Ρουμανία με άλλα τρία φορτηγά. Λόγω του φορτίου ήταν αδύνατον να εισέλθουν οι τέσσερις κατηγο-

¹ Αδημοσίευτη.

ρούμενες στην καρότσα του φορτηγού. Εξάλλου πέρασε ελέγχους από τρία τελωνεία. Συναντήθηκε με το δεύτερο κατηγορούμενο στην Ελλάδα. Τον γνωρίζει γιατί συναντήθηκαν στο δρόμο προς το τελωνείο της Ελευσίνας. Ο δεύτερος κατηγορούμενος υποστήριξε στην απολογία του ότι βρισκόταν στην πλατεία του Ασπρόπυργου με φίλους του συμπατριώτες αναμένοντας να συναντηθεί με τον εργοδότη του. Ρωτούσε τον πρώτο κατηγορούμενο αν μπορούσε να ταξιδέψει μαζί του για Θεσσαλονίκη για προσωπικούς λόγους όταν έφθασε η Αστυνομία και συνελήφθη μαζί με τους υπόλοιπους. Οι κατηγορούμενες ισχυρίστηκαν ότι κατέβαλαν χρήματα σε κάποιον οδηγό φορτηγού αυτοκινήτου ο οποίος τους υποσχέθηκε ότι θα τους μεταφέρει από το Βουκουρέστι στην Ελλάδα και ότι θα φροντίσει να τους εκδώσει βίζα για την Ελλάδα. Όμως ο οδηγός αυτός τις εγκατέλειψε στα ελληνο-βουλγαρικά σύνορα. Εκεί, με μια βάρκα πέρασαν τα σύνορα και στη συνέχεια έφθασαν στην Αθήνα με άλλο φορτηγό.

Σκεπτικό: Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ο πρώτος κατηγορούμενος και οι τέσσερις Ρουμάνες τέλεσαν τα αδικήματα που τους αποδίδονται κατά το κατηγορητήριο. Ειδικότερα έκρινε ότι αποδείχθηκαν τα πραγματικά περιστατικά που στοιχειοθετούν τις αξιόποινες πράξεις, συγκεκριμένα ότι οι τέσσερις κατηγορούμενες μεταφέρθηκαν στο εσωτερικό της χώρας με το αυτοκίνητο που οδηγούσε ο πρώτος. Αντίθετα, για το δεύτερο κατηγορούμενο προέκυψαν αμφιβολίες εάν πράγματι υπήρξε και αυτός ο οδηγός του αυτοκινήτου.

Το Δικαστήριο κήρυξε ενόχους τον πρώτο κατηγορούμενο και τις τέσσερις αλλοδαπές που μετέφερε στο εσωτερικό της ελληνικής επικράτειας χωρίς αυτές να έχουν δικαίωμα εισόδου σ' αυτήν και αθώωσε το δεύτερο κατηγορούμενο.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ & ΟΡΓΑΝΩΝ

Ι. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Άρθρο 3

Απαγόρευση των Βασανιστηρίων

0212

Υπόθεση Ραεζ κατά Σουηδίας (30.10.1997)¹

Απορριφθείς αιτών άσυλο – Νόμιμη αναχώρηση από τη χώρα καταγωγής του – Ρήτρες αποκλεισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα – Αναγνώριση του καθεστώτος του de facto πρόσφυγα στα μέλη της οικογένειάς του – Απόλαση – Διαγραφή της υπόθεσης από το πινάκιο του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρα 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»

Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α')

Άρθρο 1 ΣΤ της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 «περί του Καθεστώτος των Προσφύγων»

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά : Ο προσφεύγων είναι πολίτης του Περού, γεννηθείς το 1971 και ζει στη Σουηδία από το Φεβρουάριο του 1991. Ένα μήνα μετά την άφιξή του υπέβαλε αίτημα ασύλου στις σουηδικές αρχές. Ισχυρίστηκε βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης λόγω των πολιτικών του δραστηριοτήτων στην ένοπλη αντιστασιακή ομάδα «Κομμουνιστικό Κόμμα του Περού – Φωτεινό Μονοπάτι». Ήταν μέλος του κινήματος αυτού από τον Ιούλιο του 1990 και δραστηριοποιείτο στην προαγωγή της πολιτικής προπαγάνδας, συμμετέχοντας σε διαδηλώσεις και δίνοντας ομιλίες για την υποστήριξη του κινήματος. Τον Αύγουστο του 1990 συμμετείχε στην κατασκευή οδοφράγματος. Στις 13.11.1990 συνελήφθη ο στενός συνεργάτης του και προϊστάμενός του. Λίγες ημέρες αργότερα πραγματοποιήθηκε απόπειρα απαγωγής σε βάρος του προσφεύγοντα. Ενώ κρυβόταν από τις αρχές πραγματοποίησαν έρευνα στο σπίτι του. Παρέμεινε με τους φίλους του οι οποίοι τον βοήθησαν να αναχωρήσει νόμιμα – με διαβατήριο – από την πατρίδα του. Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι η οικογένειά του δραστηριοποιείται ιδιαίτερα σε πολιτικό επίπεδο. Η μητέρα του και ο πατέρας του ήσαν μέλη αριστερών κινήματων,

---

¹ Για το πλήρες κείμενο της απόφασης βλ. REPORTS OF JUDGEMENTS AND DECISIONS, 1997 – VII.

ο πατέρας του φυλακίσθηκε για τέσσερα χρόνια στη δεκαετία του 1960 λόγω των πολιτικών του δραστηριοτήτων. Τον Ιούλιο του 1989 συνελήφθη και δολοφονήθηκε από παραστρατιωτικές οργανώσεις ένας ξάδερφός του, ο Α. και ένας άλλος, ο Ε.Ρ. εξαφανίσθηκε μετά τη σύλληψή του τον Οκτώβριο του 1990. Μια άλλη ξαδέρφη του, η Μ.Ρ. υπέβαλε επίσης αίτηση ασύλου στη Σουηδία, επικαλούμενη κυρίως τις δραστηριότητές της σε κίνημα που υποστηρίζει το «Φωτεινό Μονοπάτι».

Στις 1.6.1993 το Εθνικό Συμβούλιο Μετανάστευσης απέρριψε το αίτημα ασύλου του προσφεύγοντα και διέταξε την απέλασή του από τη Σουηδία. Το Συμβούλιο δεν εξέτασε το είδος των δραστηριοτήτων του στην οργάνωση «Φωτεινό Μονοπάτι» αλλά έκρινε ότι η νόμιμη αναχώρησή του από το Περού αποδεικνύει ότι οι αρχές της χώρας καταγωγής του δεν γνωρίζουν για τις πολιτικές του δραστηριότητες. Τελικά απεφάνθη ότι αν και ο προσφεύγων δεν διέπραξε σοβαρά αδικήματα, συμμετείχε σε μια οργάνωση της οποίας οι μέθοδοι υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής των ρητρών αποκλεισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα, σύμφωνα με το άρθρο 1 ΣΤ της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων.

Ο προσφεύγων προσέβαλε την απορριπτική του αιτήματός του απόφαση ενώπιον του Συμβουλίου Προσφυγών Αλλοδαπών, το οποίο στις 16.12.1994 παρέπεμψε την υπόθεση για οριστική κρίση στην κυβέρνηση. Λόγω των προσωπικών πολιτικών δραστηριοτήτων του και αυτών της οικογένειάς του κατά την άποψη του Συμβουλίου δεν μπορεί να αποκλεισθεί ο κίνδυνος δίωξης του προσφεύγοντα εάν επιστρέψει στο Περού. Κατά συνέπεια μπορεί να του χορηγηθεί το καθεστώς του *de facto* πρόσφυγα. Το Συμβούλιο συμπλήρωσε ότι η σουηδική κυβέρνηση έχει κατ'επανάληψη επικριθεί για την απόφαση αρχής που υιοθέτησε το 1992, σύμφωνα με την οποία δεν δικαιούνται προστασία από την απέλαση οι αιτούντες άσυλο που «με οποιονδήποτε τρόπο» έχουν μεταξύ άλλων συμμετάσχει σε δραστηριότητες της οργάνωσης «Φωτεινό Μονοπάτι». Στις 12.10.1995 η κυβέρνηση – ο Υπουργός Εργασίας – απέρριψε την προσφυγή του κυρίου Ραεζ με το ακόλουθο σκεπτικό:

«Ο αιτών άσυλο ισχυρίζεται ότι ήταν ενεργό μέλος μιας οργάνωσης, η οποία σύμφωνα με όσα είναι γενικώς γνωστά, έχει διαπράξει κατ'επανάληψη αδικήματα που υπάγονται στο άρθρο 1 ΣΤ της Σύμβασης της Γενεύης του 1951. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό οι εγγυήσεις της Σύμβασης δεν εφαρμόζονται σε κάθε πρόσωπο που έχει δραστηριοποιηθεί στα πλαίσια μιας παρόμοιας οργάνωσης... Η κυβέρνηση ... δέχεται ότι ο [προσφεύγων] επικαλέστηκε βάσιμους λόγους που δικαιολογούν την επιθυμία του να μην επιστρέψει στην χώρα καταγωγής του λόγω της πολιτικής κατάστασης που επικρατεί σ' αυτή. Έτσι, κατ' αρχήν πληροί τις προ-

υποθέσεις για να αναγνωρισθεί στο πρόσωπό του το καθεστώς του de facto πρόσφυγα. Αξιολογώντας σφαιρικά την απόφασή της η Κυβέρνηση πιστεύει ότι, οι ισχυρισμοί [του προσφεύγοντα] για τις δραστηριότητές του με την προαναφερόμενη οργάνωση... συνιστούν εξαιρετικούς λόγους που εμποδίζουν τη χορήγηση ασύλου. Οι υπόλοιποι λόγοι του αιτήματος ασύλου δεν επιβάλλουν την παραμονή του στη χώρα».

Στις 16.11.1995 ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ενώπιον της Επιτροπής του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ότι η Σουηδία με την απόφαση απέλασής του παραβίαζε το άρθρο 3 της Σύμβασης. Στις 21.12.1995 το Εθνικό Συμβούλιο Μετανάστευσης αποφάσισε την αναστολή εκτέλεσης της απέλασης συμμορφούμενο με την από 7.12.1995 πρόταση της Επιτροπής, κατ' εφαρμογή του Κανόνα 36 της Διαδικασίας.

Ο αδερφός του προσφεύγοντα, ο T.P. υπέβαλε επίσης αίτημα ασύλου στη Σουηδία που απερρίφθη για τους ίδιους λόγους και στις 12.10.1992 διετάχθη η απέλασή του. Όμως η εκτέλεση της απέλασης ανεστάλη.

Στις 16.2.1996 το Συμβούλιο Προσφυγών Αλλοδαπών αναγνώρισε στη μητέρα του προσφεύγοντα, κυρία L. και στις κόρες της, M. και I. το καθεστώς του de facto πρόσφυγα. Δύο μήνες αργότερα, ο προσφεύγων υπέβαλε νέα αίτηση για άδεια παραμονής επικαλούμενος μεταξύ άλλων την από 18.6.1996 απόφαση της Επιτροπής με την οποία κρίθηκε παραδεκτή η προσφυγή του. Στις 3.7.1996 το Συμβούλιο Προσφυγών Αλλοδαπών αποφάσισε την αναστολή εκτέλεσης της απέλασης.

Στις 28.4.1997 η Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων εξέτασε προσφυγή που υπεβλήθη ενώπιόν της από τον αδερφό του προσφεύγοντα, T.P.¹ και απεφάνθη ότι κατά εφαρμογή της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων του 1984 η Σουηδία υποχρεούται να απέχει από κάθε πράξη που συνιστά εξαναγκασμό του να επιστρέψει στο Περού.

Ενόψει της προαναφερόμενης εξέλιξης ο προσφεύγων υπέβαλε εκ νέου αίτημα ασύλου στις Σουηδικές αρχές. Το ίδιο έπραξε και ο αδερφός του.

Στις 23.6.1997, το Συμβούλιο, στηριζόμενο στο πόρισμα της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων χορήγησε στον αδερφό του προσφεύγοντα, T.P. καθεστώς μόνιμου κατοίκου της Σουηδίας. Υπό το φως αυτής της απόφασης και ενόψει του γεγονότος ότι οι ισχυρισμοί του κυρίου Perez ήσαν παρόμοιοι με αυτούς του αδερφού του, το Συμβούλιο αποφάσισε να του χορηγήσει το καθεστώς του μόνιμου κατοίκου της Σουηδίας. Όμως δεν αναγνώρισε στο πρόσωπό του το καθεστώς του πρόσφυγα.

---

¹ Για την έκβαση της υπόθεσης του αδερφού του προσφεύγοντα ενώπιον της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων βλέπε στη συνέχεια στην ανά χείρας έκδοση.

Διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής : Ο εκπρόσωπος της Σουηδικής κυβέρνησης συμφώνησε με την άποψη της Επιτροπής, ότι δηλαδή με την από 23.6.1997 απόφασή του το Συμβούλιο Προσφυγών Αλλοδαπών «επέλυσε το ζήτημα», με την έννοια του Κανόνα 51 παρ.2 του Κανονισμού του Δικαστηρίου Β. Κατά τη γνώμη του δεν συντρέχει επιτακτική ανάγκη να κριθεί η υπόθεση από το Δικαστήριο. Όσον αφορά το βάσιμο των ισχυρισμών του προσφεύγοντα, επανέλαβε ότι η Επιτροπή έκρινε ότι δεν απεδείχθη ότι υπήρχαν ουσιαστικοί λόγοι να πιστεύει κανείς, ότι εάν ο προσφεύγων αναγκαστεί να επιστρέψει στο Περού διατρέχει τον κίνδυνο να υποβληθεί σε μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης. Δεν προσκομίζονται συμπληρωματικά αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία να προκύπτει ότι ο προσφεύγων καταζητείται από τις αρχές του Περού ή ότι με οποιονδήποτε τρόπο ενδιαφέρονται γι' αυτόν. Ούτε υπάρχει ένδειξη ότι ο προσφεύγων ήταν ξεχωριστό και σημαίνον στέλεχος της οργάνωσης «Φωτεινό Μονοπάτι».

Διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου: Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι δεν υπήρξε φιλικός διακανονισμός ή συμφωνία ρύθμισης στην υπό κρίση υπόθεση. Η χορήγηση άδειας παραμονής στον προσφεύγοντα και η ανάκληση της διαταγής απέλασης είναι μέτρα που υιοθέτησαν οι αρχές της Σουηδίας στις 23.6.1997 σε απάντηση της νέας αίτησης του προσφεύγοντα και λαμβάνοντας υπόψη τις ομοιότητες της υπόθεσής του με αυτές του αδερφού του. Οι αρχές της Σουηδίας χορήγησαν στον αδερφό του προσφεύγοντα το καθεστώς του μόνιμου κατοίκου στη χώρα βάσει του από 28.4.1997 πορίσματος της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων των Ηνωμένων Εθνών.

Όμως, κατά την κρίση του Δικαστηρίου, από τα πραγματικά περιστατικά αποδεικνύεται ότι «επιλύθηκε το ζήτημα». Ο προσφεύγων υποστήριξε στα όργανα της Σύμβασης ότι φοβάται ότι η απέλαση στο Περού θα τον εκθέσει σε μεταχείριση αντίθετη προς το άρθρο 3 της Σύμβασης. Αυτή η απειλή της ενδεχόμενης παραβίασης ανακλήθηκε με την από 23.6.1997 απόφαση των Σουηδικών αρχών, βάσει της οποίας ο προσφεύγων δικαιούται να παραμένει μόνιμα στη Σουηδία.

Επιπλέον, το Δικαστήριο δεν διακρίνει λόγο «δημόσιας τάξης» που να επιβάλει τη συνέχιση της διαδικασίας. Υπογραμμίζεται ότι το Δικαστήριο είχε κατ' επανάληψη την ευκαιρία να αποφανθεί επί της συμβατικής ευθύνης των Συμβαλλομένων Κρατών, όταν υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να πιστεύεται ότι ο ενδιαφερόμενος, εάν απελαθεί ή εκδοθεί, θα αντιμετωπίσει πραγματικό κίνδυνο να υποβληθεί βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία στη χώρα προορισμού του¹. Κατά

¹ Υπόθεση Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου (7.7.1989), ΕΔΠΑ 1998 – Υπόθεση Cruz Varaz κλπ κατά Σουηδίας (20.3.1991), ΕΔΠΑ 1998 – Υπόθεση Vilvarag

συνέπεια το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει τη φύση και την έκταση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Σύμβαση. Με βάση τα προαναφερόμενα, καταλήγει ότι δεν παρίσταται ανάγκη για την περαιτέρω κρίση της υπόθεσης.

Το Δικαστήριο διέγραψε την υπόθεση από το πινάκιο.

Άρθρο 6

Δικαίωμα στη χρήση και απονομή Δικαιοσύνης

0213

Υπόθεση Μαουοία κατά Γαλλίας (5.10.2000)¹

Απέλαση αλλοδαπού, συζύγου γαλλίδας – Εύλογη προθεσμία εκδίκασης της αίτησης αλλοδαπού για ανάκληση της απέλασης και της απαγόρευσης εισόδου που διατάχθηκε από το ποινικό δικαστήριο – Δεν εφαρμόζεται το άρθρο 6 της Σύμβασης αλλά το άρθρο 1 του 7^{ου} Πρωτοκόλλου – Άποψη μειοψηφίας: η προστασία που παρέχει το άρθρο 1 του 7^{ου} Πρωτοκόλλου μπορεί να είναι συμπληρωματική της παρεχόμενης με το άρθρο 6 παρ. 1 προστασίας.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 6 παρ. 1 και 53 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»

N.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α'),

όπως τροποποιήθηκε με το 11^ο Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών στο πλαίσιο της αναμόρφωσης του μηχανισμού ελέγχου που θεσπίστηκε από τη Σύμβαση

N. 2400/1996 (ΦΕΚ 96, τ. Α')

Άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθμ. 7 της Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών

N. 1705/1987 (ΦΕΚ 89, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά: Ο προσφεύγων, πολίτης Τυνησίας, εισήλθε στη Γαλλία το 1980, σε ηλικία 21 ετών. Στις 14.9.1992 παντρεύτηκε με γαλλίδα, άτομο με ειδικές ανάγκες, με ποσοστό αναπηρίας 80%, με την οποία συζούσε από το 1983. Στις 1.12.1988 καταδικάστηκε από το Κακουργιοδικείο των Alpes – Maritimes σε φυλάκιση έξι ετών για λη-

jah κλπ κατά Ηνωμένου Βασιλείου (30.10.1991), ΕΔΠΑ 1998 – Υπόθεση Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου (15.11.1996), ΕΔΠΑ 1998.

¹ Προσφυγή 39652/1998. Αδημοσίευτη. Καταχωρημένη στην ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (www.coe.int).

στεία και για ένοπλη επίθεση, αδικήματα τα οποία διέπραξε το 1985. Αποφυλακίστηκε τον Απρίλιο του 1990. Στις 8.8.1990 ο υπουργός Εσωτερικών διέταξε την απέλασή του. Η απόφαση κοινοποιήθηκε στον προσφεύγοντα, στις 6.10.1992, ενώ είχε προσέλθει στο Κέντρο Διοικητικών Υπηρεσιών της Νίκαιας για να τακτοποιήσει το καθεστώς της παραμονής του στη Γαλλία. Αρνήθηκε να ταξιδέψει στην Τυνησία και ασκήθηκε σε βάρος του ποινική δίωξη με την κατηγορία άρνησης συμμόρφωσης με τη διαταγή απέλασης. Στις 19.11.1992 το Πλημμελειοδικείο της Νίκαιας τον καταδίκασε σε φυλάκιση ενός έτος και διέταξε την απομάκρυνσή του από το γαλλικό έδαφος και την απαγόρευση εισόδου για δέκα έτη. Εν συνεχεία ο κύριος Μααουία προσέφυγε στο Εφετείο της Aix-en-Provence, το οποίο στις 7.6.1993 επικύρωσε την απόφαση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου. Σε τελευταίο βαθμό ο Άρειος Πάγος απέρριψε στις 1.6.1994 το αίτημά του για ανάκληση της απόφασης απέλασης και δεκαετούς απαγόρευσης εισόδου με το σκεπτικό ότι ο προσφεύγων δεν είχε προσβάλει τη νομιμότητα της απέλασης στο πρωτοβάθμιο και στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο. Στις 22.7.1994, ο προσφεύγων αιτήθηκε από την Επιτροπή Αναθεωρήσεων των Ποινικών Υποθέσεων του Αρείου Πάγου την επανεξέταση της υπόθεσής του. Το αίτημά του αυτό απορρίφθηκε στις 22.9.1997.

Στο μεταξύ, το Δεκέμβριο του 1992 προσέβαλε τη διαταγή απέλασης του υπουργού Εσωτερικών ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου της Νίκαιας, το οποίο με την από 14.2.1994 απόφασή του δέχθηκε την προσφυγή του και ακύρωσε τη διοικητική απόφαση απέλασης, με το σκεπτικό, μεταξύ άλλων, ότι δεν ενημερώθηκε ο προσφεύγων για το δικαίωμά του να παρουσιαστεί ενώπιον της Επιτροπής Απελάσεων. Η απόφαση αυτή κατέστη οριστική στις 14.3.1994, αφού κοινοποιήθηκε στον Υπουργό Εσωτερικών.

Επικαλούμενος την προαναφερόμενη απόφαση του διοικητικού δικαστηρίου ο κύριος Μααουία ζήτησε στις 12.8.1994 από την Εισαγγελία Εφετών της Aix-en-Provence να εισάγει προς συζήτηση στο ακροατήριο αίτησή του για ανάκληση της απέλασης και της δεκαετούς απαγόρευσης εισόδου στη χώρα που είχε επιβάλει με την από 19.12.1992 απόφαση το Πλημμελειοδικείο της Νίκαιας. Συμπληρωματικά ισχυρίστηκε ότι είναι παντρεμένος με γαλλίδα και κάτοχος προσωρινής άδειας παραμονής. Στις 26.1.1998 η αίτηση του προσφεύγοντα συζητήθηκε από το Εφετείο της Aix-en-Provence, το οποίο στηριζόμενο στην απόφαση του διοικητικού δικαστηρίου δέχθηκε την αίτηση και ανακάλεσε την απέλαση και την απαγόρευση εισόδου στη Γαλλία, που είχε διατάξει το Πλημμελειοδικείο της Νίκαιας.

Στο μεταξύ ο προσφεύγων αιτήθηκε την τακτοποίηση της παραμονής του στη Γαλλία ως αλλοδαπός. Κατ' αρχήν η διοίκηση του χορήγησε

τρίμηνη άδεια παραμονής ανανεούμενη (χωρίς δικαίωμα εργασίας). Στις 4.9.1995, του χορηγήθηκε τρίμηνη άδεια παραμονής με δικαίωμα εργασίας. Στις 14.9.1995 ζήτησε από τη Νομαρχία του τόπου διαμονής του τη χορήγηση άδειας παραμονής και εργασίας ως συζύγου γαλλίδας. Το αίτημά του αυτό απορρίφθηκε στις 2.4.1996. Προσέβαλε την αρνητική απόφαση ενώπιον του διοικητικού Δικαστηρίου της Νίκαιας, αλλά η προσφυγή του απερρίφθη στις 17.9.1996. Άσκησε έφεση κατά της απορριπτικής απόφασης του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου η οποία εισήχθη στο Διοικητικό Εφετείο της Μασσαλίας. Στις 21.7.1998 χορηγήθηκε στον προσφεύγοντα άδεια παραμονής ετήσιας διάρκειας. Στη συνέχεια του χορηγήθηκε δεκαετής άδεια παραμονής με δικαίωμα εργασίας.

Ο κύριος Μασσαλιώτης ισχυρίζεται ενώπιον της Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου ότι η διάρκεια της εξέτασης της από 12.8.1994 αίτησής του για την ανάκληση της απέλασης και της απαγόρευσης εισόδου στη Γαλλία, που ολοκληρώθηκε με την έκδοση της από 26.1.1998 απόφασης του Εφετείου της Aix-en-Provence δεν ήταν εύλογη κατά την έννοια του άρθρου 6 παρ. 1 της ΕυρΣΔΑ.

Νόμος Βάσιμο: Η διαδικασία για την ανάκληση της διαταγής απέλασης και απαγόρευσης εισόδου που επιβάλλεται από το ποινικό δικαστήριο δεν αφορά την προστασία του δικαιώματος αστικής φύσεως με την έννοια του άρθρου 6 παρ. 1. Οι σοβαρές συνέπειες της σχετικής διαταγής για την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του προσφεύγοντα ή για την προοπτική απασχόλησής του δεν αρκούν για να υπαχθεί η σχετική διαδικασία στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης.

Σκεπτικό: Επί της παραβίασης του άρθρου 6 παρ. 1 ΕυρΣΔΑ: Η γαλλική κυβέρνηση αμφισβήτησε ενώπιον του Δικαστηρίου την εφαρμογή του άρθρου 6 παρ. 1 στην υπό κρίση υπόθεση. Ισχυρίστηκε ότι η διαδικασία για την ανάκληση της απέλασης και της απαγόρευσης εισόδου στο γαλλικό έδαφος δεν είναι διαφορά για τα αστικά δικαιώματα και υποχρεώσεις. Δεν αρνείται την ύπαρξη της διαφοράς, αλλά υποστηρίζει ότι δεν πλήττονται με τη διαδικασία αυτή τα δικαιώματα αστικής φύσεως. Η απέλαση και η δεκαετής απαγόρευση εισόδου διατάχθηκαν σε βάρος του προσφεύγοντα επειδή αρνήθηκε να συμμορφωθεί με την απόφαση απέλασης από τη Γαλλία και άρα η υπό κρίση υπόθεση αφορά κατ' ουσίαν το δικαίωμα του να παραμείνει στη χώρα. Επιπλέον, η διαταγή της απέλασης και της δεκαετούς απαγόρευσης εισόδου στη χώρα στηρίχθηκε σε εκτιμήσεις για τη διατήρηση της δημόσιας τάξης και δεν αφορά το αστικό δικαίωμα. Τόνισε ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κατ' επανάληψη εξέφρασε την άποψη ότι η διαδικασία που αφορά την είσοδο, την παραμονή και την απέλαση των αλλοδαπών δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 το οποίο εφαρμόζεται σε διαφορές που αφορούν

τα δικαιώματα και υποχρεώσεις αστικής φύσεως. Η θέση αυτή αιτιολογείται από το γεγονός ότι οι υπό κρίση πράξεις στη διαδικασία αυτή διέπονται από το δημόσιο δίκαιο και εκφράζουν την άσκηση των προνομίων της δημόσιας εξουσίας. Η απέλαση μπορεί να έχει συνέπειες για την οικονομική ή την οικογενειακή κατάσταση του ενδιαφερόμενου. Όμως αυτές οι αστικές εκφάνσεις – συνέπειες της απέλασης – δεν αρκούν για να υπαχθεί στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 παρ. 1, καθώς αυτό θα σήμαινε ότι όλα τα μέτρα που αφορούν τον έλεγχο της μετανάστευσης θα υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής αυτής της διάταξης αφού παράγουν παρόμοια αποτελέσματα σε όσους εφαρμόζονται. Η κυβέρνηση καταλήγει ότι οι διαφορές που απορρέουν από τη λήψη του μέτρου της απέλασης, όπως και αυτές που εν γένει υπάγονται στον έλεγχο της μετανάστευσης, δεν μπορεί να θεωρηθούν αστικές διαφορές υπαγόμενες στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης.

Συμπληρωματικά, υπογράμμισε ότι σύμφωνα με τη νομολογία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η απέλαση και η απαγόρευση εισόδου δεν αφορούν τις ποινικές κατηγορίες ούτε είναι ποινές όπως αυτές στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 6 της Σύμβασης. Η ανάλυση αυτή στηρίζεται στην αρχική παρατήρηση ότι δηλαδή η απέλαση και η απαγόρευση εισόδου δεν είναι ποινές, αλλά διοικητικά μέτρα, που μπορεί να διατάσσουν σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τα ποινικά δικαστήρια. Η διαπίστωση αυτή ενισχύεται από το γεγονός ότι σύμφωνα με την έννομη τάξη των περισσοτέρων κρατών αρμόδιες για την έκδοση παρόμοιων αποφάσεων είναι και οι διοικητικές αρχές, αφού σκοπός δεν είναι η τιμωρία για κάποια συγκεκριμένη πράξη, αλλά η αποτροπή παραβίασης της νομοθεσίας εισόδου και παραμονής των αλλοδαπών. Άρα, κατ' αρχήν, ο στόχος έκδοσης της απόφασης απέλασης και απαγόρευσης εισόδου, είναι κυρίως προληπτικός. Λόγω αυτού του ιδιαίτερου χαρακτηριστικού είναι δυνατή η άσκηση αίτησης για την ανάκλησή τους, παρόμοιο δε ένδικο μέσο δεν προβλέπεται για τις ποινικές καταδίκες, με τη στενή έννοια του όρου. Αναφορικά με τα κριτήρια της νομολογίας του Δικαστηρίου, με τα οποία καθορίζεται εάν κάποια ποινή είναι τιμωρία κατά την έννοια του ποινικού δικαίου, η γαλλική κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι προκύπτει σαφώς ότι η απόφαση απέλασης και απαγόρευσης εισόδου δεν μπορεί να θεωρηθεί τιμωρία ή ποινή υπαγόμενη στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης. Πρόκειται για μέτρα που λαμβάνονται στα πλαίσια του ελέγχου της μετανάστευσης και δεν υπάγονται στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας. Σε κάθε περίπτωση, κατέληξε, οι αποφάσεις απέλασης και απαγόρευσης εισόδου κατατάσσονται σε κατηγορίες. Ακόμα και εάν χαρακτηρίζονται ποινικές τιμωρίες, είναι σαφές ότι η διαδικασία για την ανάκλησή τους δεν παρέχει στο δικαστήριο τη δικαιοδοσία να «κρίνει» επί της ποινικής κατηγορίας που έχει απαγγελθεί

σε βάρος του ενδιαφερόμενου αλλοδαπού. Το Δικαστήριο δεν κρίνει εν προκειμένω για την ουσία της ποινικής υπόθεσης, δεν αποφασίζει εάν ο προσφεύγων είναι ένοχος του αδικήματος για το οποίο διώκεται και το οποίο αποτελεί τη βάση έκδοσης της διαταγής απαγόρευσης εισόδου. Τα επιχειρήματα που επικαλούνται οι προσφεύγοντες που ζητούν την ανάκληση της δικαστικής διαταγής απέλασης και απαγόρευσης εισόδου αποδεικνύουν ότι το θέμα αφορά τις ιδιαίτερες περιστάσεις – στοιχεία της ζωής τους, που εξ ορισμού δεν αφορούν την ισχύ της ποινικής καταδίκης που προηγήθηκε. Το Δικαστήριο που κρίνει την αίτηση ανάκλησης της διαταγής απέλασης και απαγόρευσης εισόδου είναι αρμόδιο να αποφασίσει εάν αυτή θα παραμείνει εν ισχύ ή εάν θα ανακληθεί. Όταν ασκούνται αυτές οι αιτήσεις, ο προσφεύγων δεν είναι «καταδικασμένος» αφού αυτές αποκλείονται έως ότου η καταδίκη καταστεί οριστική. Κατά συνέπεια, οι αιτήσεις για την ανάκληση της διαταγής απέλασης και απαγόρευσης εισόδου δεν αφορούν την ποινή καθ' εαυτή αλλά την εκτέλεσή της. Αυτή η παρατήρηση οδήγησε την Επιτροπή στο συμπέρασμα ότι η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Σύμβασης που εφαρμόζεται στις ποινικές υποθέσεις δεν ρυθμίζει τις διαφορές που αφορούν στην ανάκληση της διαταγής απέλασης και απαγόρευσης εισόδου που εκδίδει το ποινικό δικαστήριο.

Ο προσφεύγων υποστήριξε ότι το άρθρο 6 της Σύμβασης εφαρμόζεται στην υπό κρίση υπόθεση αφού αφορά το δικαίωμά του για παραμονή στη Γαλλία ως σύζυγος πολίτη της χώρας αυτής.

Το Δικαστήριο σημειώνει κατ' αρχήν ότι η γαλλική κυβέρνηση δεν αμφισβήτησε την ύπαρξη διαφοράς με την έννοια του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης. Όμως, υποστήριξε ότι η υπό κρίση διαφορά δεν αφορά την προστασία των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αστικής φύσεως ή το βάσιμο κάποιας κατηγορίας ποινικής φύσεως ή το βάσιμο κάποιας κατηγορίας ποινικής φύσεως σε βάρος του προσφεύγοντα, με την έννοια του άρθρου αυτού.

Υπογραμμίζει ότι σύμφωνα με τη νομολογία του οι έννοιες των «δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αστικής φύσεως» και «των κατηγοριών ποινικής φύσεως» δεν μπορούν να ερμηνευθούν αποκλειστικά με αναφορά στο εθνικό δίκαιο του ενδιαφερόμενου κράτους. Κατ' επανάληψη το Δικαστήριο επιβεβαίωσε την αρχή ότι στο πλαίσιο του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης αυτές οι έννοιες είναι «αυτόνομες». Περαιτέρω επιβεβαιώνει τις αρχές αυτές στην υπό κρίση υπόθεση, καθώς θεωρεί ότι οποιαδήποτε άλλη λύση μπορεί να οδηγήσει σε αποτελέσματα που δεν εναρμονίζονται με το σκοπό της Σύμβασης.

Το Δικαστήριο έχει στο παρελθόν εξετάσει το ζήτημα της εφαρμογής του άρθρου 6 παρ. 1 σε περιπτώσεις απέλασης αλλοδαπών. Η Επι-

τροπή επίσης, έχει παγίως εκφράσει την άποψη ότι η διάταξη με την οποία αποφασίζεται εάν κάποιος αλλοδαπός μπορεί ή όχι να παραμείνει σε μια χώρα της οποίας δεν έχει την ιθαγένεια δεν υπάγεται στο πεδίο προστασίας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αστικής φύσεως ούτε αφορά το βάσιμο της κατηγορίας ποινικής φύσεως με την έννοια του άρθρου 6 παρ. 1.

Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι οι διατάξεις της Σύμβασης πρέπει να ερμηνεύονται υπό το φως του συστήματος που καθιερώνεται μ' αυτήν, το οποίο περιλαμβάνει και τα Πρωτόκολλα. Σχετικά σημειώνει ότι το άρθρο 1 του 7^{ου} Πρωτοκόλλου, ενός κειμένου που υιοθετήθηκε στις 22.11.1984 και το οποίο έχει κυρώσει η Γαλλία, περιλαμβάνει διαδικαστικές εγγυήσεις που εφαρμόζονται στην απέλαση των αλλοδαπών. Επιπλέον, διαπιστώνει ότι στο προοίμιο του Πρωτοκόλλου αυτού τα κράτη αναφέρονται στην ανάγκη υιοθέτησης «νέων μέτρων για να διασφαλίσουν τη συλλογική ενδυνάμωση ορισμένων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων μέσω της Σύμβασης...». Ερμηνεύοντας αυτές τις δύο διατάξεις συνδυαστικά αποδεικνύεται ότι τα κράτη γνώριζαν ότι το άρθρο 6 παρ. 1 της Σύμβασης δεν εφαρμόζεται στις διαδικασίες απέλασης των αλλοδαπών και αποφάσισαν να υιοθετήσουν ειδικά μέτρα γι' αυτές. Η ερμηνεία αυτή ενισχύεται από την εισηγητική έκθεση για το 7^ο Πρωτόκολλο στο τμήμα όπου ειδικότερα για το άρθρο 1 αναφέρονται τα εξής :

«6. Σε σχέση με τη γενική παρατήρηση της εισαγωγής ... τονίζεται ότι ένας αλλοδαπός που διαμένει νόμιμα στο έδαφος κράτους μέλους του Συμβουλίου της Ευρώπης επωφελείται ήδη από κάποιες εγγυήσεις όταν λαμβάνεται σε βάρος του το μέτρο της απέλασης, ειδικότερα όταν μπορεί να επικαλεσθεί τα άρθρα 3 και 8 σε συνδυασμό με το άρθρο 13 της Σύμβασης... όπως προκύπτει από τη νομολογία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

7. Λαμβάνοντας υπόψη τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στους αλλοδαπούς, το παρόν άρθρο προστέθηκε στη ... Σύμβαση ... προκειμένου να τους παρασχεθούν οι ελάχιστες εγγυήσεις σε περίπτωση απέλασης από το έδαφος των Συμβαλλομένων Κρατών. Η πρόσθεση αυτού του άρθρου καθιστά δυνατή την προστασία στις υποθέσεις που δεν υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής άλλων διεθνών κειμένων και επιτρέπει την υπαγωγή της στο σύστημα ελέγχου που προβλέπει η ... Σύμβαση».

Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο κρίνει ότι υιοθετώντας το άρθρο 1 του 7^{ου} Πρωτοκόλλου, το οποίο περιλαμβάνει εγγυήσεις που αφορούν ειδικά τη διαδικασία απέλασης των αλλοδαπών τα Κράτη σαφώς εξέφρασαν την πρόθεσή τους να μην την υπαγάγουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης.

Υπό το φως των ανωτέρω, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η διαδικασία για την ανάκληση της απέλασης και της απαγόρευσης εισόδου στην υπό κρίση υπόθεση δεν αφορά την προστασία «δικαιώματος αστικής φύσεως» με την έννοια του άρθρου 6 παρ. 1. Οι σοβαρές συνέπειες της σχετικής διαταγής για την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του προσφεύγοντα ή για την προοπτική απασχόλησής του δεν επαρκούν για να υπαχθεί η διαδικασία ανάκλησής της στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης.

Περαιτέρω, το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι δικαστικές διαταγές απέλασης από το γαλλικό έδαφος δεν αφορούν την κρίση μιας κατηγορίας ποινικής φύσεως. Σχετικά υπογραμμίζει ότι ο χαρακτηρισμός τους από την εσωτερική έννομη τάξη είναι ανοικτός σε διάφορες ερμηνείες. Σε κάθε περίπτωση ο εθνικός χαρακτηρισμός μιας τιμωρίας ως ποινής δεν μπορεί μεμονωμένα να είναι καθοριστικός για την κρίση του εάν κάποια τιμωρία είναι ποινικής φύσης. Άλλοι παράγοντες, ειδικά η φύση της υπό κρίση τιμωρίας πρέπει να ληφθούν υπόψη. Σε σχέση με αυτό το ζήτημα το Δικαστήριο σημειώνει ότι γενικά, οι διαταγές απέλασης δεν χαρακτηρίζονται ποινικές τιμωρίες από τη εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών. Αυτές οι διαταγές που στα περισσότερα κράτη λαμβάνονται από τις διοικητικές αρχές συνιστούν ένα ειδικό προληπτικό μέτρο που λαμβάνεται με στόχο τον έλεγχο της μετανάστευσης και δεν αφορούν την κρίση μιας ποινικής κατηγορίας που απαγγέλθηκε σε βάρος του προσφεύγοντα με την έννοια του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης. Το γεγονός ότι διατάσσονται στα πλαίσια της ποινικής διαδικασίας δεν αλλάζει τον κατά κύριο λόγο προληπτικό χαρακτήρα τους. Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι διαδικασίες για την ανάκληση της απέλασης και της απαγόρευσης εισόδου που έχει διατάξει ποινικό δικαστήριο υπάγονται στη σφαίρα της ποινικής δίκης.

Το Δικαστήριο έκρινε με δέκα πέντε ψήφους υπέρ έναντι δύο κατά ότι η υπό κρίση υπόθεση δεν υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης.

Αποψη μειοψηφίας:

Του Δικαστή Λουκαΐδη, με την οποία συντάχθηκε ο Δικαστής Traja: Η παρούσα υπόθεση αφορά την παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης και ειδικότερα την υπέρμετρη διάρκεια της διαδικασίας εκδίκασης της αίτησης με την οποία ο προσφεύγων ζήτησε από τη γαλλική δικαιοσύνη την ανάκληση της απέλασης και απαγόρευσης εισόδου στη Γαλλία για δέκα χρόνια, μέτρο που επιβλήθηκε σε βάρος του από το ποινικό δικαστήριο μετά την καταδίκη του. Κατ' αρχήν το Δικαστήριο πρέπει να αποφανθεί εάν η σχετική διαδικασία υπάγεται στα «δικαιώματα και

υποχρεώσεις αστικής φύσεως» στα οποία αναφέρεται το άρθρο 6 παρ. 1 της Σύμβασης.

Δεν αμφισβητείται ότι η διαδικασία για την ανάκληση της διαταγής απέλασης και απαγόρευσης εισόδου συνιστά διαφορά. Όμως, η κυβέρνηση ισχυρίστηκε και το Δικαστήριο δέχθηκε τα επιχειρήματά της ότι δηλαδή η σχετική διαδικασία δεν υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης, επειδή δεν αφορά «δικαιώματα και υποχρεώσεις αστικής φύσεως» όπως εννοούνται στο προαναφερόμενο άρθρο. Διαφωνώ με αυτήν την κρίση:

Στην προηγούμενη νομολογία της Επιτροπής και του Δικαστηρίου εφαρμόστηκε μια περιοριστική προσέγγιση της έννοιας των «δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αστικής φύσεως». Δεν αποσαφηνίστηκε το περιεχόμενο αυτών των όρων με αποτέλεσμα η νομολογία να δημιουργεί αβεβαιότητα για τη σημασία τους. Οι λύσεις που δόθηκαν δεν στηρίζονται σε κοινά και συνεκτικά κριτήρια. Η κατάσταση αυτή οφείλεται στην υπόθεση ότι η λέξη «αστικής φύσεως» περιορίζει τη σφαίρα των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που προστατεύονται από τις δικαστικές εγγυήσεις του άρθρου 6 παρ. 1. Δεν κατεβλήθη προσπάθεια ενδελεχούς έρευνας της «νομικής ιστορίας» της διατύπωσης του προαναφερόμενου άρθρου. Επιπλέον, αν και το Δικαστήριο υιοθέτησε μια διασταλτική και δυναμική ερμηνεία αρκετών διατάξεων της Σύμβασης σε σημείο διεύρυνσης της προστασίας κάποιου δικαιώματος (η μέθοδος που εφαρμόστηκε για το άρθρο 6 οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη είναι ένα από τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτό το άρθρο), τόσο το Δικαστήριο όσο και η Επιτροπή δίστασαν να ερμηνεύσουν με τρόπο φιλελεύθερο την έννοια των «δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αστικής φύσεως».

Σύμφωνα με το άρθρο 31 της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών «μια συνθήκη πρέπει να ερμηνεύεται με καλή πίστη και σύμφωνα με το συνήθες νόημα που δίνεται στους όρους της συνθήκης μέσα στο γενικό τους πλαίσιο και υπό το φως του αντικειμένου και του σκοπού της».

Το πρόβλημα ερμηνείας στη συγκεκριμένη περίπτωση αφορά την έκφραση «αστικής φύσεως», η οποία χαρακτηρίζει τα «δικαιώματα και τις υποχρεώσεις» που προστατεύονται από τις εγγυήσεις του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης. Συμπεραίνεται ότι με αυτήν την έκφραση οι συντάκτες του άρθρου εξεδήλωσαν την πρόθεσή τους να περιορίσουν την εφαρμογή του στα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις που υπάγονται στο πεδίο του ιδιωτικού δικαίου. Δεν συμφωνώ με αυτήν την προσέγγιση, η οποία, πιστεύω δεν εναρμονίζεται με τη γενικότερη διατύπωση του προα-

ναφερόμενου άρθρου όταν εξετάζεται στο πλαίσιο και υπό το φως του αντικειμένου και του σκοπού του.

Πιστεύω ότι η έκφραση «αστικής φύσεως» όταν εξετάζεται στο πλαίσιο όπου εντάσσεται, έχει την έννοια της «μη ποινικής φύσεως». Αφού χρησιμοποιήθηκε η έκφραση «κατηγορία ποινικής φύσεως» – αναπόφευκτα για τεχνικούς λόγους – κάποιος άλλος όρος θα έπρεπε να καλύψει τις υπόλοιπες διαδικασίες διακρίνοντάς τις ταυτόχρονα από τις ποινικές. Η λέξη «αστικής φύσεως» κατά τη γνώμη μου καλύπτει αυτό το σκοπό.

Όμως, ακόμα και εάν εγείρονται αμφιβολίες για αυτήν την εννοιολογική προσέγγιση, νομίζω ότι εύλογα μπορεί να υποστηριχθεί ότι η έκφραση «αστικής φύσεως» έχει, στην περίπτωση που δεν περιορισθεί μόνο στις διαφορές ιδιωτικού δικαίου, τουλάχιστον την προαναφερόμενη έννοια. Πιστεύω ότι εάν ένας όρος επιδέχεται μια ή περισσότερες ερμηνείες, αυτή η οποία ενισχύει τα ατομικά δικαιώματα είναι περισσότερο σύμφωνη με το αντικείμενο και τους σκοπούς της Σύμβασης και πρέπει πάντα να προτιμάται. Ακόμα και το Δικαστήριο ακολουθώντας την περιοριστική προσέγγιση ένοιωσε την ανάγκη να διευρύνει την εφαρμογή του όρου «δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αστικής φύσεως» σε υποθέσεις που δεν υπάγονται συνήθως στη σφαίρα του ιδιωτικού δικαίου. Για παράδειγμα, δέχθηκε ότι μια διαφορά ανάμεσα σε κάποιον προσφεύγοντα και μια δημόσια αρχή η οποία απορρέει από αίτημα του πρώτου για χορήγηση άδειας υπάγεται – παρά την εφαρμογή των κανόνων δημοσίου δικαίου – στη σφαίρα των δικαιωμάτων αστικής φύσεως¹. Μπορεί να παρατεθούν επίσης τα παραδείγματα αιτημάτων κοινωνικής ασφάλειας και πρόνοιας², σύνταξης κάποιου δικαστή³ κλπ. Γενικά, η τάση του Δικαστηρίου είναι να υπαγάγει όλο και περισσότερες διαφορές στον όρο «δικαιώματα και υποχρεώσεις αστικής φύσεως», ακόμα και εάν αυτές δεν μπορούν να ερμηνευθούν με αναφορά στο κριτήριο του ιδιωτικού δικαίου. Στην πραγματικότητα το σκεπτικό του Δικαστηρίου και οι διακρίσεις που υιοθέτησε σε αυτές τις περιπτώσεις φαίνονται τεχνητές.

Σε κάθε περίπτωση, λαμβάνοντας υπόψη το αντικείμενο και το σκοπό του άρθρου 6 παρ. 1 σε συνδυασμό με το πλαίσιο της διατύπωσής του, ο όρος «αστικής φύσεως» πρέπει να ερμηνευθεί όπως υπαγορεύεται από τον πρωταρχικό κανόνα ερμηνείας των συνθηκών που προαναφέρθη-

¹ Benthem κατά Ολλανδίας, απόφαση της 23.10.1985, THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS, SERIES A, VOL. 97.

² Feldbrugge κατά Ολλανδίας, απόφαση της 29.5.1986, THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS, SERIES A, VOL. 99.

³ Francesco Lombardo κατά Ιταλίας, απόφαση της 26.11.1992, THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS, SERIES A, VOL. 249-B, παρ. 17.

κε, δηλαδή ως καλύπτουσα όλα τα δικαιώματα τα οποία δεν είναι ποινικής φύσεως. Εάν δεν υιοθετηθεί αυτή η τελεολογική ερμηνεία, τότε καταστρατηγείται το αντικείμενο και ο σκοπός του άρθρου 6 παρ. 1. Πιστεύω ότι είναι προφανές ότι το αντικείμενο και ο σκοπός του προαναφερόμενου άρθρου είναι να διασφαλισθεί, με τις δικαστικές εγγυήσεις, η δίκαιη διαχείριση της δικαιοσύνης για καθένα που διεκδικεί τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του. Θα ήταν παράλογο να δεχθεί κανείς ότι οι δικαστικές εγγυήσεις αφορούν μόνον κάποια δικαιώματα, ειδικότερα αυτά που αφορούν τους ιδιώτες στις μεταξύ τους σχέσεις και όχι κάθε δικαίωμα και υποχρέωση που αφορά τις σχέσεις ιδιώτη – κράτους, όπου είναι επιτακτικός ο ανεξάρτητος δικαστικός έλεγχος για την προστασία του ιδιώτη από τις πανίσχυρες εξουσίες του κράτους. Με άλλα λόγια, είναι ασύλληπτο μια Σύμβαση, η οποία, σύμφωνα με το προοίμιό της, σκοπεύει στη διασφάλιση «αυτών των θεμελιωδών ελευθεριών που αποτελούν το βάθρο της δικαιοσύνης ... στον κόσμο» και υιοθετεί την αρχή του «κράτους δικαίου» να παρέχει δίκαιη διαχείριση της δικαιοσύνης μόνο για κάποια δικαιώματα και υποχρεώσεις, και πάντως όχι γι' αυτά που απορρέουν από τις σχέσεις ιδιώτη – κυβέρνησης. Νομίζω ότι είναι πρόσφορο να παρατεθεί το ακόλουθο απόσπασμα από την απόφαση Klass κλπ κατά Γερμανίας¹: « το κράτος δικαίου σημαίνει μεταξύ άλλων ότι η επέμβαση της εκτελεστικής εξουσίας στα ατομικά δικαιώματα πρέπει να υπάγεται σε αποτελεσματικό έλεγχο που κανονικά πρέπει να ασκείται από τη δικαιοσύνη, τουλάχιστον σε τελευταίο βαθμό, σε δικαστικό έλεγχο που προσφέρει τις καλλίτερες εγγυήσεις ανεξαρτησίας, αμεροληψίας και δίκαιης διαδικασίας».

Με βάση τα προαναφερόμενα νομίζω ότι ο όρος «δικαιώματα και υποχρεώσεις αστικής φύσεως» πρέπει να ερμηνευθεί διασταλτικά, σύμφωνα με το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται και υπό το φως του αντικειμένου και του σκοπού της Σύμβασης. Θα πρέπει λοιπόν να καλύπτει όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του ατόμου είτε αφορούν διαφορές με άλλους ιδιώτες είτε με το κράτος. Η καλή πίστη, μια άλλη συνισταμένη της ερμηνείας σύμφωνα με τη Σύμβαση της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών υποστηρίζει επίσης αυτήν την προσέγγιση, η οποία είναι σύμφωνη με το ευρωπαϊκό δίκαιο εν γένει.

Με βάση το προαναφερόμενο συμπέρασμα όσον αφορά την έννοια του υπό κρίση όρου βάσει των σκέψεων που προηγήθηκαν, δεν είναι αναγκαίο να εξετασθούν τα συμπληρωματικά μέσα ερμηνείας, όπως είναι οι προπαρασκευαστικές εργασίες της Σύμβασης κλπ. Όμως, ακόμα και από την ιστορία του άρθρου 6 παρ. 1 προκύπτει αυτή η ερμηνεία.

¹ Απόφαση της 6.9.1978, THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS, SERIES A, VOL. 28.

Ο προσφεύγων στην υπό κρίση υπόθεση ζήτησε την ανάκληση της προσωρινής απομάκρυνσής του από τη Γαλλία η οποία τον έπληττε σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις της γαλλικής νομοθεσίας επικαλούμενος το γάμο του με γαλλίδα και το γεγονός ότι ήταν κάτοχος προσωρινής άδειας παραμονής. Η ανάκληση της απέλασης, όπως ισχυρίστηκε, είναι ένδικο μέσο που προβλέπεται από το γαλλικό νόμο. Κατά συνέπεια, ο ισχυρισμός του αφορούσε τη δικαστική κρίση ενός δικαιώματος «αστικής φύσεως».

Η πλειοψηφία των δικαστών έκρινε ότι η υπό κρίση υπόθεση δεν αφορούσε την κρίση ενός «δικαιώματος αστικής φύσεως» με την έννοια του άρθρου 6 παρ. 1 επικαλούμενη ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου «κατ' επανάληψη εξέφρασε την άποψη ότι η απόφαση που αφορά στην παραμονή ή όχι ενός αλλοδαπού στη χώρα της οποίας δεν έχει την ιθαγένεια δεν αφορά δικαιώματα ή υποχρεώσεις αστικής φύσεως ούτε το βάσιμο της εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως με την έννοια του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης». Κατά τη γνώμη μου δεν είναι επαρκής η αναφορά στη νομολογία της Επιτροπής γιατί το δικαστήριο δεν αναλύει το σκεπτικό της ούτε τους λόγους για τους οποίους της υιοθετεί σε ένα θέμα για το οποίο θα έπρεπε να κρίνει βασιζόμενη του στη δική του νομική προσέγγιση.

Όμως, το Δικαστήριο προχώρησε παραπέρα και στηρίχθηκε αποφασιστικά στο γεγονός ότι το άρθρο 1 του 7^{ου} Πρωτοκόλλου περιλαμβάνει διαδικαστικές εγγυήσεις που εφαρμόζονται στη διαδικασία απέλασης των αλλοδαπών. Σύμφωνα με την άποψη της πλειοψηφίας αυτές οι εγγυήσεις αξιολογούμενες σε συνδυασμό με το προοίμιο του Πρωτοκόλλου όπου αναφέρεται ότι τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης αποφάσισαν να «λάβουν νέα μέτρα για να διασφαλίσουν τη συλλογική ενδυνάμωση ορισμένων δικαιωμάτων και ελευθεριών μέσω της Σύμβασης...» αποδεικνύει ότι «τα κράτη γνώριζαν ότι το άρθρο 6 παρ. 1 δεν εφαρμόζεται στις διαδικασίες απέλασης των αλλοδαπών και επιθυμούσαν να υιοθετήσουν ειδικά μέτρα γι' αυτή τη σφαίρα». Για να ισχυροποιήσει την άποψή της αυτή η πλειοψηφία του Δικαστηρίου αναφέρθηκε στην εισηγητική έκθεση του 7^{ου} Πρωτοκόλλου. Σε απάντηση αυτής της άποψης αντιπαραθέτω τα εξής:

α) Οι ειδικές διατάξεις ενός πρωτοκόλλου που προβλέπει κάποιες ελάχιστες διαδικαστικές εγγυήσεις για όσους απειλούνται με απέλαση δεν μπορούν να ερμηνευθούν εύλογα ως περιοριστικές ή αποκλίνουσες από τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες τους, αφού αυτά προστατεύονται ήδη με τη Σύμβαση. Τα πρωτόκολλα προσθέτουν ατομικά δικαιώματα. Δεν τα περιορίζουν, ούτε τα καταργούν. Το άρθρο 53 της Σύμβασης ορίζει: «*Ουδεμία των διατάξεων της παρούσης Συμβά-*

σεως δύναται να ερμηνευθή ως περιορίζουσα ή αναιρούσα τα δικαιώματα του ανθρώπου και θεμελιώδεις ελευθερίας, τα οποία τυχόν αναγνωρίζονται συμφώνως προς τους νόμους οιοδήποτε των Συμβαλλομένων Μερών ή προς πάσαν άλλην Σύμβασιν την οποίαν ταύτα έχουν υπογράψει». Υπό το φως αυτής της διάταξης είναι περίεργο να υπάρχουν μεταγενέστερες προσθήκες στη Σύμβαση με τη μορφή Πρωτοκόλλων, που είναι μέρος ή τμήμα της Σύμβασης και οι οποίες στοχεύουν στον περιορισμό ή στην κατάργηση δικαιωμάτων, τα οποία, πιστεύω (όπως ήδη εξέθεσα), ότι προστατεύονται από το βασικό κείμενο της Σύμβασης.

β) Οι ειδικές διατάξεις του άρθρου 1 του 7^{ου} Πρωτοκόλλου παρέχουν συμπληρωματική προστασία σε όσους απειλούνται με απέλαση. Από τη διατύπωση και το σκοπό αυτών των διατάξεων προκύπτει σαφώς ότι αφορούν τις διαδικαστικές εγγυήσεις έναντι των διοικητικών αρχών και δεν πλήττουν με κανένα τρόπο τις δικαστικές εγγυήσεις που απολαμβάνουν αυτά τα πρόσωπα βάσει της Σύμβασης. Οι εν λόγω διατάξεις δεν αναφέρονται στο άρθρο 6 και δεν μπορούν να περιορίζουν το πεδίο εφαρμογής του και το αποτέλεσμά του όπως απορρέουν από τη διατύπωση και το σκοπό του.

γ) Η δήλωση των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης στο προοίμιο του 7^{ου} Πρωτοκόλλου αναφορικά με την απόφαση υιοθέτησης «νέων μέτρων για να διασφαλίσουν τη συλλογική ενδυνάμωση ορισμένων δικαιωμάτων και ελευθεριών μέσω της Σύμβασης» δεν μπορεί να σημαίνει ότι όσοι επικαλούνται στη διοικητική διαδικασία τις διαδικαστικές εγγυήσεις δεν δικαιούνται την προστασία των δικαστικών εγγυήσεων κατά την κρίση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεών τους από τη δικαιοσύνη. Και οι δύο εγγυήσεις μπορούν να συνυπάρχουν επειδή εξυπηρετούν διαφορετικούς σκοπούς.

δ) Είναι λοιπόν εύλογο, νομίζω, να θεωρηθεί ότι η εισηγητική έκθεση του 7^{ου} Πρωτοκόλλου, που περιλαμβάνει δήλωση για τις συνέπειες εφαρμογής του άρθρου 1 του 7^{ου} Πρωτοκόλλου, «δεν επηρεάζει» την ερμηνεία του άρθρου 6...

Νομολογία του Δικαστηρίου για το ίδιο θέμα: επιπλέον, αυτή η έκθεση δεν μπορεί να εννοεί (όπως έκρινε η πλειοψηφία) ότι το άρθρο 1 του 7^{ου} Πρωτοκόλλου που υιοθετήθηκε επειδή τα Συμβαλλόμενα Μέρη επιθυμούσαν να λάβουν ειδικά μέτρα για τη σφαίρα της απέλασης των αλλοδαπών «γνώριζαν ότι το άρθρο 6 παρ. 1 δεν εφαρμοζόταν σε διαδικασίες» αυτής της σφαίρας. Τίποτε, από τη διατύπωση του άρθρου 1 του 7^{ου} Πρωτοκόλλου δεν οδηγεί σε αυτό το συμπέρασμα. Επιπλέον, τίποτε στη φύση των ελάχιστων εγγυήσεων που ορίζονται σ' αυτό δεν υποδηλώνει ότι υιοθετήθηκαν για να καλύψουν ένα κενό που απορρέει από την αδυναμία εφαρμογής των δικαστικών εγγυήσεων του άρθρου 6 στο πεδίο της απέ-

λασης των αλλοδαπών. Όπως ήδη υπογράμμισα, το άρθρο 1 του 7^{ου} Πρωτοκόλλου έχει ως στόχο την προστασία έναντι της διοίκησης, προστασία η οποία σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να λειτουργεί ως υποκατάστατο των δικαστικών εγγυήσεων του άρθρου 6 ή ακόμα να ελαχιστοποιεί τα αρνητικά αποτελέσματα που απορρέουν από τη μη εφαρμογή του τελευταίου. Η προστασία του άρθρου 1 του 7^{ου} Πρωτοκόλλου μπορεί να είναι συμπληρωματική της παρεχομένης από το άρθρο 6 της Σύμβασης.

Άρθρο 8

Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

0214

Υπόθεση Abdulaziz, Cabales & Balkandali κατά Ηνωμένου Βασιλείου (28.5.1985)¹

Σεβασμός του δικαιώματος στην οικογενειακή ζωή – Απαγόρευση διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλου, φυλής και γέννησης στο πλαίσιο του σεβασμού των δικαιωμάτων τα οποία προστατεύονται από τη Σύμβαση – Διακριτική μεταχείριση των γυναικών (σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία) – Η προστασία του δικαιώματος στο σεβασμό της οικογενειακής ζωής προϋποθέτει την ύπαρξη οικογένειας. Στην έννοια της οικογένειας εμπίπτει κάθε σχέση που δημιουργείται από νόμιμο και ειλικρινή γάμο. Η οικογενειακή ζωή στην περίπτωση του γάμου περιλαμβάνει τη συμβίωση των συζύγων – Το Δικαστήριο δεν μπορεί να αγνοήσει ότι η υπό κρίση υπόθεση αφορά όχι μόνο το δικαίωμα σε σεβασμό της οικογενειακής ζωής αλλά και τη μεταναστευση και ότι σύμφωνα με γενικά παραδεδεγμένη αρχή του διεθνούς δικαίου τα Συμβαλλόμενα κράτη έχουν την εξουσία, που περιορίζεται από τις συμβατικές τους υποχρεώσεις, να ελέγχουν την είσοδο των αλλοδαπών στο έδαφός τους. Η θετική υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 8 δεν επιβάλλει στα κράτη γενική υποχρέωση να σέβονται την επιλογή του τόπου της συζυγικής εστίας των παντρεμένων μεταναστών και να δέχονται τους αλλοδαπούς συζύγους για εγκατάσταση στη χώρα – Το άρθρο 14 συμπληρώνει τις υπόλοιπες διατάξεις ουσιαστικού δικαίου της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων της και δεν εφαρμόζεται ανεξάρτητα αφού παράγει αποτέλεσμα μόνο σε σχέση με το σεβασμό των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που προστατεύει η Σύμβαση. Στα πλαίσια εφαρμογής του η διακριτική μεταχείριση συνιστά διάκριση εάν δεν υπαγορεύεται από νόμιμο σκοπό ή

¹ Για το πλήρες κείμενο της Απόφασης βλ. THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS, SERIES A, VOL. 94.

εάν δεν υπάρχει εύλογη σχέση αναλογίας μεταξύ των μέσων που εφαρμόζονται και του σκοπού που επιδιώκεται. Η έννοια της μη διάκρισης περιλαμβάνει γενικά περιπτώσεις όπου ένα άτομο ή μια ομάδα απολαμβάνει χωρίς εύλογη δικαιολογία μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή σε σχέση με άλλο άτομο ή ομάδα, ακόμα και όταν η ευνοϊκότερη μεταχείριση δεν προβλέπεται από τη Σύμβαση.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρα 3, 8, 13 και 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»

Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά : Η προσφεύγουσα, κυρία N. Abdulaziz, ινδικής καταγωγής, γεννηθείσα στο Μαλάουϊ, έχει εγκατασταθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο και από το 1979 είναι κάτοχος άδειας παραμονής αόριστης διάρκειας. Γνώρισε το σύζυγό της κύριο I. Abdulaziz, που είναι Πορτογάλος στο Ηνωμένο Βασίλειο, στη διάρκεια ταξιδιού αναψυχής που πραγματοποιούσε στη χώρα και λίγο αργότερα παντρεύτηκαν. Μετά το γάμο τους, η κυρία Abdulaziz αιτήθηκε από τις βρετανικές αρχές να χορηγήσουν στο σύζυγό της άδεια παραμονής αόριστης διάρκειας. Παράλληλα, η Επιτροπή Πρόνοιας Μεταναστών ζήτησε τη χορήγηση δωδεκάμηνης άδειας παραμονής για τον κύριο Abdulaziz. Μετά τη σχετική συνέντευξη που διεξήγαγε το Υπουργείο Εσωτερικών με το ζεύγος Abdulaziz, η διοίκηση απέρριψε το αίτημα της προσφεύγουσας με το αιτιολογικό ότι δεν ήταν υπήκοος του Ηνωμένου Βασιλείου και των Αποικιών, ούτε κάποιος από τους γονείς της είχε γεννηθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ο κύριος Abdulaziz προσέφυγε ενώπιον της Δικαιοσύνης, η οποία απέρριψε την προσφυγή του. Ενόψει της αδυναμίας του να προσφύγει σε δικαστήριο ανώτερης δικαιοδοσίας – βάσει του αγγλικού νόμου – διαμένει στο Ηνωμένο Βασίλειο παράνομα. Απασχολείται σε εστιατόριο και η σύζυγός του δεν εργάζεται. Τον Οκτώβριο του 1982 το ζευγάρι απέκτησε ένα γιο. Νεότερη αίτησή τους, που υποστηρίχθηκε από μέλη του Κοινοβουλίου απερρίφθη με το αιτιολογικό ότι η οικογένεια μπορούσε να ζήσει στην Πορτογαλία και δεν συνέτρεχε λόγος ιδιαίτερης μεταχείρισής της. Εν συνεχεία ο Υπουργός Εσωτερικών συνέστησε στη Διοίκηση να καλέσει τον κύριο Abdulaziz να αναχωρήσει το συντομότερο από τη χώρα, άλλως «θα εξαναγκασζόταν σε αναχώρηση». Λίγους μήνες αργότερα όμως ανακάλεσε την πρόσκληση προς αναχώρηση και συνέστησε στη διοίκηση «να μην αναλάβει καμία πρωτοβουλία για την απομάκρυνση του κυρίου Abdulaziz από τη χώρα». Στην πραγματικότητα, οι αρμόδιες υπηρεσίες απείχαν από κάθε ενέργεια απέλασης ενόψει των εξελίξεων της εξέτασης της προσφυγής που είχε υποβάλει η σύζυγός του ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστη-

ρίου. Το 1984 η κυρία Abdulaziz ζήτησε να αποκτήσει τη βρετανική ιθαγένεια. Στη συνέντευξη την οποία διεξήγαγε με το ζευγάρι το Υπουργείο Εσωτερικών ο κύριος Abdulaziz ανέφερε ότι η σύζυγός του δεν μπορεί να ζήσει στην Πορτογαλία επειδή ζούσε πάντα με την οικογένειά της και την έχει ανάγκη ο άρρωστος πατέρας της.

Η προσφεύγουσα, κυρία A. Cabales, φιλιπινέζικης καταγωγής εγκαταστάθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1971 και εργάζεται ως νοσοκόμα. Το 1977 γνώρισε στη Μανίλα, όπου βρισκόταν για διακοπές τον κύριο L. Cabales πολίτη Φιλιπίνων. Το ζευγάρι παντρεύτηκε στις Φιλιπίνες το 1980. Όταν η προσφεύγουσα επέστρεψε στο Ηνωμένο Βασίλειο το Υπουργείο Εσωτερικών για το γάμο της και υπέβαλε αίτηση για άδεια εισόδου και εγκατάστασης παραμονής του συζύγου της στη χώρα με σκοπό τη συμβίωση. Παρόμοιο αίτημα υπέβαλε και ο σύζυγός της στη βρετανική πρεσβεία στη Μανίλα. Το Υπουργείο Εσωτερικών απάντησε στην προσφεύγουσα ότι δεν είναι δυνατόν να ικανοποιηθεί το αίτημά της γιατί δεν είναι υπήκοος του Ηνωμένου Βασιλείου και των Αποικιών, ούτε κάποιος από τους γονείς της έχει γεννηθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η απόφαση αυτή κοινοποιήθηκε στο σύζυγό της στις Φιλιπίνες, πλην όμως δεν έλαβε γνώση γιατί δεν επικοινωνήσε με τη βρετανική πρεσβεία στη Φιλιπίνες στη Μανίλα. Εν συνεχεία το Υπουργείο Εσωτερικών απέρριψε την αίτηση για επανεξέταση της υπόθεσης που υπέβαλε η Επιτροπή Πρόνοιας Μεταναστών προσφεύγοντας κατά της αρνητικής απόφασης που είχε εκδοθεί επί του αιτήματος της κυρίας Cabales. Παράλληλα, η βρετανική διοίκηση απέρριψε την προσφυγή που άσκησε ο σύζυγός της κατά της απορριπτικής απόφασης που εξέδωσε η πρεσβεία στις Φιλιπίνες με το αιτιολογικό ότι η απόφαση του αρμόδιου για τη χορήγηση αδειών εισόδου αξιωματούχου ήταν σύμφωνη με τη μεταναστευτική νομοθεσία. Τελικά το Υπουργείο Εσωτερικών κρίνοντας ότι δεν συντρέχει λόγος παρέκκλισης από τη μεταναστευτική νομοθεσία απέρριψε την πρόταση της κυρίας Cabales να αντιμετωπίσει με ανθρωπιστικό τρόπο την υπόθεση. Επίσης απέρριψε νεότερες αιτήσεις που υπέβαλαν η προσφεύγουσα και ο σύζυγός της εμμένοντας στην άποψη ότι το ζευγάρι μπορούσε να ζήσει στις Φιλιπίνες και άρα δεν συνέτρεχε λόγος άσκησης της διακριτικής ευχέρειας της διοίκησης. Από τον Απρίλιο του 1980 έως το Δεκέμβριο του 1984 το ζευγάρι ζούσε χωριστά με εξαίρεση μια σύντομη περίοδο συμβίωσης στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το 1984 η προσφεύγουσα απέκτησε τη βρετανική ιθαγένεια και απώλεσε τη φιλιπινέζικη. Λίγο αργότερα ο σύζυγός της ζήτησε εκ νέου άδεια εισόδου στο Ηνωμένο Βασίλειο με σκοπό την εγκατάστασή του και συμβίωση με τη βρετανή πλέον σύζυγό του. Η βρετανική πρεσβεία στη Μανίλα απέρριψε την αίτησή του επικα-

λούμενη την ακυρότητα του γάμου που οι σύζυγοι είχαν τελέσει στις Φιλιππίνες.

Με αίτηση που υπέβαλε στη βρετανική δικαιοσύνη η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου αμφισβητούσε την εγκυρότητα του γάμου που συνήψαν η προσφεύγουσα και ο κύριος Cabales στις Φιλιππίνες γιατί δεν τηρήθηκε η προϋπόθεση της άδειας γάμου, η οποία προβλέπεται από το δίκαιο της χώρας αυτής. Σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία ο γάμος ο οποίος τελείται χωρίς προηγούμενη άδεια είναι άκυρος, εκτός εάν πρόκειται για «γάμο εξαιρετικού χαρακτήρα», δηλαδή εάν οι δύο μέλλοντες σύζυγοι έχουν συζήσει για τουλάχιστον πέντε χρόνια. Ενώπιον του Δικαστηρίου, ο συνήγορος του ζεύγους υποστήριξε ότι ακόμα και εάν υπήρχε ελάττωμα στο γάμο επρόκειτο για τυπική παράλειψη. Σε κάθε περίπτωση δεν αμφισβητείται η συμβίωση των συζύγων. Σύμφωνα εξάλλου με τη νομολογία των Φιλιππίνων ο γάμος είναι έγκυρος έως ότου κηρυχθεί άκυρος με δικαστική απόφαση. Κατά την άποψη όμως της βρετανικής κυβέρνησης ο γάμος ήταν άκυρος και δεν ήταν αναγκαία η δικαστική αναγνώριση της ακυρότητάς του. Μετά από τη συνέντευξη με την προσφεύγουσα που δήλωσε ότι θα τελούσε εκ νέου γάμο με τον κύριο Cabales αν οι αρχές του επέτρεπαν να παραμείνει στο Ηνωμένο Βασίλειο η βρετανική πρεσβεία στη Μανίλα του χορήγησε άδεια εισόδου και προσωρινής παραμονής στη χώρας ως αρραβωνιαστικού βρετανίδα. Οι σύζυγοι τέλεσαν εκ νέου γάμο και οι αρχές χορήγησαν στον κύριο Cabales ετήσια άδεια παραμονής ανανεούμενη επ' αόριστον.

Η προσφεύγουσα, κυρία S. Balkandali, είναι Αιγύπτια και διαμένει νόμιμα στο Ηνωμένο Βασίλειο από το 1973, αρχικά ως τουρίστρια, αργότερα ως φοιτήτρια και εν συνεχεία ως σύζυγος βρετανού με τον οποίο χώρισε τον Οκτώβριο του 1980. Ο κύριος B. Balkandali, τούρκος πολίτης διέμενε νόμιμα στο Ηνωμένο Βασίλειο από το 1979, αρχικά ως τουρίστας και αργότερα ως φοιτητής. Το Σεπτέμβριο του 1980 ο Υπουργός Εσωτερικών αρνήθηκε να ανανεώσει την άδεια παραμονής λόγω σπουδών επειδή δεν παρακολουθούσε τα μαθήματα της Σχολής όπου φοιτούσε. Επειδή υπέβαλε αίτηση για ανανέωση της άδειας παραμονής του μετά τη λήξη της η διοίκηση τον κάλεσε να αναχωρήσει από τη χώρα πριν αρχίσει να εφαρμόζεται η διαδικασία απέλασής.

Όμως, ήδη από το φθινόπωρο του 1979 η προσφεύγουσα συζούσε με τον κύριο Balkandali. Τον Απρίλιο του 1980 απέκτησαν ένα γιο, ο οποίος έχει δικαίωμα διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο. Λίγο αργότερα, η Επιτροπή Πρόνοιας των Μεταναστών ζήτησε από το Υπουργείο Εσωτερικών να χορηγήσει στον κύριο Balkandali άδεια παραμονής για να παντρευτεί την αρραβωνιαστικιά του. Στη διάρκεια συνέντευξης που διεξήχθη από το Υπουργείο Εσωτερικών η προσφεύγουσα και ο σύζυγός της

ενημέρωσαν τις αρχές για το γάμο που τέλεσαν τον Ιανουάριο του 1981. Έτσι έπρεπε να ληφθεί υπόψη ότι επρόκειτο για χορήγηση άδειας παραμονής σε σύζυγο Αιγύπτιας υπηκόου η οποία είχε εγκατασταθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η αίτηση απερρίφθη με το αιτιολογικό ότι η προσφεύγουσα δεν είναι υπήκοος του Ηνωμένου Βασιλείου και των Αποικιών, ούτε κάποιος από τους γονείς της έχει γεννηθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ο σύζυγός της δεν εδικαιούτο να ασκήσει προσφυγή επειδή κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης δεν ήταν κάτοχος άδειας παραμονής. Η αίτησή τους για αντιμετώπιση της υπόθεσης με ανθρωπιστικό τρόπο απερρίφθη με το αιτιολογικό ότι το ζευγάρι μπορούσε να ζήσει στην Τουρκία και άρα δεν υπήρχαν επιτακτικοί λόγοι, οι οποίοι να επιτρέπουν την παρέκκλιση από τη μεταναστευτική νομοθεσία. Εν συνεχεία ο Υπουργός Εσωτερικών προέτρεψε τη Διοίκηση να καλέσει τον «κύριο Balkandali να αναχωρήσει από το Ηνωμένο Βασίλειο, διαφορετικά θα εξαναγκασόταν σε αναχώρηση». Σε μεταγενέστερη επιστολή του, και μετά την αποδοχή της προσφυγής της συζύγου από την Επιτροπή του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου ο Υπουργός συνέστησε στη διοίκηση να αναβάλει οποιαδήποτε ενέργεια για την απομάκρυνση του συζύγου της προσφεύγουσας από το Ηνωμένο Βασίλειο. Το 1983 και ενώ ήδη η σύζυγός του είχε αποκτήσει τη βρετανική ιθαγένεια οι αρχές χορήγησαν στον κύριο Balkandali ετήσια και στη συνέχεια αόριστης διάρκειας άδεια παραμονής. Το Σεπτέμβριο του 1984 ο κύριος Balkandali εργαζόταν σε επιχείρηση παροχής υπηρεσιών εστιατορίου και σχεδίαζε να ανοίξει δική του επιχείρηση. Η σύζυγός του εργαζόταν δύο φορές τη βδομάδα σε νηπιακό σταθμό.

Στην προσφυγή της ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου η κυρία Abdulaziz ισχυρίστηκε ότι οι βρετανικές αρχές παραβίασαν τα άρθρα 3, 8, 13 και 14 της Σύμβασης. Τα προβλήματα εγκατάστασης του συζύγου της στο Ηνωμένο Βασίλειο συνέβαλαν στην επιδείνωση της υγείας της. Για ανθρωπιστικούς λόγους δεν μπορεί να εγκατασταθεί στην Πορτογαλία, όπου όχι μόνο δεν έχει οικογένεια, αλλά δεν μιλά και τη γλώσσα, η οποία ομιλείται σε αυτό το κράτος. Η κυβέρνηση όμως επέμεινε ότι δεν υπήρχαν εμπόδια για το ζεύγος Abdulaziz να ζήσει στην Πορτογαλία.

Στην προσφυγή της ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου η κυρία Cabales ισχυρίστηκε ότι οι βρετανικές αρχές παραβίασαν τα άρθρα 3, 8, 13 και 14 της Σύμβασης. Επίσης ότι υπήρχαν πραγματικά εμπόδια στην επιστροφή της στις Φιλιππίνες. Ήταν ηλικιωμένη, το επάγγελμα της νοσοκόμας που ασκεί δεν είναι αναγνωρισμένο στη χώρα καταγωγής της και με την εργασία της στο Ηνωμένο Βασίλειο συντηρούσε οικονομικά του γονείς της και άλλα μέλη της οικογένειάς της.

Στην προσφυγή της ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου η κυρία Balkandali ισχυρίστηκε ότι οι βρετανικές αρχές παραβίασαν τα άρθρα 3,

8, 13 και 14 της Σύμβασης. Επίσης ότι θα ήταν αδύνατο γι' αυτήν να ζήσει στην Τουρκία. Υπογράμμισε τους στενούς δεσμούς που έχει αποκτήσει με το Ηνωμένο Βασίλειο και ότι ως μορφωμένη γυναίκα και μητέρα παιδιού γεννημένου εκτός γάμου θα αντιμετωπισθεί ως «περιθωριακή» από την τουρκική κοινωνία.

Νόμω Βάσιμο: Α) Η προστασία του δικαιώματος στο σεβασμό της οικογενειακής ζωής προϋποθέτει την ύπαρξη οικογένειας. Στην έννοια της οικογένειας εμπίπτει κάθε σχέση που δημιουργείται από νόμιμο και ειλικρινή γάμο. Η οικογενειακή ζωή στην περίπτωση του γάμου περιλαμβάνει τη συμβίωση των συζύγων. **Β)** Το Δικαστήριο δεν μπορεί να αγνοήσει ότι η υπό κρίση υπόθεση αφορά όχι μόνο το δικαίωμα σε σεβασμό της οικογενειακής ζωής αλλά και τη μετανάστευση και ότι σύμφωνα με γενικά παραδεδεγμένη αρχή του διεθνούς δικαίου τα Συμβαλλόμενα κράτη έχουν την εξουσία, που περιορίζεται από τις συμβατικές τους υποχρεώσεις, να ελέγχουν την είσοδο των αλλοδαπών στο έδαφός τους. Η θετική υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 8 δεν επιβάλλει στα κράτη γενική υποχρέωση να σέβονται την επιλογή του τόπου της συζυγικής εστίας των παντρεμένων μεταναστών και να δέχονται τους αλλοδαπούς συζύγους για εγκατάσταση στη χώρα. **Γ)** Το άρθρο 14 συμπληρώνει τις υπόλοιπες διατάξεις ουσιαστικού δικαίου της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων της και δεν εφαρμόζεται ανεξάρτητα αφού παράγει αποτέλεσμα μόνο σε σχέση με το σεβασμό των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που προστατεύει η Σύμβαση. Στα πλαίσια εφαρμογής του η διακριτική μεταχείριση συνιστά διάκριση εάν δεν υπαγορεύεται από νόμιμο σκοπό ή εάν δεν υπάρχει εύλογη σχέση αναλογίας μεταξύ των μέσων που εφαρμόζονται και του σκοπού που επιδιώκεται. Η έννοια της μη διάκρισης περιλαμβάνει γενικά περιπτώσεις όπου ένα άτομο ή μια ομάδα απολαμβάνει χωρίς εύλογη δικαιολογία μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή σε σχέση με άλλο άτομο ή ομάδα, ακόμα και όταν η ευνοϊκότερη μεταχείριση δεν προβλέπεται από τη Σύμβαση.

Σκεπτικό: Α) Επί της παραβίασης του άρθρου 8 της ΕυρΣΔΑ. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι ενώπιόν του προσφεύγουν οι σύζυγοι, οι οποίες είναι νόμιμα εγκατεστημένες στο Ηνωμένο Βασίλειο. Οι βρετανικές αρχές με τις αποφάσεις που εξέδωσαν στην υπό κρίση υπόθεση στερούν (κυρία Cabales) ή απειλούν να τις στερήσουν (κυρία Abdulaziz και κυρία Balkandali) τη συμβίωση των συζύγων. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η εγγύηση του δικαιώματος στο σεβασμό της οικογενειακής ζωής «προϋποθέτει την ύπαρξη οικογένειας». Αυτό σημαίνει ότι στην έννοια του όρου «οικογένεια» εμπίπτουν όλες οι σχέσεις, που απορρέουν από αυτήν. Στην έννοια της «οικογένειας» εμπίπτει κάθε σχέση η οποία δημιουργείται από νόμιμο και ειλικρινή γάμο, όπως είναι αυτός που συνήψαν ο κύριος και η

κυρία Abdulaziz και ο κύριος και η κυρία Balkandali, ακόμα και εάν η οικογενειακή ζωή την οποία είχαν εν προκειμένω δεν αντιστοιχεί στην έννοια που αποδίδει στον όρο η βρετανική κυβέρνηση. Αυτοί γάμοι υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8 της Σύμβασης. Περαιτέρω, η «οικογενειακή ζωή» περιλαμβάνει στην περίπτωση του γάμου τη συμβίωση. Η διαπίστωση αυτή ενισχύεται από τη διάταξη του άρθρου 12 της Σύμβασης, αφού από το δικαίωμα δημιουργίας οικογένειας απορρέει το δικαίωμα της συμβίωσης. Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι ο κύριος και η κυρία Abdulaziz όχι μόνον τέλεσαν γάμο αλλά συμβίωσαν πριν η διοίκηση απορρίψει το αίτημά του για παραμονή στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ο κύριος και η κυρία Balkandali αν και δεν τέλεσαν γάμο έως την απόρριψη του αιτήματος ανανέωσης της άδειας παραμονής του κυρίου Balkandali συζούσαν και έχουν αποκτήσει ένα γιο. Δεν έπαψαν να συμβιώνουν ακόμα και όταν οι βρετανικές αρχές αρνήθηκαν οριστικά να του χορηγήσουν άδεια παραμονής στη χώρα.

Η υπόθεση του κυρίου και της κυρίας Cabales αντιμετωπίζεται από άλλη οπτική γωνία επειδή τέθηκε θέμα εγκυρότητας του γάμου τους. Το Δικαστήριο κρίνει ότι δεν υποχρεούται να αποφανθεί επί του σχετικού ζητήματος. Η προσφεύγουσα και ο σύζυγός της παντρεύτηκαν και από τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίζουν επιβεβαιώνεται ότι πιστεύουν ότι είναι παντρεμένοι και ότι επιθυμούν ειλικρινά να συμβιώνουν και να έχουν ομαλή οικογενειακή ζωή. Και πράγματι αυτό έκαναν. Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία της υπόθεσής τους η σχέση τους υπάγεται στο πεδίο προστασίας του άρθρου 8 της Σύμβασης.

Κατά συνέπεια, και στις τρεις περιπτώσεις οι προσφεύγουσες έχουν «οικογενειακή ζωή» η οποία υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8.

Αναφορικά με την επιλογή του τόπου κατοικίας τους το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι αν και σκοπός του άρθρου 8 είναι η προστασία του ατόμου από την αυθαίρετη επέμβαση των δημοσίων αρχών επιβάλει στα Συμβαλλόμενα κράτη θετικές υποχρεώσεις οι οποίες συνάδουν στον πραγματικό «σεβασμό» της οικογενειακής ζωής. Όμως η έννοια των θετικών υποχρεώσεων για το «σεβασμό» δεν είναι αποσαφηνισμένη: λαμβάνοντας υπόψη την ποικιλία των εθνικών πολιτικών και των καταστάσεων τις οποίες αντιμετωπίζουν τα Συμβαλλόμενα κράτη, οι προϋποθέσεις εφαρμογής τους διαφέρουν από περίπτωση σε περίπτωση. Εν προκειμένω, τα κράτη έχουν ευρύ περιθώριο εκτίμησης του καθορισμού των προϋποθέσεων που πρέπει να πληρούνται ώστε να εναρμονίζονται με τη Σύμβαση συνεκτιμώντας τις ανάγκες και τους πόρους της κοινωνίας και των ατόμων. Ειδικότερα, στο υπό κρίση ζήτημα η υποχρέωση του κράτους να δεχθεί στο έδαφός του τους συγγενείς των εγκατεστημένων μεταναστών

εξαρτάται από τις ειδικότερες περιστάσεις των ενδιαφερομένων. Το Δικαστήριο δεν μπορεί να αγνοήσει ότι η υπό κρίση υπόθεση αφορά όχι μόνο το δικαίωμα σε σεβασμό της οικογενειακής ζωής αλλά και τη μετανάστευση και ότι σύμφωνα με γενικά παραδεδεγμένη αρχή του διεθνούς δικαίου τα Συμβαλλόμενα κράτη έχουν την εξουσία, που περιορίζεται από τις συμβατικές τους υποχρεώσεις, να ελέγχουν την είσοδο των αλλοδαπών στο έδαφός τους.

Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η υπό κρίση υπόθεση δεν αφορά μετανάστες οι οποίοι είχαν οικογένεια στη χώρα καταγωγής τους πριν εγκατασταθούν στο Ηνωμένο Βασίλειο. Μετά την εγκατάστασή τους στη χώρα τέλεσαν γάμο. Η θετική υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 8 δεν επιβάλλει στα κράτη γενική υποχρέωση να σέβονται την επιλογή του τύπου της συζυγικής εστίας των παντρεμένων μεταναστών και να δέχονται τους αλλοδαπούς συζύγους για εγκατάσταση στη χώρα.

Στην υπό κρίση υπόθεση οι προσφεύγουσες δεν απέδειξαν ότι υπήρχαν εμπόδια να έχουν οικογενειακή ζωή στην πατρίδα τους ή σ' αυτή των συζύγων τους ούτε πρόβαλαν ιδιαίτερους λόγους, οι οποίοι θα καθιστούσαν ανέφικτη αυτή την επιλογή.

Η κυρία Abdulaziz γνώριζε ότι ο σύζυγός της είχε άδεια εισόδου και παραμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο για περιορισμένο χρόνο ως τουρίστας μόνο και ότι θα έπρεπε να υποβάλει αίτημα για εγκατάσταση και μπορούσε να γνωρίζει ότι οι βρετανικές αρχές θα αρνούσαν την ικανοποίηση του αιτήματός του.

Η κυρία Cabales η οποία δεν συμβίωσε ποτέ με το σύζυγό της στο Ηνωμένο Βασίλειο όφειλε να γνωρίζει ότι απαιτείτο η έκδοση άδειας εισόδου για το σύζυγό της και ότι το αίτημά του αυτό δεν θα ικανοποιείτο κατά τη βρετανική νομοθεσία.

Η κυρία Balkandali γνώριζε ότι με τη λήξη της άδειας παραμονής του συζύγου της η παραμονή του στο Ηνωμένο Βασίλειο ήταν παράνομη και ότι οι αρχές θα αρνούσαν την ανανέωση της.

Β) Ως προς την παραβίαση του άρθρου 14 σε συνδυασμό με το άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ. Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι συνεπεία μη αιτιολογημένης διαφορετικής μεταχείρισης η οποία στηρίζεται στο φύλο, στη φυλή και – στην περίπτωση της κυρίας Balkandali στη γέννηση, υπήρξαν θύματα παραβίασης του άρθρου 14 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το άρθρο 8, που προστατεύει το δικαίωμά τους σε οικογενειακή ζωή.

Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου το άρθρο 14 συμπληρώνει τις υπόλοιπες διατάξεις ουσιαστικού δικαίου της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων της. Δεν εφαρμόζεται ανεξάρτητα από τις υπόλοιπες διατάξεις αφού παράγει αποτέλεσμα μόνο σε σχέση με το «σεβασμό των δικαιωμάτων και των ελευθεριών» που προστατεύει η Σύμβαση. Αν και η

εφαρμογή του άρθρου 14 δεν προϋποθέτει κατ' ανάγκη παραβίαση αυτών των διατάξεων – και άρα είναι αυτόνομη – δεν υπάρχει περιθώριο εφαρμογής της εκτός εάν τα γεγονότα της υπόθεσης εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής τους.

Κατά την κρίση του Δικαστηρίου στην υπό κρίση υπόθεση εφαρμόζεται το άρθρο 8 της Σύμβασης. Αν και το Ηνωμένο Βασίλειο δεν υποχρεούτο να δεχθεί την εγκατάσταση των συζύγων των προσφευγουσών και το Δικαστήριο δεν διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 8 τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης εμπίπτουν πεδίο εφαρμογής του.

Στα πλαίσια εφαρμογής του άρθρου 14 η διαφορετική μεταχείριση συνιστά διάκριση εάν δεν «έχει συγκεκριμένο σκοπό και εύλογη αιτιολογία», δηλαδή εάν δεν «υπαγορεύεται από νόμιμο σκοπό» ή εάν δεν υπάρχει «εύλογη σχέση αναλογίας μεταξύ των μέσων που εφαρμόζονται και του σκοπού που επιδιώκεται». Αν και τα Συμβαλλόμενα κράτη απολαμβάνουν ενός περιθωρίου εκτίμησης όταν αξιολογούν εάν και σε ποια έκταση οι διαφορές σε κατά τα άλλα όμοιες περιπτώσεις δικαιολογούν τη διαφορετική νομική μεταχείριση, η τελική κρίση γι' αυτήν την αξιολόγηση ανήκει στο Δικαστήριο.

Διάκριση λόγω φύλου: Η βρετανική νομοθεσία διευκολύνει τους άντρες μετανάστες που εγκαθίστανται στο Ηνωμένο Βασίλειο να εξασφαλίσουν τη νόμιμη είσοδο και παραμονή των συζύγων τους στη χώρα. Η βρετανική κυβέρνηση υποστηρίζει ενώπιον του Δικαστηρίου ότι η διαφορετική μεταχείριση οφείλεται στο στόχο περιορισμού της «αρχικής μετανάστευσης» και δικαιολογείται από τις ανάγκες προστασίας της εσωτερικής αγοράς εργασίας σε περιόδους έξαρσης της ανεργίας. Στηρίζεται στο περιθώριο εκτίμησης που έχουν τα Συμβαλλόμενα κράτη και στα στατιστικά στοιχεία: οι άντρες αναζητούν εργασία στο Ηνωμένο Βασίλειο και έτσι η παρουσία τους έχει ουσιαστικότερες συνέπειες στην αγορά εργασίας σε σχέση με την παρουσία των γυναικών. Το Δικαστήριο κρίνει ότι σκοπός της βρετανικής νομοθεσίας είναι η προστασία της εθνικής αγοράς εργασίας. Διαπιστώνει ότι η ανεργία στο Ηνωμένο Βασίλειο βρίσκεται σε χαμηλότερα επίπεδα το 1980 σε σχέση με τα μεταγενέστερα χρόνια, αλλά το επίπεδο ήταν ανησυχητικό και είχε αυξηθεί σημαντικά σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Και ενώ ο προαναφερόμενος σκοπός είναι αναμφισβήτητα νόμιμος, δεν αιτιολογεί τη νομιμότητα της διαφορετικής μεταχείρισης αντρών και γυναικών μεταναστών εγκατεστημένων στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το «περιθώριο εκτίμησης» το οποίο απολαμβάνουν τα Συμβαλλόμενα κράτη στο επίπεδο διαφορετικής μεταχείρισης εκτιμάται από τις περιστάσεις κάθε υπόθεσης. Στην υπό κρίση υπόθεση λαμβάνεται υπόψη ότι το ζήτημα της ισότητας των δύο φύλων αποτελεί σημαντικό στόχο των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Αυτό

σημαίνει ότι πρέπει να υπάρχουν ιδιαίτερα σοβαροί λόγοι, οι οποίοι να δικαιολογούν τη σύμφωνη με τη Σύμβαση διαφορετική μεταχείριση λόγω φύλου.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η διαφορά στην απασχόληση αντρών και γυναικών δεν έχει σοβαρές συνέπειες στην εσωτερική αγορά εργασίας ώστε να δικαιολογείται η διαφορετική μεταχείρισή τους στο επίπεδο της εγκατάστασής τους στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπου επιθυμούν να συμβιώσουν, ανάλογα με την κατάσταση με τους συζύγους τους. Αναγνωρίζει ότι η εσωτερική νομοθεσία στοχεύει στην τήρηση της δημόσιας τάξης. Όμως δεν πείθεται από τα επιχειρήματα που προβάλλει η κυβέρνηση ότι ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται με τη διαφορετική μεταχείριση που προβλέπεται από τη σχετική νομοθεσία.

Αναφορικά με τη διακριτική μεταχείριση αντρών και γυναικών η κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι υπάρχουν περιπτώσεις όπου η εσωτερική νομοθεσία είναι γενναιόδωρη όσον αφορά τη χορήγηση άδειας εισόδου στις συζύγους και αρραβωνιαστικές αντρών οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το Δικαστήριο αποφαινεται ότι το άρθρο 14 αποσκοπεί στην αποτροπή διακριτικής μεταχείρισης των δικαιωμάτων που προστατεύονται από τη Σύμβαση εφόσον οι προϋποθέσεις σεβασμού τους από συμβαλλόμενα κράτη είναι παντοιοτρόπως σύμφωνες με τη Σύμβαση. Η έννοια της μη διάκρισης, κατά την έννοια του άρθρου 14 περιλαμβάνει γενικά περιπτώσεις όπου ένα άτομο ή μια ομάδα απολαμβάνει χωρίς εύλογη δικαιολογία μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή σε σχέση με άλλο άτομο ή ομάδα, ακόμα και όταν η ευνοϊκότερη μεταχείριση δεν προβλέπεται από τη Σύμβαση.

Διάκριση λόγω φυλής: Οι προσφεύγουσες υποστήριξαν ότι υπέστησαν διακριτική μεταχείριση λόγω φυλής. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου εφαρμόζεται σε όλους τους αλλοδαπούς οι οποίοι επιδιώκουν να εισέλθουν και να παραμείνουν στη χώρα και δεν περιλαμβάνει ρυθμίσεις διαφορετικές για τα άτομα ή τις ομάδες ανάλογα με τη φυλή τους ή την εθνική καταγωγή τους. Εξάλλου είναι σαφές ότι σκοπός των περιορισμών που προβλέπει η μεταναστευτική νομοθεσία δεν είναι η απαγόρευση εισόδου λόγω της καταγωγής των αλλοδαπών που επιδιώκουν να εισέλθουν στη χώρα, αλλά η ανάγκη ανασχεσης του κύματος των μεταναστών. Το γεγονός ότι η περιοριστική εθνική νομοθεσία αποσκοπεί να ρυθμίσει κυρίως τη μετανάστευση από τη Νέα Κοινοπολιτεία και το Πακιστάν πλήττοντας λιγότερους λευκούς δεν αποτελεί επαρκή λόγο για να χαρακτηρισθούν οι διατάξεις της ρατσιστικές. Οι σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις υιοθετήθηκαν για να αντιμετωπισθεί το φαινόμενο της μετανάστευσης, όπου κάποιες εθνικές ομάδες υπερτερούν αριθμητικά από άλλες.

Διάκριση λόγω γέννησης: Η κυρία Balkandali ισχυρίστηκε ότι ήταν θύμα διακριτικής μεταχείρισης λόγω γέννησης, αφού μεταξύ των γυναικών πολιτών του Ηνωμένου Βασιλείου και Αποικιών, που είναι εγκατεστημένες στο Ηνωμένο Βασίλειο μπορούν να ζητήσουν την εγκατάσταση του συζύγου τους στη χώρα μόνον όσες έχουν γεννηθεί ή ένας εκ των γονέων τους έχει γεννηθεί στη χώρα. Το Δικαστήριο κρίνει ότι αναμφισβήτητα η εσωτερική νομοθεσία διακρίνει για λόγους γέννησης. Πλην όμως η διάκριση αυτή είναι νόμιμη και εναρμονισμένη στα πλαίσια εφαρμογής του άρθρου 14. Είναι αληθές ότι κάποιος, όπως η προσφεύγουσα, η οποία έχει εγκατασταθεί για πολλά χρόνια στο Ηνωμένο Βασίλειο μπορεί να έχει δημιουργήσει στενούς δεσμούς με τη χώρα ακόμα και εάν δεν έχει γεννηθεί σ' αυτήν. Όμως, υπάρχουν γενικοί πειστικοί κοινωνικοί λόγοι οι οποίοι δικαιολογούν την ειδική μεταχείριση όσων έχουν ειδικούς δεσμούς με τη χώρα λόγω της γέννησής τους σ' αυτήν. Κατά την κρίση του Δικαστηρίου η διαφορά της μεταχείρισης εξυπηρετεί νόμιμη σκοπό και έχει εύλογη δικαιολογία. Επιπλέον, τα αποτελέσματα της δεν πλήττουν την αρχή της αναλογικότητας.

Γ) Επί της παραβίασης του άρθρου 3 της ΕυρΔΣΑ. Οι προσφεύγουσες ισχυρίστηκαν ότι υπέστησαν διακριτική μεταχείριση η οποία αποτελούσε πλήγμα για την αξιοπρέπειά τους. Ειδικότερα, οι κυρίες Abdulaziz και Balkandali αναφέρθηκαν στην αγωνία που βίωσαν λόγω των προβλημάτων που αντιμετώπιζαν οι σύζυγοί τους όσον αφορά την παραμονή τους στο Ηνωμένο Βασίλειο, η δε κυρία Cabales στο μακρόχρονο χωρισμό από το σύζυγό της. Το Δικαστήριο κρίνει ότι η διαφορετική μεταχείριση την οποία επικαλούνται οι προσφεύγουσες δεν συνιστά έλλειψη σεβασμού της προσωπικότητάς τους και δεν αποσκοπούσε, ούτε υποβίβαζε ή εξευτέλιζε την αξιοπρέπειά τους. Η διαφορετική μεταχείρισή τους εξυπηρετεί τον έλεγχο της μετανάστευσης και δεν μπορεί να χαρακτηριστεί «εξευτελιστική».

Δ) Επί της παραβίασης του άρθρου 13 ΕυρΣΔΑ. Οι προσφεύγουσες υποστήριξαν ότι δεν μπορούσαν να ασκήσουν αποτελεσματικό ένδικο μέσο κατά την έννοια του άρθρου 13 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η διάκριση λόγω φύλου την οποία υπέστησαν οι προσφεύγουσες ήταν αποτέλεσμα κανόνων δικαίου οι οποίοι δεν εναρμονίζονται με τη Σύμβαση. Αφού το Ηνωμένο Βασίλειο δεν έχει ενσωματώσει τη Σύμβαση στο εθνικό του δίκαιο δεν υπήρχε αποτελεσματικό ένδικο μέσο κατά την έννοια του άρθρου 13. Η δυνατότητα άσκησης προσφυγής (δικαίωμα υποβολής αίτησης επανεξέτασης, εκπροσώπηση / παράσταση στο Υπουργείο Εσωτερικών, αίτηση δικαστικής αναθεώρησης) θα αποτελούσε αποτελεσματικό ένδικο μέσο μόνον εάν οι προσφεύγουσες ισχυρίζονταν ότι η διάκριση ήταν αποτέλεσμα εφαρμογής του εθνικού δικαίου.

Όμως δεν ισχυρίστηκαν διάκριση ούτε πρότειναν ότι η διάκριση ήταν αντίθεση με το εθνικό δίκαιο.

Το Δικαστήριο έκρινε ομόφωνα ότι παραβιάστηκαν τα άρθρα 14 σε συνδυασμό με το άρθρο 8 της Σύμβασης και το άρθρο 13 λόγω της διάκρισης που υπέστη κάθε μια από τις αιτούσες εξαιτίας του φύλου της.

Σύμφωνη άποψη του Δικαστή Bernhardt με την οποία συντάχθηκαν οι δικαστές Pettiti και Gersing:

Ψήφισα όπως και οι συνάδερφοι μου, αλλά το σκεπτικό όσον αφορά τα άρθρα 8 και 13 της Σύμβασης διαφέρει σε σχέση με αυτό που αποτυπώνεται στην απόφαση.

1. Το Δικαστήριο έκρινε ότι είναι εφαρμοστέα στην υπό κρίση υπόθεση η παράγραφος 1 του άρθρου 8 της Σύμβασης, η οποία όμως εάν ληφθεί υπόψη αυτοτελώς δεν παραβιάζεται γιατί δεν στοιχειοθετείται «έλλειψη σεβασμού» της οικογενειακής ζωής των προσφευγουσών. Αυτό το σκεπτικό αποκλείει την εφαρμογή της παραγράφου 2 του άρθρου 8 και στην πραγματικότητα περιορίζει τα δικαιώματα που εγγυάται η παράγραφος 1 του άρθρου. Κατά τη γνώμη μου, τα μέτρα δικαιολογούνται μόνον κατ' εφαρμογή της παραγράφου 2 του άρθρου 8.

2. Για την παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης το Δικαστήριο απεφάνθη επαναλαμβάνοντας την κρίση που υιοθέτησε στην υπόθεση Silver και άλλοι¹. Κατά τη γνώμη μου αυτή η νομολογία πρέπει να τροποποιηθεί αφού δεν ανταποκρίνεται στο στόχο και στο σκοπό του άρθρου 13 – μια διάταξη της οποίας η διατύπωση δεν αφήνει περιθώρια για αμφιβολίες.

Από την παρούσα απόφαση συνάγεται ότι, κατά την κρίση του Δικαστηρίου, το άρθρο 13 παραβιάζεται αυτόματα εάν πληρούνται οι εξής προϋποθέσεις: 1) η Σύμβαση δεν αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του εθνικού δικαίου του Συμβαλλόμενου κράτους, 2) το εθνικό δίκαιο του Συμβαλλόμενου κράτους παραβιάζει – σύμφωνα με το σκεπτικό της απόφασης – άλλα δικαιώματα των οποίων το σεβασμό εγγυάται η Σύμβαση (στην υπό κρίση υπόθεση τα δικαιώματα που προστατεύονται με το άρθρο 8 σε συνδυασμό με το άρθρο 14). Προκύπτει λοιπόν από το σκεπτικό ότι η παραβίαση του άρθρου 13 εξαρτάται από την ερμηνεία των διατάξεων ουσιαστικού δικαίου από το Δικαστήριο. Όταν το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η ισχύς και η εφαρμογή ενός κανόνα δικαίου Συμβαλλόμενου κράτους που δεν έχει ενσωματώσει τη Σύμβαση στο εθνικό του δίκαιο παραβιάζει κάποιο από τα άρθρα 2 έως 5 ή 8 έως 12 της Σύμβασης, θα πρέπει να αποφαινεται ότι παραβιάζεται αυτόματα το άρθρο 13. Αυτή η ερμηνεία δημιουργεί αμφιβολίες για τουλάχιστον δύο λόγους:

¹ Απόφαση της 25.3.1983.

Εφαρμόζονται στα Συμβαλλόμενα κράτη άνισα κριτήρια ανάλογα με τη θέση της Σύμβασης στο εσωτερικό τους δίκαιο. Η εσωτερική έννομη τάξη ενός Συμβαλλόμενου κράτους όπου δεν εφαρμόζεται άμεσα η Σύμβαση ενδέχεται να περιλαμβάνει πληρέστερο κατάλογο ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή / και εξεζητημένο σύστημα νομικής προστασίας τους. Εάν όμως οποιαδήποτε διάταξη του εθνικού του δικαίου δεν είναι εναρμονισμένη με τη Σύμβαση θα καταδικάζεται για παραβίαση του άρθρου 13. Αυτό δεν είναι λογικό.

Κατά την άποψή μου η παραβίαση ή η εφαρμογή του άρθρου 13 πρέπει να ελέγχεται ανεξάρτητα από την παραβίαση άλλης διάταξης της Σύμβασης. Το άρθρο 13 εφαρμόζεται και αναγνωρίζεται το δικαίωμα της προσφυγής στον καθένα που παραπονείται ότι κάποια εθνική αρχή – διοικητική ή εκτελεστική – παραβιάζει κάποια διάταξη της Σύμβασης ή οποιαδήποτε παρόμοια εγγύηση ή αρχή που προβλέπει η εθνική έννομη τάξη του Συμβαλλόμενου κράτους.

Παρά τις σκέψεις αυτές, ψήφισα ό,τι και η πλειοψηφία αφού αισθάνομαι ότι δεσμεύομαι από την προηγούμενη νομολογία του Δικαστηρίου. Επιπλέον, το δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου δεν ανέχεται στις υπό κρίση υποθέσεις, από όσο μπορώ να διακρίνω, την προσφυγή που προβλέπει το άρθρο 13 ακόμα και εάν η διάταξη αυτή ερμηνευθεί σύμφωνα με την προαναφερόμενη άποψή μου.

0215

Υπόθεση *Berrehab* κατά Ολλανδίας (21.6.1988)¹

Δικαίωμα στο σεβασμό της οικογενειακής ζωής – Δικαίωμα επικοινωνίας του διαζευγμένου πατέρα με το παιδί του – Η άρνηση ανανέωσης άδειας παραμονής και η απέλαση του αλλοδαπού πατέρα αποτελούν παραβίαση στο δικαίωμα του πατέρα και του παιδιού για επικοινωνία – Αρχή της αναλογικότητας (εξισορρόπησης των συμφερόντων).

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρα 3 και 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»

N.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο κύριος Berrehab, πολίτης του Μαρόκου, γεννηθείς στο Μαρόκο το 1952, παντρεύτηκε στις 7.10.1977 την κυρία Koster, Ολλανδή πολίτη και ζει μόνιμα στο Άμστερνταμ. Η κόρη τους Ρεβέκκα, γεννήθηκε στο Άμστερνταμ στις 22.8.1979 και είναι επίσης Ολ-

¹ Για το πλήρες κείμενο της Απόφασης βλ. THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS, SERIES A., VOL. 138.

λανδή πολίτης. Μετά το γάμο του οι Ολλανδικές αρχές του χορήγησαν άδεια παραμονής «ώστε να διευκολύνουν τη συμβίωση με την Ολλανδή σύζυγό του». Η άδεια παραμονής ανανεώθηκε έως την 8.12.1979. Στις 8.2.1979, έξι μήνες πριν τη γέννηση της Ρεβέκκας, η σύζυγός του υπέβαλε αίτηση διαζυγίου και στις 9.5.1979 το Δικαστήριο του Άμστερνταμ αποφάσισε τη λύση του γάμου. Το διαζύγιο καταχωρήθηκε στο Ληξιαρχείο του Άμστερνταμ στις 15.8.1979. Με την από 26.11.1979 απόφασή του το Δικαστήριο του Άμστερνταμ ανέθεσε στη μητέρα την επιμέλεια της κόρης του ζευγαριού, Ρεβέκκας. Με μεταγενέστερη απόφαση το ίδιο Δικαστήριο επιτάσσει τον κύριο Berrehab να καταβάλει μηνιαίως στην πρώην σύζυγό διατροφή 140 γκίλντες, ποσό που αποτελεί τη συμμετοχή του στα έξοδα διαβίωσης και εκπαίδευσης της κόρης του. Όταν γεννήθηκε η Ρεβέκκα οι δύο πρώην σύζυγοι συμφώνησαν να βλέπει συχνά το παιδί τον πατέρα του. Στις 27.2.1984 με συμβολαιογραφικό συμφωνητικό ρύθμισαν την επικοινωνία του πατέρα με την κόρη και επιβεβαίωσαν ότι τα τελευταία δύο χρόνια ο κύριος Berrehab επικοινωνούσε με την κόρη του τέσσερις φορές την εβδομάδα και για αρκετές ώρες κάθε φορά. Σημειώνεται ότι ο κύριος Berrehab εργαζόταν ανελλιπώς στην Ολλανδία από το 1977.

Στις 7.12.1979 ο κύριος Berrehab υπέβαλε στις Ολλανδικές αρχές αίτηση για ανανέωση της άδειας παραμονής του. Ο προϊστάμενος της Αστυνομίας του Άμστερνταμ αρνήθηκε αυθημερόν την ανανέωση της άδειας παραμονής με το αιτιολογικό ότι η ανανέωσή της είναι αντίθετη με το δημόσιο συμφέρον. Αφού η άδεια παραμονής η οποία είχε εκδοθεί στον κύριο Berrehab απέβλεπε στη διευκόλυνση της συμβίωσής του με την Ολλανδή σύζυγό του, η έκδοση του διαζυγίου συνεπάγεται την άρνηση ανανέωσής της. Με το από 26.12.1979 αίτημά του προς τον Υπουργό Δικαιοσύνης ο κύριος Berrehab ζήτησε την επανεξέταση της υπόθεσής του. Υπογράμμισε μεταξύ άλλων ότι έπρεπε να του χορηγηθεί «ανεξάρτητη» άδεια παραμονής ώστε να μπορεί να εκπληρώσει τις ηθικές του υποχρεώσεις ως πατέρας. Ανέφερε ότι διέθετε επαρκή μέσα διαβίωσης και ότι ήταν σε θέση να στηρίζει οικονομικά τα έξοδα ανατροφής και εκπαίδευσης της κόρης του Ρεβέκκας. Ο Υπουργός δεν απάντησε εντός τριών μηνών και έτσι τεκμαίρεται η απόρριψη του αιτήματος του κυρίου Berrehab.

Στις 23.4.1980 ο κύριος Berrehab προσέφυγε ενώπιον της Δικαιοσύνης εκφράζοντας την αντίθεσή του στο λόγο άρνησης της ανανέωσης της άδειας παραμονής του. Πώς η ανανέωση της άδειας παραμονής θα έπληττε το δημόσιο συμφέρον της Ολλανδίας αφού είχε αναλάβει υποχρεώσεις ως πατέρας της Ρεβέκκας και εργαζόταν αδιαλείπτως από το Νοέμβριο του 1977; Στις 14.3.1983 ισχυρίσθηκε ενώπιον του Δικαστηρί-

ου ότι η προσβαλλόμενη απόφαση παραβιάζει το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, αφού τον εμποδίζει να επικοινωνεί με την κόρη του την οποία βλέπει τακτικά τέσσερις φορές τη βδομάδα. Το Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή του επικαλούμενο σχετική διάταξη της Ολλανδικής νομοθεσίας σύμφωνα με την οποία το αίτημα για ανανέωση της άδειας παραμονής μπορεί να απορριφθεί για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Αναφορικά με τις υποχρεώσεις του προσφεύγοντα ως πατέρα το Δικαστήριο έκρινε ότι η εκπλήρωσή τους δεν υπηρετεί κάποιο ζωτικό εθνικό συμφέρον και ότι δεν εξαρτώνται από τον τόπο διαμονής του. Περαιτέρω έκρινε ότι η επικοινωνία του προσφεύγοντα με την κόρη του δεν είναι επαρκής ώστε να αποτελεί οικογενειακή ζωή κατά την έννοια του άρθρου 8 της Σύμβασης και ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν συνεπάγεται διακοπή των σχέσεων πατέρα – παιδιού καθώς υπάρχει συμφωνία με την πρώην σύζυγό του, η οποία αφορά στην επικοινωνία του με την κόρη του.

Στις 30.3.1983 ο κύριος Berrehab απελύθη από την εργασία του και στις 26.12.1983 συνελήφθη με σκοπό την απέλαση. Προσέφυγε κατά της απόφασης απέλασης ενώπιον της Δικαιοσύνης αλλά η απέλαση πραγματοποιήθηκε στις 5.1.1984 πριν το Δικαστήριο συζητήσει την υπόθεση.

Το 1984 η Ρεβέκκα και η μητέρα της επισκέφθηκαν τον κύριο Berrehab για δύο μήνες στο Μαρόκο. Στις 28.8.1984 ο κύριος Berrehab υπέβαλε στην Πρεσβεία της Ολλανδίας στο Ραμπάτ αίτηση για χορήγηση τρίμηνης άδειας παραμονής στην Ολλανδία. Η αίτησή του απερρίφθη αρχικά και στη συνέχεια του χορηγήθηκε βίζα ενός μηνός. Στις 27.5.1985 μετέβη στην Ολλανδία, όπου ζήτησε παράταση της έως τις 27.8.1985. Το αίτημά του απερρίφθη στις 6.6.1985. Προσέφυγε ενώπιον της Δικαιοσύνης όπου ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου έκρινε, στις 20.6.1985 – βάσει προϋπόθεσης η οποία δεν είναι σχετική με την απόφασή του – ότι πρέπει να θεωρηθεί ότι ο προσφεύγων έχει βίζα έως τις 27.8.1985.

Στις 14.8.1985 ο κύριος Berrehab παντρεύτηκε για δεύτερη φορά τη μητέρα της κόρης του Ρεβέκκας. Στις 9.12.1985 ο Υπουργός Δικαιοσύνης του χορήγησε άδεια παραμονής «ώστε να διευκολύνει την εργασία του στην Ολλανδία και τη συμβίωση με την Ολλανδή σύζυγό του».

Ήδη, στις 14.11.1983 ο κύριος Berrehab και η πρώην σύζυγός του ως έχουσα την επιμέλεια της ανήλικης κόρης τους Ρεβέκκας προσέφυγαν ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επικαλούμενοι παραβίαση του άρθρου 3 και 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Υποστήριζαν ότι η άρνηση ανανέωσης της άδειας παραμονής μετά το διαζύγιο και την απέλαση συνιστά παραβίαση του άρθρου 8 και ότι από το γράμμα και από το πνεύμα του άρθρου αυτού δεν συνάγεται η προϋπόθεση της μόνιμης συμβίωσης. Το δικαίωμα του

πατέρα να επικοινωνεί με το παιδί του και να συνεισφέρει στην ανατροφή και εκπαίδευσή του είναι παράγοντες επαρκείς οι οποίοι συνιστούν οικογενειακή ζωή. Η Επιτροπή με την από 8.3.1985 απόφασή της απέρριψε ως απαράδεκτη την προσφυγή για την κυρία Koster διαπιστώνοντας παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης.

Νόμω Βάσιμο: Η σχέση η οποία δημιουργείται μεταξύ των γονέων με νόμιμο και ειλικρινή γάμο θεωρείται «οικογενειακή ζωή». Από την έννοια της οικογένειας η οποία προστατεύεται από το άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ συνάγεται ότι το παιδί το οποίο γεννήθηκε εντός γάμου είναι *ipso jure* μέλος της σχέσης αυτής. Έτσι από τη γέννηση του παιδιού και με βάση μόνο το γεγονός αυτό υπάρχει ένας δεσμός μεταξύ του παιδιού και των γονέων του, ο οποίος αποτελεί «οικογενειακή ζωή», ακόμα και εάν οι γονείς του δεν ζουν μαζί.

Σκεπτικό: Α) Επί της παραβίασης του άρθρου 8 της ΕυρΣΔΑ.

Το Δικαστήριο κρίνει ότι η συμβίωση δεν αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση της οικογενειακής ζωής γονέων και ανήλικων παιδιών. Η σχέση η οποία δημιουργείται μεταξύ των γονέων με νόμιμο και ειλικρινή γάμο – όπως αυτός τον οποίο συνήψαν ο κύριος Berrehab και η κυρία Koster – θεωρείται «οικογενειακή ζωή»¹. Από την έννοια της οικογένειας ο σεβασμός της οποίας διασφαλίζεται από το άρθρο 8 συνάγεται ότι το παιδί το οποίο γεννήθηκε εντός γάμου είναι *ipso jure* μέλος της σχέσης αυτής. Έτσι από τη γέννηση του παιδιού και με βάση μόνο το γεγονός αυτό υπάρχει ένας δεσμός μεταξύ του παιδιού και των γονέων του, ο οποίος αποτελεί «οικογενειακή ζωή», ακόμα και εάν οι γονείς του δεν ζουν μαζί. Μεταγενέστερα γεγονότα μπορεί να διασπάσουν αυτή τη σχέση. Βέβαια, ο κύριος Berrehab και η κυρία Koster οι οποίοι χώρισαν δεν ζούσαν μαζί κατά το χρόνο γέννησης της κόρης τους και δεν συμβίωσαν έκτοτε. Όμως, η κατάσταση αυτή δεν αλλάζει το γεγονός ότι, μέχρι την απέλασή του από την Ολλανδία, ο κύριος Berrehab επικοινωνούσε με την κόρη του τέσσερις φορές τη βδομάδα και για αρκετές ώρες κάθε φορά. Η συχνότητα ή οι τακτές συναντήσεις με την κόρη του αποδεικνύουν ότι απέδιδε ιδιαίτερη σημασία στην επικοινωνία του μαζί της. Άρα, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι δεν υπάρχουν μεταξύ των προσφευγόντων οι δεσμοί της «οικογενειακής ζωής».

Οι Ολλανδικές αρχές αρνήθηκαν στον κύριο Berrehab την ανανέωση της άδειας παραμονής λόγω του διαζυγίου. Η απέλασή του στο Μαρόκο συνιστούσε παρέμβαση του ολλανδικού κράτους στο δικαίωμα του για σεβασμό της οικογενειακής ζωής. Κατά την άποψη του ολλανδικού κράτους ο κύριος Berrehab μπορούσε να ασκήσει το δικαίωμα επικοινωνίας

¹ Βλ. Υπόθεση Abdulaziz, Cabales & Balkandali κατά Ηνωμένου Βασιλείου στην ανά χείρας έκδοση.

με την κόρη του ταξιδεύοντας από το Μαρόκο στην Ολλανδία με προσωρινή βίζα. Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία της υπόθεσης το Δικαστήριο αναγνωρίζει ότι η δυνατότητα αυτή είναι θεωρητική. Επιπλέον διαπιστώνει ότι η ολλανδική πρεσβεία στο Μαρόκο χορήγησε στον προσφεύγοντα βίζα μόνο μετά την κατ' αρχήν απόρριψή της. Τα δύο μέτρα εμπόδισαν στην πράξη τους προσφεύγοντες να διατηρήσουν τακτική επικοινωνία, αν και αυτή ήταν αναγκαία λόγω της νεαρής ηλικίας της δεύτερης προσφεύγουσας, της Ρεβέκκας. Κατά συνέπεια, καταλήγει το Δικαστήριο, τα μέτρα αυτά αποτελούν παρέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής ζωής των προσφευγόντων, το οποίο προστατεύεται από τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 8 της ΕυΣΔΑ και πρέπει να εξεταστούν και υπό το πρίσμα της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου.

Τα μέτρα αυτά στηρίζονται στην ολλανδική εθνική νομοθεσία. Κατά την άποψη του προσφεύγοντα δεν εξυπηρετούν κανέναν από τους σκοπούς που αναγράφονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 8. Ειδικά δεν προάγουν την «οικονομική ευημερία της χώρας», αφού τον εμποδίζουν να συνεισφέρει στα έξοδα διαβίωσης και εκπαίδευσης της κόρης του. Κατά την άποψη της κυβέρνησης η απέλαση του προσφεύγοντα ήταν αναγκαία προς το συμφέρον της δημόσιας τάξης. Η κυβέρνηση υποστήριξε περαιτέρω ότι εφάρμοσε στην υπό κρίση υπόθεση την αρχή εξισορρόπησης των συμφερόντων. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου οι αποφάσεις των Ολλανδικών αρχών ήταν σύμφωνες με την πολιτική της Ολλανδίας για έλεγχο της μετανάστευσης και μπορεί να θεωρηθεί ότι ελήφθησαν στα πλαίσια του νόμου όπως είναι η προάσπιση της τάξης και η προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων. Όμως, ο σκοπός τον οποίο εξυπηρετούν τα μέτρα τα οποία επιβλήθηκαν σε βάρος του προσφεύγοντα ήταν η προστασία της οικονομικής ευημερίας της χώρας και όχι η προάσπιση της τάξης. Η κυβέρνηση – λαμβάνοντας υπόψη τον πληθυσμό της χώρας – ανησυχεί για τη ρύθμιση της αγοράς εργασίας.

Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι τα προσβαλλόμενα μέτρα δεν είναι αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία. Προκειμένου να καθορίσει εάν η παρέμβαση είναι «αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία» το Δικαστήριο εξετάζει το περιθώριο της διακριτικής ευχέρειας των κρατών. Δέχεται ότι η Σύμβαση δεν απαγορεύει κατ' αρχήν στα κράτη να ρυθμίζουν την είσοδο και τη διάρκεια της παραμονής των αλλοδαπών. Όμως, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, η «αναγκαιότητα» σημαίνει ότι η παρέμβαση αντιστοιχεί σε μια πιεστική κοινωνική ανάγκη και, ειδικότερα, ότι είναι ανάλογη με το σκοπό ο οποίος επιδιώκεται να επιτευχθεί. Πρέπει επομένως να ερευνηθεί το ζήτημα όχι μόνο υπό το πρίσμα της μεταναστευτικής πολιτικής, αλλά και υπό το πρίσμα των αμοιβαίων συμφερόντων των αιτούντων να συνεχίσουν τη σχέση τους. Όπως εξάλ-

λου έχει κρίνει κατ' επανάληψη το Ανώτατο Δικαστήριο της Ολλανδίας ο σκοπός ο οποίος επιδιώκεται πρέπει να εξισορροπηθεί με τη σοβαρότητα της παρέμβασης στο δικαίωμα του προσφεύγοντα για σεβασμό της οικογενειακής του ζωής.

Αναφορικά με τον επιδιωκόμενο σκοπό θα πρέπει να τονισθεί ότι στην υπό κρίση υπόθεση δεν πρόκειται για αλλοδαπό ο οποίος ζητά την εξυπαρχής άδεια εισόδου στην Ολλανδία, αλλά για κάποιον που έζησε ήδη νόμιμα σ' αυτήν τη χώρα για αρκετά χρόνια, που είχε κατοικία και εργασία, και σε βάρος του οποίου δεν υπάρχουν επιβαρυντικά στοιχεία. Περαιτέρω ο κύριος Berrehab είχε πραγματικούς οικογενειακούς δεσμούς στην Ολλανδία – είχε συνάψει γάμο με Ολλανδή πολίτη και απέκτησε παιδί από αυτόν το γάμο.

Σχετικά με την παρέμβαση το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι υπήρχαν στενές σχέσεις μεταξύ του προσφεύγοντα και της κόρης του για αρκετά χρόνια και ότι η άρνηση χορήγησης ανεξάρτητης άδειας παραμονής καθώς και η συνεπαγόμενη απέλαση απειλούν να διασπάσουν το δεσμό πατέρα και παιδιού. Οι συνέπειες της παρέμβασης είναι ιδιαίτερα σοβαρές αφού η Ρεβέκκα έχει ανάγκη την παρουσία του πατέρα της, ειδικά λαμβάνοντας υπόψη το νεαρό της ηλικίας της.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν εφαρμόσθηκε η αρχή εξισορρόπησης των συμφερόντων και ότι υπήρξε δυσαναλογία ανάμεσα στα μέσα που επιβλήθηκαν και στον επιδιωκόμενο σκοπό. Το Δικαστήριο κατέληξε ότι τα υπό κρίση μέτρα δεν είναι αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Β) Επί της παραβίασης του άρθρου 3 της ΕυρΣΔΑ. Οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι η άρνηση των Ολλανδικών αρχών να χορηγήσουν άδεια παραμονής μετά την έκδοση του διαζυγίου και η απέλασή του από τη χώρα συνιστούν παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο απέρριψε αυτόν τον ισχυρισμό κρίνοντας ότι από τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης δεν προκύπτει ότι οι προσφεύγοντες υπέστησαν μεταχείριση «απάνθρωπη» ή «εξευτελιστική».

Το Δικαστήριο έκρινε με έξη ψήφους έναντι μιας ότι παραβιάσθηκε το άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ.

0216

Υπόθεση Moustaquim κατά Βελγίου (18.2.1991)¹

Δικαίωμα στο σεβασμό της οικογενειακής ζωής – Απέλαση, αλλοδαπού που εγκαταστάθηκε στο Βέλγιο από νεαρά ηλικία – Αποχωρισμός από το οικογενειακό περιβάλλον – Η εξουσία ελέγχου της εισό-

¹ Για το πλήρες κείμενο της Απόφασης βλ. THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS, SERIES A, VOL. 193.

δου και της παραμονής των αλλοδαπών στην επικράτειά τους πηγάζει από το διεθνές δίκαιο και περιορίζεται από τις συμβατικές τους υποχρεώσεις. Όμως, στις περιπτώσεις όπου με τις αποφάσεις επεμβαίνουν στα προστατευόμενα από το άρθρο 8 παρ. 1 της Σύμβασης δικαιώματα υποχρεούνται να αποδεικνύουν ότι τα μέτρα που λαμβάνουν σε βάρος των αλλοδαπών είναι αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία, δηλαδή θα πρέπει να αιτιολογούνται από μια ανυπέβλητη κοινωνική ανάγκη και κυρίως να είναι ανάλογα με το σκοπό που επιδιώκουν.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»
Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο κύριος Moustaquim, πολίτης Μαρόκου, εγκαταστάθηκε στο Βέλγιο με την οικογένειά του σε ηλικία δύο ετών. Τρία από τα επτά αδέρφιά του έχουν γεννηθεί στο Βέλγιο και το μεγαλύτερο έχει ήδη αποκτήσει τη βελγική ιθαγένεια. Έως το Σεπτέμβριο του 1981 και ενόσω ήταν ανήλικος κατά το βελγικό ποινικό δίκαιο το Δικαστήριο Ανηλίκων της Λιέγης αποφάνθηκε για εκατόν σαράντα επτά αδικήματα τα οποία φερόταν να έχει διαπράξει, στα οποία περιλαμβάνονται ογδόντα δύο σοβαρές κλοπές, τριάντα απόπειρες κλοπών και πέντε ληστείες. Το Μάιο του 1981 ο Εισαγγελέας της Λιέγης εξέδωσε ένταλμα σύλληψης. Με δικαιοδοσία να κρίνει για τα προαναφερόμενα εκατόν σαράντα επτά αδικήματα το Εφετείο της Λιέγης (Τμήμα Ανηλίκων) αποφάσισε τον Ιούνιο του 1981 ότι ήταν αναρμόδιο να δικάσει τις υποθέσεις. Ειδικότερα έκρινε ότι «ο ανήλικος διέπραττε αδικήματα από νεαρότατη ηλικία, πριν κλείσει τα δέκα τέσσερα και υπαγόταν στη δικαιοδοσία του. Όμως, δεν έχει πάψει να διαπράττει αξιόποινες πράξεις». Παρέπεμψε την υπόθεση στην Εισαγγελία για να κριθεί η υπόθεση από το αρμόδιο δικαστήριο.

Το Δεκέμβριο του 1981 το Δικαστήριο της Λιέγης καταδίκασε τον κύριο Moustaquim σε 20μηνη φυλάκιση για τα είκοσι από τα είκοσι έξι αδικήματα που κατηγορείτο ότι τέλεσε από τις 10 Φεβρουαρίου 1980 έως τον Ιανουάριο του 1981. Σύμφωνα με σχετικό έγγραφο των αστυνομικών αρχών της Λιέγης ο προσφεύγων και οι συναυτουργοί στα αδικήματα που διέπραξε ζούσαν περιθωριοποιημένοι, σπάνια επέστρεφαν στην οικογενειακή τους στέγη ή στον τόπο που τους είχε υποδείξει το δικαστήριο. Ο Εισαγγελέας άσκησε έφεση και στις 9 Νοεμβρίου 1982 η υπόθεση δικάστηκε σε δεύτερο βαθμό από το Εφετείο της Λιέγης. Ο κύριος Moustaquim καταδικάστηκε σε 26μηνη φυλάκιση για τα είκοσι δύο (τέσσερις κλοπές, δώδεκα απόπειρες κλοπής, κατοχή κλεμμένων αγαθών, κα-

ταστροφή αυτοκινήτου, δύο απρόκλητες σωματικές βλάβες και απρόκλητη απειλή) από τα είκοσι έξι αδικήματα που κατηγορείτο ότι είχε διαπράξει. Επειδή καμιά από τις ποινές δεν είχε ανασταλτικό αποτέλεσμα διατάχθηκε η σύλληψή του. Από τον Ιανουάριο του 1980 έως το Μάιο του 1981 ο προσφεύγων είχε φυλακισθεί δέκα φορές για περιόδους που δεν ξεπερνούσαν τις δέκα πέντε ημέρες. Εξέτισε δέκα οκτώ από τους είκοσι έξι μήνες φυλάκισης, και αποφυλακίσθηκε τον Απρίλιο του 1983. Το Σεπτέμβριο της ίδιας χρονιάς το Υπουργείο Δικαιοσύνης παρέπεμψε την υπόθεση στη Συμβουλευτική Επιτροπή Αλλοδαπών, η οποία στις 24 Νοεμβρίου 1983 γνωμοδότησε ότι η απέλαση μπορεί να δικαιολογείται από το νόμο, είναι όμως «ακατάλληλο μέτρο» αν ληφθούν υπόψη η ηλικία κατά την οποία ο κύριος Moustaquim διέπραξε τα αδικήματα για τα οποία καταδικάστηκε, η οικογενειακή του κατάσταση (άφιξη στο Βέλγιο σε ηλικία δύο ετών, νόμιμη παραμονή της οικογένειάς του, γέννηση στη χώρα αυτή τεσσάρων αδερφών του), η επαγγελματική του κατάρτιση και η συμπεριφορά του ενόσω εξέτισε την ποινή του. Με το βασιλικό διάταγμα της 28.2.1984 που κοινοποιήθηκε στον προσφεύγοντα δέκα πέντε ημέρες αργότερα, οι αρχές τον καλούσαν να «εγκαταλείψει τη χώρα και να μην επιστρέψει για διάστημα δέκα ετών ... εκτός εάν χορηγηθεί κατ' εξαίρεση άδεια από το Υπουργείο Δικαιοσύνης». Ο κύριος Moustaquim υποχρεούτο να εγκαταλείψει το Βέλγιο εντός δέκα ημερών από την αποφυλάκισή του. Στις 17.2.1984 ο πατέρας του ζήτησε από το Βασιλιά να παρέμβει υπέρ του γιου του. Στις 22.3.1984 η Υπηρεσία Αλλοδαπών τον ενημέρωσε ότι το αίτημά του απερρίφθη και ότι υπεγράφη η διαταγή απέλασης του γιου του. Στις 29.4.1984 και ενεργώντας ως νόμιμος εκπρόσωπος του γιου του ο πατέρας του προσφεύγοντα υπέβαλε στο Συμβούλιο Επικρατείας αίτηση αναστολής εκτέλεσης και ακύρωσης της απέλασης. Στις 22.6.1984 το Δικαστήριο απέρριψε το αίτημα αναστολής εκτέλεσης και λίγες ημέρες αργότερα ο κύριος Moustaquim αναχώρησε από το Βέλγιο. Στις 16.10.1985 το Δικαστήριο επικύρωσε την απόφαση απέλασης.

Αφού αναχώρησε από το Βέλγιο, στα τέλη Ιουνίου 1984, ο προσφεύγων δεν πήγε στο Μαρόκο, αλλά στην Ισπανία, όπου ζούσε με φίλους των γονέων του. Όταν οι ισπανικές αρχές του ζήτησαν να εγκαταλείψει τη χώρα μετέβη στη Σουηδία, όπου έμεινε συνεχώς έως τις 20 Ιανουαρίου 1990. Άλλοτε ήταν νόμιμος και άλλοτε παράνομος. Εργαζόταν παράνομα σε ελληνικά και ιταλικά εστιατόρια. Όταν συγκέντρωσε τα απαραίτητα χρήματα ταξίδεψε σε μη σκανδιναβική χώρα όπου ζήτησε και του χορηγήθηκε τουριστική βίζα για τη Σουηδία διάρκειας τριών μηνών. Προσπάθησε επίσης να λάβει απεριόριστη άδεια παραμονής. Στις 10 Μαρτίου 1989 η πρεσβεία της Σουηδίας στην Αθήνα του χορήγησε βίζα

με δικαίωμα παραμονής στη Σουηδία έως τις 27 Αυγούστου 1989. Η άδεια παραμονής ανανεώθηκε στη συνέχεια για ακόμη έξι μήνες.

Στις 24.4.1985, και ενώ βρισκόταν στη Σουηδία, ο κύριος Moustaquim εξουσιοδότησε με συμβολαιογραφικό έγγραφο εντολή στο δικηγόρο του στο Βέλγιο να υποβάλει αίτηση για την κτήση της βελγικής ιθαγένειας. Η Διεύθυνση Δημοτολογίου της Λιέγης απέρριψε την αίτηση ως απαράδεκτη επειδή ο αιτών είχε απελαθεί και δεν είχε επιστρέψει νόμιμα στη χώρα. Σε απάντηση παρόμοιας αίτησης η βελγική πρεσβεία στη Σουηδία ενημέρωσε τον αιτούντα ότι δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη η παράνομη παραμονή.

Οι συνήγοροι του εν συνεχεία με επείγουσα αίτηση ζήτησαν την αναστολή εκτέλεσης της διαταγής απέλασης. Ισχυρίστηκαν ότι επιδεινώθηκε η ψυχική υγεία του κυρίου Moustaquim επικαλούμενοι την από 24.9.1987 διάγνωση ψυχιάτρου της Στοκχόλμης σύμφωνα με την οποία ο πελάτης τους πάσχει από κατάθλιψη που προκλήθηκε από τη διακοπή των οικογενειακών σχέσεων. Στις 21.3.1988 ο αρμόδιος δικαστής της Λιέγης απέρριψε την αίτηση αναστολής. Στις 1.4.1988 ένας από τους συνηγόρους του προσφεύγοντα ζήτησε από τον Υπουργό Δικαιοσύνης να αναστείλει ή να ανακαλέσει την απόφαση απέλασης. Αυτό το αίτημα έμεινε αναπάντητο.

Στις 14.12.1989 με βασιλικό διάταγμα ανεστάλη προσωρινά η εκτέλεση της απόφασης απέλασης. Η Υπηρεσία Αλλοδαπών ενημέρωσε το συνήγορο του προσφεύγοντα ότι έχουν ληφθεί όλα τα αναγκαία μέτρα που διασφαλίζουν την απρόσκοπτη είσοδο του στο Βέλγιο και στις 29.1.1990 του απέστειλε έγγραφο με το οποίο τον ενημέρωνε για την έκδοση άδειας εισόδου και παραμονής στη χώρα για τριάντα ημέρες.

Ο κύριος Moustaquim που είχε ήδη επιστρέψει από τις 20.1.1990 παρουσιάστηκε στις 6.2.1990 στις κοινοτικές αρχές της Λιέγης και δήλωσε ότι διαμένει με τους γονείς του. Τον Απρίλιο έλαβε άδεια παραμονής – ένα πιστοποιητικό καταχώρησης στο Βιβλίο Αλλοδαπών – ισχύος ενός έτους, με δικαίωμα ανανέωσης.

Άρχισε να εργάζεται με τον πατέρα του και γράφτηκε σε τοπικό σχολείο συνεχίζοντας έτσι την επαγγελματική του κατάρτιση για μικρές επιχειρήσεις και το εμπόριο.

Στις 13 Μαΐου 1986 ο κύριος Moustaquim είχε προσφύγει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ισχυριζόμενος ότι το Βέλγιο, απελαύνοντάς τον το 1984, είχε παραβιάσει τα άρθρα 3, 6, 7, 8 και 14 της Σύμβασης. Τον Απρίλιο του 1989 η Επιτροπή απεφάνθη θετικά για την παραβίαση του άρθρου 8.

Στο Δικαστήριο ο προσφεύγων υποστήριξε ότι το Βέλγιο παραβίασε το άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ και η κυβέρνηση ότι η προσφυγή πρέπει να

απορριφθεί ως απαράδεκτη, ισχυριζόμενη ότι δεν υπάρχει αντικείμενο αφού με το από 14.12.1989 βασιλικό διάταγμα ανεστάλη για «δοκιμαστική περίοδο δύο ετών» η απόφαση απέλασης που είχε εκδοθεί σε βάρος του προσφεύγοντα. Το Δικαστήριο απέρριψε την επιχειρηματολογία της βελγικής κυβέρνησης γιατί με το βασιλικό διάταγμα του 1989 ανεστάλη η απόφαση απέλασης, αλλά δεν αναγνωρίστηκε στον κύριο Moustaquim αποζημίωση για τις συνέπειές της, τις οποίες υπέμεινε για πέντε χρόνια.

Νόμω Βάσιμο: Τα Συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να διασφαλίζουν την τήρηση της δημόσιας τάξης στο έδαφός τους. Η εξουσία ελέγχου της εισόδου και της παραμονής των αλλοδαπών στην επικράτειά τους πηγάζει από το διεθνές δίκαιο και περιορίζεται από τις συμβατικές τους υποχρεώσεις. Όμως, στις περιπτώσεις, όπου με τις αποφάσεις επεμβαίνουν στα προστατευόμενα από το άρθρο 8 παρ. 1 της Σύμβασης δικαιώματα υποχρεούνται να αποδεικνύουν ότι τα μέτρα που λαμβάνουν σε βάρος των αλλοδαπών είναι αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία, δηλαδή θα πρέπει να αιτιολογούνται από μια ανυπέρβλητη κοινωνική ανάγκη και κυρίως να είναι ανάλογα με το σκοπό που επιδιώκουν.

Σκεπτικό: Α) Επί της παραβίασης του άρθρου 8 παρ. 1 της ΕυρΣΔΑ. Η κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι όταν ο προσφεύγων απελάθηκε δεν είχε πραγματική οικογενειακή ζωή αφού απουσίαζε συχνά από το σπίτι λόγω των «αποδράσεών» του και της φυλάκισής του. Διαπιστώνοντας ότι ο κύριος Moustaquim ζούσε στο Βέλγιο, όπου ήταν εγκατεστημένοι οι γονείς του και τα αδέρφια του και ότι δεν διέκοψε ποτέ τις σχέσεις του με την οικογένειά του ακόμα και όταν επί πέντε χρόνια ήταν αναγκασμένος να ζει μακριά της το Δικαστήριο έκρινε ότι στην υπό κρίση υπόθεση η δημόσια αρχή επενέβη στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του.

Β) Επί της παραβίασης του άρθρου 8 παρ. 2 της ΕυρΣΔΑ. Ενώπιον του Δικαστηρίου ο κύριος Moustaquim υποστήριξε ότι η απέλασή του δεν μπορεί να θεωρηθεί «αναγκαίο μέτρο σε μια δημοκρατική κοινωνία». Η κυβέρνηση στηρίχθηκε στο σημαντικό αριθμό των αδικημάτων για τα οποία καταδικάστηκε στις περιόδους φυλάκισής του, στο εξαιρετικό χαρακτήρα της εκδίκασης της υπόθεσης από το Ποινικό Δικαστήριο, όταν το Δικαστήριο Ανηλίκων της Λιέγης παρέπεμψε την υπόθεση λόγω αναρμοδιότητας σ' αυτό, και στη σοβαρότητα των ποινών που του επέβαλε το Εφετείο της Λιέγης. Τονίζει ότι ο προσφεύγων – έφηβος πριν – συνέχισε να διαπράττει αδικήματα ακόμα και όταν βρισκόταν υπό την εποπτεία του Δικαστή Ανηλίκων. Υπογραμμίζει τέλος τον κίνδυνο υποτροπής του. Η επικινδυνότητα του δράστη, καθιστούσε αβάσταχτη για την κοινωνία την παρουσία του στο βελγικό έδαφος. Το Δικαστήριο αναγνωρίζει ότι τα Συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να διασφαλίζουν την τή-

ρηση της δημόσιας τάξης στο έδαφός τους. Η εξουσία ελέγχου της εισόδου και της παραμονής των αλλοδαπών στην επικράτειά τους πηγάζει από το διεθνές δίκαιο και περιορίζεται από τις συμβατικές τους υποχρεώσεις¹. Όμως, στις περιπτώσεις, όπου με τις αποφάσεις επεμβαίνουν στα προστατευόμενα από το άρθρο 8 παρ. 1 της Σύμβασης δικαιώματα υποχρεούνται να αποδεικνύουν ότι τα μέτρα που λαμβάνουν σε βάρος των αλλοδαπών είναι αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία, δηλαδή θα πρέπει να αιτιολογούνται από μια ανυπέρβλητη κοινωνική ανάγκη και κυρίως να είναι ανάλογα με το σκοπό που επιδιώκουν.

Ο προσφεύγων καταδικάστηκε από τη βελγική δικαιοσύνη για αδικήματα που διέπραξε όταν ήταν έφηβος. Παραπέμφθηκε σε δίκη για είκοσι έξη από αυτά, που διέπραξε σε διάστημα έντεκα μηνών, και το Εφετείο της Λιέγης τον έκρινε ένοχο για τα είκοσι δύο. Διέπραξε το τελευταίο αδίκημα για το οποίο δικάστηκε στις 21.12.1980. Έως τις 28.2.1984, όταν εκδόθηκε η απόφαση απέλασης πέρασαν τέσσερα χρόνια, ιδιαίτερα σημαντικός χρόνος. Στα μεταξύ για δέκα έξη μήνες ζούσε φυλακισμένος, αλλά επίσης ζούσε ελεύθερος για άλλους είκοσι τρεις. Εξάλλου κατά το χρόνο της απέλασής του όλη η οικογένειά του – γονείς και αδέρφια – ήσαν εγκατεστημένοι στη Λιέγη. Το μεγαλύτερο από τα αδέρφια του είχε αποκτήσει τη βελγική ιθαγένεια και άλλα τρία είχαν γεννηθεί στο Βέλγιο. Ο ίδιος δεν ήταν ακόμα δύο ετών όταν έφθασε στη χώρα. Έκτοτε έζησε περίπου είκοσι χρόνια με την οικογένειά του. Επέστρεψε μόνο δύο φορές στο Μαρόκο, για διακοπές. Φοίτησε σε σχολεία του Βελγίου, όπου διδασκόταν η γαλλική γλώσσα. Η οικογενειακή του ζωή διαταράχθηκε με το μέτρο που ελήφθη σε βάρος του, το οποίο η Συμβουλευτική Επιτροπή Αλλοδαπών είχε κρίνει «ακατάλληλο». Λαμβάνοντας υπόψη τα προαναφερόμενα στοιχεία της υπό κρίση υπόθεσης φαίνεται ότι δεν ελήφθη υπόψη κατ' εφαρμογή της αρχής της εξισορρόπησης των συμφερόντων το δικαίωμα του προσφεύγοντα σε οικογενειακή ζωή και ότι υπάρχει δυσαναλογία ανάμεσα στο μέτρο που επιβλήθηκε και το σκοπό που επιδιώκεται με την εφαρμογή του. Το Δικαστήριο αποφάσισε τέλος, ότι η κρίση του αυτή δεν επιβάλλει την εξέταση της παραβίασης του δικαιώματος σε ιδιωτική ζωή.

Το Δικαστήριο έκρινε με επτά ψήφους υπέρ έναντι δύο κατά ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ.

---

¹ Βλέπε, αποφάσεις επί των υποθέσεων Abdulaziz, Cabales και Balkandali κατά Ηνωμένου Βασιλείου και Berrehab κατά Ολλανδίας στην ανά χειρας έκδοση.

0217

Υπόθεση Beldjoudi κατά Γαλλίας (26.3.1992)¹

Δικαίωμα στο σεβασμό της οικογενειακής ζωής – Απόφαση για λόγους δημόσιας τάξης αλλοδαπού, που γεννήθηκε και ζει για περισσότερα από σαράντα χρόνια στη Γαλλία – Δημιουργία οικογένειας με γαλλίδα – Αρχή της αναλογικότητας: εξισορρόπηση των συμφερόντων.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»

Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο προσφεύγων, κύριος M. Beldjoudi είναι πολίτης Αλγερίας. Γεννήθηκε στη Γαλλία το 1950 από Γάλλους γονείς, οι οποίοι είχαν γεννηθεί στην Αλγερία πριν την 3.7.1962, οπότε η χώρα αυτή ανακήρυξε την ανεξαρτησία της. Έως το 1969 έζησε με την πατρική του οικογένεια στην περιοχή των Παρισίων. Στις 1.1.1963 θεωρήθηκε ότι οι γονείς του έχασαν τη γαλλική ιθαγένεια, επειδή δεν υπέβαλαν δήλωση αναγνώρισής της έως τις 17.3.1967. Ο πατέρας του προσφεύγοντα γεννήθηκε το 1909 και ζει στη Γαλλία από το 1926. Υπηρέτησε στο γαλλικό στρατό από το 1931 έως το 1955. Έπειτα εργάστηκε στο Υπουργείο Υγείας ως δημόσιος υπάλληλος σε θέση όπου διορίζονταν γάλλοι πολίτες. Συνταξιοδοτήθηκε το 1970 και απεβίωσε στη Γαλλία το 1986.

Η μητέρα του κυρίου Beldjoudi, που έφυγε από την Αλγερία το 1948, καθώς και τέσσερα από τα αδέρφια του – που γεννήθηκαν στη Γαλλία πριν την 1^η Ιανουαρίου 1963 – είναι Αλγερινοί. Κατοικούν στη Γαλλία και είναι κάτοχοι άδειας παραμονής 10ετούς διάρκειας, η οποία ανανεώνεται. Η νεαρότερη αδερφή του απέκτησε τη γαλλική ιθαγένεια στις 20 Ιουλίου 1988.

Ο κύριος Beldjoudi εκδήλωσε την επιθυμία να αποκτήσει τη γαλλική ιθαγένεια το 1970 και ένα χρόνο αργότερα οι αρμόδιες αρχές τον έκριναν στρατεύσιμο για το γαλλικό στρατό.

Η κυρία M.T. γεννήθηκε στη Γαλλία το 1951 από γάλλους γονείς. Είναι γαλλίδα και εργάζεται ως γραμματέας. Παντρεύτηκε με τον προσφεύγοντα στις 11.4.1970 αφού πρώτα συμβίωσαν. Δεν έχουν αποκτήσει παιδιά.

Στη διάρκεια της παραμονής του στη Γαλλία ο κύριος Beldjoudi καταδικάστηκε για διάφορα αδικήματα: από το 1967 έως το 1986 δικάστηκε έξι φορές και κρίθηκε ένοχος διάπραξης διαφόρων εγκλημάτων

¹ Για το πλήρες κείμενο της Απόφασης βλ. THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS, SERIES A, JUDGEMENTS AND DECISIONS, VOL. 234.

(πρόκληση σωματικών βλαβών, οδήγηση χωρίς άδεια, προμήθεια και κατοχή πυρομαχικών, απόπειρα κλοπής, διακεκριμένη κλοπή, απόπειρα πρόκλησης σωματικών βλαβών και καταστροφή αλλότριας κινητής περιουσίας). Τελικά εξέτισε έως το 1991 συνολική ποινή φυλάκισης – ως προφυλακισμένος και καταδικασμένος – επτά ετών, δέκα μηνών και δύο εβδομάδων. Στις 17.1.1991 κρατήθηκε προσωρινά και η σύζυγός του τέθηκε υπό δικαστική παρακολούθηση επειδή κατηγορήθηκαν για αποδοχή προϊόντων διακεκριμένης κλοπής. Στις 23.1.1992 το Εφετείο των Παρισίων διέταξε την αποφυλάκιση του προσφεύγοντα ενόψει της δικαστικής αναθεώρησης της υπόθεσής του.

Στο μεταξύ, στις 2.11.1979 και με τη σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Απέλασης Αλλοδαπών, ο Υπουργός Εσωτερικών διέταξε την απέλαση του για λόγους δημόσιας τάξης. Έκτοτε, ο κύριος Beldjoudi αιτήθηκε πέντε φορές την επανεξέταση της απόφασης απέλασης. Η τελευταία αίτησή του υποβλήθηκε στις 8.8.1984 και ήταν η μοναδική επί της οποίας έλαβε απάντηση στις 4.12.1989. Σημειώνεται ότι νωρίτερα, τον Ιούλιο του 1989, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είχε αποφασίσει να παραπέμψει την υπόθεσή του για κρίση στο Δικαστήριο. Ο Υπουργός Εσωτερικών, διατηρώντας σε ισχύ την απόφαση απέλασης, ενόψει της σοβαρότητας των αδικημάτων για τα οποία είχε καταδικαστεί, αποφάσισε να επιτρέψει την παραμονή του στη Γαλλία, σε συγκεκριμένη περιοχή, όπου είχε τη συνήθη κατοικία του. Επίσης χορήγησε στον προσφεύγοντα το δικαίωμα νόμιμης εργασίας.

Ήδη όμως από τις 27.12.1979 ο κύριος Beldjoudi είχε προσφύγει στη δικαιοσύνη αιτούμενος την ακύρωση της διοικητικής απέλασης με το σκεπτικό ότι είχε γαλλική ιθαγένεια αφού οι γονείς του ήταν γάλλοι κατά το χρόνο της γέννησής του και άρα δεν ήταν δυνατόν να διαταχθεί σε βάρος του το μέτρο της απέλασης. Στις 14.10.1983 το Διοικητικό Δικαστήριο των Βερσαλλιών αποφάσισε να αναβάλει τη συζήτηση της υπόθεσης αιτούμενο προηγουμένως από τον Υπουργό Εσωτερικών να υποβάλει τις απόψεις του επί της προσφυγής του κυρίου Beldjoudi καθώς και αντίγραφο του διατάγματος της 16.9.1970 με το οποίο απορρίφθηκε η αίτησή του για κτήση της γαλλικής ιθαγένειας. Επιπλέον, έκρινε σκόπιμη την αναβολή συζήτησης της υπόθεσης ακύρωσης της διοικητικής απέλασης ενόψει της έκδοσης απόφασης επί νεότερης αίτησης που είχε υποβάλει ο προσφεύγων για ανάκτηση της γαλλικής ιθαγένειας.

Στις 8.2.1984 ο κύριος Beldjoudi αρνήθηκε την άδεια προσωρινής παραμονής που του χορήγησε η νομαρχία Hauts-de-Seine, με την αιτιολογία ότι η αποδοχή της σήμαινε ότι αναγνώριζε ότι ήταν πολίτης Αλγερίας.

Στις 18.2.1988 στα πλαίσια της διαδικασίας που αφορούσε στην ακύρωση της διαταγής απέλασης ο προσφεύγων επικαλέστηκε ότι η εκτέλεσή της αποτελεί επέμβαση στο δικαίωμα του για οικογενειακή και ιδιωτική ζωή, το οποίο προστατεύεται από το άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ. Υπογράμμισε ότι από το 1970 είναι παντρεμένος με γαλλίδα, ότι έχει γεννηθεί στη Γαλλία και ότι ζει με τη σύζυγό του αδιάκοπα. Επίσης ότι είχε φοιτήσει σε γαλλικά σχολεία και είχε μεγαλώσει σ' αυτή τη χώρα από τη γέννησή του. Το Δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη ότι η απόφαση απέλασης εκδόθηκε μετά την καταδίκη του σε 8χρονη φυλάκιση για διακεκριμένη κλοπή απέρριψε τους ισχυρισμούς του και έκρινε ότι όσα επικαλείτο για την προστασία του δικαιώματός του σε ιδιωτική και οικογενειακή ζωή δεν έχουν εφαρμογή επί της υπόθεσής του. Στις 18.1.1991 το Συμβούλιο Επικρατείας όπου προσέφυγε ο κύριος Beldjoudi έκρινε ότι το μέτρο της απέλασης που είχε διατάξει ο Υπουργός Εσωτερικών ενόψει της συμπεριφοράς του προσφεύγοντα και της σοβαρότητας των αδικημάτων που είχε διαπράξει ήταν αναγκαίο σε μια δημοκρατική κοινωνία για τη διατήρηση της δημόσιας τάξης και ασφάλειας.

Στις 11.7.1989 η Επιτροπή του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αποφάσισε επί της προσφυγής που είχαν υποβάλει ο κύριος και η κυρία Beldjoudi με ψήφους δώδεκα υπέρ έναντι πέντε κατά ότι η απέλαση του κυρίου Beldjoudi στην Αλγερία συνιστά παραβίαση του άρθρου 8 της ΕυρΣΔΑ και παρέπεμψε την υπόθεση για κρίση στο Δικαστήριο.

Νόμω Βάσιμο: Τα Συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να εξασφαλίζουν την τήρηση της δημόσιας τάξης, ειδικότερα στα πλαίσια άσκησης της εξουσίας ελέγχου – κυρίως δυνάμει της γενικά παραδεδεγμένης αρχής του διεθνούς δικαίου και συνεκτιμώντας τις συμβατικές τους υποχρεώσεις – της εισόδου και της παραμονής των αλλοδαπών στο έδαφός τους. Όμως, στις περιπτώσεις, όπου λαμβάνουν μέτρα που συνιστούν επέμβαση στα δικαιώματα που προστατεύονται από το άρθρο 8 παρ. 1 της Σύμβασης, θα πρέπει να αποδεικνύουν ότι αυτά είναι αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία, δηλαδή θα πρέπει να αιτιολογούνται από μια ανυπέρβλητη κοινωνική ανάγκη και κυρίως να είναι ανάλογα με το σκοπό που επιδιώκουν.

Σκεπτικό: Α) Επί της παραβίασης του άρθρου 8 παρ. 1 της ΕυρΣΔΑ. Ενώπιον του δικαστηρίου η κυβέρνηση αμφισβήτησε την ύπαρξη πραγματικής οικογενειακής ζωής ανάμεσα στον προσφεύγοντα, τους γονείς και τα αδέρφια του αφενός και της σύζυγό του αφετέρου. Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι η εκτέλεση της απέλασης μπορεί να αποτελέσει επέμβαση της δημόσιας αρχής στην άσκηση του δικαιώματος του κυρίου Beldjoudi σε ιδιωτική και οικογενειακή ζωή.

B) Επί της παραβίασης του άρθρου 8 παρ. 2 της ΕυρΣΔΑ: Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι η απέλασή του δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία. Για να αποδείξει αυτόν τον ισχυρισμό του επικαλείται τα εξής πραγματικά περιστατικά: γεννήθηκε στη Γαλλία από γονείς οι οποίοι προέρχονταν από χώρα η οποία ήταν γαλλικό έδαφος κατά το χρόνο της γέννησής του, ζούσε πάντα στη Γαλλία, όπως και τα αδέρφιά του, δεν γνωρίζει αραβικά, έχει φοιτήσει σε γαλλικά σχολεία και μεγάλωσε στη Γαλλία. Το 1970 παντρεύτηκε με γαλλίδα η οποία εάν απελαθεί να αναγκαστεί να ζήσει εξόριστη, μακριά από την πατρίδα της, προκειμένου να μη διασπάσει τη συμβίωση με το σύζυγό της. Επικαλείται επίσης την απόφαση της Νομαρχίας Hauts-de-Seine βάσει της οποίας παραμένει προσωρινά στη Γαλλία από το 1984 καθώς και την απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών με την οποία του επετράπη η παραμονή στη χώρα ως γνωστής διαμονής. Εν κατακλείδι, ο προσφεύγων ισχυρίζεται ενώπιον του Δικαστηρίου ότι δεν θεωρεί τον εαυτό του «μετανάστη δεύτερης γενιάς», και ότι όλοι οι δεσμοί του, οικογενειακοί, κοινωνικοί, πολιτισμικοί και γλωσσολογικοί επικεντρώνονται στη Γαλλία. Επιπλέον ότι δεν συντρέχουν εξαιρετικές περιστάσεις ικανές να δικαιολογήσουν την κατ' εξαίρεση απέλασή του.

Η κυβέρνηση επικεντρώθηκε στη φύση των γεγονότων που δικαιολογούν την απέλαση. Υπογράμμισε το σημαντικό αριθμό και τη σοβαρότητα της φύσης των αδικημάτων που κατά καιρούς διέπραξε ο προσφεύγων ενόσω ήταν ενήλικας και σε διάστημα δέκα πέντε ετών. Αφού αναφέρθηκε στη σοβαρότητα των ποινών στις οποίες καταδικάστηκε κατέληξε ότι ο προσφεύγων συνέχισε να διαπράττει αδικήματα ακόμα και μετά την κοινοποίηση της απόφασης απέλασης, και ενόσω βρισκόταν προσωρινά κρατούμενος, κατηγορούμενος για νέο αδίκημα. Δηλαδή, η επικινδυνότητα του χαρακτήρα του προσφεύγοντα σήμαινε ότι γαλλική κοινωνία δεν μπορούσε να ανεχθεί την παρουσία του στην επικράτεια της χώρας. Η κυβέρνηση αμφισβήτησε επίσης και την οικογενειακή ζωή που επικαλέστηκε ο προσφεύγων σε σχέση με την πατρική του οικογένεια. Κατά τη γνώμη της σημασία έχει μόνον η οικογένεια που δημιούργησε μετά το γάμο του, αφού από το 1969 είχε πάψει να ζει με τους γονείς του και δεν συνεισέφερε στη συντήρηση και στη διαβίωση των αδερφών του. Επιπλέον, ο κύριος Beldjoudi και η σύζυγός του δεν έχουν αποκτήσει παιδιά. Εξάλλου για μακρά χρονικά διαστήματα ζούσε χωριστά από τη σύζυγό του λόγω της έκτισης των ποινών φυλάκισης στις οποίες είχε καταδικαστεί. Δεν απέδειξε την αδυναμία της συζύγου να τον ακολουθήσει στην Αλγερία (κράτος που έχει διατηρήσει δεσμούς με της Γαλλία) ή σε μια τρίτη χώρα, εάν τελικά αναγκαστεί να απομακρυνθεί από το γαλλικό έδαφος. Συμπερασματικά, η γαλλική κυβέρνηση εξέφρασε την άποψη, ότι

οι δυσκολίες μεταγκατάστασης του προσφεύγοντα εκτός της Γαλλίας δεν ήσαν αζεπέραστες.

Αναφορικά με τους ισχυρισμούς της κυβέρνησης το Δικαστήριο κρίνοντας την υπόθεση συγκριτικά με την Moustaquim κατά Βελγίου¹ κατέληξε στο συμπέρασμα, ότι η αξιόποινη δράση του κυρίου Beldjoudi ήταν χειρότερη από αυτή του κυρίου Moustaquim.

Στη συνέχεια εξέτασε εάν και τα υπόλοιπα στοιχεία της υπόθεσης, είναι αρκετά ώστε να αιτιολογηθεί η απέλαση του προσφεύγοντα από τη Γαλλία.

Ο κύριος Beldjoudi και η σύζυγός του επικαλέστηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου ότι η απέλαση του πρώτου από τη Γαλλία συνιστά παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης. Λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία τους και το γεγονός ότι δεν έχουν αποκτήσει παιδιά η υπό κρίση επέμβαση του γαλλικού κράτους πλήττει κυρίως την οικογενειακή τους ζωή ως συζύγων. Παντρεύτηκαν στη Γαλλία πριν από είκοσι περίπου χρόνια και η συζυγική τους εστία βρίσκεται σ' αυτή τη χώρα. Όταν ο προσφεύγων εξέτιε τις ποινές στις οποίες καταδικάστηκε δεν ζούσαν μαζί, αλλά η οικογενειακή τους ζωή δεν διασπάστηκε.

Ο προσφεύγων γεννήθηκε στη Γαλλία από γάλλους γονείς. Έως την 1.1.1963 ήταν, σύμφωνα με τη γαλλική νομοθεσία, γάλλος πολίτης. Θεωρήθηκε ότι απώλεσε τη γαλλική ιθαγένεια επειδή οι γονείς του δεν υπέβαλαν πριν την 27.3.1967 δήλωση αναγνώρισής της. Υπογραμμίζεται όμως ότι τότε ήταν ανήλικος και άρα δεν μπορούσε να υποβάλει τη σχετική δήλωση. Επίσης, το 1970, ένα χρόνο μετά την πρώτη καταδίκη του και εννέα χρόνια πριν έκδοση της διαταγής απέλασης εκδήλωσε την επιθυμία να ανακτήσει τη γαλλική ιθαγένεια, και το 1971 κρίθηκε στρατεύσιμος για το γαλλικό στρατό.

Λαμβάνοντας υπόψη τους ισχυρισμούς του κυρίου Beldjoudi το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι έχει ζήσει στη Γαλλία για περισσότερα από σαράντα χρόνια και ότι ο μόνος δεσμός του με την Αλγερία ήταν η ιθαγένεια της χώρας αυτής. Επιπλέον, εξετάζοντας τους ισχυρισμούς της συζύγου του διαπίστωσε ότι είναι γαλλίδα, ότι έχει ζήσει όλη τη ζωή της στη Γαλλία και ότι εάν απελαθεί ο σύζυγός της θα πρέπει να εγκατασταθεί στο εξωτερικό, μάλλον στην Αλγερία, της οποίας δεν γνωρίζει τη γλώσσα. Η μεταγκατάστασή της αυτή ισοδυναμεί με ξεριζωμό που θα προκαλέσει τεράστιες δυσκολίες στην προσαρμογή της και θα προσκρούσει σε πραγματικά και νομικά εμπόδια, όπως εξάλλου αναγνώρισε και η κυβέρνηση με τις προτάσεις που υπέβαλε ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας. Κατά συνέπεια, η υπό κρίση επέμβαση μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την ενότητα της οικογένειας και την ύπαρξη της συζυγικής ζωής.

¹ Βλ. την απόφαση στην ανά χείρας έκδοση.

Ενόψει του συμπεράσματος αυτού το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν συνέτρεχε λόγος να εξετάσει εάν η απέλαση του προσφεύγοντα από τη Γαλλία παραβιάζει το δικαίωμά του σε ιδιωτική ζωή.

Το Δικαστήριο έκρινε με επτά ψήφους υπέρ έναντι δύο κατά ότι η απέλαση του κυρίου Beldjoudi στην Αλγερία συνιστά παραβίαση του άρθρου 8 της ΕυρΣΔΑ.

0218

Υπόθεση Nasri κατά Γαλλίας (13.7.1995)¹

Μακρόχρονη παραμονή στη Γαλλία με οικογένεια εγκατεστημένη στη χώρα – Άτομο με ειδικές ανάγκες (κωφάλαλος) – Άδεια παραμονής – Σεβασμός της οικογενειακής ζωής – Ιδιωτική και οικογενειακή ζωή – Απέλαση – Αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου – Στα μέτρο που πλήττουν το δικαίωμα σε οικογενειακή ζωή οι αποφάσεις των κρατών μελών που αφορούν στην είσοδο και στην παραμονή των αλλοδαπών στο έδαφός τους πρέπει να αποδεικνύουν ότι η απέλαση είναι αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία – Το ζήτημα της απέλασης των «μεταναστών δεύτερης γενιάς» στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου: προοπτική και εξέλιξη – Άποψη μειοψηφίας: άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρα 3 και 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»

N.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά : Ο προσφεύγων, κύριος Nasri, πολίτης της Αλγερίας είναι εκ γενετής κωφάλαλος και το τέταρτο από τα δέκα παιδιά μιας οικογένειας, που έχει εγκατασταθεί στη Γαλλία από το Φεβρουάριο του 1965. Έξη από τα αδέρφια του είναι Γάλλοι. Προς το παρόν βρίσκεται σε κατ' οίκον περιορισμό στην πατρική του εστία στα περίχωρα του Παρισιού. Το 1965, όταν έφθασε στη Γαλλία οι γονείς του θέλησαν να εγγράψουν το γιο τους σε παιδικό σταθμό, ο οποίος όμως δεν τον δέχθηκε λόγω της κωφλαλίας του. Στη συνέχεια απευθύνθηκαν στο Ινστιτούτο του Αγίου Ιακώβου στο Παρίσι, ίδρυμα ειδικευμένο στους κωφάλαλους που επίσης αρνήθηκε να τον δεχθεί αφενός λόγω της πληρότητας των θέσεων και αφετέρου λόγω του ανεπαρκούς πνευματικού επιπέδου του. Μόλις το 1968 και με τη βοήθεια κοινωνικής λειτουργού ο προσφεύγων ενεγράφη τελικά στο Ιατρικό και Ψυχοπαιδαγωγικό Κέντρο της Βουλώνης, όπου παρακολούθησε μαθήματα προσαρμοσμένα στην κατά-

¹ Για το πλήρες κείμενο της Απόφασης βλ. THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS, SERIES A, VOL. 320 B.

στασή του. Το 1971 απεβλήθη από το κέντρο λόγω βίαιης συμπεριφοράς. Παρέμεινε εκ νέου εκτός του εκπαιδευτικού συστήματος έως το 1974, οπότε ενεγράφη στο Κέντρο Κατάρτισης Κωφαλάλων της Τουρ. Επτά μήνες αργότερα αναγκάστηκε να διακόψει τη φοίτησή του γιατί οι γονείς του αδυνατούσαν να καταβάλουν τα δίδακτρα. Από το 1976 έως το 1977, οπότε αναγκάστηκε να διακόψει το πρόγραμμα κατάρτισης που παρακολουθούσε λόγω βίαιων γεγονότων, εκπαιδεύθηκε ως μογιατζής. Δεν χρησιμοποιεί τη γλώσσα των κωφαλάλων, δεν γνωρίζει ούτε τη γραφή ούτε την ανάγνωσή της και εκφράζεται με πρωτόγονο τρόπο με τη βοήθεια σημείων κατανοητών μόνο από το κοντινό του περιβάλλον. Από το 1977 είναι σεσημασμένος για διάφορες κλοπές: από το 1981 έως το 1993 καταδικάστηκε κατ' επανάληψη για σωρεία αξιόποινων πράξεων (κλοπή και απόπειρα κλοπής, ληστεία και κλεπταποδοχή, φθορά ξένης ιδιοκτησίας, ομαδικό βιασμό και άσκηση βίας σε βάρος δημόσιου λειτουργού).

Στα πλαίσια των ποινικών διώξεων που ασκήθηκαν σε βάρος του υπεβλήθησαν στις γαλλικές αρχές διάφορες εκθέσεις πραγματογνωμοσύνης που αφορούσαν στην μελέτη της προσωπικότητας, της συμπεριφοράς και του περιβάλλοντός του.

α) Εκθέσεις προγενέστερες των ποινικών διώξεων για κλοπή: Η έκθεση ψυχιατρικής εξέτασης που πραγματοποιήθηκε τον Οκτώβριο του 1977 με αίτηση του ανακριτή του Πλημμελειοδικείου της Nanterre καταλήγει: «ο κατηγορούμενος, έφηβος 17 ετών, κωφάλαλος, στερούμενος εκπαίδευσης, υπολείπεται πνευματικών ικανοτήτων και δεν είναι πνευματικά υγιής.... Δεν του αναγνωρίζεται το ακαταλόγιστο... αλλά η συναισθηματική του ανωριμότητα και οι κυκλοθυμικές ταραχές του χαρακτήρα του, σε συνδυασμό με την κωφαλαλία του επιτρέπουν τη μείωση του καταλογισμού σε αρκετά σημαντικό βαθμό. Δεν είναι φρενοβλαβής. Δεν παρουσιάζει επικινδυνότητα ψυχιατρικής μορφής. Μπορεί να αποκατασταθεί στην οικογένειά του. Δεν θα επηρεασθεί από οποιοδήποτε ποινική τιμωρία. (...)». Η από 26.11.1982 ιατρο-ψυχολογική έκθεση που συντάχθηκε μετά από αίτηση του ανακριτή του Πλημμελειοδικείου του Παρισιού αναφέρει: «το ιστορικό είναι ιδιαίτερα φτωχό, κυρίως λόγω του γεγονότος ότι ο [κατηγορούμενος] μιμείται περισσότερο παρά ομιλεί τη γλώσσα των κωφαλάλων. Γνωρίζουμε παρόλα αυτά ότι γεννήθηκε στην Αλγερία και ότι είναι περίπου 22 ετών. Δεν μπορεί να μας αναφέρει την ακριβή ημερομηνία γέννησής του. Ήρθε στη Γαλλία από την Αλγερία όταν ήταν παιδί. Ζουν και οι δύο γονείς του. Ο πατέρας του εργάζεται και η μητέρα του είναι οικοκυρά. Την περιγράφει άρρωστη. (...) Φοίτησε σε ειδικευμένο για κωφάλαλους σχολείο, όπου έμαθε την τέχνη του μογιατζή. Δηλώνει ότι δεν γνωρίζει να γράφει και είναι υποχρεωμένος να ζητά από άλλους κωφάλαλους να τον βοηθούν να γράφει. Δεν γνωρίζει τη

διεύθυνση της κατοικίας των γονέων του στο Παρίσι. (...) Το πνευματικό του επίπεδο είναι ιδιαίτερα χαμηλό. Στην πραγματικότητα δεν είναι ικανός να προσδιορίσει με ακρίβεια σημαντικές ημερομηνίες της ζωής του. Δηλώνει ότι δεν γνωρίζει να γράφει και να διαβάζει. Ο διερμηνέας των κωφάλαλων μας αναφέρει ότι γνωρίζει λανθασμένα τη γλώσσα των κωφάλαλων και ότι μιμείται παρά ομιλεί τη γλώσσα αυτή. (...) Προτείνεται να αναλάβει κάποιος τη φροντίδα του σε κοινωνικό και επαγγελματικό επίπεδο ώστε να ευρεθεί εργασία κατάλληλη για την κατάστασή του».

β) Εκθέσεις βάσει πραγματογνωμοσύνης που διεξήχθη στα πλαίσια των ποινικών διώξεων για κλοπή: Η από 21.11.1983 έκθεση πραγματογνωμοσύνης αναφέρεται: «Ο Μ. Nasri μας φαίνεται ότι διαθέτει ελάχιστα μέσα επικοινωνίας και αντίληψης του κόσμου. Ζει στο περιθώριο της οικογένειάς του και της κοινωνίας έχοντας δημιουργήσει έναν κλειστό – δικό του κόσμο. Η επικοινωνία του με τους ανθρώπους είναι πρωτόγονη, εκφράζεται συχνά με βίαιο τρόπο. (...) Έτσι φαίνεται να ζει ως πρόσφυγας στην αλγερινή κοινότητα, όπου νοιώθει πως έχει κάποια θέση, συναισθημα που εκδηλώνει με αξιόποινες ή επιθετικές πράξεις. Και εδώ βρίσκεται η δυσκολία παροχής οιασδήποτε αποτελεσματικής βοήθειας ή παρέμβασης. Έχει μειωμένη ικανότητα αντίληψης και επικοινωνίας. Η αντίληψή του για τον κόσμο είναι πρωτόγονη, η έκφρασή του και η συμπεριφορά του φτωχές. Η όποια προσπάθεια εκπαίδευσης προηγήθηκε δεν του παρείχε τα κατάλληλα και ικανά μέσα επικοινωνίας και έτσι επανήλθε με τρόπο επιθετικό, στο περιβάλλον της κοινότητας χώρας καταγωγής του, όπου πρέπει να αυτοπροσδιορίζεται για να αισθάνεται πως έχει μια ταυτότητα. Σε αυτό το περιβάλλον όπου η ενσωμάτωσή του πραγματοποιείται με το χαρακτηρισμό «ο κωφάλαλος» που σηματοδοτεί την διαφορετικότητά του δεν μπορεί να προβληθεί παρά με τις αξιόποινες και επιθετικές πράξεις που αποτελούν για την κατάστασή του τα μοναδικά μέσα που συμβάλλουν στη διατήρηση της κοινωνικής τους θέσης και της ταυτότητάς του». Σε ψυχιατρική έκθεση της ίδιας ημερομηνίας αναφέρεται: «... Έζησε την παιδική του ηλικία στη Γαλλία, δεν επέστρεψε ποτέ στην Αλγερία, είναι όμως Αλγερινός πολίτης. (...) Ζει με τους γονείς του σε εργατική πολυκατοικία της Nanterre, βγαίνει, έχει κοινωνικές σχέσεις, έχει χαρτζιλίκι που του δίνει η μητέρα του. Πριν από ένα ή δύο χρόνια φυλάκισθηκε, καταδικασμένος για κλοπές. Κατά τη διάρκεια της φυλάκισης παρουσίασε έντονο άγχος και ανησυχία που κατέστησαν αναγκαία τη μεταφορά του και 3μηνη παραμονή του σε ψυχιατρείο. (...) Η ευφυΐα του, φυσιολογική στη αρχή, χαρακτηρίζεται σήμερα περιορισμένη αφού τα σημεία που χρησιμοποιεί είναι μέτρια και ο συσχετισμός τους πρωτόγονος. Δεν κατανοεί τις αφηρημένες έννοιες του χρόνου, των τόπων κλπ. (...). Οι σχολικές του γνώσεις είναι περιορισμένες, δεν διαβάζει, παρά

μόνον ίσως τους τίτλους, τις ονομασίες των δρόμων, γράφει το όνομά του και δεν έχει κατανοήσει τη λογική της πρόσθεσης δεκαδικών ψηφίων. Ο διερμηνέας μας έχει την άποψη ότι είναι ένα 7χρονο ή 8χρονο κωφάλαλο παιδί, που δεν έτυχε εξειδικευμένης φροντίδας (...).» Η από 31.7.1984 ψυχιατρική έκθεση αναφέρει: «Είναι κωφάλαλος, δεν είναι αποκατεστημένος και γνωρίζουμε ότι αυτή η κατάσταση, εκτός από τις ελλείψεις από τις οποίες χαρακτηρίζεται, επηρεάζει γενικά το σύνολο της διαδικασίας αντίληψης και ιδιαίτερα τη γνώση του ηθικού νόμου. Άρα δεν υπακούει στις ίδιες κλίμακες αξιών που υπακούουν όσοι είναι ενσωματωμένοι στην κοινωνία και αναμφίβολα αυτοί οι ψυχολογικοί παράγοντες πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την αξιολόγηση της αξιόποινης πράξης. (...). Ο κύριος M. Nasri δεν παρουσιάζει πνευματικές, σωματικές ή άλλες σοβαρές ανωμαλίες χαρακτήρα, που να οδηγούν στο χαρακτηρισμό του ως φρενοβλαβή. Βέβαια, είναι ένας άνθρωπος που ζει εκτός της κοινωνίας, με ιδιαίτερο χαρακτηριστικό την κωφαλαλία και τις επιδράσεις που έχει αυτή στη διαδικασία αντίληψης και στην κατανόηση των ηθικών κανόνων. Δεν στερείτο καταλογισμού ... κατά τη διάπραξη των αξιόποινων πράξεων. Από αυστηρά ψυχιατρική άποψη οι διαπιστωθείσες ανωμαλίες δεν μειώνουν την ευθύνη καταλογισμού. Θα είχε ωφέλιμα αποτελέσματα για την ανάπτυξή του η παροχή εξειδικευμένης φροντίδας. Έτσι θα βελτιωθεί η προοπτική της αποκατάστασής του. Ο εγκλεισμός του σε ψυχιατρικό νοσοκομείο δεν ενδείκνυται ούτε για τον ίδιο, ούτε για τον κοινωνικό του περίγυρο». Στην από 18.6.1985 ψυχιατρική έκθεση αναφέρεται: «Η εξέταση έδειξε ότι ο κύριος Nasri συνειδητοποιεί τους κοινωνικούς κανόνες και απαγορεύσεις. Η ικανότητά του να ελέγχει τον εαυτό του δεν διαφοροποιείται από κάποιο παθολογικό χαρακτηριστικό. Αναμφίβολα, το αίσημα του ανικανοποίητου, οι δυσκολίες επικοινωνίας και η αδυναμία έκφρασης των επιθυμιών του σκιαγραφούν άνθρωπο μειωμένων αντιστάσεων». Στην από 13.4.1992 έκθεση της Αστυνομίας για την προσωπικότητα του προσφεύγοντα αναφέρεται: «Η κωφαλαλία του είναι πραγματική και δεν τον εμποδίζει να περιδιαβάσει όλες τις ώρες τις ημέρας και της νύκτας στους δρόμους της Villeneuve-la Garenne, και άλλων περιοχών και να συχνάζει αδιαλείπτως σε μπαρ όπου πίνει οινόπνευματώδη, γεγονός που τον καθιστά επιθετικό και βίαιο (...). Εμπνέει τον τρόπο στους κατοίκους της περιοχής καθώς και στους συνενόχους του. Είναι αναμειγμένος σε πολλές υποθέσεις βίας ή κλοπών. Αυτό το άτομο, βίαιο και μη κοινωνικό, δεν καταβάλει καμία προσπάθεια να ενσωματωθεί στην κοινωνία μας και επωφελείται της κωφαλαλίας του και των ευνοϊκών διατάξεων της διοίκησης και της δικαιοσύνης. Αποτελεί πραγματικό κίνδυνο για τη δημόσια τάξη, στο μέτρο μάλιστα που – λόγω του φόβου που ε-

μπνέει – φαίνεται να είναι ο αρχηγός των νεαρών εγκληματιών της Ville-neuve».

Τον Αύγουστο του 1987 ο Υπουργός Εσωτερικών αποφάσισε την απέλαση του προσφεύγοντα με την αιτιολογία ότι η παρουσία του στο γαλλικό έδαφος συνιστά απειλή για την δημόσια τάξη. Το 1988 το Διοικητικό Πρωτοδικείο των Βερσαλλιών ακύρωσε την απόφαση απέλασης, για λόγους που αφορούσαν την εφαρμογή του εθνικού δικαίου. Τρία χρόνια αργότερα το Συμβούλιο Επικρατείας τροποποίησε την προαναφερόμενη απόφαση του Πρωτοδικείου και απέρριψε τις αιτήσεις του κυρίου Nasri για την ακύρωση ή την αναστολή εκτέλεσης της απόφασης απέλασης. Κατά την κρίση του Δικαστηρίου η απέλαση αλλοδαπού δεν έχει το χαρακτήρα της τιμωρίας αλλά ενός αστυνομικού μέτρου που έχει αποκλειστικό σκοπό την προστασία της δημόσιας τάξης και ασφάλειας. Τον Ιανουάριο του 1992 ενόψει της απέλασής του στην Αλγερία ο προσφεύγων κρατήθηκε για 23 ώρες με απόφαση του Νομάρχη της Nanterre. Επειδή η απέλαση δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί εντός της ορισθείσης προθεσμίας το Πρωτοδικείο της Nanterre διέταξε με απόφασή του τον κατ' οίκον περιορισμό του κυρίου Nasri στον τόπο διαμονής των γονέων του. Επικαλούμενος τα άρθρα 3, 6 και 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και την Προάσπιση των Θεμελιωδών Ελευθεριών ο κύριος Nasri προσέφυγε ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου του Παρισιού αιτούμενος την ακύρωση της απόφασης απέλασης και της κράτησής του. Λαμβάνοντας υπόψη το βεβαρημένο ποινικό μητρώο, τη σοβαρότητα των αδικημάτων για τα οποία καταδικάστηκε και την κατ' επάγγελμα διάπραξη αυτών των αδικημάτων το δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή του με το σκεπτικό ότι παρουσία του στο γαλλικό έδαφος αποτελούσε απειλή για τη δημόσια ασφάλεια. Η προσβαλλόμενη απόφαση δεν συνιστούσε για το δικαίωμα του σε οικογενειακή ζω «προσβολή δυσανάλογη με τους σκοπούς για την προστασία των οποίων είχε ληφθεί».

Η απόφαση του γαλλικού δικαστηρίου δεν εκτελέστηκε και η απέλαση ανεστάλη μετά από σχετικό αίτημα που υπέβαλε η γαλλική κυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Στις 4.2.1992 ο Υπουργός Εσωτερικών διέταξε τον κατ' οίκον περιορισμό του κυρίου Nasri στην κατοικία των γονέων του «έως ότου καταστεί δυνατή η εκτέλεση της απέλασης». Αυτό το μέτρο παρατείνεται έκτοτε.

Η Επιτροπή έκρινε με 19 ψήφους υπέρ έναντι τριών κατά ότι η απέλαση του προσφεύγοντα στην Αλγερία θα συνιστούσε παραβίαση του άρθρου 3 και με ψήφους οκτώ υπέρ έναντι δύο κατά παραβίαση του αρ-

θρου 8 της Σύμβασης. Απέρριψε το αίτημά του για παραβίαση του άρθρου 6.

Νόμω Βάσιμο: Τα Συμβαλλόμενα κράτη φέρουν την ευθύνη διατήρησης της δημόσιας τάξης. Πηγάζει από το διεθνές δίκαιο και περιορίζεται από τις συμβατικές τους υποχρεώσεις η εξουσία τους να ελέγχουν την είσοδο και την παραμονή των αλλοδαπών στο έδαφός τους. Όμως, οι σχετικές αποφάσεις, στο μέτρο που προσβάλλουν το δικαίωμα που προστατεύεται από τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 8 της Σύμβασης πρέπει να αποδεικνύονται αναγκαίες σε μια δημοκρατική κοινωνία, δηλαδή πρέπει να αιτιολογούνται από επιτακτική κοινωνική ανάγκη και να είναι ανάλογες του νόμιμου σκοπού που επιδιώκουν.

Σκεπτικό : **Α) Επί της παραβίασης του άρθρου 8 παρ. 1 της ΕυρΣΔΑ:** Το Δικαστήριο έκρινε ότι η εκτέλεση της απέλασης που διέταξε ο Υπουργός Εσωτερικών θα αποτελούσε επέμβαση στην προστασία του δικαιώματος του προσφεύγοντα σε οικογενειακή ζωή.

Β) Επί της παραβίασης του άρθρου 8 παρ. 2 της ΕυρΣΔΑ: Πρέπει να προσδιορισθεί εάν η υπό κρίση απέλαση πληροί τις προϋποθέσεις της διάταξης 2 του άρθρου 8, εάν δηλαδή «προβλέπεται από το νόμο», αποσκοπεί στην ικανοποίηση ενός ή περισσοτέρων νόμιμων σκοπών που απαριθμούνται στην εν λόγω διάταξη και εάν είναι «αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία».

Προβλέπεται η απέλαση από το νόμο ; Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η απόφαση απέλασης του κυρίου Nasri προβλέπεται από τη γαλλική νομοθεσία περί Αλλοδαπών. Εξάλλου το Συμβούλιο Επικρατείας διαπίστωσε με απόφασή του τη νομιμότητα του μέτρου της απέλασης που διάταχθηκε σε βάρος του προσφεύγοντα.

Είναι νόμιμος ο σκοπός για τον οποίο επιβλήθηκε το μέτρο της απέλασης; Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η υπό κρίση επέμβαση στο δικαίωμα του προσφεύγοντα για σεβασμό της οικογενειακής του ζωής εναρμονίζεται πλήρως με τη Σύμβαση: η επιβολή του διοικητικού μέτρου της απέλασης αποσκοπεί στην «προστασία της δημόσιας τάξης» και στην «πρόληψη ποινικών παραβάσεων».

Είναι αναγκαίο το μέτρο της απέλασης σε μια δημοκρατική κοινωνία ; ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι η απέλασή του δεν είναι αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία. Κωφάλαλος, αναλφάβητος και χωρίς να γνωρίζει τη γλώσσα των κωφάλαλων, θα αντιμετώπιζε υπερβολικές δυσκολίες επικοινωνίας αν απομακρυνόταν από το στενό κοινωνικό του περίγυρο, τα μέλη του οποίου είναι οι μόνοι άνθρωποι που κατανοούν τις κινήσεις και τις χειρονομίες με τις οποίες εκφράζεται. Ήδη από το 1965 οι γονείς του και τα αδέρφια του δεν έχουν εγκαταλείψει τη Γαλλία: έξη από τα μέλη της οικογένειάς του είναι Γάλλοι. Ο ίδιος δεν διέκοψε ποτέ τις σχέσεις

του με την οικογένειά του. Εκτός από κάποιες περιόδους, όπου διέμενε με την αδερφή του και το γαμπρό του, συνήθης τόπος διαμονής του ήταν η κατοικία των γονέων του.

Επιπλέον, δεν γνωρίζει την αραβική γλώσσα. Μόνο στη Γαλλία παρακολούθησε μαθήματα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Συναναστρέφεται με Αλγερινούς μετανάστες δεύτερης γενιάς που δεν ομιλούν τη γλώσσα της χώρας καταγωγής τους.

Αναφορικά με τα αδικήματα για τα οποία καταδικάστηκε από τη γαλλική δικαιοσύνη ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι είναι ήσσονος ποινικής σημασίας, αφού είναι στην πλειοψηφία τους μικροκλοπές. Βέβαια, έχει επίσης καταδικασθεί για βιασμό, καταδίκη στην οποία στηρίχθηκε η απόφαση απέλασής του από τη Γαλλία. Όμως, το Κακουργιοδικείο του επέβαλε ποινή φυλάκισης με αναστολή και διέταξε αντί της φυλάκισης τον εγκλεισμό του σε θεραπευτικό κατάστημα. Έκτοτε, δηλαδή από το 1983, δεν έχει παραπεμφθεί σε δίκη για βιασμό καθ' υποτροπή.

Η γαλλική κυβέρνηση υποστήριξε ενώπιον του Δικαστηρίου ότι το βεβαρημένο ποινικό μητρώο του προσφεύγοντα, περιλαμβάνει για την περίοδο 1981 έως 1993 δέκα δικαστικές καταδίκες. Από τον Ιανουάριο του 1981 έως τον Ιούλιο του 1993 ο κύριος Nasri παρέμεινε στη φυλακή εκατόν τρεις μήνες, και όταν αποφυλακιζόταν διέπραττε νέα αδικήματα, το τελευταίο από τα οποία ήταν ληστεία, για την οποία καταδικάστηκε το 1993.

Όμως, η απόφαση απέλασης του προσφεύγοντα στηρίζεται κυρίως στην καταδίκη του για βιασμό. Λόγω αυτού του αδικήματος, η περίπτωση του κυρίου Nasri είναι πολύ σοβαρότερη από αυτή των Moustaquim κατά Βελγίου¹ και Beldjoudi κατά Γαλλίας². Εξάλλου, ο προσφεύγων είναι ανίκανος να επικοινωνήσει και να δημιουργήσει σχέσεις εκτός του οικογενειακού περιβάλλοντος. Οι εκθέσεις των γαλλικών αστυνομικών αρχών αποκαλύπτουν ότι τον περισσότερο καιρό συναναστρέφεται με ομάδες νέων με τους οποίους έχει κοινωνική ζωή, εγκληματική και έντονη. Άρα, οι σοβαρές και επανειλημμένες προσβολές της δημόσιας τάξης που του αποδίδονται υπερέχουν της προστασίας του δικαιώματός του σε οικογενειακή ζωή, της οποίας η πραγματικότητα είναι αμφίλογη.

Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η απέλαση του προσφεύγοντα κρίθηκε μετά την καταδίκη του για ομαδικό βιασμό. Ο ένοχος ενός αναμφισβήτητα τόσο σοβαρού αδικήματος αποτελεί σοβαρή απειλή για τη δημόσια τάξη. Όμως, υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη. Με αυτό το σκεπτικό το Κακουργιοδικείο των Hauts-de-Seine δέχθηκε την ύπαρξη ελαφρυντικών περιστάσεων και καταδίκασε

¹ Βλέπε την απόφαση στην ανά χείρας έκδοση.

² Βλέπε την απόφαση στην ανά χείρας έκδοση.

τον προσφεύγοντα σε πέντε χρόνια φυλάκιση, με διετή αναστολή. Επίσης, αναγνώρισε έμμεσα ότι ο κύριος Nasri δεν ήταν ο αυτουργός του εν λόγω αδικήματος. Κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο αξιολογεί θετικά το γεγονός ότι ο προσφεύγων δεν υποτροπίασε στο αδίκημα του βιασμού από το 1983 και εντεύθεν.

Πρέπει επίσης να εκτιμηθεί και το γεγονός ότι ο προσφεύγων είναι άτομο με ειδικές ανάγκες: είναι εκ γενετής κωφάλαλος και οι συνέπειες της κωφαλαλίας του εντείνονται λόγω του αναλφαβητισμού του που οφείλεται στην πλημμελή παρακολούθηση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Διαπιστώνεται ότι ο κύριος Nasri ευθύνεται για την πλημμελή παρακολούθηση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και της διακοπής της παιδείας του, αφού λόγω της κακής συμπεριφοράς του αποβλήθηκε από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα – ειδικά για κωφάλαλους – στα οποία ενεγράφη. Συμφωνώντας με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Δικαστήριο εκτιμά ότι για ένα άτομο που αντιμετωπίζει τις προαναφερόμενες δυσκολίες η οικογένεια είναι κοινωνικός χώρος ιδιαίτερης σημασίας, όχι μόνον ως περιβάλλον αποδοχής, αλλά επίσης επειδή μπορεί να συμβάλει στην αποτροπή από την εγκληματικότητα και μάλιστα ιδιαίτερα στην περίπτωση του προσφεύγοντα που δεν κατάφερε να ακολουθήσει τη ενδεικνυόμενη για την περίπτωσή του θεραπεία.

Υπογραμμίζεται ότι ο προσφεύγων διέμενε πάντα με τους γονείς του ή για κάποιες περιόδους με την αδερφή του. Δεν διέκοψε ποτέ τις σχέσεις με την οικογένειά του. Οι συχνές έξοδοι με τους «φίλους» του δεν μεταβάλλουν τον πυρήνα της σχέσης που έχει αναπτύξει με την οικογένειά του.

Οι γονείς του κυρίου Nasri εγκαταστάθηκαν με τα παιδιά τους στη Γαλλία το 1965 και έκτοτε δεν εγκατέλειψαν τη χώρα. Στο μεταξύ έζη από τα παιδιά τους απέκτησαν τη γαλλική ιθαγένεια. Ο προσφεύγων παρακολούθησε στη χώρα υποδοχής ό,τι ήταν εφικτό γι' αυτόν, την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Το Δικαστήριο αξιολογεί θετικά για τη διαμόρφωση της κρίσης του το μη αμφισβητούμενο γεγονός ότι ο προσφεύγων δεν κατανοεί την αραβική γλώσσα. Βέβαια, συχνάζει σε χώρους της αλγερινής κοινότητας, αλλά τονίζεται ότι τα νεαρότερα μέλη της με τα οποία συναναστρέφεται δεν ομιλούν τη γλώσσα της πατρίδας τους, στην οποία είναι εξαιρετικά δύσκολο αν όχι αδύνατον να επικοινωνήσει ο κύριος Nasri.

Λαμβάνοντας λοιπόν υπόψη όλες τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υπό κρίση υπόθεσης, και ειδικότερα την κατάσταση ενός κωφάλαλου ανθρώπου που δεν μπορεί να έχει την ελάχιστη ψυχολογική και κοινωνική ισορροπία παρά μόνο στην οικογένειά του που αποτελείται στην πλειοψηφία της από Γάλλους που δεν διατηρούν κανένα δεσμό με την Αλγερία, φαί-

νεται ότι η απόφαση για την απέλαση του προσφεύγοντα, εάν εκτελείτο, θα ήταν δυσανάλογη με το νόμιμο σκοπό τον οποίο επιδιώκει. Η εκτέλεση της απέλασης θα παραγνώριζε το δικαίωμα του προσφεύγοντα για σεβασμό της οικογενειακής του ζωής και θα αποτελούσε παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης.

Το Δικαστήριο δεν έκρινε αναγκαίο να εξετάσει τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα αναφορικά με την παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.

Το Δικαστήριο αποφάσισε ομόφωνα ότι η εκτέλεση της απόφασης απέλασης θα αποτελούσε παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης.

Σύμφωνη γνώμη του Δικαστή Pettiti : Ψήφισα όπως και οι συνάδερφοί μου υπέρ της παραβίασης του άρθρου 8 λόγω της σώρευσης των ειδικότερων περιστάσεων που χαρακτηρίζουν την υπό κρίση υπόθεση.

Όμως, θεωρώ ότι το σκεπτικό της απόφασης θα μπορούσε να περιλαμβάνει δύο επιπλέον στοιχεία. Πρώτον, το γεγονός ότι η καταδίκη για ομαδικό βιασμό, που αποτελεί τη βάση της απέλασης, ανέρχεται στις 15.5.1986. Η χρονική περίοδος της παραμονής του προσφεύγοντα στο γαλλικό έδαφος θα τροποποιούσε τις συνέπειες της απέλασης που θα εκτελείτο σε μια διαφορετική χρονική περίοδο (χωρίς βέβαια να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι όταν ασκήθηκε η προσφυγή η γαλλική κυβέρνηση δέχθηκε να αναστείλει το μέτρο αιτήσεως της Ευρωπαϊκής Επιτροπής). Δεύτερον, την εξέλιξη των κοινωνικών συνθηκών σε σχέση με τη σωματική αναπηρία του κυρίου Nasri και την εξέλιξη των εν γένει συνθηκών διαβίωσης από το 1983 έως το 1995 στα δύο ενδιαφερόμενα κράτη (δηλαδή στη Γαλλία και στην Αλγερία).

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο κρίνει πολλές περιπτώσεις απέλασης αλλοδαπών εγκληματιών, που υποτροπιάζουν. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση έχει εξαιρέσει από το πεδίο εφαρμογής της το καθεστώς της απέλασης αλλοδαπών από τα κράτη (εκτός από την περίπτωση των συλλογικών απελάσεων). Όμως, το Δικαστήριο, με την επίκληση των άρθρων 8 και 3, σε συνθήκες εξαιρετικής σοβαρότητας, μπορεί να εξετάσει μεμονωμένες περιπτώσεις χωρίς να υπερβεί τη σημασία των διατάξεων του άρθρου 8 στο πεδίο της ιδιωτικής ζωής. Αλλά αυτός ο νομολογιακός δρόμος δεν επιτρέπει την αντιμετώπιση του γενικού προβλήματος που ανήκει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, εάν δηλαδή έχουν την βούληση να υιοθετήσουν μια ομοιογενή πολιτική και να συνεργαστούν, λαμβάνοντας υπόψη το μεταναστευτικό ρεύμα και τις διαφορετικές συνθήκες ενσωμάτωσης και οικογενειακής συνένωσης που εφαρμόζονται από μερικά – αλλά όχι από όλα – κράτη με σκοπό την ενδυνάμωση της προστασίας της οικογένειας.

Σε αυτό το επίπεδο και λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές ισχύουσες δικαστικές και νομικές παραδόσεις κρίνω επίσης αναγκαία την εναρμόνιση της πολιτικής των ποινικών κυρώσεων που περιλαμβάνει την αντιμετώπιση των προβλημάτων της απέλασης και της διπλής επιβολής ποινών.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο θα αναγκαστεί στο μέλλον να προσδιορίσει τα κριτήρια που θα υιοθετήσει: όρια της καταδίκης και της υποτροπής, αναπηρίες σωματικές και γλωσσικές που λαμβάνονται υπόψη, φύση των αδικημάτων και των εγκλημάτων, περιεχόμενο της οικογενειακής ζωής, ορισμός της οικογένειας που προστατεύεται από το άρθρο 8, ορισμός της ευρωπαϊκής δημόσιας τάξης σε αυτό το πλαίσιο. Για το σκοπό αυτό, θα πρέπει να πραγματοποιηθεί από μια *ad hoc* Επιτροπή Εμπειρογνομόνων των κρατών μελών μια μελέτη συγκριτικού δικαίου όπου θα απεικονίζονται οι νομοθεσίες και η δικαστική και διοικητική πρακτική των κρατών μελών σε αυτούς τους τομείς. Η υλοποίηση της πρότασης αυτής θα αποτρέψει την ποικιλία των εθνικών παραβάσεων που είναι ασυμβίβαστες με την κοινή δέσμευση των κρατών να διασφαλίσουν από κοινού το σεβασμό των δικαιωμάτων που προστατεύονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και την Προάσπιση των Θεμελιωδών Ελευθεριών.

Σύμφωνη γνώμη του Δικαστή Wildhaber: Κατά τη γνώμη μου πρόκειται για εξειδικευμένη υπόθεση που δεν μπορεί να γενικευθεί. Όπως και ο προσφεύγων, το Δικαστήριο βασιζόμενο στο άρθρο 8 δεν επικαλείται παρά το δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής ζωής. Αυτός ο τρόπος κρίσης της υπόθεσης είναι λίγο τεχνητός, γιατί λείπει το συστατικό του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής του προσφεύγοντα. Σε παρόμοια περίπτωση θα ήταν περισσότερο ρεαλιστικό να αξιολογηθεί και να εκτιμηθεί δικαστικά το σύνολο του κοινωνικού ιστού, που βαρύνει ιδιαίτερα για τον προσφεύγοντα, αφού η οικογένεια δεν αποτελεί παρά ένα τμήμα της κοινωνίας, αναμφισβήτητα ουσιαστικό.

Όπως έκρινε η πλειοψηφία του Δικαστηρίου δεν βρίσκω αναγκαία την επίκληση του άρθρου 3. Γιατί η επίκληση αυτής της διάταξης θα παραγνώριζε την εξισορρόπηση του δημοσίου συμφέροντος και θα οδηγούσε στο συμπέρασμα, ότι απαγορεύεται η απέλαση μεταναστών «δεύτερης γενιάς». Νομίζω ότι μια παρόμοια απόφαση θα ήταν υπερβολική και ότι κατ' εξαίρεση, πρέπει να υπάρχει, σύμφωνα με τις γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου, η δυνατότητα απέλασης των μεταναστών «δεύτερης γενιάς» που έχουν διαπράξει ιδιαίτερα σοβαρά αδικήματα (ανθρωποκτονία, βιασμός, εμπορία ναρκωτικών).

Εν μέρει μειοψηφούσα γνώμη του δικαστή De Meyer: Διαφωνώ με το διατακτικό της απόφασης, στο μέτρο που αφορά την παραβίαση του

άρθρου 3 και επικαλούμαι τις απόψεις που είχα εκφράσει στην υπόθεση Beldjoudi κατά Γαλλίας¹.

Στην υπό κρίση υπόθεση, πιστεύω, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι ο προσφεύγων είναι κωφάλαλος, ότι η εκτέλεση της απέλασης δεν θα έπληττε μόνον την ιδιωτική και οικογενειακή του ζωή αλλά θα αποτελούσε κατά κύριο λόγο απάνθρωπη μεταχείριση.

Αποψη μειοψηφίας του δικαστή Morenilla αναφορικά με τα επιχειρήματα του προσφεύγοντα για παραβίαση του άρθρου 3 της ΕυρΣΔΑ: Κατά τη γνώμη μου, το μέτρο της απέλασης του κυρίου Nasri στις περιστάσεις που δέχεται η πλειοψηφία αποτελεί απάνθρωπη μεταχείριση. Το Δικαστήριο θα μπορούσε να αποφανθεί κατ' αρχήν σ' αυτό το ρητό λόγο προσφυγής του που βασίζεται στο άρθρο 3 της Σύμβασης και να ακολουθήσει την προσέγγιση και τα συμπεράσματα της πλειοψηφίας της Επιτροπής.

Η δραματική προσωπική κατάσταση του προσφεύγοντα (η κωφालαλία του που δεν θεραπεύτηκε, η ανικανότητά του για κοινωνική προσαρμογή και το βεβαρημένο ποινικό του μητρώο) δεν πρέπει να σκιάσει στην υπό κρίση υπόθεση την υποβόσκουσα γενική ερώτηση της εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης: πρόκειται για τα όρια των διοικητικών μέτρων – ή των ποινών – και της απέλασης στη χώρα «καταγωγής» λόγω μιας εγκληματικής ή περιθωριακής συμπεριφοράς των αποκαλούμενων μεταναστών «δεύτερης γενιάς», συμπεριλαμβανομένων όσων, όπως ο προσφεύγων, έφθασαν στη χώρα υποδοχής παιδιά, συνοδεύοντας τους εργαζόμενους γονείς τους.

Το μέτρο της απέλασης αυτών των επικίνδυνων «αλλοδαπών» μπορεί να αποδειχθεί αποτελεσματικό για το κράτος υποδοχής που απαλλάσσεται έτσι από πρόσωπα που κρίνει «ανεπιθύμητα», αλλά αποκαλύπτεται απάνθρωπο και εξευτελιστικό και σαφώς διακριτικό για τους «αλλοδαπούς» που βιώνουν παρόμοιες καταστάσεις. Το κράτος, που προς το συμφέρον του, υποδέχεται μετανάστες και τους επιτρέπει τη διαμονή, καθίσταται υπεύθυνο για την εκπαίδευση και την κοινωνικοποίηση των παιδιών τους, όπως ακριβώς είναι υπεύθυνο για τα παιδιά των «πολιτών» του. Σε περίπτωση αποτυχίας αυτής της κοινωνικοποίησης, συνέπειες της οποίας είναι η εγκληματική ή περιθωριακή συμπεριφορά, το κράτος υποδοχής υποχρεούται να εγγυηθεί την κοινωνική αποκατάσταση των αλλοδαπών και να μην τους απομακρύνει στη χώρα καταγωγής τους, που δεν φέρει καμία ευθύνη γι' αυτή τη συμπεριφορά τους μιας και οι δυνατότητες αποκατάστασης σε ένα ξένο κοινωνικό περιβάλλον αποδεικνύονται απατηλές. Η διοικητική ή ποινική μεταχείριση δεν πρέπει λοιπόν να δια-

¹ Βλέπε την απόφαση στην ανά χείρας έκδοση.

φέρει λόγω της εθνικής καταγωγής των γονέων, προβλέποντας, με την απέλαση, μια επιδείνωση, που διακρίνεται σαφέστατα από την ποινή.

Δίκαια σχολιάστηκαν¹ οι αλλαγές που διαπιστώθηκαν στις μέρες μας στο διεθνές δίκαιο, υπό την επιρροή των πρόσφατων εξελίξεων στον τομέα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, προς την κατεύθυνση της ισότητας μεταχείρισης μεταναστών και πολιτών των κρατών υποδοχής. Αυτή η ισότητα είναι περισσότερο εμφανής όταν πρόκειται για «μετανάστες ενσωματωμένους» στην κοινωνία όπου εργάζονται. Σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 12 του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων, «χώρα τους» είναι αυτή όπου γεννήθηκαν ή στην οποία μεγάλωσαν παρά τις δυσκολίες προσαρμογής που συνεπάγεται η αλλοδαπή καταγωγή ή η διαβίωση σε ένα διαφορετικό οικογενειακό πολιτισμό. Σε κάθε περίπτωση, εκτιμήσεις νομικής φύσης ή η παραδοσιακή επίκληση της εθνικής κυριαρχίας του κράτους υποδοχής δεν μπορούν σήμερα να αποτελέσουν τη βάση μιας παρόμοιας μεταχείρισης.

Όμως για τρίτη φορά σε τέσσερα χρόνια² το Δικαστήριο επιδεικνύει παραδοσιακή επιφυλακτικότητα³: η πλειοψηφία «δεν κρίνει αναγκαίο να εξετάσει αυτόν το λόγο» και περιορίζεται να διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης, κρίνοντας ότι το μέτρο της απέλασης αποτελεί επέμβαση στην οικογενειακή ζωή του προσφεύγοντα. Λυπάμαι για την απόφαση αυτή επειδή η σημασία του προβλήματος και η σύγχρονη πραγματικότητα απαιτούν από το Δικαστήριο να αποφανθεί επί του σημείου αυτού και να διατυπώσει την κρίση του με σαφήνεια και καθαρότητα, γεγονός που δεν αποκλείει να ληφθούν υπόψη οι ιδιαίτερες περιστάσεις της υπόθεσης.

Τελικά, ψήφισα ό,τι και η πλειοψηφία όσον αφορά την παραβίαση του άρθρου 8 στην υπό κρίση υπόθεση, παρά το γεγονός ότι δεν συμμερίζομαι το σκεπτικό στο οποίο στηρίζεται για την κατάσταση του «αλλοδαπού» προσφεύγοντα και την ευθύνη του για «κακή συμπεριφορά». Ενόψει της οδυνηρής κατάστασης του κυρίου Nasri βρίσκω ιδιαίτερα τυπολατρική τη θέση της πλειοψηφίας που χαρακτηρίζει νομικά την απέλαση του προσφεύγοντα ως επέμβαση των δημοσίων αρχών στην οικογενειακή και όχι στην ιδιωτική ζωή, έννοια περισσότερο γενική της οποίας η οικογενειακή ζωή αποτελεί επιμέρους έκφραση.

---

¹ Andrew Drzemczewski, The position of aliens in relation to the European Convention of Human Rights, Council of Europe, Strasbourg, 1985, pp. 7-9.

² Βλέπε τις αποφάσεις επί των υποθέσεων Moustaqim κατά Βελγίου, και Beldjoudi κατά Γαλλίας στην ανά χειράς έκδοση.

³ Marc-Andre Eiseen, El Tribunal Europeo de Derechos Humanos, Civitas, Madrid, 1985, pp. 81 & 95),

Στην πραγματικότητα, το άρθρο 8 της Σύμβασης αναγνωρίζει το δικαίωμα σεβασμού «της ιδιωτικής σφαίρας»¹ της ζωής του ατόμου από κάθε δημόσια αρχή, της προσωπικής του ζωής, που εξ ορισμού της Σύμβασης περιλαμβάνει την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, την κατοικία και την αλληλογραφία του. Η απέλαση από τη χώρα όπου έζησε κάποιος από τη γέννησή του ή από την παιδική του ηλικία αποτελεί παραβίαση αυτής της ιδιωτικής ή προσωπικής σφαίρας, όταν περιλαμβάνει, όπως στην υπό κρίση υπόθεση, τον αποχωρισμό του προσβαλλόμενου ατόμου από το ζωτικό περιβάλλον του, τον «κοινωνικό» και συναισθηματικό του κύκλο, συμπεριλαμβανομένης της οικογένειας. Αυτή η επέμβαση της δημόσιας αρχής παραβιάζει το δικαίωμα κάθε ατόμου για σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής, εάν δεν αιτιολογείται σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 8 της Σύμβασης: στοιχείο που δεν συντρέχει όπως δέχθηκε η πλειοψηφία στην υπό κρίση υπόθεση.

0219

Υπόθεση Gül κατά Ελβετίας (19.2.1996)²

Οικογενειακή συνένωση απορριφθέντος πρόσφυγα, διαμένοντος νόμιμα στην Ελβετία για ανθρωπιστικούς λόγους – Άρνηση των ελβετικών αρχών να επιτρέψουν σε ανήλικο παιδί του την είσοδο στη χώρα με σκοπό τη συνένωση με τους γονείς του – Η έννοια της οικογένειας που προστατεύει το άρθρο 8 της Σύμβασης σημαίνει ότι ένα παιδί που γεννιέται σε γάμο αποτελεί «νομικά» μέρος της σχέσης αυτής – Η εφαρμογή του άρθρου 8 σε θέματα μετανάστευσης δεν επιβάλλει στα κράτη γενική υποχρέωση να σέβονται την επιλογή της κοινής κατοικίας των έγγαμων μεταναστών και να επιτρέπουν την οικογενειακή συνένωση στο έδαφός τους. Για να διαγνωσθούν οι υποχρεώσεις του κράτους πρέπει να εξετάζονται τα επιμέρους στοιχεία της υπόθεσης – Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου στο θέμα της οικογενειακής συνένωσης – Άποψη μειοψηφίας: η συμβίωση του γονέα με το παιδί αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της οικογενειακής ζωής. Οι ελβετικές αρχές δεν εξισορρόπησαν με δίκαιο τρόπο τα συμφέροντα του προσφεύγοντα και του γιου του αφενός και της κοινωνίας του κράτους υποδοχής αφετέρου. Η απόρριψη του αιτήματος για οικογενειακή συνένωση είναι δυσανάλογη και άρα μη αναγκαίο μέτρο σε μια δημοκρατική κοινωνία.

¹ Stephan Breitenmoser, Der Schutz der Privatsphaere gemaess Art. 8 EMRK, Juristische Fakultät der Universität Basel, Basel, 1986.

² Για το πλήρες κείμενο της απόφασης βλ. REPORTS OF JUDGEMENTS AND DECISIONS, 1996 – I.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρο 8 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»

Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά : Ο προσφεύγων, κύριος Gül έφθασε στην Ελβετία τον Απρίλιο του 1983 και υπέβαλε αίτημα πολιτικού ασύλου επικαλούμενος την κουρδική εθνική καταγωγή του και τις πολιτικές του δραστηριότητες με το Τουρκικό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα (CHP). Εργαζόταν έως το 1990 οπότε και συνταξιοδοτήθηκε λόγω αναπηρίας. Το 1987, η σύζυγός του που είχε παραμείνει στην Τουρκία με τους δύο γιους του, Tunçay και Ersin, κήκε σοβαρά σε μια κρίση επιληψίας, ασθένεια από την οποία έπασχε από το 1982. Επειδή το νοσοκομείο της περιοχής όπου ζούσε στην Τουρκία αδυνατούσε να της παράσχει την κατάλληλη θεραπεία αναχώρησε το Δεκέμβριο της ίδιας χρονιάς για την Ελβετία, όπου νοσηλεύτηκε ως επείγον περιστατικό. Της ακρωτηρίασαν δύο δάκτυλα του αριστερού χεριού. Στις 19 Σεπτεμβρίου 1988 ο κύριος και η κυρία Gül απέκτησαν στην Ελβετία το τρίτο τους παιδί, τη Nursal. Το μωρό τοποθετήθηκε σε βρεφοκομείο γιατί η μητέρα του αδυνατούσε να το φροντίσει λόγω της επιληψίας. Από βεβαίωση που εξέδωσε το Μάρτιο του 1989 ειδικευμένος ιατρός που παρακολουθούσε την κυρία Gül προκύπτει ότι η επιστροφή της στην Τουρκία θα έχει μοιραίες συνέπειες για την υγεία της. Το Φεβρουάριο του 1989 οι ελβετικές αρχές απέρριψαν το αίτημα πολιτικού ασύλου που είχε υποβάλει ο προσφεύγων με το σκεπτικό ότι δεν απέδειξε βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης και ότι οι ισχυρισμοί του για τη γενική κατάσταση του κουρδικού πληθυσμού στην Τουρκία δεν ήταν επαρκείς για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Σύμφωνα μάλιστα με επιβεβαιωμένες πληροφορίες τα πρώην στελέχη του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος δεν αποτελούσαν στόχο δίωξης των κρατικών τουρκικών αρχών. Εν κατακλείδι τον καλούσαν να αναχωρήσει από την Ελβετία, πριν την 30η Απριλίου 1989, άλλως θα απελαύνετο. Το Μάρτιο του 1989 ο κύριος Gül προσέφυγε κατά της απορριπτικής του ασύλου απόφασης ενώπιον του Ομοσπονδιακού Γραφείου Δικαιοσύνης και Αστυνομίας. Ισχυρίστηκε ότι η πολιτική καταστολής καθώς και οι προσωπικές διώξεις που υπέμεινε δικαιολογούσαν τη χορήγηση πολιτικού ασύλου. Υπογράμμισε ότι, όταν αναχώρησε για την Ελβετία, είχε απαγορευθεί η λειτουργία όλων των πολιτικών κομμάτων στην Τουρκία και τα μέλη τους – ειδικά των κομμάτων της αριστεράς όπως είναι το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα – διώκονταν. Τυχόν επιστροφή στη χώρα καταγωγής του θα αποτελούσε παραβίαση του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης.

Στο μεταξύ τον Ιούνιο του 1989 η αρμόδια υπηρεσία αλλοδαπών λαμβάνοντας υπόψη τη διάρκεια παραμονής του προσφεύγοντα στην Ελβετία και την επικίνδυνη κατάσταση της υγείας της συζύγου του αποφάσισε να ικανοποιήσει το αίτημά του για χορήγηση άδειας παραμονής στην Ελβετία για ανθρωπιστικούς λόγους. Το Νοέμβριο της ίδιας χρονιάς ο κύριος Göl απέσυρε το αίτημά του για επανεξέταση της αίτησής του για άσυλο αφού ενημερώθηκε από τις αρμόδιες ελβετικές αρχές για την αρνητική εισήγηση επί της προσφυγής του κατά της απορριπτικής του ασύλου πρωτοβάθμιας απόφασης.

Το Μάιο του 1990 ο κύριος Göl ζήτησε από τις αρχές να επιτρέψουν την έλευση στην Ελβετία των δύο γιων του, Tuncay και Ersin, που είχαν παραμείνει στην Τουρκία. Το σχετικό αίτημά του απερρίφθη το Σεπτέμβριο του 1990 με το σκεπτικό ότι δεν πληρούνταν οι νόμιμες προϋποθέσεις για την οικογενειακή συνένωση: αφενός το διαμέρισμα όπου διέμενε η οικογένεια στην Ελβετία δεν ανταποκρινόταν στους απαιτούμενους κανονισμούς και αφετέρου ο κύριος Göl δεν διέθετε τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους για την ικανοποίηση των οικογενειακών αναγκών. Εξάλλου ο Tuncay ήταν ήδη δέκα οκτώ ετών και δεν δικαιούταν να συνενωθεί με την οικογένειά του στην Ελβετία.

Στις 1.10.1990 ο προσφεύγων ζήτησε την ακύρωση της προαναφερόμενης αρνητικής απόφασης ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας του καντονιού όπου διέμενε. Ισχυρίστηκε ότι η άδεια παραμονής που του χορήγησαν οι Ελβετικές αρχές θα έπρεπε να περιλαμβάνει και τους δύο γιους του, επειδή επρόκειτο για προσωπική υπόθεση εξαιρετικής σοβαρότητας. Η επιστροφή του στην Τουρκία ήταν αδύνατη λόγω της κρισιμότητας της κατάστασης υγείας της συζύγου του και της διάρκειας παραμονής του εκτός της χώρα καταγωγής του. Άρα η οικογενειακή συνένωση δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί παρά στην Ελβετία. Επικαλέστηκε το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και την Προάσπιση των Θεμελιωδών Ελευθεριών το οποίο εγγυάται το δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής ζωής καθώς και τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, που αναγνωρίζουν στους γιους του το δικαίωμα να συνενωθούν με τους γονείς τους στην Ελβετία. Εάν το Συμβούλιο Επικρατείας στηριζόταν στον ελβετικό νόμο για την οικογενειακή συνένωση ο νεότερος γιος του, ο Ersin, δικαιούτο να συνενωθεί με την οικογένειά του στην Ελβετία. Το διαμέρισμα όπου διαμένει με τη σύζυγό του είναι αρκετά ευρύχωρο για να ζήσουν μαζί με το δευτερότοκο γιο τους και το εισόδημά του επαρκεί για την ικανοποίηση των οικογενειακών αναγκών.

Στις 30.7.1991 το δικαστήριο απέρριψε την αίτηση ακύρωσης με το σκεπτικό ότι η ελβετική νομοθεσία αναγνωρίζει το δικαίωμα οικογε-

νειακής συνένωσης μόνο στα ανήλικα τέκνα των αλλοδαπών στους οποίους έχει χορηγηθεί άδεια εγκατάστασης. Ο κύριος και η κυρία Göl δεν είχαν άδεια παραμονής και άρα δεν μπορούσαν να επικαλεσθούν τη σχετική διάταξη της Ελβετικής νομοθεσίας για την οικογενειακή συνένωση με τον ανήλικο γιο τους. Το ζεύγος Göl δεν δικαιούται να επικαλεσθεί την εφαρμογή του άρθρου 8 της Σύμβασης, αφού το δικαίωμα αυτό αναγνωρίζεται μόνον στους Ελβετούς ή σε όσους ζουν στην Ελβετία με άδεια εγκατάστασης. Εξάλλου οι σχετικές διατάξεις της ελβετικής νομοθεσίας περί του αριθμού των αλλοδαπών που διαμένουν στη χώρα δεν αναγνωρίζουν δικαίωμα, αλλά απαριθμούν τις ελάχιστες προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν για την οικογενειακή συνένωση. Η οριστική απόφαση για την οικογενειακή συνένωση εκδίδεται από την υπηρεσία αλλοδαπών που κατά τη διαμόρφωση της κρίσης της εκτιμά ελεύθερα τα στοιχεία που προσκομίζει ο ενδιαφερόμενος αλλοδαπός.

Το Συμβούλιο Επικρατείας προσέθεσε ότι σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία δεν δικαιούνται οικογενειακή συνένωση όσοι διαμένουν στην Ελβετία για ανθρωπιστικούς λόγους. Για να μην παραβιασθεί η αρχή της ίσης μεταχείρισης των αλλοδαπών που διαμένουν στη χώρα χωρίς δικαίωμα εγκατάστασης, η οικογενειακή συνένωση δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί παρά σύμφωνα με τα οριζόμενα στο νόμο.

Εν συνεχεία το δικαστήριο εξετάζοντας τη δυνατότητα οικογενειακής συνένωσης του ανήλικου γιου της οικογένειας, Ersin, σε άλλη νομική βάση διαπίστωσε ότι είναι ανήλικος, μόλις οκτώ ετών. Η ελβετική νομοθεσία προβλέπει την κατ' εξαίρεση οικογενειακή συνένωση όταν συντρέχει «ιδιαίτερα σημαντικός λόγος», που δεν αποδείχθηκε στην υπό κρίση υπόθεση. Δεν συντρέχει κάποιος ιδιαίτερος λόγος που να επιβάλλει τη διαφορετική μεταχείριση του Ersin σε σύγκριση με άλλα παιδιά που επιθυμούν οικογενειακή συνένωση με τους γονείς τους. Επιπλέον, αν ο Ersin εγκατασταθεί στην Ελβετία θα αποχωρισθεί το μεγαλύτερο αδερφό του Tunçay, με τον οποίον συμβιώνει από τότε που γεννήθηκε. Εξάλλου, ζει μακριά από τον πατέρα του περίπου οκτώ χρόνια και από τη μητέρα του τρειςήμισι. Εκτιμώντας την ευημερία του παιδιού, στοιχείο καθοριστικό για την οικογενειακή συνένωση, μπορεί κανείς να αναρωτηθεί εάν είναι εύλογο να αποχωριστεί ο Ersin τον Tunçay και να ζήσει με τη μητέρα του, που είναι σοβαρά ασθενής και αδύναμη να τον φροντίζει και να ασχολείται μαζί του, και τον πατέρα του, τον οποίο γνώρισε μόλις για τρεις μήνες και ενδεχομένως να αναγνωρίσει δύσκολα. Λαμβάνοντας υπόψη τις περιστάσεις και την ευημερία του παιδιού το Συμβούλιο Επικρατείας αποφαινεται ότι δεν κρίνει αναγκαίο να επιτραπεί στον Ersin να συνενωθεί με τους γονείς του στην Ελβετία. Σε κάθε περίπτωση δεν συντρέχει λόγος

ιδιαίτερα εξαιρετικός που να επιβάλει την είσοδό του στην Ελβετία με σκοπό την οικογενειακή συνένωση.

Στις 2.9.1991 ο κύριος Göl προσέφυγε ενώπιον του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου της Ελβετίας. Επανάλαβε τα επιχειρήματα που είχε επικαλεσθεί ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας και προσέθεσε ότι λόγω της «ιδιαιτερότητας της υπόθεσης» το άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ αναγνωρίζει στους γιους του το δικαίωμα να συνενωθούν με τους γονείς τους στην Ελβετία. Οι ελβετικές αρχές χορήγησαν σ' αυτόν και τη σύζυγό του άδεια παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους επειδή κρίθηκε ότι η επιστροφή τους στην Τουρκία ενείχε σοβαρό κίνδυνο για την υγεία τους. Άρα, οι λόγοι που αφορούσαν τη χορήγηση άδειας παραμονής εμπόδιζαν την άρνηση ανανέωσής της, γιατί η κυρία Göl της οποίας η υγεία ήταν σε άσχημη κατάσταση θα υποβαλλόταν σε μεταχείριση απάνθρωπη και εξευτελιστική σύμφωνα με το άρθρο 3 της ΕυρΣΔΑ. Η άδεια παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, που είχε χορηγηθεί στους δύο συζύγους, ισοδυναμούσε κατά συνέπεια με άδεια εγκατάστασης, και άρα δικαιούνταν σε οικογενειακή συνένωση που δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί παρά στην Ελβετία.

Με την από 2.7.1993 απόφασή του το Ομοσπονδιακό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή του κυρίου Göl κρίνοντας ότι το άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ δεν αναγνωρίζει δικαίωμα οικογενειακής συνένωσης σε αλλοδαπό που διαμένει εκτός της Ελβετίας, και του οποίου οι γονείς ζουν σε ελβετικό έδαφος, όπως συμβαίνει στην υπό κρίση υπόθεση. Ειδικότερα, το άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ μπορούν να επικαλεσθούν μόνον όσοι είναι εγκατεστημένοι στη χώρα, είτε δηλαδή οι Ελβετοί είτε οι αλλοδαποί που διαμένουν με άδεια εγκατάστασης. Το Ομοσπονδιακό Δικαστήριο επέμενε στη διάκριση μεταξύ της άδειας εγκατάστασης και της άδειας παραμονής. Αντίθετα με την άδεια εγκατάστασης, που χορηγείται για αόριστο χρόνο, η άδεια παραμονής χορηγείται για περιορισμένο χρόνο. Ανεξάρτητα από το λόγο που οδηγεί στην κατ' αρχή χορήγηση άδειας παραμονής, ο αλλοδαπός πρέπει να γνωρίζει ότι ενδέχεται να μην ανανεωθεί. Οι λόγοι μη ανανέωσης ποικίλουν και εξαρτώνται από διάφορους παράγοντες και συνθήκες όπως από την οικονομική ή δημογραφική κατάσταση της χώρας και από τη συμπεριφορά του ενδιαφερόμενου αλλοδαπού.

Στην υπό κρίση υπόθεση δεν μπορεί να αποκλεισθεί ότι θα εκλείψουν στο μέλλον οι ιατρικοί λόγοι, που μεταξύ άλλων, οδήγησαν τις αρχές στη χορήγηση άδειας παραμονής ή ότι θα υπάρξουν νέοι, ικανοί να δικαιολογήσουν την άρνηση ανανέωσης. Ο αιτών δεν έλκει από το δικαίωμα παραμονής του στην Ελβετία κανένα δικαίωμα οικογενειακής συνένωσης με τους γιους του που ζουν στην Τουρκία.

Ο κύριος Gúl προσέφυγε στην Επιτροπή στις 31.12.1993. Ισχυρίστηκε ότι η άρνηση των ελβετικών αρχών να επιτρέψουν την οικογενειακή συνένωση με τους γιους του στην Ελβετία συνιστά παραβίαση του άρθρου 8 της ΕυρΣΔΑ. Η Επιτροπή έκρινε δεκτή την προσφυγή για τον ανήλικο γιο του Ersin.

Νόμο Βάσιμο : Η έννοια της οικογένειας, που προστατεύει το άρθρο 8 της Σύμβασης σημαίνει ότι ένα παιδί που γεννιέται σε γάμο αποτελεί νομικά «μέρος» αυτής της σχέσης. Από τη στιγμή της γέννησης και με βάση το γεγονός της γέννησης, υπάρχει μεταξύ του παιδιού και των γονέων του ένας δεσμός που αποτελεί την «οικογενειακή ζωή», και τον οποίο μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορούν να διασπάσουν μεταγενέστερα γεγονότα. Η έκταση της υποχρέωσης του κράτους να δέχεται στο έδαφός του τους γονείς των μεταναστών εξαρτάται από την κατάσταση των ενδιαφερομένων αλλοδαπών και από το δημόσιο γενικό συμφέρον. Σύμφωνα με αναγνωρισμένη αρχή του διεθνούς δικαίου τα κράτη έχουν την εξουσία, λαμβάνοντας υπόψη τις συμβατικές τους υποχρεώσεις, να ελέγχουν την είσοδο των αλλοδαπών στο έδαφός τους. Η εφαρμογή του άρθρου 8 σε θέματα μετανάστευσης δεν επιβάλλει στα κράτη γενική υποχρέωση να σέβονται την επιλογή της κοινής κατοικίας των έγγαμων μεταναστών και να επιτρέπουν την οικογενειακή συνένωση στο έδαφός τους. Προκειμένου να διαπιστωθούν οι υποχρεώσεις του κράτους πρέπει να εξετάζονται τα επιμέρους στοιχεία της υπόθεσης.

Σκεπτικό: Επί της παραβίασης του άρθρου 8 της ΕυρΣΔΑ: Το Δικαστήριο αποφαινεται ότι κατ' αρχήν πρέπει να διαγνωσθεί στην υπό κρίση υπόθεση εάν υπάρχει «οικογενειακή ζωή» με την έννοια του άρθρου 8 της Σύμβασης. Η κυβέρνηση αμφισβητεί την εφαρμογή αυτού του άρθρου γιατί κατά την άποψή της δεν υπάρχει το βασικό στοιχείο της «οικογενειακής ζωής». Ο κύριος Gúl εγκατέλειψε την Τουρκία όταν ο δευτερότοκος γιος του Ersin ήταν τριών μηνών και δεν επεδίωξε να δημιουργήσει μια οικογενειακή σχέση στη χώρα καταγωγής του. Το οικογενειακό πλαίσιο του γιου του βρισκόταν στην Τουρκία, αφού ακόμα και μετά την αναχώρηση της μητέρας του ενσωματώθηκε στην οικογένεια του μεγαλύτερου αδερφού του. Επιπλέον η τοποθέτηση της κόρης του Nursal σε βρεφοκομείο της Ελβετίας αποδεικνύει ότι οι δύο σύζυγοι αδυνατούν να ανταποκριθούν στις γονεϊκές τους υποχρεώσεις όσον αφορά τον Ersin.

Είναι αληθές ότι ο προσφεύγων αναχώρησε από την Τουρκία όταν ο γιος του ήταν τριών μηνών και η σύζυγός του αποχωρίστηκε το δευτερότοκο γιο τους το 1987, όταν αναγκάστηκε να αναχωρήσει για την Ελβετία για σοβαρούς λόγους υγείας.

Όμως, το 1990, μετά τη χορήγηση άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους ο προσφεύγων ζήτησε από τις ελβετικές αρχές την οικογενειακή συνένωση με το γιο του, ηλικίας τότε έξι ετών. Εκτοτε και πριν τη συζήτηση της υπόθεσης στα όργανα της Σύμβασης, ο κύριος Gül δεν σταμάτησε να ζητά την οικογενειακή συνένωση με το γιο του στην Ελβετία. Παρά τη γεωγραφική απόσταση Ελβετίας – Τουρκίας ο προσφεύγων επισκέφθηκε κατ' επανάληψη το γιο του: η τελευταία του επίσκεψη στην Τουρκία ανέρχεται τον Αύγουστο του 1995. Κατά συνέπεια, συνάγεται ότι δεν έχει διασπαστεί η μεταξύ πατέρα και γιου «οικογενειακή ζωή».

Πρέπει επομένως να ερευνηθεί εάν οι ελβετικές αρχές σεβάστηκαν το δικαίωμα του προσφεύγοντα, το οποίο εγγυάται το άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ.

Ο κύριος Gül ισχυρίζεται ότι η απόρριψη του αιτήματός του για οικογενειακή συνένωση στην Ελβετία με το γιο του Ersin έχει ως πρακτική συνέπεια τη διάσπαση της οικογένειας καθώς και την αδυναμία, για τους γονείς, ελλείψει των αναγκαίων οικονομικών πόρων, να έχουν τακτική επικοινωνία με το γιο τους. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, η επικοινωνία γονέων και παιδιού έχει ιδιαίτερη σημασία. Εξάλλου, η διάρκεια παραμονής του στην Ελβετία, η αναπηρία του και η ασθένεια της σύζυγου του δεν καθιστούν ρεαλιστική τη λύση της οικογενειακής συνένωσης στην Τουρκία, η οποία μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο στη χώρα υποδοχής τους.

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι σκοπός του άρθρου 8 είναι η προστασία του ατόμου από αυθαίρετες ενέργειες των δημοσίων αρχών. Μπορεί να περιλαμβάνει θετικές υποχρεώσεις, που συνάδουν στον αποτελεσματικό «σεβασμό» της οικογενειακής ζωής. Αν και τα όρια μεταξύ των θετικών και αρνητικών υποχρεώσεων των κρατών στα πλαίσια αυτής της διάταξης δεν είναι ευδιάκριτα οι αρχές που εφαρμόζονται είναι συγκρίσιμες. Και στις δύο περιπτώσεις πρέπει να ληφθεί υπόψη η εξισορρόπηση των συμφερόντων του ατόμου και αυτών της κοινωνίας στο σύνολό της. Επίσης και στις δύο περιπτώσεις το κράτος έχει ένα περιθώριο δράσης στα πλαίσια της διακριτικής ευχέρειας.

Στην υπό κρίση υπόθεση το Δικαστήριο πρέπει να διαγνώσει σε ποιο μέτρο η άφιξη του Ersin στην Ελβετία αποτελεί το μοναδικό μέσο για τον κύριο Gül να αναπτύξει οικογενειακή ζωή με το γιο του.

Ο προσφεύγων έφθασε στην Ελβετία το 1983. Αμέσως υπέβαλε αίτηση ασύλου η οποία απορρίφθηκε το 1989. Το 1987 ήρθε στην Ελβετία η σύζυγός του, που είχε ανάγκη επείγουσας νοσηλείας για σοβαρούς λόγους υγείας που δεν αντιμετωπίζονταν στην Τουρκία. Η κόρη τους Nursal γεννήθηκε στην Ελβετία και τοποθετήθηκε σε βρεφοκομείο λόγω της αδυναμίας της μητέρας της να τη φροντίζει. Οι δύο σύζυγοι ζώντας

νόμιμα – με άδεια παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους – στην Ελβετία από το 1990 ζητούν από τις αρχές να επιτρέψουν την οικογενειακή συνένωση με το γιο τους Ersin, που ζει στην Τουρκία.

Ο κύριος Gül αναχωρώντας από την Τουρκία το 1983, αποχωρίστηκε το γιο του και επιπλέον δεν απέδειξε στις ελβετικές αρχές – που απέρριψαν το αίτημά του για άσυλο – ότι ήταν θύμα διώξεων στη χώρα του. Σε κάθε περίπτωση, ανεξάρτητα από τους λόγους που τον οδήγησαν να υποβάλει αίτημα πολιτικού ασύλου, το γεγονός ότι επισκέπτεται το γιο του στην Τουρκία δείχνει ότι εκλείπουν οι λόγοι που τον ανάγκασαν να εγκαταλείψει τη χώρα καταγωγής του. Επιπλέον, κατ' εφαρμογή της διμερούς σύμβασης κοινωνικής ασφάλισης, ο προσφεύγων μπορεί, κατά την άποψη της κυβέρνησης, να συνεχίζει να λαμβάνει και στην Τουρκία τη σύνταξη αναπηρίας καθώς και το ήμισυ του συμπληρωματικού επιδόματος που δικαιούται λόγω της κατάστασης της συζύγου του, του ανήλικου γιου του Ersin και της κόρης του Nursal.

Ο επαναπατρισμός της συζύγου του είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο ζήτημα αφού η κατάσταση της υγείας της αποτελεί κατ' ουσίαν τη βάση της χορήγησης της άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους. Μπορεί η κατάσταση της υγείας της να ήταν κρίσιμη το 1987 όταν υπέστη το ατύχημα, όμως δεν αποδεικνύει ότι αδυνατεί να έχει στην Τουρκία την εξειδικευμένη θεραπεία που της παρέχεται στην Ελβετία. Εξάλλου το 1995 επέστρεψε με το σύζυγό της στην Τουρκία για τρεις μήνες.

Επιπλέον, ο κύριος και η κυρία Gül παραμένουν στην Ελβετία νόμιμα, αλλά δεν είναι εφοδιασμένοι με άδεια μόνιμης παραμονής – αφού οι ελβετικές αρχές δεν τους χορήγησαν άδεια εγκατάστασης – αλλά απλή άδεια παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, που μπορεί να ανακληθεί και σύμφωνα με το ελβετικό δίκαιο δεν τους παρέχει το δικαίωμα σε οικογενειακή συνένωση.

Λαμβάνοντας υπόψη τη διάρκεια της παραμονής στην Ελβετία, ο επαναπατρισμός του ζεύγους δεν είναι εύκολη υπόθεση. Όμως δεν υπάρχουν εμπόδια στην ανάπτυξη μιας οικογενειακής ζωής στην Τουρκία. Δεν μπορεί να αποκλεισθεί η περίπτωση επιστροφής της οικογένειας στην Τουρκία, αφού ο γιος τους Ersin έζησε και μεγάλωσε στο γλωσσικό και πολιτισμικό περιβάλλον της χώρας του. Υπογραμμίζεται ότι η υπόθεση αυτή διαφέρει από την υπόθεση Berrehab¹, όπου η κόρη του προσφεύγοντα, πολίτη του Μαρόκου, γεννήθηκε στην Ολλανδία και ζούσε εκεί.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα στοιχεία της υπόθεσης και αναγνωρίζοντας την ιδιαίτερα δύσκολη κατάσταση της οικογένειας Gül από ανθρώπινη σκοπιά, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η Ελβετία δεν παραβίασε τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 8 παρ. 1 της ΕυΣΔΑ και

¹ Βλέπε την απόφαση επί της υπόθεσης Berrehab στην ανά χειράς έκδοση.

ότι δεν εμπόδισε την οικογενειακή ζωή του αιτούντα με την έννοια του άρθρου αυτού.

Το Δικαστήριο έκρινε με επτά ψήφους υπέρ έναντι δύο κατά ότι δεν παραβιάστηκε το άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ.

**Αποψη μειοψηφίας:
του Δικαστή Martens, με την οποία συντάχθηκε ο Δικαστής
Russo**

A. Εισαγωγή

1. Λυπάμαι που δεν έπεισα την πλειοψηφία. Αδυνατώ να συμμεριστώ την άποψή της. Δεν θα εξηγήσω γιατί και θα περιοριστώ να εκθέσω την προσωπική μου γνώμη. Υποθέτω πως από αυτήν θα προκύψει με σαφήνεια γιατί ήταν αδύνατο να συμφωνήσω με την απόφαση του Δικαστηρίου.

2. Στην υπό κρίση υπόθεση το ζητούμενο είναι να απαντηθεί εάν η άρνηση των ελβετικών αρχών να επιτρέψουν στον Ersin, γιο του κυρίου Gül να εισέλθει και να παραμείνει στην Ελβετία με τους γονείς του συνιστά παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης, που υποχρεώνει τα κράτη να σέβονται την οικογενειακή ζωή όσων ζουν στο έδαφός τους. Κατά συνέπεια είναι καθοριστικής σημασίας τα πραγματικά περιστατικά στα οποία στηρίχθηκε η πρώτη άρνηση της αιτούμενης άδειας.

Θα επανέλθω σ' αυτά, αλλά αναφέρω ότι το 1990 ο αιτών και η σύζυγός του διέμεναν νόμιμα στην Ελβετία με άδεια παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους. Όταν υπέβαλαν την πρώτη αίτηση για οικογενειακή συνένωση ο γιος τους Ersin ήταν επτά ετών και ζούσε στην Τουρκία σε συνθήκες που και σήμερα ακόμα δεν έχουν αποσαφηνιστεί.

3. Μια προκαταρκτική παρατήρηση όσον αφορά τα πραγματικά περιστατικά: το Δικαστήριο υπογράμμισε κατ' επανάληψη ότι δεν δεσμεύεται από διαπιστώσεις της Επιτροπής και ότι έχει την ανεξαρτησία της ελεύθερης εκτίμησης των πραγματικών περιστατικών, υπό το φως όλων των στοιχείων που έχουν τεθεί υπόψη του¹. Πρέπει όμως να αξιολογήσουμε τους περιορισμούς αυτής της ελεύθερης εκτίμησης των πραγματικών περιστατικών και να επιδείξουμε μια αυστηρότητα ώστε να μη ληφθούν υπόψη πραγματικά περιστατικά, άλλα από αυτά που αποδείχθηκαν. Η κυβέρνηση υποστήριξε – αλλά δεν απέδειξε – ότι ο προσφεύγων εγκατέλειψε «οικειοθελώς» την Τουρκία το 1983, «προκειμένου να αναζητήσει εργασία στην Ελβετία», υπονοώντας ότι δεν ευσταθεί ο ισχυρισμός του περί φόβου δίωξης στη χώρα καταγωγής του. Όμως, η αίτησή του για άσυλο απορρίφθηκε το 1989. Ο κύριος Gül ζήτησε την επανεξέταση της υπόθεσής του. Η προσφυγή του όμως δεν εξετάστηκε από τις

¹ Υπόθεση Cruz Varas και άλλοι κατά Σουηδίας, βλέπε ΕΔΠΑ 1998.

αρχές οι οποίες ισχυρίστηκαν ότι είναι ασυμβίβαστη με τη χορήγηση άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους. Υπό αυτές τις προϋποθέσεις δεν πρέπει να στηριχθούμε απλά στην άρνηση των ελβετικών αρχών να αναγνωρίσουν σε πρώτο βαθμό το καθεστώς του πρόσφυγα, ούτε να υποθέτουμε δεκατρία χρόνια μετά για την αλήθεια και την ισχύ των περί ασύλου ισχυρισμών του προσφεύγοντα. Βέβαια, ουδείς αμφισβητεί, ότι κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού του 1995, ο προσφεύγων επισκέφθηκε το γιο του Ersin στη Τουρκία και ότι αν και προσέλυσε το ενδιαφέρον του τουρκικού τύπου, οι αρχές της χώρας καταγωγής του δεν του προκάλεσαν πρόβλημα. Όμως, η θέση αυτή δεν δικαιολογεί το συμπέρασμα ότι δηλαδή δέκα τρία χρόνια νωρίτερα, το 1983, ο προσφεύγων δεν είχε βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης στην Τουρκία ώστε να ζητήσει άσυλο στην Ελβετία.

B. Εφαρμογή του άρθρου 8

4. Στην απόφαση Abdulaziz, Cabales & Balkandali κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 28.5.1985¹ το Δικαστήριο υιοθέτησε τη πάγια θέση της Επιτροπής, σύμφωνα με την οποία αν και η Σύμβαση δεν αναγνωρίζει στους αλλοδαπούς δικαίωμα εισόδου ή παραμονής σε μια χώρα ο έλεγχος της μετανάστευσης πρέπει να ασκείται λαμβάνοντας υπόψη τις διατάξεις της αφού η αποβολή του αλλοδαπού από το έδαφος του κράτους όπου ζει η οικογένειά του εξετάζεται υπό το φως του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 8. Με αφετηρία αυτήν την απόφαση το Δικαστήριο ερμήνευσε εξελικτικά ό,τι αφορά στην εφαρμογή του άρθρου 8, αλλά όχι ως προς αυτό το σημείο. Αντίθετα, η νομολογία του στηρίζεται στην αρχή σύμφωνα με την οποία η βάση του διεθνούς δικαίου εξουσία που έχουν τα συμβαλλόμενα μέρη να ελέγχουν την είσοδο, την παραμονή και την απέλαση των αλλοδαπών *περιορίζεται από τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει δυνάμει της Σύμβασης και ειδικότερα από αυτές που απορρέουν από το άρθρο 8*².

Κατά συνέπεια, εάν το 1990 υπήρχε «οικογενειακή ζωή» μεταξύ του προσφεύγοντα και του γιου του Ersin, δεν αμφισβητείται η εφαρμογή του άρθρου 8 στην υπό κρίση υπόθεση. Θα επανέλθω στην εξέλιξη της νομολογίας του Δικαστηρίου όσον αφορά το άρθρο 8.

5. Το 1990 υπήρχε *αναμφισβήτητα*, μεταξύ του προσφεύγοντα και του Ersin μια σχέση που υπάγεται στην έννοια της οικογενειακής ζωής. Από τη στιγμή που ο Ersin γεννήθηκε σε γάμο μεταξύ του προσφεύγοντα και της συζύγου του, προκύπτει κατ' αναλογία με την υπόθεση Berrehab

¹ Βλέπε την απόφαση στην ανά χείρας έκδοση.

² Βλέπε αποφάσεις Berrehab κατά Ολλανδίας, Moustaquim κατά Βελγίου, Beldjoudi κατά Γαλλίας και Nasri κατά Γαλλίας στην ανά χείρας έκδοση Cruz Varas και άλλοι κατά Σουηδίας και Vilvarajah και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου σε ΕΔΠΑ 1998.

ότι υπάρχει *ipso facto* παρόμοια σχέση. Βέβαια, σ' αυτήν την υπόθεση το δικαστήριο διέγνωσε μεταγενέστερα γεγονότα που μπορούν να διασπασούν αυτήν τη σχέση, αλλά αναγνώρισε ότι μόνον εξαιρετικές περιστάσεις μπορούν να δικαιολογήσουν το συμπέρασμα ότι ο δεσμός του πατέρα με το παιδί του έχει σπάσει. Το απλό γεγονός ότι στη συγκεκριμένη ημερομηνία ο προσφεύγων δεν είχε δει το γιο του για επτά χρόνια δεν αρκεί για την υιοθέτηση αυτού του αρνητικού συμπεράσματος. Σε αυτό το πλαίσιο δεν έχει αποφασιστική σημασία εάν ο προσφεύγων εγκατέλειψε τη σύζυγό του και τον Ersin λόγω βάσιμου φόβου πολιτικής δίωξης ή αποκλειστικά και μόνο για λόγους οικονομικούς.

Γ. Η Ελβετία παραβίασε υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 8;

6. «Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, «η συμβίωση του γονέα με το παιδί του αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της οικογενειακής ζωής». Κατά συνέπεια, οι αποφάσεις των εθνικών αρχών που παρεμποδίζουν την πραγμάτωση αυτού του στοιχείου της οικογενειακής ζωής πλήττουν κατ' αρχήν την υποχρέωση του συμβαλλόμενου κράτους να σέβεται την οικογενειακή ζωή των ενδιαφερομένων. Άρα οι ελβετικές αρχές ευθύνονται στα πλαίσια εφαρμογής του άρθρου 8 της Σύμβασης αφού αρνήθηκαν στον Ersin, γιο του προσφεύγοντα, να εισέλθει και να παραμείνει στην Ελβετία.

Πριν απαντηθεί το ερώτημα της δικαιολογημένης άρνησης, επιβάλλεται – αλίμονο – να αναλυθεί εάν στα πλαίσια εφαρμογής του άρθρου 8 της Σύμβασης η υποχρέωση της Ελβετίας είναι θετική ή αρνητική.

Δ. Θετική ή αρνητική υποχρέωση ;

7. Η νομολογία του Δικαστηρίου διακρίνει ανάμεσα σε θετικές και αρνητικές υποχρεώσεις. Οι αρνητικές επιβάλλουν στα κράτη να απέχουν από ενέργειες, οι θετικές τούς επιβάλλουν να ενεργήσουν. Το Δικαστήριο κατ' επανάληψη υπογράμμισε ότι «είναι δύσκολο να καθορισθούν τα όρια» ανάμεσα σ' αυτούς τους δύο τύπους υποχρεώσεων. Η παρούσα υπόθεση αντανακλά την αλήθεια αυτής της άποψης αφού η απάντηση στο ερώτημα εάν η ελβετική απόφαση παραβίασε αρνητική ή θετική υποχρέωση ανάγεται σε επίπεδο ερμηνείας: η άρνηση των ελβετικών αρχών να επιτρέψουν στον Ersin και στους γονείς του να συνενωθούν μπορεί να χαρακτηριστεί ως ενέργεια από την οποία έπρεπε να απέχουν, αλλά επίσης μπορεί να υποστηριχθεί ότι πρέπει να θεωρηθεί ως παράλειψη οφειλόμενης ενέργειας, δηλαδή να καταστήσουν εφικτή τη συνένωση χορηγώντας την αιτούμενη άδεια. Εάν εκτιμηθεί ότι υπήρξε παραβίαση, τότε πρόκειται για θετική υποχρέωση, άποψη που στηρίζεται στην απόφαση Abdulaziz, Cabales & Balkandali¹, τότε πρόκειται για μια μάλλον ενοχλητική συστηματική ασυνέχεια αφού η άρνηση εισόδου στο κράτος υποδοχής

¹ Βλέπε την απόφαση στην ανά χείρας έκδοση.

όπου διαμένει η οικογένεια του ενδιαφερόμενου διαφέρει από την *απέλαση*. Στα πλαίσια του άρθρου 8 της Σύμβασης η πρώτη απόφαση μπορεί να αντιβαίνει μια θετική υποχρέωση, η δεύτερη μια αρνητική.

8. Αυτές οι δυσκολίες και άλλες που καθιστούν περίπλοκη τη διάκριση ανάμεσα στις θετικές και αρνητικές υποχρεώσεις θα εξέλιπαν εάν οι δύο τύποι υποχρεώσεων αντιμετωπίζονταν με τον ίδιον τρόπο. Όμως, για κάποιο διάστημα, η νομολογία του Δικαστηρίου τις αντιμετώπιζε διαφορετικά.

Η απόφαση Abdulaziz, Cabales & Balkandali αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα. Με βάση τον ευρύ χαρακτήρα της έννοιας του «σεβασμού» που αποτυπώνεται στο άρθρο 8, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι προϋποθέσεις εφαρμογής της ποικίλουν από την μια υπόθεση στην άλλη, παρέχοντας έτσι τη *δυνατότητα* να ληφθεί υπόψη τη στιγμή της διάγνωσης μιας θετικής υποχρέωσης η ύπαρξη ομοφωνίας των κρατών μελών και επίσης ένα ευρύ περιθώριο διακριτικής ευχέρειας του ενδιαφερόμενου κράτους. Αυτή η προσέγγιση κατακρίθηκε, δίκαια κατά τη γνώμη μου, τόσο εντός όσο και εκτός του Δικαστηρίου. Ένα από τα βασικά μειονεκτήματα αυτής της νομολογίας, είναι ότι στα πλαίσια των θετικών υποχρεώσεων το περιθώριο εκτίμησης μπορεί να παίζει ρόλο στο στάδιο του καθορισμού της ύπαρξης της υποχρέωσης, ενώ στα πλαίσια των αρνητικών στο στάδιο της απάντησης του ερωτήματος εάν μπορεί να αιτιολογηθεί η παραβίαση της υποχρέωσης.

Βέβαια, η νομολογία του Δικαστηρίου εξελίχθηκε. Η διαφορετική αντιμετώπιση των αρνητικών και θετικών υποχρεώσεων απαλύθηκε προοδευτικά. Το Δικαστήριο εκτιμά σήμερα ότι και στους δύο τύπους υποχρεώσεων εφαρμόζονται ανάλογες αρχές και προσθέτει ότι και στις δύο περιπτώσεις πρέπει να εξετάζονται εξισορροπιστικά τα συμφέροντα του ατόμου και της κοινότητας.

9. Εν προκειμένω, μπορούμε να υποθέσουμε ότι δεν υπάρχει ουσιαστική διαφορά ανάμεσα στην αρνητική και στη θετική υποχρέωση. Η σύγχρονη νομολογία υπονοεί ότι η διάκριση μεταξύ των δύο τύπων υποχρεώσεων δεν έχει σημασία ούτε όσον αφορά το βάρος της απόδειξης ούτε όσον αφορά τα κριτήρια που επιτρέπουν να κριθεί εάν εξισορροπήθηκαν τα συμφέροντα του ατόμου με αυτά της κοινότητας.

Επομένως η άρνηση των αρχών να επιτρέψουν στο γιο του προσφύγοντα Ersin να εισέλθει και να διαμείνει στην Ελβετία συνιστά παραβίαση του άρθρου 8, εκτός εάν θεωρηθεί δικαιολογημένη στα πλαίσια εφαρμογής της παραγράφου 2 του άρθρου αυτού ή της αρχής της αναλογικότητας.

Προσυπογράφω την άποψη της Επιτροπής σύμφωνα με την οποία πληρούνται οι προϋποθέσεις «που προβλέπονται από το νόμο» και η «α-

ναγκαιότητα του μέτρου». Το επιχείρημα σύμφωνα με το οποίο η άρνηση δεν «προβλεπόταν από το νόμο» δεν με πείθει. Αντίθετα, χαρακτηρίζω υποκριτική την απόπειρα της ελβετικής κυβέρνησης να ωραιοποιήσει την αιτιολογία απόρριψης του αιτήματος του προσφεύγοντα, επικαλούμενη λόγους πολιτικούς και αυστηρούς και υποστηρίζοντας ότι κατ' αρχήν ενδιαφερόταν για την ευημερία του Ersin. Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία που αποδόθηκε στους οικονομικούς λόγους, είναι σαφές ότι η αναγκαιότητα του μέτρου που εφαρμόστηκε στηριζόταν κυρίως, αν όχι κατ' αποκλειστικότητα, στην προαγωγή «οικονομικής ευημερίας της χώρας».

Κατά συνέπεια, σε κάθε περίπτωση, αποφασιστικής σημασίας είναι η απάντηση στο ερώτημα εάν η άρνηση εισόδου και παραμονής του Ersin στην Ελβετία ήταν ανάλογη του σκοπού που επιδίωκαν οι αρχές.

Ε. Ήταν η άρνηση ανάλογη του σκοπού που επιδίωκαν οι Ελβετικές αρχές ;

10. Ήταν αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία η άρνηση της Ελβετίας να επιτρέψει στον επτάχρονο Ersin, γιο του προσφεύγοντα, να εισέλθει στο έδαφός της και να ζήσει με τους γονείς του ; Ή, διαφορετικά, αυτή η απόφαση των ελβετικών αρχών βασίστηκε στην εξισορρόπηση των συμφερόντων, από τη μια του προσφεύγοντα, της συζύγου του και του παιδιού τους, και από την άλλη της κοινότητας στο σύνολό της ;

11. Για να επεξηγήσει τα συμφέροντα της κοινότητας, η κυβέρνηση υπογράμμισε ότι η Ελβετία φιλοξενεί μεγάλο αριθμό αλλοδαπών. Όπως υποστήριξε ενώπιον του Δικαστηρίου, «η μετανάστευση είναι ένα ιδιαίτερα ευαίσθητο ζήτημα για τη χώρα». Υπό το φως αυτών των στοιχείων, αντιλαμβάνεται κανείς ότι η κυβέρνηση δεν επιθυμεί να δημιουργήσει ένα προηγούμενο. Υπογραμμίζει – δίκαια – ότι το ζήτημα ανάγεται στην εξουσία ελέγχου της εισόδου των αλλοδαπών στο έδαφός της και κατά συνέπεια στη συγκεκριμένη περίπτωση πρέπει να της αναγνωρισθεί ένα ευρύ περιθώριο εκτίμησης – άσκησης διακριτικής ευχέρειας. Σε αυτό το πλαίσιο υπογραμμίζει ότι δεν χορήγησε στον προσφεύγοντα και στη γυναίκα του παρά προσωρινή άδεια παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, ότι λόγω αυτής της επιείκειας υποχρεούται να συντηρεί συνεχώς τον προσφεύγοντα και τη σύζυγό του καθώς και την κόρη τους Nursal και τελικά χαρακτήρισε υπερβολικό το αίτημα του κυρίου Gül για οικογενειακή σύνδεση με το γιο του Ersin στην Ελβετία.

12. Τα παραπάνω επιχειρήματα κλίνουν στη μια πλευρά της ζυγαριάς. Ποια είναι αυτά που κλίνουν στη δεύτερη; Πρώτα και κατ' αρχήν, βέβαια, ένα θεμελιώδες δικαίωμα κάθε ανθρώπινης ύπαρξης: το δικαίωμα των γονέων να φροντίζουν τα παιδιά τους. Τι πιο φυσικό για τον προσφεύγοντα και τη σύζυγό του, μετά τη νομιμοποίηση της παραμονής τους στην Ελβετία, να επιθυμούν κοντά τους τον επτάχρονο γιο τους; Οι πλη-

ροφορίες για τις συνθήκες διαβίωσης του Ersin είναι αντιφατικές, αλλά δεν κρίνω απαραίτητο να εξετάσω λεπτομερειακά αυτό το θέμα. Αρκεί να τονίσω ότι η κυβέρνηση δεν απέδειξε ότι αυτές οι συνθήκες ήταν ικανοποιητικές, ούτε κατ' ανάγκην ότι την καθοριστική στιγμή της απόφασης ήταν καλλίτερο για τον Ersin να παραμείνει στην Τουρκία, και να μη συνενωθεί με τους γονείς του στην Ελβετία.

13. Η κυβέρνηση δεν υποστηρίζει ότι αυτά τα συμφέροντα δεν είναι άξια εκτίμησης. Αλλά προσπαθεί να υποβιβάσει τη σημασία τους ισχυριζόμενη ότι ο προσφεύγων – ο οποίος φέρει και το βάρος της απόδειξης – δεν απέδειξε ότι υπάρχουν εμπόδια στην αποκατάσταση της οικογενειακής ζωής – του πατέρα, της μητέρας και του Ersin – στην Τουρκία. Δηλαδή η Ελβετία επικαλέστηκε την υπόθεση Abdulaziz, Cabales & Balkandali. Όμως αγνοεί τη διάκριση που υιοθέτησε το Δικαστήριο σ' αυτήν την υπόθεση, με τρόπο σαφή και ρητό, δηλαδή ανάμεσα στο κίνητρο των γυναικών που προσέφυγαν στη δικαιοδοσία του και των μεταναστών που έχοντας οικογένεια που δεν ζει μαζί τους στη χώρα υποδοχής αλλά σε μια άλλη χώρα αναμένουν την αναγνώριση του δικαιώματός τους να παραμείνουν στο Ηνωμένο Βασίλειο (χώρα εγκατάστασης).

Πρόκειται για μια σημαντική επιφύλαξη, γιατί υπονοεί κατ' ανάγκη ότι στις υποθέσεις των «μεταναστών που έχουν οικογένεια, που δεν ζει μαζί τους στη χώρα υποδοχής» – όπως δηλαδή στην υπό κρίση υπόθεση – πρέπει να εφαρμόζονται διαφορετικά κριτήρια.

14. Ποια είναι τα κριτήρια; Το Δικαστήριο δεν απαντά ευθέως σε αυτό το ερώτημα, αλλά από την προαναφερόμενη απόφαση συνάγεται ότι απλά αποσαφήνισε ότι σε παρόμοιες περιπτώσεις θα μπορούσε να εκτιμήσει ότι στο πλαίσιο της οικογενειακής συνένωσης το κράτος υποδοχής υποχρεούται να σεβασθεί την επιλογή των μεταναστών στους οποίους χορηγήθηκε ένα μόνιμο καθεστώς και κατά συνέπεια να δεχθεί τα μέλη των οικογενειών τους που άφησαν σε κάποια άλλη χώρα προκειμένου να εγκατασταθούν στο κράτος υποδοχής.

Δηλαδή, αντίθετα με ό,τι υποστηρίζει η ελβετική κυβέρνηση η απόφαση Abdulaziz, Cabales & Balkandali δεν αποτελεί προηγούμενο στο οποίο μπορεί να στηρίξει τον ισχυρισμό της σύμφωνα με τον οποίο η Ελβετία μπορεί να αρνηθεί την είσοδο στον Ersin – αν και αυτός αποτελεί μέρος της οικογένειας του προσφεύγοντα και της συζύγου του που άφησαν στην χώρα καταγωγής τους – με την απλή αιτιολογία ότι εάν ο προσφεύγων και η σύζυγός τους επιθυμούν να συνενωθούν ως οικογένεια, δεν έχουν παρά να επιστρέψουν στην Τουρκία, μια παραβίαση των υποχρεώσεων της Ελβετίας, που απορρέουν από το άρθρο 8, η οποία διαπιστώνεται εάν ο προσφεύγων αποδείξει ότι υπάρχουν εμπόδια που καθιστούν ανέφικτη την οικογενειακή συνένωση, ή άλλοι ειδικοί λόγοι που

εξηγούν γιατί δεν είναι δυνατόν να του ζητηθεί να ενεργήσει με αυτόν τον τρόπο.

Αντίθετα, η απόφαση Abdulaziz, Cabales & Balkandali στηρίζεται στη θέση σύμφωνα με την οποία στις περιπτώσεις που ο πατέρας και η μητέρα κατάφεραν να αποκτήσουν μόνιμο καθεστώς σε μια χώρα και επιθυμούν να συνενωθούν με τα παιδιά τους, που προσωρινά άφησαν στην χώρα καταγωγής τους, είναι αφεαυτού παράλογο, αν όχι απάνθρωπο να τους δοθεί η δυνατότητα επιλογής είτε να εγκαταλείψουν τη χώρα υποδοχής όπου εγκαταστάθηκαν είτε να απαρνηθούν την παρουσία των παιδιών τους, δηλαδή θεμελιώδες στοιχείο της οικογενειακής ζωής.

15. Απομένει προφανώς να εξετασθεί εάν αυτή η τελευταία αρχή εφαρμόζεται στην υπό κρίση υπόθεση, όπου ο προσφεύγων δεν «κατάφερε να αποκτήσει ένα μόνιμο καθεστώς» στην Ελβετία, στο μέτρο όπου αυτός και η σύζυγός του δεν είναι εφοδιασμένοι με άδεια εγκατάστασης, αλλά υποχρεούνται να στηρίξουν το δικαίωμα παραμονής τους στην Ελβετία σε μια άδεια, που κατ' αρχήν, έχει προσωρινό χαρακτήρα, και κατά συνέπεια απολαμβάνουν ενός νομικού καθεστώτος που είναι «κατώτερο» από αυτό του δικαιούχου της μόνιμης εγκατάστασης.

Δεν αρνείται κανείς ότι από άποψη συμφερόντων του κράτους – δηλαδή όσον αφορά τη μετανάστευση και την παραμονή των αλλοδαπών – υπάρχουν βάσιμα επιχειρήματα που επιτρέπουν την αρνητική απάντηση του ερωτήματος. Όμως το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων καλείται να προστατεύσει τα ατομικά δικαιώματα από την επέμβαση των δημοσίων αρχών ειδικά σε περιπτώσεις όπου η πολιτική πίεση – όπως η αυξανόμενη ξενοφοβία στα περισσότερα κράτη μέλη – μπορεί να εμπνεύσει στα κρατικά όργανα αυστηρές αποφάσεις. Έτσι, υπογράμμισε όπως και στην απόφαση Bergehab ότι υποχρεούται να αποφαίνεται σε παρόμοιες υποθέσεις όχι μόνον εξετάζοντας τις πτυχές της μετανάστευσης και της παραμονής των αλλοδαπών, αλλά επίσης και τα αμοιβαία συμφέροντα του προσφεύγοντα, της συζύγου του και του Ersin.

Σύμφωνα με τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης ο προσφεύγων έφθασε στην Ελβετία ως πρόσφυγας (όπως πρέπει να υποθέσουμε) ή ως μετανάστης (όπως υποστηρίζει η κυβέρνηση). Κατά την επταετή παραμονή του στη χώρα εργάστηκε νόμιμα, προφανώς στον ίδιο εργοδότη, έως ότου αρρώστησε και συνταξιοδοτήθηκε λόγω αναπηρίας. Οι ελβετικές αρχές συνεκτίμησαν τη διάρκεια της παραμονής του στη χώρα, αφού η απόφασή τους να χορηγήσουν άδεια παραμονής βασίστηκε εν μέρει και σ' αυτό το στοιχείο. Και το σκεπτικό αυτό επιβραβεύεται, γιατί γενικά μπορεί να υποθέσει κανείς ότι μετά από τα περίοδο τριών έως πέντε ετών οι μετανάστες ενσωματώνονται στη χώρα υποδοχής. Δημιουργούν νέους κοινωνικούς δεσμούς και αρχίζουν οριστικά να προσαρμόζο-

νται στις συνθήκες διαβίωσης της χώρας υποδοχής. Για να εκτιμηθεί η ανθρωπιστική πλευρά αυτής της επιλογής των ελβετικών αρχών στην υπό κρίση υπόθεση, αυτό το στοιχείο (η ενσωμάτωση στη χώρα υποδοχής) – που παρουσιάζει στενή σχέση με την ιδιωτική ζωή των ενδιαφερομένων – έχει θεμελιώδη σημασία, ουσιαστικότερη από το τυπικό καθεστώς της παραμονής τους.

Υπάρχουν και άλλα ειδικότερα στοιχεία που πρέπει να συνεκτιμηθούν.

Πρώτον: ο κύριος και η κυρία Gül δεν κλήθηκαν να επιλέξουν μόνον ανάμεσα στην άρνηση των ελβετικών αρχών να επιτρέψουν τη συνένωσή τους με το γιο τους Ersin και του καθεστώτος παραμονής που απολαμβάνουν στην Ελβετία. Υποχρεώθηκαν να επιλέξουν επίσης ανάμεσα στην αδυναμία συμβίωσης με το γιο τους Ersin και την κόρη τους Nursal που διαμένει σε παιδικό σταθμό της Ελβετίας και το συμφέρον της επιβάλει μετά βεβαιότητας την παραμονή της στη χώρα γέννησής της και υποδοχής των γονέων της.

Δεύτερον: η κυρία Gül υποβάλλεται στην Ελβετία σε θεραπευτική αγωγή που είναι αμφίβολο αν μπορεί να εξασφαλίσει στην Τουρκία.

Τρίτον: το απλό γεγονός ότι οι αρχές της Τουρκίας δεν συνέλαβαν τον κύριο Gül όταν επισκέφθηκε την πατρίδα του δεν αποδεικνύει ότι θα μπορούσε να εγκατασταθεί εκ νέου στη χώρα του χωρίς να αντιμετωπίσει προβλήματα.

Τέτατον: ο προσφεύγων και η σύζυγός του αξίζουν ανθρώπινη μεταχείριση. Η κυρία Gül πάσχει από το 1982 από επιληψία και είχε ένα τρομακτικό ατύχημα το 1987, ενώ ο κύριος Gül είναι ανάπηρος από το 1990.

Υπό αυτές τις συνθήκες, θα ήταν παράλογο να απαιτηθεί από τον κύριο και την κυρία Gül να εγκαταλείψουν την Ελβετία και να επιστρέψουν στην Τουρκία, προκειμένου να συνενωθούν με τον Ersin.

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι δεν εξισοροπήθηκαν με δίκαιο τρόπο τα συμφέροντα των ενδιαφερομένων μερών. Η άρνηση των ελβετικών αρχών είναι δυσανάλογη και ως τέτοια συνιστά μη αναγκαίο μέτρο σε μια δημοκρατική κοινωνία. Έτσι υποστηρίζω ότι στην υπό κρίση υπόθεση παραβιάστηκε το άρθρο 8.

0220

Υπόθεση Ahmut κατά Ολλανδίας (28.11.1996)¹

Οικογενειακή ενότητα – Πολλαπλή ιθαγένεια – Άδεια παραμονής ανήλικου παιδιού μετανάστη ο οποίος απέκτησε την ιθαγένεια του

---

¹ Για το πλήρες κείμενο της Απόφασης βλ. REPORTS OF JUDGEMENTS AND DECISIONS, 1996 – VI.

κράτους υποδοχής – Στα θέματα μετανάστευσης το άρθρο 8 δεν επιβάλλει στα κράτη γενική υποχρέωση να σέβονται την επιλογή των μεταναστών και να επιτρέψουν την οικογενειακή συνένωση στο έδαφός τους – Αποψη μειοψηφίας: όταν το ζήτημα της οικογενειακής συνένωσης αφορά μετανάστες που έχουν ήδη αφήσει την οικογένειά τους στην πατρίδα τους, το κράτος υποδοχής τους δεσμεύεται κατ' αρχήν να σεβαστεί το δικαίωμά τους να επιλέγουν τον καταλληλότερο τόπο για την ανάπτυξη της οικογενειακής ζωής.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»
Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά : Ο προσφεύγων, S. Ahmut, πολίτης Μαρόκου και πατέρας πέντε παιδιών, των Hamid, Fouad, Chaouki Dayaf, Souad και Souffiane, που απέκτησε από το γάμο του με την F.A. με την οποία χώρισε το 1984, μετανάστευσε στην Ολλανδία το Σεπτέμβριο του 1986. Μετά την αναχώρηση από την πατρίδα του τα παιδιά του έμειναν στο Μαρόκο, στην Ταγγέρη, με τη μητέρα τους. Ένα μήνα μετά την άφιξή του στην Ολλανδία παντρεύτηκε με την κυρία K.A., ολλανδή πολίτη, που είχε ήδη τρία παιδιά από προηγούμενο γάμο. Από το γάμο με τον προσφεύγοντα δεν απέκτησαν παιδιά. Ο γιος του Hamid εισήλθε λάθρα στην Ολλανδία το 1987 και απελάθηκε το 1989 μετά την άρνηση των αρχών να του χορηγήσουν άδεια παραμονής. Έκτοτε ζει στο Μαρόκο όπου είναι έμπορος. Το Φεβρουάριο του 1990 ο προσφεύγων – εγκατεστημένος πλέον στο Ρότερνταμ όπου εργαζόταν ως έμπορος – απέκτησε την ολλανδική ιθαγένεια και το Δεκέμβριο της ίδιας χρονιάς χώρισε με την ολλανδή σύζυγό του. Τρεις μήνες αργότερα παντρεύτηκε στην Ολλανδία με την κυρία S.Y., πολίτη του Μαρόκου που ζούσε στη χώρα αυτή από το Δεκέμβριο του 1990. Στις 12.3.1991 οι αρχές της χορήγησαν άδεια παραμονής πλησίον του ολλανδού συζύγου της. Ο δεύτερος και τρίτος γιος του προσφεύγοντα από τον πρώτο γάμο, οι Fouad και Chaouki Dayaf εισήλθαν στην Ολλανδία το 1989 και το 1990 αντίστοιχα. Το Οκτώβριο του 1990 οι αρμόδιες αρχές τους χορήγησαν άδειες παραμονής ώστε να προετοιμαστούν για τις εξετάσεις εισαγωγής στο Τεχνικό Πανεπιστήμιο της Delft. Από το Σεπτέμβριο του 1986 (όταν ο προσφεύγων μετανάστευσε στην Ολλανδία) έως το Μάρτιο του 1990 ο ανήλικος γιος του Souffiane τον επισκέφθηκε στην Ολλανδία περίπου τέσσερις φορές και κάθε φορά διέμενε μαζί του για διάστημα ενός μηνός. Στις 26.3.1990 ο Souffiane έφθασε στην Ολλανδία συνοδευόμενος από τη αδερφή του Souad. Κανείς δεν είχε άδεια εισόδου στη χώρα (βίζα). Ο Souffiane γράφτηκε στο Δημοτικό

Σχολείο του Ρότερνταμ, όπου παρακολούθησε μαθήματα μέχρι το Σεπτέμβριο του 1991, οπότε και επέστρεψε στο Μαρόκο.

Στις 3.5.1990 η Souad και ο S. Ahmut για τον ανήλικο Souffiane υπέβαλαν στην Υπηρεσία Αλλοδαπών του Ρότερνταμ αίτηση για χορήγηση άδειας παραμονής. Ισχυρίστηκαν ότι σκοπός της υποβολής της αίτησης ήταν η νομιμοποίηση της παραμονής τους στην Ολλανδία με τον πατέρα τους, ο οποίος στο μεταξύ είχε αποκτήσει την ολλανδική ιθαγένεια. Η Υπηρεσία Αλλοδαπών διαβίβασε αυθημερόν τις αιτήσεις τους στον Υφυπουργό Δικαιοσύνης προτείνοντας να απορριφθεί ως απαράδεκτη η αίτηση για χορήγηση άδειας παραμονής στον ανήλικο Souffiane επειδή από τα προσκομισθέντα έγγραφα δεν αποδεικνυόταν ο θάνατος της μητέρας του, ούτε το διαζύγιο των γονέων του ή η ανάθεση της επιμέλειάς του στον προσφεύγοντα και πατέρα του, S. Ahmut. Όσον αφορά την αίτηση παραμονής της Souad η Υπηρεσία Αλλοδαπών πρότεινε την κατ' ουσίαν απόρριψή της επειδή η αιτούσα ήταν ενήλικη και θα μπορούσαν να τη φροντίζουν οι συγγενείς της που ζουν στο Μαρόκο. Στις 26 Ιουνίου 1990 ο Υφυπουργός Δικαιοσύνης απέρριψε με αιτιολογημένες αποφάσεις τις αιτήσεις για χορήγηση άδειας παραμονής: έκρινε ότι ο οικογενειακός δεσμός μεταξύ του S. Ahmut και των Souffiane και Souad έχει κλονιστεί πολλά χρόνια πριν, ότι ο S. Ahmut δεν απέδειξε την ηθική ή οικονομική υποχρέωσή του στα παιδιά του Souffiane και Souad και ότι δεν απεδείχθη η αδυναμία της γιαγιάς ή άλλων συγγενών να φροντίζουν τα παιδιά στο Μαρόκο. Υπογράμμισε επίσης ότι η απόφασή του δεν συνιστά παραβίαση το δικαίωμα των αιτούντων σε οικογενειακή ζωή, η οποία προστατεύεται από το άρθρο 8 της Σύμβασης: στο μέτρο που αυτή η οικογενειακή ζωή υπήρξε όταν ο προσφεύγων διέμενε στο Μαρόκο, η εφαρμογή περιοριστικής μεταναστευτικής πολιτικής είναι αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία προς το συμφέρον της οικονομικής ευημερίας της χώρας. Με την ίδια απόφαση ο Υφυπουργός Δικαιοσύνης διέταξε την απέλαση των Souad και Souffiane από την Ολλανδία. Στις 13 Νοεμβρίου 1990 οι αιτούντες ζήτησαν από τον Υφυπουργό την επανεξέταση της υπόθεσής τους, επιφυλασσόμενοι ως προς το δικαίωμα τους να αναφέρουν τους λόγους επανεξέτασης σε μεταγενέστερο στάδιο της διαδικασίας. Στις 4 Ιανουαρίου 1991 ο Υφυπουργός επιβεβαίωσε την παραλαβή αυτών των αιτημάτων και αποφάσισε την αναστολή εκτέλεσης της απέλασης των Souffiane και Souad. Στις 18 Ιανουαρίου 1991 με συμπληρωματικό υπόμνημα οι αιτούντες αποσαφήνισαν το αίτημά τους, ισχυριζόμενοι ότι η πρωτοβάθμια απόφαση εκδόθηκε με κακή εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών. Για να αποδείξουν την οικογενειακή ζωή προσκόμισαν και επικαλέστηκαν αντίγραφο κίνησης τραπεζικού λογαριασμού από όπου προκύπτει ότι από τον Απρίλιο του 1986 έως τον Οκτώβριο του 1990 η

γιαγιά τους ελάμβανε ετησίως τραπεζικά εμβάσματα ύψους 80.000 μαροκινών ντιράμ, τα οποία έστελνε ο προσφεύγων από την Ολλανδία. Επιπροσθέτως, για να αποδείξουν την αδυναμία των συγγενών τους στο Μαρόκο να τους φροντίζουν υπέβαλαν βεβαίωση ιατρού που εδρεύει στην Ταγγέρη, με ημερομηνία 7.11.1990, από όπου προκύπτει ότι η γιαγιά τους, που ήταν 80 ετών το 1990 έπασχε από αναπνευστικά προβλήματα και νεφρική ανεπάρκεια και ότι υποβαλλόταν σε θεραπευτική αγωγή. Επίσης ισχυρίστηκαν ότι τα δύο αδέρφια τους, Chaouki Dayaf και Fouad σπούδαζαν στην Ολλανδία και υπέβαλαν σχετικά βεβαιώσεις του Τεχνικού Πανεπιστημίου του Delft από όπου προέκυπτε ότι είχαν υποβάλει αίτηση για εγγραφή στο Πανεπιστήμιο. Στις 31.1.1991 Ο Υφυπουργός παρέπεμψε την υπόθεση στην Γνωμοδοτική Επιτροπή Αλλοδαπών.

Στις 6.3.1991 οι S. Ahmut, Souad και Souffiane προσέφυγαν στο Συμβούλιο Επικρατείας προσβάλλοντας τη σιωπηρή απόρριψη των αιτήσεών τους για επανεξέταση της υπόθεσής τους από τον Υφυπουργό Δικαιοσύνης. Η νομική βάση της αίτησης ακύρωσης ήταν οι ισχυρισμοί που είχαν προβάλει στην αίτηση επανεξέτασης της υπόθεσής τους. Ενόψει αυτής της προσφυγής ο Υφυπουργός Δικαιοσύνης δεν ενήργησε περαιτέρω, ούτε απέσυρε το αίτημα που είχε υποβάλει στην Γνωμοδοτική Επιτροπή Αλλοδαπών, η οποία εξέτασε την υπόθεση στη συνεδρίασή της της 20ης Μαρτίου 1991, όπου παρέστησαν ο S. Ahmut ως εκπρόσωπος του Souffiane και η Souad. Κατά την ακροαματική διαδικασία αποδείχθηκε ότι ο S. Ahmut έχει δύο αδερφούς που ζουν στο Μαρόκο και ότι η Souad έμεινε έγκυος στην Ολλανδία από έμπορο που αν και ζει στο Μαρόκο την επισκέπτεται τακτικά. Αυθημερόν η Επιτροπή γνωστοποίησε στον Υφυπουργό την άποψή της για την υπόθεση: κατά την κρίση της δεν απεδείχθη το διαζύγιο του S. Ahmut και κατέληξε ότι οι Souad και Souffiane δεν ανήκαν ποτέ στην οικογένεια που δημιούργησε ο προσφεύγων στην Ολλανδία με την κυρία K.A. Η Souad έχει ενηλικιωθεί και δεν έχει ανάγκη ιδιαίτερη φροντίδα και μπορεί, εάν αυτό είναι απαραίτητο, να φροντίζει τον Souffiane. Και στην περίπτωση ακόμα που οι Souad και Souffiane χρειάζονται ιδιαίτερη φροντίδα, αυτή η ανάγκη τους μπορεί να ικανοποιηθεί είτε από τη γιαγιά τους, είτε εν τέλει από τον Hamid ή από τους δύο θείους τους. Ο S. Ahmut μπορεί να συνεχίζει να στηρίζει οικονομικά τα παιδιά του ζώντας και εργαζόμενος στην Ολλανδία. Η απόρριψη της αίτησης παραμονής δεν συνιστά, κατά την άποψη της Επιτροπής, παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης. Αναγνωρίζει ότι ο δεσμός μεταξύ του S. Ahmut και των παιδιών του Souad και Souffiane αποτελεί «οικογενειακή ζωή» αλλά κρίνει ότι δεν υπάρχει «επέμβαση δημόσιας αρχής» αφού μπορεί να συνεχίσει να υπάρχει όπως πριν την άφιξη των παιδιών στην Ολλανδία. Εκφέρει την άποψη ότι κάθε «επέμβαση» θα

πρέπει να κρίνεται «αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία» προς το συμφέρον της οικονομικής ευημερίας της χώρας υποδοχής των μεταναστών. Στις 19 Απριλίου 1991 ο Υφυπουργός κοινοποίησε στην Υπηρεσία Αλλοδαπών του Ρότερνταμ την αίτηση ακύρωσης που άσκησαν οι S. Ahmut, Souad και Souffiane ενώπιον της Συμβουλίου Επικρατείας γνωστοποιώντας παράλληλα ότι οι αιτούντες μπορούσαν να περιμένουν την έκβαση της δίκης στην Ολλανδία. Έθεσε υπόψη του Συμβουλίου Επικρατείας τις απόψεις του επί της υπόθεσης, αναφερόμενος κυρίως στη γνώμη της Επιτροπής Αλλοδαπών. Η υπόθεση συζητήθηκε στο ακροατήριο του Δικαστηρίου στις 10.8.1992 και στις 24.8.1992 εκδόθηκε απορριπτική απόφαση. Το Δικαστήριο βασίστηκε κυρίως στα επιχειρήματα που είχε προβάλει η Διοίκηση. Υπογράμμισε όμως περαιτέρω ότι κατά την κρίση του η Ολλανδία δεν υποχρεούται να χορηγήσει στους Souad και Souffiane άδεια παραμονής, αφού επιβάλλεται η εξισορρόπηση των συμφερόντων τους με το γενικό συμφέρον, το οποίο επιτάσσει την εφαρμογή περιοριστικής μεταναστευτικής πολιτικής. Κατά την κρίση του Δικαστηρίου :

«[η απόφαση απόρριψης της αίτησης παραμονής του Souffiane] δεν συνιστά παραβίαση του άρθρου 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Θεμελιωδών Ελευθεριών. Δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι υπάρχει παρεμπόδιση της οικογενειακής ζωής αφού ο Souffiane δεν στερείται του δικαιώματος διαμονής, που ήδη του επιτρέπει να έχει οικογενειακή ζωή με τον αιτούντα πατέρα του. Επιπλέον, βάσει του άρθρου 8 της Σύμβασης, το κράτος δεν υποχρεούται να του χορηγήσει άδεια παραμονής, αφού οι περιστάσεις που αφορούν τον Souffiane πρέπει να εξισορροπηθούν με το γενικό εθνικό συμφέρον, το οποίο υποχρεούται να λαμβάνει υπόψη του το κράτος, και επιτάσσει την εφαρμογή περιοριστικής μεταναστευτικής πολιτικής».

Στις 30.9.1991 ο Souffiane αναχώρησε από την Ολλανδία και το ονοματεπώνυμό του διεγράφη από το Δημοτολόγιο του Ρότερνταμ. Έκτοτε ζει εσώκλειστος σε σχολείο στο Μαρόκο.

Στις 23.2.1993 οι S. Ahmut, Souad και Souffiane προσέφυγαν ενώπιον της Επιτροπής του Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ισχυρίστηκαν ότι η άρνηση της Ολλανδίας να τους χορηγήσει άδεια παραμονής παραβίαζε το δικαίωμά τους για σεβασμό της οικογενειακής τους ζωής. Στις 12.10.1994 η Επιτροπή με απόφασή της έκρινε παραδεκτή την προσφυγή για τους S. Ahmut και Souffiane και απαράδεκτη για τη Souad. Με ψήφους εννέα υπέρ έναντι τεσσάρων κατά έκρινε ότι η προαναφερόμενη

άρνηση χορήγησης άδειας παραμονής στον Souffiane συνιστά παραβίαση του άρθρου 8.

Νόμο Βάσιμο : Α) Η υποχρέωση του κράτους να δέχεται στο έδαφος του συγγενείς μεταναστών που είναι εγκατεστημένοι σ' αυτό εξαρτάται από τις ιδιαίτερες περιστάσεις της κάθε περίπτωσης και από το γενικό συμφέρον. Β) Η εξουσία του κράτους να ελέγχει την είσοδο των αλλοδαπών στο έδαφος του πηγάζει από το διεθνές δίκαιο και από τις συμβατικές υποχρεώσεις του. Γ) Στα θέματα μετανάστευσης το άρθρο 8 δεν επιβάλλει γενική υποχρέωση στα κράτη να σεβαστούν την επιλογή των μεταναστών και να επιτρέψουν την οικογενειακή συνένωση στο έδαφος τους.

Σκεπτικό : Α) **Συνιστά ο δεσμός των προσφευγόντων «οικογενειακή ζωή»;** Το Δικαστήριο επανέλαβε ότι συνάγεται από την έννοια της οικογένειας, όπου στηρίζεται το άρθρο 8 ότι το παιδί που έχει γεννηθεί εντός γάμου αποτελεί αναπόσπαστο «μέρος» αυτής της σχέσης. Έτσι από τη στιγμή της γέννησής του και λόγω αυτής δημιουργείται ένας δεσμός μεταξύ του παιδιού και των γονέων του, που αποτελεί οικογενειακή ζωή, την οποία δεν μπορούν να διασπάσουν μεταγενέστερα γεγονότα εκτός εξαιρετικών περιστάσεων. Τελεολογικός σκοπός του άρθρου 8 είναι η προστασία του ατόμου από την αυθαίρετη κρατική δράση. Το κράτος υποχρεούται να προστατεύει αποτελεσματικά την οικογενειακή ζωή. Μπορεί τα όρια μεταξύ των θετικών και αρνητικών υποχρεώσεων του κράτους να μην είναι ευδιάκριτα οι αρχές όμως που εφαρμόζονται και στις δύο περιπτώσεις είναι οι ίδιες. Πρέπει πάντα να υπάρχει δίκαιη εξισορρόπηση μεταξύ των συμφερόντων του ατόμου και της κοινότητας συνεκτιμώντας ότι το κράτος έχει ένα περιθώριο άσκησης διακριτικής ευχέρειας.

Β) Παρεμποδίστηκε η άσκηση του δικαιώματος των προσφευγόντων σε οικογενειακή ζωή; Παρέλειψε το Κράτος να συμμορφωθεί με θετική υποχρέωσή του; Ενώπιον του Δικαστηρίου οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι η παραμονή του Souffiane στην Ολλανδία εν αναμονή της έκβασης της δίκης ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας οδήγησε στην ανάπτυξη ισχυρού δεσμού με τον πατέρα του. Οι ολλανδικές αρχές δεν απέδωσαν την πρέπουσα προσοχή τις συνθήκες διαβίωσης του Souffiane στο Μαρόκο. Ο ανήλικος γιος του προσφεύγοντα έφθασε στην Ολλανδία σε ηλικία εννέα ετών. Οι μοναδικοί συγγενείς του στο Μαρόκο είναι ένας αδερφός, δύο θείοι και η γιαγιά του. Κανείς από αυτούς, με εξαίρεση τη γιαγιά του, δεν προθυμοποιήθηκε να τον φροντίσει. Αλλά η γιαγιά του είναι πλέον ογδόντα ετών και η υγεία της είναι αδύναμη. Η Souad από την άλλη είναι νεαρή ανύπαντρη μητέρα και λόγω της προσωπικής της κατάστασης δεν μπορεί να φροντίζει το μικρότερο αδερφό της. Βέβαια ο S. Ahmut είναι ολλανδός και εργάζεται στη νέα του πατρίδα.

Αφού είναι εγκατεστημένος στην Ολλανδία δεν είναι ρεαλιστική λύση γι' αυτόν να επιστρέψει στο Μαρόκο για να φροντίζει τον Souffiane. Το 1991 αναγκάστηκε από τις περιστάσεις να στείλει τον Souffiane στο Μαρόκο όπου ζει εσώκλειστος σε σχολείο αφού ήταν αβέβαιο εάν θα μπορούσε να παραμείνει ο γιος του μαζί του στην Ολλανδία και έπρεπε να αποφασίσει για την εκπαίδευσή του. Η Επιτροπή αποφάσισε ότι η άρνηση των ολλανδικών αρχών να του χορηγήσουν άδεια παραμονής συνιστά παραβίαση του άρθρου 8 της ΕυρΣΔΑ επειδή είχε δημιουργηθεί η εντύπωση ότι δεν είχε ποτέ επιστρέψει στο Μαρόκο και ότι ζούσε με τον πατέρα του για περίπου έξη χρόνια. Κατά την κρίση της θα ήταν παράλογο να χωρισθεί ο πατέρας από το γιο μετά από τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα συμβίωσης. Επιπλέον, έλαβε υπόψη της ότι ο S. Ahmut ήταν ο μόνος στενός συγγενής του Souffiane αφού η μητέρα του είχε αποβιώσει. Εκτίμησε ότι η ολλανδική ιθαγένεια του πατέρα θα έπρεπε να είχε ληφθεί θετικά υπόψη. Τελικά διαπίστωσε ότι είναι αβέβαιο εάν οι συγγενείς του ανήλικου Souffiane στο Μαρόκο είναι πρόθυμοι και ικανοί να τον φροντίζουν. Υπό αυτές τις περιστάσεις και εξισορροπώντας τα συμφέροντα του παιδιού με το συμφέρον της κυβέρνησης να ελέγχει τη μετανάστευση, η Επιτροπή έκρινε ότι η απόφαση των ολλανδικών αρχών δεν ήταν δίκαιη. Ενώπιον του δικαστηρίου η ολλανδική κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι δεν επέτρεψε στον Souffiane να παραμείνει στην Ολλανδία. Επιπλέον ότι ο ανήλικος γιος του προσφεύγοντα δεν απελάθηκε, αφού ο Υφυπουργός Δικαιοσύνης αποφάσισε την αναστολή της εκτέλεσης της απέλασης εν αναμονή της έκδοσης απόφασης επί τις αίτησής του για επανεξέταση της υπόθεσής του. Συμπερασματικά υποστήριξε ότι δεν υποχρεούτο να διευκολύνει την ανάπτυξη της οικογενειακής ζωής μεταξύ των προσφευγόντων σε ολλανδικό έδαφος. Αν και είναι αληθές ότι ο S. Ahmut είναι ολλανδός, το στοιχείο αυτό δεν είναι καθοριστικό, αφού δεν έχει αποποιηθεί τη μαροκινή ιθαγένεια και είναι ελεύθερος να επιστρέψει οποτεδήποτε στο Μαρόκο ώστε να βιώσει την οικογενειακή ζωή με τον Souffiane.

Γ) Υποχρεώσεις του Κράτους: Προκειμένου να αποσαφηνισθούν οι υποχρεώσεις του κράτους θα πρέπει να αξιολογηθούν τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης. Μετά την αναχώρηση του S. Ahmut για την Ολλανδία πρώτα η μητέρα του και μετά το θάνατό της, το 1987, η γιαγιά, είχαν αναλάβει να φροντίζουν τον Souffiane που είναι εγκατεστημένος και ζει στο Μαρόκο όλη του τη ζωή. Συμβίωσε με τον πατέρα του στην Ολλανδία από το Μάρτιο του 1990 έως το Σεπτέμβριο του 1991 και όσες φορές τον επισκέφθηκε ως τουρίστας. Συνάγεται λοιπόν από αυτά τα δεδομένα ότι ο ανήλικος γιος του προσφεύγοντα έχει ισχυρούς δεσμούς με το γλωσσικό και πολιτισμικό περιβάλλον της χώρας του όπου ζουν και μέλη της οικογένειάς του, κυρίως ο μεγαλύτερος αδερφός του Hamid, η

αδερφή του Souad, δύο θείοι και ίσως η γιαγιά του. Η διάσπαση της οικογένειας είναι αποτέλεσμα της απόφασης του S. Ahmut να εγκατασταθεί στην Ολλανδία και να μην παραμείνει στο Μαρόκο. Επιπλέον, όταν ο προσφεύγων απέκτησε την ολλανδική ιθαγένεια δεν αποποιήθηκε τη μαροκινή. Ο Souffiane είναι μαροκινός. Προκύπτει δηλαδή από τα πραγματικά περιστατικά ότι ο προσφεύγων δεν εμποδίστηκε να διατηρήσει το επίπεδο της οικογενειακής ζωής που ο ίδιος επέλεξε όταν εγκαταστάθηκε στην Ολλανδία ούτε να επιστρέψει στο Μαρόκο. Εξάλλου πατέρας και γιος επισκέπτονταν τακτικά ο ένας τον άλλον στο Μαρόκο και στην Ολλανδία. Μπορεί να υποστηριχθεί ότι ο S. Ahmut προτιμούσε να διατηρήσει και να ενδυναμώσει τους οικογενειακούς δεσμούς με το γιο του Souffiane στην Ολλανδία και όχι στο Μαρόκο. Όμως, το άρθρο 8 δεν εγγυάται το δικαίωμα επιλογής του καταλληλότερου τόπου για την ανάπτυξη της οικογενειακής ζωής. Αποφασίζοντας να φοιτήσει ο Souffiane εσώκλειστος σε σχολείο στο Μαρόκο ο S. Ahmut ρύθμισε το ζήτημα της φροντίδας του σ' αυτή τη χώρα. Το Δικαστήριο δεν κρίνει κατά συνέπεια αναγκαίο να εξετάσει εάν οι συγγενείς του Souffiane στο Μαρόκο είναι πρόθυμοι και ικανοί να τον φροντίζουν. Ενόψει των προαναφερομένων η ολλανδική κυβέρνηση δεν παρέλειψε να εξισορροπήσει δίκαια τα συμφέροντα των προσφευγόντων με το συμφέρον της για έλεγχο της μετανάστευσης.

Με πέντε ψήφους έναντι τεσσάρων το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν παραβιάστηκε το άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ.

Απόψεις Μειοψηφίας

Του Δικαστή Βαλτικού: Η απόφαση της μικρής πλειοψηφίας του Δικαστηρίου που υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει παραβίαση της Σύμβασης στην υπό κρίση υπόθεση προκαλεί λύπη.

Λίγα ανθρώπινα δικαιώματα είναι τόσο σημαντικά, όσο το δικαίωμα του πατέρα να διαμένει με το γιο του, να τον καθοδηγεί, να εποπτεύει την εκπαίδευσή του και την κατάρτισή του, να τον βοηθά στις επαγγελματικές του επιλογές και να βιώνει την προβολή της ζωής του στο μέλλον συνεισφέροντας στη χαρούμενη και δημιουργική ζωή του παιδιού του.

Όμοια, λίγα δικαιώματα είναι τόσο σημαντικά, όσο το δικαίωμα του εφήβου να ζει με τον πατέρα του και να επωφελείται του στοργικού οικογενειακού περιβάλλοντος καθώς και της βοήθειας και των συμβουλών του πατέρα του.

Λαμβάνοντας υπόψη αυτά τα θεμελιώδη στοιχεία, τα επιχειρήματα (όπως η πραγματική διάρκεια των επισκέψεων του γιου στον πατέρα) στα οποία στηρίζεται η αρνητική απόφαση των ολλανδικών αρχών η οποία οδηγεί στη διάσπαση της συμβίωσης του γιου με τον πατέρα δεν έχουν

ιδιαίτερη βαρύτητα και αντανακλούν ένα περιοριστικό πνεύμα που δεν συνάδει στην τελολογία και στο πνεύμα της Σύμβασης ούτε στην έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το γεγονός ότι ο γιος δεν έζησε με τον πατέρα του επί μακρό οφείλεται στην ταραχώδη ζωή του πρώτου, αλλά αποδείχθηκε ότι ο πατέρας φρόντιζε και ενδιαφερόταν πάντα για το γιο του, τον βοηθούσε και αποφάσισε να μείνουν μαζί στην Ολλανδία, έστω και για μικρό χρονικό διάστημα.

Η απομόνωση του πλέον αποφασιστικού παράγοντα στην υπό κρίση υπόθεση είναι δύσκολο εγχείρημα. Ο πατέρας έχει αποκτήσει την ολλανδική ιθαγένεια και ο πολίτης κάθε χώρας δικαιούται να ζει με το γιο του, ακόμα και αν δεν έχουν κοινή ιθαγένεια. Γιατί οι ολλανδικές αρχές αρνήθηκαν να αναγνωρίσουν αυτό το δικαίωμα στον προσφεύγοντα ; Δεν θέλω να πιστεύω ότι η άρνησή τους οφείλεται στο όνομα «Ahmut» του ολλανδού πατέρα. Όμως, η υποψία διακριτικής μεταχείρισης караδοκεί στο ανθρώπινο πνεύμα.

Ελπίζω η ολλανδική κυβέρνηση να θεραπεύσει αυτήν την αδέξια απόφαση.

Του Δικαστή Martens, με την οποία συντάχθηκε ο δικαστής Lohmus: Δεν μπορώ να πεισθώ, όπως η πλειοψηφία, ότι η Ολλανδία δεν παραβίασε το άρθρο 8 της Σύμβασης.

Ανησυχώ, γιατί αν και η υπό κρίση υπόθεση διακρίνεται σαφώς από την υπόθεση Gül κατά Ελβετίας¹, ένα τμήμα του Δικαστηρίου που αποτελείται στην πλειοψηφία του από διαφορετικά μέλη αποφάσισε να αναφερθεί στην προηγούμενη νομολογία. Σε αυτό το πλαίσιο αναφέρομαι στην άποψη που εξέφρασα σε αυτήν την υπόθεση. Φοβούμαι ότι η παρούσα απόφαση σηματοδοτεί την αυξανόμενη τάση έντασης του ελέγχου, ίσως και την αυξανόμενη ετοιμότητα αντιστάθμισης αυστηρών αποφάσεων στον τομέα της μετανάστευσης.

Η άποψή μου αποκρυσταλλώνεται σε ό,τι ήδη έχω εκθέσει στην προαναφερόμενη απόφαση. Κατά συνέπεια, πιστεύω ότι η άρνηση των ολλανδικών αρχών να δεχθούν τον Souffiane αποτελεί κατ' αρχήν παραβίαση του άρθρου 8 παρ. 1 της Σύμβασης. Απομένει όμως να διευκρινισθεί εάν η άρνησή τους δικαιολογείται στα πλαίσια του άρθρου 8 παρ. 2 της Σύμβασης.

Η άρνηση ήταν αναμφίβολα σύμφωνη με το νόμο και εξυπηρετεί νόμιμο σκοπό. Όμως, κατά την γνώμη μου είναι δυσανάλογη με την ικανοποίηση του γενικότερου συμφέροντος της Ολλανδίας.

---

¹ Βλέπε την απόφαση στην ανά χείρας έκδοση.

Για τους λόγους που αναφέρω στην μειοψηφούσα άποψή μου¹ στην προαναφερόμενη υπόθεση αναφέρομαι στην απόφαση του Δικαστηρίου της 28.5.1985² όπου κρίθηκε ότι, όταν το ζήτημα της οικογενειακής συνένωσης αφορά «μετανάστες που έχουν ήδη αφήσει την οικογένειά τους στην πατρίδα τους» το κράτος υποδοχής τους δεσμεύεται κατ' αρχήν να σεβαστεί την επιλογή τους και άρα κατά κανόνα υποχρεούται να δέχεται στο έδαφός του τα μέλη της οικογένειάς τους που παραμένουν στην πατρίδα τους. Υπάρχουν βέβαια και οι εξαιρέσεις σε αυτόν τον κανόνα. Όμως, κατά την άποψή μου, όπου πρόκειται για οικογενειακή συνένωση με τα ανήλικα τέκνα των μεταναστών είναι εξαιρετικά δύσκολο να δεχθεί κανείς ότι δικαιολογείται η εφαρμογή της εξαίρεσης του κανόνα.

Στην προκειμένη περίπτωση ο S. Ahmut εγκαταστάθηκε στην Ολλανδία όπου απέκτησε την ολλανδική ιθαγένεια. Δεν είναι παράλογη η υποψία ότι απέκτησε την ιθαγένεια αυτής της χώρας με αμφιλεγόμενα μέσα. Όμως, από τη στιγμή που η ολλανδική κυβέρνηση του απένειμε την ιθαγένεια η αρχή της ισότητας απαιτεί όπως το Δικαστήριο εφαρμόζει με τρόπο αμεγάδιαστο τα ίδια κριτήρια που θα εφαρμόζε σε όσους είναι πολίτες της χώρας αυτής. Στην υπό κρίση υπόθεση δεν έχει αποφασιστική σημασία το γεγονός ότι οι ολλανδικές αρχές επέτρεψαν στον προσφεύγοντα να διατηρήσει τη μαροκινή ιθαγένεια.

Ο S. Ahmut αποφάσισε να φροντίσει τον 9χρονο γιο του Souffiane μετά το θάνατο της μητέρας του – τη στιγμή που η κυβέρνηση ορθά έκρινε ότι ήταν αποφασιστικής σημασίας και εξέδωσε αρνητική απόφαση στο αίτημά του για παραμονή στην Ολλανδία. Το νέο ξεκίνημα της ζωής του πατέρα του στην Ολλανδία, η ανατροφή του Souffiane μέχρι την ηλικία αυτή από τη γιαγιά του, τους θείους του, τα αδέρφια του ή την αδερφή του, κατ' αρχήν δεν επηρεάζουν την υπόθεση αποφασιστικά, αφού ο πατέρας του είναι πρόθυμος και ικανός να αναλάβει την ανατροφή του. Εάν ένας πατέρας που είναι ολλανδός πολίτης επιθυμεί να ζει και να φροντίζει τον 9χρονο γιο του στην Ολλανδία, τόσο ο πατέρας όσο και ο γιος δικαιούνται κατ' αρχήν του σεβασμού αυτής της απόφασής τους.

Δεν υπάρχουν κατά τη γνώμη μου στοιχεία που να επιτρέπουν την εξαίρεση από τον κανόνα στην παρούσα υπόθεση. Το γεγονός ότι το παιδί είναι αλλοδαπός δεν επηρεάζει το σεβασμό του δικαιώματος του πατέρα και του παιδιού. Ούτε το γεγονός ότι ο S. Ahmut ένα χρόνο αφού ανέλαβε την επιμέλεια του Souffiane αποφάσισε να επιστρέψει ο γιος του στο Μαρόκο και να ζήσει εσώκλειστος σε σχολείο, αφού το συμβάν αυτό χρονο-

¹ Βλέπε τη μειοψηφία του Δικαστή Martens στην απόφαση Guel κατά Ελβετίας στην ανά χειράς έκδοση.

² Βλέπε, απόφαση επί της υπόθεσης Abulaziz, Cabales & Balkandali κατά Ηνωμένου Βασιλείου στην ανά χειράς έκδοση.

λογείται μετά την αποφασιστική ημερομηνία της άρνησης παραμονής του γιου στην Ολλανδία.

Για τους λόγους αυτούς πιστεύω ότι η άρνηση των αρχών να επιτρέψουν τη νόμιμη παραμονή του Souffiane αποτελεί παραβίαση των υποχρεώσεών τους που απορρέουν από το άρθρο 8 της Σύμβασης.

Του Δικαστή Morenilla : Δεν μπορώ να συνταχθώ με την άποψη της πλειοψηφίας που έκρινε ότι το άρθρο 8 της Σύμβασης, που αναγνωρίζει στον καθένα το δικαίωμα σε οικογενειακή ζωή, δεν παραβιάστηκε με την απόφαση των ολλανδικών αρχών να επιτρέψουν τη νόμιμη παραμονή του Souffiane, ενός 9χρονου παιδιού του οποίου η μητέρα απεβίωσε στο Μαρόκο, το δικαίωμα του να ζήσει με τον πατέρα του, μετανάστη, που κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης είχε αποκτήσει την ολλανδική ιθαγένεια.

Λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υπόθεσης, τα μέτρα που υιοθέτησαν οι εθνικές αρχές δεν φαίνεται να είναι αναγκαία ή ανάλογα των νόμιμων σκοπών των οποίων την προστασία προβλέπει το άρθρο 8 παρ. 2 της Σύμβασης και άρα δεν αιτιολογούνται στο πλαίσιο αυτής της διάταξης. Η άρνηση στον πατέρα και στο γιο του τού δικαιώματος να ζουν μαζί όταν ο γιος βρίσκεται σε ηλικία που έχει ανάγκη τη φροντίδα και την καθοδήγηση του πατέρα, ειδικότερα μετά το θάνατο της μητέρας του καθώς και η άρνηση στον ολλανδό πατέρα να αρχίσει ο γιος του την εκπαίδευσή του στην Ολλανδία, χώρα της οποίας έχει νόμιμα αποκτήσει την ιθαγένεια, αντίκειται κατά τη γνώμη μου όχι μόνο στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και την Προάσπιση των Θεμελιωδών Ελευθεριών, αλλά επίσης και στους «ανθρωπιστικούς λόγους» που προβλέπει η εθνική νομοθεσία.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα αναγνωρίζονται από τα διεθνή κείμενα με τη μορφή νομικών κανόνων επιβάλλοντας στις εθνικές αρχές θετικές ή αρνητικές υποχρεώσεις, ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματική προστασία και ο σεβασμός αυτών των δικαιωμάτων και ελευθεριών. Η δικαστική ερμηνεία αυτών των διατάξεων καθώς και η εφαρμογή τους από τις εθνικές αρχές – και βέβαια από τα Δικαστήρια – θα πρέπει να συνάδουν με τους ανθρωπιστικούς λόγους που εμπνέουν την υιοθέτησή τους αποφεύγοντας κάθε υπερβολική τυπολατρεία. Αυτοί οι «ακαταμάχητοι» κατά τη γνώμη μου ανθρωπιστικοί λόγοι υπερισχύουν από την αντίθετη ερμηνεία του συμβατικού κειμένου που υποστήριξε η πλειοψηφία.

Η μετέπειτα παιδεία του παιδιού στο Μαρόκο και το γεγονός ότι είναι τώρα 14 ετών και μεγάλωσε εκτός της Ολλανδίας με τη φροντίδα άλλων συγγενών αποτελούν περιστάσεις και γεγονότα που δεν ασκούν αποφασιστική επιρροή στην κρίση της υπόθεσης. Είναι γεγονότα ξένα προς τα μέτρα που υιοθετήθηκαν και άρα διαφωτίζουν τις μοιραίες συνέπειες

της παρεμπόδισης της οικογενειακής ζωής που επιθυμούν οι αιτούντες. Το όφελος της εκ των υστέρων γνώσης, κατά την εκδίκαση των υποθέσεων, αρκετά χρόνια μετά την άσκηση της προσφυγής, μπορεί βέβαια να είναι σημαντικό όταν κρίνεται η πραγματική φύση του κινδύνου, αλλά ποτέ κατά τη γνώμη μου δεν μπορεί να είναι αποφασιστικής σημασίας όταν κρίνεται η συμβατότητα των κρινόμενων από το Δικαστήριο μέτρων που υιοθέτησαν οι εθνικές αρχές με τη Σύμβαση.

Η άποψη αυτή είναι εναρμονισμένη με τις αρχές που αποτυπώνει η νομολογία του Δικαστηρίου όσον αφορά το δικαίωμα οικογενειακής συνένωσης των μεταναστών. Το γεγονός ότι ο S. Ahmut είναι Ολλανδός πολίτης και η ηλικία του γιου του κατά το χρόνο απόρριψης της αίτησης παραμονής του από τις αρχές της Ολλανδίας, αποτελούν κατά τη γνώμη μου αποφασιστικά στοιχεία που συνιστούν παραβίαση του δικαιώματος στην οικογενειακή ζωή.

0221

Υπόθεση Bouchelkia κατά Γαλλίας (29.1.1997)¹

Απέλαση για λόγους δημόσιας τάξης Αλγερινού που ήταν εγκατεστημένος νόμιμα με την οικογένειά του στη Γαλλία από την ηλικία των δύο ετών – Παράνομη επανείσοδος στη Γαλλία – Αναγνώριση πατρότητας παιδιού που είχε αποκτήσει με Γαλλίδα πολίτη, την οποία παντρεύτηκε – Πηγάζει από το διεθνές δίκαιο και περιορίζεται από τις συμβατικές του υποχρεώσεις η εξουσία του κράτους να ελέγχει την είσοδο και την παραμονή των αλλοδαπών στο έδαφός του – Άποψη μειοψηφίας: οι μετανάστες δεύτερης γενιάς πρέπει να απολαμβάνουν τη μεταχείριση που επιφυλάσσεται στους πολίτες της χώρας υποδοχής.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»

Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο προσφεύγων, κύριος H. Bouchelkia που γεννήθηκε στην Αλγερία το 1970 εγκαταστάθηκε στη Γαλλία από το 1972 με τη μητέρα και το μεγαλύτερο αδερφό του κατ' εφαρμογή της διαδικασίας της οικογενειακής συνένωσης. Η μητέρα του και τα εννέα αδέρφια του ζούσαν στη Γαλλία νόμιμα. Το 1987 παραπέμφθηκε σε δίκη κατηγορούμενος για βιασμό και ληστεία. Ενώ εκρατείτο απέδρασε από τις φυλακές. Συνελήφθη και καταδικάστηκε σε φυλάκιση τεσσάρων μηνών. Το Μάιο του 1988 το Δικαστήριο Αηγλίκων του Άνω Ρήνου τον

¹ Για το πλήρες κείμενο της απόφασης βλ. REPORTS OF JUDGEMENTS AND DECISIONS, 1997 – I.

κήρυξε ένοχο για τα αδικήματα του βιασμού και της ληστείας και τον καταδίκασε σε ποινή φυλάκισης πέντε ετών. Εξέτισε την ποινή του και τον Ιούνιο του 1990 αποφυλακίστηκε. Στις 11 Ιουνίου 1990 ο Υπουργός Εσωτερικών αποφάσισε την απέλασή του από τη χώρα κρίνοντας τον επικίνδυνο για τη δημόσια τάξη. Στις 9 Ιουλίου 1990 ο προσφεύγων που ήταν άγαμος και χωρίς παιδιά απελάθηκε στην Αλγερία. Μετά την απέλασή του προσέφυγε στο Διοικητικό Δικαστήριο του Στρασβούργου αιτούμενος την ακύρωση της απέλασης και την αναστολή εκτέλεσής της. Ο συνήγορός του ισχυρίστηκε ότι οι γαλλικές αρχές δεν αιτιολογούσαν την ανάγκη απέλασής του για λόγους δημόσιας τάξης, αφού η σχετική απόφαση εκδόθηκε μόλις δύο μήνες μετά την αποφυλάκισή του και τα αδικήματα για τα οποία καταδικάστηκε δεν ήταν ιδιαίτερης σοβαρότητας. Επικαλέστηκε επίσης το άρθρο 8 της ΕυΣΔΑ. Τον Οκτώβριο της ίδιας χρονιάς το Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση ακύρωσης και το αίτημα της αναστολής εκτέλεσης της απέλασης. Το Μάιο του 1991 το Συμβούλιο Επικρατείας επικύρωσε την απόφαση του δικαστηρίου του Στρασβούργου. Στο μεταξύ το 1990 πριν την εκτέλεση της απέλασης αλλά και το 1991, μετά την έκδοση της απόφασης του Συμβουλίου Επικρατείας, ο κύριος Bouchelkia ζήτησε από τον Υπουργό Εσωτερικών να ανακαλέσει την απόφαση απέλασης. Το πρώτο αίτημά του απερρίφθη.

Το 1992 ο προσφεύγων επέστρεψε παράνομα στη Γαλλία. Τον Απρίλιο του 1993 συνελήφθη και παραπέμφθηκε στη δικαιοσύνη κατηγορούμενος για ανάρμοστη συμπεριφορά προς αστυνομικό όργανο και για παράνομη είσοδο και παραμονή στη Γαλλία. Το Δικαστήριο τον καταδίκασε σε φυλάκιση πέντε μηνών και απαγόρευσε την είσοδό του στη χώρα για τρία χρόνια. Κατά της καταδικαστικής απόφασης άσκησε έφεση ο καταδικασθείς κύριος Bouchelkia και ο Εισαγγελέας. Το Εφετείο επιβεβαίωσε την προσβαλλόμενη απόφαση κατά το μέρος της ποινής φυλάκισης αλλά έκρινε, λαμβάνοντας υπόψη ότι ο καταδικασθείς είχε ζητήσει από τον Υπουργό Εσωτερικών να ανακαλέσει την απόφαση απέλασης, ότι δεν ήταν πρόσφορο να αποφανθεί για το παρεπόμενο μέτρο της απαγόρευσης επανεισόδου στη χώρα.

Στις 29.3.1996 ο κύριος Bouchelkia παντρεύτηκε με Γαλλίδα που είχε γνωρίσει το 1986. Το Δεκέμβριο του 1993 αναγνώρισε την κόρη που είχαν αποκτήσει στις αρχές της ίδιας χρονιάς. Στις 14.12.1996 συνελήφθη και κρατήθηκε με σκοπό την απέλασή του στην Αλγερία κατ' εφαρμογή της σχετικής διοικητικής απόφασης που είχε εκδοθεί το 1990. Αρνήθηκε να εγκαταλείψει τη Γαλλία και διατάχθηκε σε βάρος του «κατ' οίκον περιορισμός». Στις 20.12.1996 το Πλημμελειοδικείο του Στρασβούργου τον κήρυξε ένοχο του αξιόποινης πράξης μη συμμόρφωσης με την απόφαση απέλασης αλλά ανέβαλε έκδοση απόφασης ως προς την ποινή εν αναμονή

της έκβασης της υπόθεσης ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, όπου είχε προσφύγει ο κύριος Bouchelkia ισχυριζόμενος ότι η διαταγή απέλασης που εκδόθηκε το 1990 από τον Υπουργό Εσωτερικών παραβίαζε το δικαίωμά του στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή.

Νόμο Βάσιμο: Τα Συμβαλλόμενα κράτη φέρουν την ευθύνη διατήρησης της δημόσιας τάξης. Πηγάζει από το διεθνές δίκαιο και περιορίζεται από τις συμβατικές τους υποχρεώσεις η εξουσία τους να ελέγχουν την είσοδο και την παραμονή των αλλοδαπών στο έδαφός τους. Σε αυτό το πλαίσιο δικαιούνται να απελαύνουν όσους καταδικάζονται για αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου.

Σκεπτικό: Α) **Επί της παραβίασης του άρθρου 8 παρ. 1 της ΕυρΣΔΑ.** Κατ' αρχήν πρέπει να καθορισθεί εάν ο προσφεύγων μπορεί να επικαλεστεί «ιδιωτική και οικογενειακή ζωή» στη Γαλλία σύμφωνα με το άρθρο 8 παρ. 1. Η κυβέρνηση αναγνωρίζει ότι υπήρξε επέμβαση της δημόσιας αρχής στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του κυρίου Bouchelkia, αλλά ότι όταν απελάθηκε στην Αλγερία, ήταν άγαμος, δεν είχε παιδιά και δεν είχε οικογενειακή ζωή στη Γαλλία με την έννοια της Σύμβασης. Δημιούργησε οικογενειακή ζωή μόνο μετά την παράνομη επανείσοδό του στη χώρα. Η σύντροφός του, με την οποία παντρεύτηκε το Μάρτιο του 1996, γνώριζε ότι ο πατέρας του παιδιού τους βρισκόταν παράνομα στη Γαλλία. Ο προσφεύγων δεν μπορεί τώρα να επικαλείται μια κατάσταση που δημιουργήθηκε κατά παράβαση του νόμου. Άρα, κατά το χρόνο της απέλασης, λαμβάνοντας υπόψη τις περιστάσεις που τη δικαιολογούσαν, η επέμβαση στην ιδιωτική ζωή του ήταν ήσσονος σημασίας.

Ο προσφεύγων υποστήριξε ότι οικογενειακή ζωή είναι τόσο η συμβίωσή του με τους στενούς συγγενείς του που ζουν στη Γαλλία όσο και η δημιουργία της δικής του οικογένειας. Μέχρι να φυλακιστεί ζούσε με τη μητέρα του και τα εννέα αδέρφια του, πέντε από τα οποία είναι παιδιά της μητέρας του από το δεύτερο γάμο της. Διατηρούσε στενή σχέση με τη μητέρα του ακόμα και στη διάρκεια της φυλάκισής του και της εξ ανάγκης παραμονής του στην Αλγερία. Με εξαίρεση το μεγαλύτερο από τα αδέρφια του όλα τα υπόλοιπα είναι Γάλλοι πολίτες. Επέστρεψε στη Γαλλία παράνομα γιατί επεδίωκε να συνενωθεί με τη σύντρόφό του που γνώριζε από το 1986, με την οποία απέκτησαν παιδί το 1993 και παντρεύτηκαν το 1996. Η οικογενειακή του ζωή δημιουργήθηκε παράνομα, αλλά εν γνώσει των αρχών. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του ο σεβασμός της οικογενειακής ζωής καλύπτει την οικογένεια που δημιούργησε με τη σύζυγό του και την κόρη τους, που είναι και οι δύο Γαλλίδες και δεν μπορούν να τον ακολουθήσουν στην Αλγερία λόγω της κατάστασης που επικρατεί στην πατρίδα του.

Κατά την κρίση του Δικαστηρίου πρέπει να ερευνηθεί εάν η από 11.6.1990 διαταγή απέλασης, η οποία εκτελέστηκε τον Ιούλιο του 1990 συνιστά παραβίαση της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του προσφεύγοντα με την έννοια του άρθρου 8 της Σύμβασης. Το 1990 ο κύριος Bouchelkia ήταν άγαμος και δεν είχε παιδιά. Δημιούργησε οικογενειακή ζωή μετά την απέλασή του, ενδυναμώνοντας έτσι τους οικογενειακούς δεσμούς με τη Γαλλία. Όταν απελάθηκε ζούσε στους κόλπους της πατρικής του οικογένειας και ζούσε από την ηλικία των δύο ετών στη Γαλλία, όπου διατηρούσε τους βασικότερους και στενότερους οικογενειακούς δεσμούς. Το Δικαστήριο κρίνει ότι η απέλαση του προσφεύγοντα το 1990 συνιστά επέμβαση στην ιδιωτική και οικογενειακή του ζωή.

Β) Επί της παραβίασης του άρθρου 8 παρ. 2 της ΕυΣΔΑ : Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι μόνο στη Γαλλία μπορεί να βιώνει την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του, στην οποία περιλαμβάνεται η οικογένεια που δημιούργησε μετά την παράνομη επιστροφή του στη χώρα αυτή. Ζώντας στη Γαλλία από 2 ετών, έχοντας φοιτήσει σε γαλλικά σχολεία πριν αρχίσει να εργάζεται, έχει πλέον ενσωματωθεί στη γαλλική κοινωνία. Δεν έχει επισκεφθεί την Αλγερία – πριν την απέλαση του το 1990 – από το 1986. Δεν διαβάζει ούτε ομιλεί την αραβική γλώσσα. Το Οκτώβριο του 1982 πέθανε στην Αλγερία ο παππούς του και τον Αύγουστο του 1985 η γιαγιά του. Στη χώρα καταγωγής του δεν υπάρχουν άλλοι στενοί συγγενείς εκτός από το θείο του, που δεν μπόρεσε να τον φιλοξενήσει το 1990, όταν απελάθηκε. Μετά την απέλασή του τον συντηρούσε η μητέρα του από τη Γαλλία. Για τα αδικήματα που διέπραξε σε ηλικία 17 ετών υπογράμμισε ότι οι ψυχίατροι αναφέρθηκαν διεξοδικά στα αισθήματα ενοχής του και στην τάση κατάθλιψης που εκδήλωσε. Όταν βρισκόταν στη φυλακή παρακολούθησε μαθήματα επαγγελματικής κατάρτισης. Άρα, δεν υπάρχει κίνδυνος υποτροπής, ειδικά τώρα που έχει τη δική του οικογένεια και εργασία. Τέλος, οι δύο άλλες ποινικές καταδίκες του αφορούσαν το καθεστώς του ως φυλακισμένου και παράνομου αλλοδαπού.

Η κυβέρνηση τόνισε τη σοβαρότητα της βασικής αξιόποινης πράξης. Η μετέπειτα συμπεριφορά του προσφεύγοντα, ο οποίος κρίθηκε ένοχος για απόδραση από τη φυλακή και για ανάρμοστη συμπεριφορά σε βάρος αστυνομικού οργάνου αποδεικνύουν την επικινδυνότητα της προσωπικότητάς του και την απαξίωση που εκφράζει για τους κοινωνικούς νόμους και κώδικες. Ο κύριος Bouchelkia είχε πραγματικούς δεσμούς με την πατρίδα του, και είναι πολίτης της Αλγερίας. Κατανοεί άριστα την αραβική και σύμφωνα με δική του ομολογία ωφελήθηκε τα μέγιστα κατά την παραμονή του εκεί.

Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι τα Συμβαλλόμενα κράτη φέρουν την ευθύνη διατήρησης της δημόσιας τάξης. Περαιτέρω, ότι πηγάζει από

το διεθνές δίκαιο και περιορίζεται από τις συμβατικές τους υποχρεώσεις η εξουσία τους να ελέγχουν την είσοδο και την παραμονή των αλλοδαπών στο έδαφός τους. Σε αυτό το πλαίσιο δικαιούνται να απελαύνουν όσους καταδικάζονται για αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου. Όμως, στο μέτρο που οι σχετικές αποφάσεις τους πλήττουν το δικαίωμα σε ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, το οποίο προστατεύεται από το άρθρο 8 παρ. 1 της Σύμβασης, θα πρέπει τα μέτρα που λαμβάνουν να αποδεικνύονται αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία, δηλαδή να δικαιολογούνται από υπέρτατη κοινωνική ανάγκη και ιδιαίτερα να είναι ανάλογα του σκοπού που επιδιώκουν¹. Έργο του Δικαστηρίου είναι να αποφανθεί εάν η υπό κρίση απέλαση διετάχθη στα πλαίσια της εξισορρόπησης των συμφερόντων των μερών, δηλαδή αφενός του δικαιώματος του προσφεύγοντα σε ιδιωτική και οικογενειακή ζωή και αφετέρου του εθνικού συμφέροντος της χώρας υποδοχής για προστασία της δημόσιας τάξης και πρόληψη της εγκληματικότητας. Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι όταν απελάθηκε ο προσφεύγων ήταν είκοσι ετών, άγαμος και χωρίς παιδιά και διατηρούσε σχέσεις με τη χώρα καταγωγής του, της οποίας έχει την ιθαγένεια και όπου διαμένουν στενοί συγγενείς του. Περαιτέρω αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στη φύση του αδικήματος που αποτέλεσε τη βάση έκδοσης της διαταγής απέλασης. Το γεγονός ότι ο κύριος Bouchelkia ήταν 17ετής ανήλικος όταν διέπραξε το βιασμό δεν απαλύνει τη σοβαρότητα του αδικήματος για το οποίο καταδικάστηκε. Το 1990 οι γαλλικές αρχές εκτίμησαν ότι η απέλασή του ήταν αναγκαία για την πρόληψη της εγκληματικότητας και την προστασία της δημόσιας τάξης. Το γεγονός ότι μετά την απέλαση και ενόσω ζούσε παράνομα στη Γαλλία δημιούργησε οικογενειακή ζωή δεν δικαιολογεί, εκ των υστέρων, την περί αντιθέτου άποψη, ότι δηλαδή η απέλαση που εκτελέστηκε το 1990 δεν ήταν αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία. Το Δικαστήριο απεφάνθη τελικά ότι οι γαλλικές αρχές εφάρμοσαν την αρχή της αναλογικότητας και ότι η απόφαση απέλασης του προσφεύγοντα δεν ήταν δυσανάλογη του σκοπού που επεδίωκε. Άρα, η Γαλλία δεν παραβίασε το άρθρο 8 παρ. 2.

Το Δικαστήριο έκρινε με οκτώ ψήφους έναντι μιας ότι δεν παραβιάστηκε το άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ.

Αποψη μειοψηφίας του Δικαστή Palm: Υποστηρίζω ότι το άρθρο 8 παραβιάστηκε για τους εξής λόγους.

Όπως η πλειοψηφία του Δικαστηρίου θεωρώ ότι η απέλαση που εκτελέστηκε το 1990 συνιστά παραβίαση στο δικαίωμα του κυρίου Bouchelkia για σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής. Επίσης

---

¹ Βλέπε τις αποφάσεις επί των υποθέσεων Beldjoudi κατά Γαλλίας και Nasri κατά Γαλλίας στην ανά χειράς έκδοση.

συμφωνώ ότι η απέλαση επιβλήθηκε σύμφωνα με τα οριζόμενα στο νόμο και ότι ο νόμιμος σκοπός της ήταν η «προστασία της δημόσιας τάξης και η πρόληψη της εγκληματικότητας».

Όμως, δεν συμφωνώ με την πλειοψηφία, ότι δηλαδή ήταν η απέλαση αναγκαία. Κατ' αρχήν είναι δύσκολο να αποδεχθώ ότι η Σύμβαση νομιμοποιεί μια χώρα υποδοχής να απελαύνει – λόγω της ποινικής συμπεριφοράς του – μετανάστη δεύτερη γενιάς, ο οποίος έχει περιορισμένους ή μηδαμινούς δεσμούς με τη χώρα καταγωγής του. Κατά τη γνώμη μου μόνον ισχυρότεροι λόγοι θα δικαιολογούσαν μια τέτοια πράξη. Πιστεύω ότι οι μετανάστες δεύτερης γενιάς θα πρέπει να απολαμβάνουν τη μεταχείριση που επιφυλάσσεται στους πολίτες της χώρας υποδοχής. Μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να δικαιολογηθεί η απέλαση αυτών των αλλοδαπών.

Ο προσφεύγων ήταν μόλις δύο ετών όταν έφθασε νόμιμα – κατ' εφαρμογή της νομοθεσίας για οικογενειακή συνένωση – στη Γαλλία με τη μητέρα του και το μεγαλύτερο αδερφό του. Η μητέρα του και τα εννέα αδέρφια του ζουν στη Γαλλία. Από το 1986 διατηρούσε στενή σχέση με Γαλλίδα πολίτη, με την οποία απέκτησε παιδί και αργότερα την παντρεύτηκε. Απελάθηκε στην Αλγερία σε ηλικία είκοσι ετών, και ενώ είχε ζήσει στη Γαλλία δέκα οκτώ χρόνια, στη διάρκεια των οποίων φοίτησε σε γαλλικά σχολεία και εργάστηκε. Από το 1985, όταν απεβίωσε ο παππούς του και η γιαγιά του δεν ζουν στενοί συγγενείς στην Αλγερία εκτός από ένα θείο του. Επίσης δεν ομιλεί ούτε γράφει την αραβική γλώσσα.

Ακόμα και εάν τα αδικήματα για τα οποία καταδικάστηκε (βιασμός και ληστεία) ήταν σοβαρά, πρέπει να υπογραμμισθεί, ότι τα διέπραξε σε ηλικία δέκα επτά ετών και ότι το Δικαστήριο Ανηλίκων του Άνω Ρήνου διέταξε τη 5ετή φυλάκισή του αναγνωρίζοντας ότι συνέτρεχαν στο πρόσωπό του ελαφρυντικές περιστάσεις.

Με βάση τα προαναφερόμενα, νομίζω, ότι είναι δυσανάλογη η απέλασή του στην Αλγερία. Καταδικάστηκε για τα αδικήματα που διέπραξε και εξέτισε την ποινή του. Η καταδίκη και η έκτιση της ποινής που του επιβλήθηκε θα πρέπει να θεωρούνται αρκετά, όπως θεωρούνται αρκετά για τους πολίτες της χώρας υποδοχής που διαπράττουν ανάλογα αδικήματα.

0222

Υπόθεση Bouljifa κατά Γαλλίας (21.10.1997)¹

Απέλαση για λόγους δημόσιας τάξης Μαροκινού που ήταν εγκατεστημένος νόμιμα με την οικογένειά του στη Γαλλία από την ηλικία

¹ Για το πλήρες κείμενο της Απόφασης βλ. REPORTS OF JUDGEMENTS AND DECISIONS, 1997 – VI.

των πέντε ετών – Μετανάστης δεύτερης γενιάς – Πηγάζει από το διεθνές δίκαιο και περιορίζεται από τις συμβατικές του υποχρεώσεις η εξουσία του κράτους να ελέγχει την είσοδο και την παραμονή των αλλοδαπών στο έδαφός του – Αποψη μειοψηφίας: οι μετανάστες δεύτερης γενιάς πρέπει να απολαμβάνουν τη μεταχείριση που επιφυλάσσεται στους πολίτες της χώρας υποδοχής.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»

Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά : Ο προσφεύγων, κύριος Driss Bouljifa γεννήθηκε στο Μαρόκο το 1962. Εισήλθε νόμιμα στη Γαλλία σε ηλικία πέντε ετών κατ' εφαρμογή της σχετικής διαδικασίας οικογενειακής σύνδεσης. Πέντε από τα οκτώ αδέρφια του είναι γάλλοι πολίτες. Όταν ήταν είκοσι ετών διέπραξε ποινικά αδικήματα και παραπέμφθηκε στη δικαιοσύνη: το Μάιο του 1985 το Δικαστήριο Ανηλίκων της Bourg-en-Bresse τον καταδίκασε σε έξη μήνες φυλάκιση για ένοπλη ληστεία και το Νοέμβριο της ίδιας χρονιάς το Εφετείο της Λυών τον καταδίκασε σε 18 μήνες φυλάκιση για ληστεία. Μετά την έκτιση των ποινών αυτών εκδόθηκε στην Ελβετία προκειμένου να εκτίσει ποινή φυλάκισης που επιβλήθηκε σε βάρος του με απόφαση του 1984 με την οποία κρίθηκε ένοχος για κλοπή. Μετά την αποφυλάκισή του επέστρεψε στη Γαλλία όπου παρέμεινε και εργαζόταν παράνομα. Τον Ιανουάριο του 1991 εγκατέλειψε την πατρική εστία για να συζήσει με τη γαλλίδα, κυρία V.

Στο μεταξύ, τον Ιανουάριο του 1990 επικοινωνήσε με τη Νομαρχία των Alpes-Maritimes προκειμένου να νομιμοποιήσει την παραμονή του στη Γαλλία. Το Νοέμβριο της ίδιας χρονιάς ενημερώθηκε ότι άρχισε σε βάρος του η διαδικασία απέλασής του από τη Γαλλία βάσει των καταδικαστικών ποινικών αποφάσεων που εκδόθηκαν σε βάρος του από τα γαλλικά δικαστήρια το 1985. Τον Απρίλιο του 1991 ο Υπουργός Εσωτερικών αποφάσισε την απέλασή του από τη Γαλλία. Ένα μήνα αργότερα ο κύριος Bouljifa προσέφυγε στο διοικητικό δικαστήριο της Νίκαιας αιτούμενος την ακύρωση και την αναστολή εκτέλεσης της απόφασης απέλασης επικαλούμενος μεταξύ άλλων το άρθρο 8 της ΕυΣΔΑ. Στις 20.12.1991 το Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή του αιτιολογώντας την κρίση του όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 8 της ΕυΣΔΑ ως εξής :

« Για να στηρίξει τα επιχειρήματά του, ότι δηλαδή η προσβαλλόμενη απόφαση της Διοίκησης αποτελεί σοβαρή επέμβαση στην οικογενειακή του ζωή, σε σημείο που υπερβαίνει την αναγκαιότητα του μέτρου προστασίας της δημόσιας τάξης, ο κύριος Bouljifa ισχυρίζεται ότι δεν έχει πλέον οικογε-

νειακούς δεσμούς στη χώρα καταγωγής του και δεν ομιλεί τη γλώσσα του Μαρόκου. Επιπλέον αναφέρει ότι όλη η οικογένειά του ζει στη Γαλλία και ότι τα νεαρότερα αδέρφια του έχουν αποκτήσει τη γαλλική ιθαγένεια. Όμως, από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση, που βασίστηκε στην προστασία της δημόσιας τάξης, ήταν αναγκαία, ενόψει της συμπεριφοράς του προσφεύγοντα και της σοβαρότητας των αδικημάτων για τα οποία καταδικάστηκε. Κατά συνέπεια δεν παραβιάζει το άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ».

Το Συμβούλιο Επικρατείας ενώπιον του οποίου προσέφυγε εν συνεχεία ο κύριος Bouljifa επικύρωσε στις 18.2.1994 την απόφαση του πρωτοβάθμιου διοικητικού δικαστηρίου.

«Ο κύριος Bouljifa διέπραξε και καταδικάστηκε για ένοπλη ληστεία, για αποδοχή προϊόντων εγκλήματος και για επίθεση με σπρέι. Ενόψει της σοβαρότητας των αδικημάτων για τα οποία καταδικάστηκε η προσβαλλόμενη απόφαση είναι αναγκαία για την προστασία της δημόσιας τάξης, και δεν πλήττει δυσανάλογα – λαμβάνοντας υπόψη ότι ο αιτών είναι άγαμος και δεν έχει παιδιά – το δικαίωμά του σε σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής. Κατά συνέπεια, η προσβαλλόμενη απόφαση απέλασης δεν παραβιάζει το άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ».

Τον Ιούνιο της ίδιας χρονιάς ο κύριος Bouljifa προσέφυγε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή επικαλούμενος παραβίαση του δικαιώματός του σε σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, το οποίο εγγυάται το άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ. Η Επιτροπή έκρινε με έντεκα ψήφους υπέρ έναντι δύο κατά ότι η προαναφερόμενη απόφαση απέλασης δεν παραβιάζει το άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ.

Νόμο Βάσιμο : Τα Συμβαλλόμενα κράτη φέρουν την ευθύνη διατήρησης της δημόσιας τάξης. Πηγάζει από το διεθνές δίκαιο και περιορίζεται από τις συμβατικές τους υποχρεώσεις η εξουσία τους να ελέγχουν την είσοδο και την παραμονή των αλλοδαπών στο έδαφός τους. Σε αυτό το πλαίσιο δικαιούνται να απελαύνουν όσους καταδικάζονται για αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου. Όμως, στο μέτρο που οι σχετικές αποφάσεις τους πλήττουν το δικαίωμα σε ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, το οποίο προστατεύεται από το άρθρο 8 παρ. 1 της Σύμβασης, θα πρέπει τα μέτρα που λαμβάνουν να αποδεικνύονται αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία, δηλαδή να δικαιολογούνται από υπέρτατη κοινωνική ανάγκη και ιδιαίτερα να είναι ανάλογα του σκοπού που επιδιώκουν.

Σκεπτικό : Α) Επί της παραβίασης του άρθρου 8 παρ. 1 της ΕυρΣΔΑ: Το Δικαστήριο πρέπει κατ' αρχήν να αποφανθεί εάν ο προσφεύγων μπορεί να ισχυρισθεί ότι έχει «ιδιωτική και οικογενειακή ζωή» στη Γαλλία όπως νοείται στο άρθρο 8 παρ. 1 και εάν το μέτρο της απέλασης συνιστά επέμβαση στο δικαίωμά του για σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής. Η κυβέρνηση αμφισβήτησε ενώπιον του Δικαστηρίου την ύπαρξη οικογενειακής ζωής του κυρίου Bouljifa. Όντας ενήλικας οι δεσμοί του με τους γονείς του και τα αδέρφια του συνιστούν περισσότερο ιδιωτική παρά οικογενειακή ζωή. Σε κάθε περίπτωση η δύναμη αυτών των δεσμών δεν αποδεικνύεται από τα έγγραφα του φακέλου του. Επίσης δεν συνιστά οικογενειακή ζωή η συμβίωση του προσφεύγοντα με τη γαλλίδα κυρία V., δεδομένου ότι άρχισε να ζει μαζί της λίγο πριν την έναρξη της διαδικασίας απέλασής του από τη Γαλλία, και όταν πλέον κινδύνευε η παραμονή του στη χώρα αυτή. Το ζήτημα της ύπαρξης ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής όπως εννοούνται από το άρθρο 8 της Σύμβασης πρέπει να κριθεί από το Δικαστήριο υπό το φως της κατάστασης του προσφεύγοντα όταν εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση απέλασης¹, δηλαδή τον Απρίλιο του 1991. Ο κύριος Bouljifa γνώριζε από το Νοέμβριο του 1990 ότι εκκρεμούσε σε βάρος του η εφαρμογή της διαδικασίας απέλασής του από τη χώρα. Άρα, δεν μπορεί να επικαλείται ότι κατά το 1990 συμβίωνε με την κυρία V.

Όμως, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι έφθασε στη Γαλλία σε ηλικία 5 ετών και ότι έζησε έκτοτε σ' αυτήν τη χώρα, με εξαίρεση το διάστημα που εξέτισε ποινή φυλάκισης στην Ελβετία. Φοίτησε στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση της Γαλλίας (ενόσω ήταν φυλακισμένος) και οι γονείς του και τα αδέρφια του – με τους οποίους έχει επαφές – ζουν στη Γαλλία. Άρα το Δικαστήριο δεν αμφισβητεί ότι το μέτρο της απέλασης συνιστά επέμβαση στο δικαίωμα του προσφεύγοντα για σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής.

Β) Επί της παραβίασης του άρθρου 8 παρ. 2 της ΕυρΣΔΑ : Το Δικαστήριο πρέπει να αποφανθεί, εάν το μέτρο της απέλασης πληροί τις προϋποθέσεις εφαρμογής της παραγράφου 2 του άρθρου 8, εάν δηλαδή «προβλέπεται από το νόμο» και είναι «αναγκαίο» για την προστασία νόμιμων σκοπών σε μια δημοκρατική κοινωνία, προκειμένου να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος στόχος. Δεν αμφισβητείται ότι το μέτρο της απέλασης προβλέπεται από το νόμο και ότι είναι αναγκαίο για την «πρόληψη ποινικών παραβάσεων».

Ο προσφεύγων επικαλείται ότι ήταν μόλις 20 ετών όταν διέπραξε τα αδικήματα στα οποία στηρίχθηκε η απόφαση απέλασης. Ζήτησε από

¹ Βλέπε την απόφαση επί της υπόθεσης Bouchelkia κατά Γαλλίας στην ανά χειράς έκδοση.

το Δικαστήριο να μην εξαντλήσει την αυστηρότητά του στη σοβαρότητα των αδικημάτων αυτών, αφού αναγκάστηκε να κλέψει «από ανάγκη». Εξάλλου μετά την έκτιση των ποινών στη Γαλλία και στην Ελβετία δεν καταδικάστηκε για άλλες αξιόποινες πράξεις. Τέλος, αναφέρει ότι δεν έχει οικογένεια στο Μαρόκο και δεν ομιλεί τη γλώσσα που ομιλείται στη χώρα αυτή. Δηλαδή, ο κύριος Bouljifa ισχυρίζεται ότι η απέλαση δεν δικαιολογείται από την ανάγκη προστασίας της δημόσιας τάξης.

Η Επιτροπή του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου και η γαλλική κυβέρνηση υποστήριξαν ότι ο προσφεύγων καταδικάστηκε σε έξι χρόνια και δεκαοκτώ μήνες φυλάκιση για ένοπλη ληστεία και ληστεία αντίστοιχα. Υπογράμμισαν τη σοβαρότητα των αδικημάτων αυτών και των ποινών που επιβλήθηκαν σημειώνοντας παράλληλα ότι ο κύριος Bouljifa δεν απέδειξε ότι έχει αποκοπεί από την πατρίδα του με την οποία δεν τον συνδέει μόνον ο δεσμός της ιθαγένειας. Κατέληξαν ότι η απέλαση που διατάχθηκε σε βάρος του από τις γαλλικές αρχές δεν παραβιάζει το άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ.

Καθήκον του Δικαστηρίου είναι να εξετάσει αν το υπό κρίση μέτρο της απέλασης υιοθετήθηκε από τις γαλλικές αρχές στα πλαίσια της δίκαιης εξισορρόπησης των συμφερόντων αφενός του προσφεύγοντα για σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής και αφετέρου του κράτους για πρόληψη της εγκληματικότητας και προστασίας της δημόσιας τάξης.

Κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του το Δικαστήριο έλαβε υπόψη του τα πραγματικά περιστατικά που επικαλέσθηκε ο προσφεύγων ενώπιόν του καθώς και το γεγονός ότι δεν εκδήλωσε επιθυμία να αποκτήσει τη γαλλική ιθαγένεια. Σημειώνει περαιτέρω ότι οι αξιόποινες πράξεις για τις οποίες καταδικάστηκε (ένοπλη ληστεία και ληστεία) συνιστούν – λόγω της σοβαρότητάς τους και των αυστηρών ποινών που επισύρουν – ιδιαίτερα σοβαρή παραβίαση της ασφάλειας των ατόμων και της ιδιοκτησίας τους καθώς και της δημόσιας τάξης.

Κρίνει ότι στην υπό κρίση υπόθεση οι προϋποθέσεις της δημόσιας τάξης υπερισχύουν των προσωπικών εκτιμήσεων που επικαλείται ο προσφεύγων.

Το Δικαστήριο καταλήγει ότι η απόφαση απέλασης δεν μπορεί να χαρακτηριστεί δυσανάλογη του σκοπού που επιδιώκει.

Με έξι ψήφους υπέρ έναντι τριών κατά τα Δικαστήριο έκρινε ότι δεν παραβιάσθηκε το άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ.

Απόψεις μειοψηφίας

Του Δικαστή Morenilla: Λυπάμαι, αλλά στην υπό κρίση υπόθεση δεν μπορώ να συμφωνήσω με την πλειοψηφία. Σχετικά αναφέρομαι στη

μειωηφούσα άποψη που εξέθεσα στην υπόθεση Nasri κατά Γαλλίας¹, όπου η εξαιρετική κατάσταση του κυρίου Nasri, ενός εκ γενετής κωφάλαλου ανθρώπου, προκάλεσε δραματικότερους προβληματισμούς όσον αφορά τη συμβατότητα της απέλασης, που διατάχθηκε σε βάρος του, με τα άρθρα 3 και 8 της ΕυρΣΔΑ. Οι γαλλικές αρχές αποφάσισαν την απέλαση ενός μετανάστη «δεύτερης γενιάς» επικαλούμενες την καταδίκη του σε αξιόποινες πράξεις, που διαπράχθηκαν στην εφηβεία και μετά την έκτιση της ποινής του.

Ο κύριος Bouljifa, όπως και ο κύριος Nasri, είναι γιος μετανάστη και ήρθε στη Γαλλία από το Μαρόκο το 1967, σε ηλικία πέντε ετών, κατ' εφαρμογή της διαδικασίας για οικογενειακή συνένωση. Όλη η οικογένειά του ζει νόμιμα στη Γαλλία και τρία από τα αδέρφια του είναι γάλλοι πολίτες. Δεν επέστρεψε ποτέ στο Μαρόκο, ισχυρίζεται ότι δεν γνωρίζει τη γλώσσα που ομιλείται σ' αυτή τη χώρα και από το 1991 συζεί την κυρία V., η οποία, ούσα γαλλίδα, δεν θα τον ακολουθήσει στη χώρα όπου θα απελαθεί.

Υπό αυτές τις συνθήκες, στο μέτρο που η απέλαση του κυρίου Bouljifa στη χώρα καταγωγής του, όπου δεν έχει κοινωνικούς δεσμούς, θα τον απομακρύνει από το γαλλικό περιβάλλον, συνιστά επέμβαση του γαλλικού κράτους στο δικαίωμά του για σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής και δεν βρίσκει ηθικό ή νομικό έρεισμα στην εφαρμογή της παραγράφου 2 του άρθρου 8 της ΕυρΣΔΑ. Στην υπό κρίση υπόθεση δεν έχει εφαρμογή η επιτακτική κοινωνική ανάγκη προστασίας της δημόσιας τάξης, αφού το μέτρο της απέλασης συγκρινόμενο με τη μεταχείριση που επιφυλάσσει ο νόμος στους γάλλους πολίτες σε παρόμοιες περιστάσεις είναι βαρύτερο από την ποινική κύρωση που επιβλήθηκε στον κύριο Bouljifa και άρα συνιστά διακριτική μεταχείριση. Επίσης, δεν εναρμονίζεται με το στόχο της προαγωγής της κοινωνικής αποκατάστασης των εγκληματιών. Τέλος, είναι άδικο για τη χώρα που υποχρεούται να δεχθεί τον υπό απέλαση αλλοδαπό αφού δεν είναι υπεύθυνη για την αντικοινωνική συμπεριφορά του πολίτη της.

Β. των Δικαστών Baka και Van Dijk:

Δεν μπορούμε να συμφωνήσουμε με την πλειοψηφία, ότι δηλαδή δεν παραβιάστηκε το άρθρο 8 της Σύμβασης.

Προσυπογράφουμε τις απόψεις των μελών και πρώην μελών του Δικαστηρίου, που υποστηρίζουν ότι θα πρέπει να προβάλλονται ιδιαίτερα σοβαροί λόγοι από τις αρχές της χώρας υποδοχής για να κριθεί ανάλογη του σκοπού που επιδιώκει η απέλαση ενός μετανάστη, ο οποίος έχοντας ζήσει σχεδόν όλη του τη ζωή στη χώρα που αποφασίζει την απομάκρυνσή του από το έδαφός της δεν διατηρεί άλλους δεσμούς με τη χώρα καταγω-

¹ Βλέπε την απόφαση στην ανά χείρας έκδοση.

γής του πέραν από αυτόν της ιθαγένειας. Κατ' αρχήν ο αλλοδαπός αυτός δεν πρέπει να απελαύνεται, όπως δεν απελαύνονται οι πολίτες της χώρας υποδοχής.

Στην υπό κρίση υπόθεση ο μοναδικός σοβαρός λόγος μπορεί ενδεχομένως να είναι η σοβαρότητα των αδικημάτων που διέπραξε ο προσφεύγων. Όμως, στην υπόθεση Moustaquim κατά Βελγίου¹, τα αδικήματα που είχαν διαπραχθεί από τον προσφεύγοντα ήσαν ίσως λιγότερα σοβαρά, αλλά πολυάριθμα. Στην υπόθεση Beldjoudi κατά Γαλλίας² ο προσφεύγων είχε διαπράξει σωρεία αξιόποινων πράξεων, ενώ στην περίπτωση Nasri³ ο κατάλογος των αξιόποινων πράξεων είναι λίγο πολύ συγκρίσιμος με αυτόν των αδικημάτων που διαπράχθηκαν από τον προσφεύγοντα στην υπό κρίση υπόθεση. Στις τρεις προηγούμενες αποφάσεις το Δικαστήριο απεφάνθη ότι η απέλαση των προσφευγόντων ήταν δυσανάλογη με το νόμιμο σκοπό που επιδίωκε. Γνωρίζουμε ότι το Δικαστήριο απεφάνθη διαφορετικά σε κάποιες άλλες πρόσφατες υποθέσεις που αφορούσαν «μετανάστες δεύτερης γενιάς», όπου τα πραγματικά περιστατικά, κατά τη γνώμη μας, διαφοροποιούνται αποφασιστικά από τις προαναφερόμενες υποθέσεις.

Εδώ και καιρό στο Δικαστήριο επικρατεί διχογνωμία όσον αφορά το ζήτημα της απέλασης των «μεταναστών δεύτερης γενιάς». Αυτή η «πραγματικότητα της ζωής» είναι μάλλον προβληματική, όταν η εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας καταλήγει σε διαφορετικά συμπεράσματα σε περιπτώσεις όπου οι βαρύνοντες παράγοντες δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται διαφορετικά από ουσιαστικής πλευράς. Ευχής έργο θα ήταν να εγκαταλείψει το Δικαστήριο την περιπτωσιολογική προσέγγιση του θέματος και να υιοθετήσει σαφή θέση για το ζήτημα. Δηλαδή, σε ποιο βαθμό οι αποκαλούμενοι «μετανάστες δεύτερης γενιάς» αποτελούν μια ειδική κατηγορία αλλοδαπών, των οποίων η απέλαση για ιδιαίτερα σοβαρούς λόγους μπορεί να αιτιολογηθεί στα πλαίσια εφαρμογής της παραγράφου 2 του άρθρου 8 της Σύμβασης. Ελλείψει της υιοθέτησης της προαναφερόμενης πρότασης το Δικαστήριο πρέπει σε κάθε μεμονωμένη περίπτωση που αφορά «μετανάστη δεύτερης γενιάς» να εκθέτει ρητά και αιτιολογημένα για ποιους λόγους η υπόθεση που κάθε φορά δικάζει διακρίνεται από άλλες περιπτώσεις «μεταναστών δεύτερης γενιάς», όπου αποφάσισε διαφορετικά για την αναλογικότητα του μέτρου της απέλασης σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Κατά τη γνώμη μας, και λυπούμαστε, η παρούσα απόφαση δεν παρέχει στις εθνικές αρχές καθώς και στα επόμενα θύματα μελλοντικών απελάσεων τη βεβαιότητα και τη σαφήνεια, που πρέπει.

¹ Βλέπε την απόφαση στην ανά χειράς έκδοση.

² Βλέπε την απόφαση στην ανά χειράς έκδοση.

³ Βλέπε την απόφαση στην ανά χειράς έκδοση.

Στην υπό κρίση υπόθεση, δεν αντιλαμβανόμαστε γιατί ήταν επιτακτική η κοινωνική ανάγκη της απέλασης του κυρίου Bouljifa, η οποία διατάχθηκε ως μέτρο προστασίας της δημόσιας τάξης και της πρόληψης της εγκληματικότητας. Όπως προαναφέραμε, τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης οδηγούν κατά την κρίση μας στο συμπέρασμα ότι οι γαλλικές αρχές πρέπει να επιφυλάσσουν στον προσφεύγοντα μεταχείριση όχι λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν που επιφυλάσσουν στους γάλλους πολίτες. Όταν εκδόθηκε η απόφαση απέλασης, ο προσφεύγων είχε ήδη εκτίσει τις ποινές που του επιβλήθηκαν, και οι οποίες ήσαν ανάλογες της σοβαρότητας των αδικημάτων που διέπραξε. Επιπλέον, δεν υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να πιστεύεται ότι θα μπορούσε να διαπράξει εκ νέου αδικήματα. Υπό αυτές τις συνθήκες, κατά τη γνώμη μας, δεν υπήρχε επιτακτική κοινωνική ανάγκη για την απέλασή του, η οποία ως μέτρο πρόληψης των ποινικών παραβάσεων και προστασίας της δημόσιας τάξης είναι δυσανάλογη με τη συνακόλουθη επέμβαση στο δικαίωμά του για σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του.

Π. ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ Η.Ε. ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ

0223

Υπόθεση T. Ruez κατά Σουηδίας

Ανακοίνωση 39/1996 της 28.4.1997¹

Αιτών άσυλο – Βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης λόγω πολιτικών πεποιθήσεων – Απόρριψη αιτήματος ασύλου λόγω των ισχυρισμών για ένοπλες πολιτικές δραστηριότητες – Ρήτρα αποκλεισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα – Κατά την εξέταση της υπόθεσης για την υπαγωγή της στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης είναι αδιάφορη η φύση των δραστηριοτήτων στις οποίες είχε αναμειχθεί ο απειλούμενος με την απέλαση ή την επαναπροώθηση.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρα 3, 22, 25 παρ. 5 α' της Σύμβασης «κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας»

N. 1782/1988 (ΦΕΚ 116, τ. Α')

Άρθρο 1 ΣΤ της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 «περί του Καθεστώτος των Προσφύγων»

N.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

I. Πραγματικά περιστατικά σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα: Ο προσφεύγων, κύριος Ruez, είναι πολίτης του Περού. Το 1990, σε ηλικία 25 ετών, εγκατέλειψε την πατρίδα του με προορισμό τη Σουηδία όπου υπέβαλε αίτημα ασύλου. Ως προς το φόβο δίωξης κατά την έννοια της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων ισχυρίστηκε ότι από το 1989 ήταν μέλος της οργάνωσης του Κομμουνιστικού Κόμματος του Περού, «Φωτεινό Μονοπάτι». Στις 2.4.1989 συνελήφθη στη διάρκεια επεισοδίων στο Πανεπιστήμιο όπου φοιτούσε. Οδηγήθηκε σε αστυνομικό τμήμα για αναγνώριση στοιχείων ταυτότητας και αφέθηκε ελεύθερος μετά από 24 ώρες. Την 1.11.1989 συμμετείχε σε διαδήλωση όπου διένειμε φυλλάδια και αυτοσχέδιες βόμβες. Η αστυνομία συνέλαβε περίπου 40 διαδηλωτές και μεταξύ αυτών τον αρχηγό της κομματικής ομάδας του προσφεύγοντα, ο οποίος μετά τη σύλληψή του εξαναγκάστηκε να αποκαλύψει τα ονόματα των μελών της. Την ίδια ημέρα η αστυνομία διενήργησε και' οίκον έρευνα στον τόπο διαμονής του κυρίου Ruez, ο οποίος αποφάσισε να κρυφτεί ως τις 24.6.1990, οπότε αναχώρησε από το Περού νόμιμα, με διαβατήριο που είχε εκδοθεί στις 5.4.1990. Ισχυρίζεται ότι είναι ξάδερφος του J.P., ο οποίος είναι επίσης μέλος της οργάνωσης «Φωτεινό Μονοπάτι», ο οποίος συνελήφθη από την αστυνο-

¹ Για το πλήρες κείμενο της απόφασης βλ. UN Doc. CAT/C/18/D/39/1996.

μία και κατά πληροφορίες δολοφονήθηκε το 1989 και του Ε. Ρ., ο οποίος εξαφανίστηκε στις 21.10.1990. Η μητέρα του προσφεύγοντα και ο πατέρας του αγνοούμενου ανέθεσαν σε περουβιανό δικηγόρο να ερευνήσει την υπόθεση εξαφάνισης. Ο δικηγόρος παρέλαβε επιστολή – βόμβα, η οποία τον τραυμάτισε σοβαρά: αναγκάστηκε να διαφύγει από τη χώρα και κατέφυγε στη Σουηδία, η οποία του χορήγησε άσυλο. Αρχικά, μέλη της οικογένειας του προσφεύγοντα διέφυγαν από το Περού. Άλλα αναγνωρίστηκαν πρόσφυγες στη Σουηδία, άλλα στην Ολλανδία. Η Σουηδική κυβέρνηση απέρριψε το αίτημα ασύλου του αδερφού του και χορήγησε ανθρωπιστικό καθεστώς διαμονής στη μητέρα και στην αδερφή του. Στις 30.3.1993 η Επιτροπή Μετανάστευσης της Σουηδίας απέρριψε το αίτημα του προσφεύγοντα κρίνοντας ότι είχε συμμετάσχει σε σοβαρές μη πολιτικές ενέργειες. Άσκησε προσφυγή κατά της απορριπτικής απόφασης. Στις 16.12.1994 η Επιτροπή Προσφυγών για τους Αλλοδαπούς έκρινε ότι ο προσφεύγων είχε αναμφισβήτητα πολιτικές δραστηριότητες, αλλά δεν μπορεί να αναγνωρισθεί πρόσφυγας κατά το σουηδικό νόμο: αν και συντρέχουν στο πρόσωπό του οι προϋποθέσεις χορήγησης του ανθρωπιστικού καθεστώτος, οι ένοπλες δραστηριότητές του υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, και άρα για συγκεκριμένο λόγο αποκλείεται η προστασία της Σύμβασης. Η Επιτροπή παρέπεμψε την υπόθεση για απόφαση στη Σουηδική κυβέρνηση, η οποία στις 12.10.1995 επιβεβαίωσε την πρωτοβάθμια απορριπτική του ασύλου απόφαση.

Ο αδερφός του προσφεύγοντα, του οποίου το αίτημα είχε επίσης απορριφθεί από τη Σουηδική κυβέρνηση και είχε διαταχθεί η απέλασή του από τη χώρα, προσέφυγε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η προσφυγή του κρίθηκε παραδεκτή στις 18.4.1996, και εν τέλει η υπόθεση διαγράφηκε από το πινάκιο του Δικαστηρίου¹.

Ο προσφεύγων υποστήριξε ενώπιον της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων ότι τυχόν επιστροφή του στο Περού θα οδηγούσε σε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων από τη Σουηδία. Ισχυρίζεται ότι η αστυνομία στο Περού «βασανίζει» όσους κατηγορούνται για «τρομοκρατία και προδοσία». Ζήτησε από την Επιτροπή να υποβάλει προς τη Σουηδική κυβέρνηση αίτημα για την αναστολή εκτέλεσης της απέλασης, διαρκούσης της διαδικασίας εξέτασης της προσφυγής.

Προς απόδειξη των ισχυρισμών του υπέβαλε το από 18.8.1994 έγγραφο του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στη Σουηδία στο οποίο αναφέρεται ότι ο «βάσιμος και δικαιολογημέ-

¹ Βλ. την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην ανά χείρας έκδοση.

νος φόβος της μητέρας του στηρίζεται σε αντικειμενικά στοιχεία» καθώς και την από 26.10.1995 επιστολή της οργάνωσης ανθρωπίνων δικαιωμάτων Human Rights Watch, όπου σχετικά με άλλον αιτούντα άσυλο από το Περού, αναφέρεται ότι «όσοι επιστρέφουν από τη Σουηδία θεωρούνται εν τοις πράγμασι αντάρτες της οργάνωσης Φωτεινό Μονοπάτι». Τέλος προσκομίζει έγγραφα τα οποία δημοσίευσε η προαναφερόμενη οργάνωση ανθρωπίνων δικαιωμάτων τον Ιούλιο του 1995 και αφορούν στις πρακτικές βασανιστηρίων στο Περού.

II. Η διαδικασία εξέτασης του αιτήματος αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα από τις αρχές της Σουηδίας: Σύμφωνα με τις απόψεις τις οποίες κατέθεσε η κυβέρνηση της Σουηδίας ενώπιον της Επιτροπής, το αίτημα ασύλου του προσφεύγοντα απορρίφθηκε επειδή διαπιστώθηκε ότι αναχώρησε από την πατρίδα του με ισχυρό διαβατήριο, το οποίο εκδόθηκε μετά τη σύλληψή του από την Αστυνομία. Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο προσφεύγων δεν ισχυρίστηκε στη διαδικασία εξέτασης του αιτήματος ασύλου ότι δωροδόκησε για να αποκτήσει διαβατήριο, οι αρμόδιες αρχές εκτίμησαν ότι δεν καταζητείτο από τις αρχές του Περού όταν αποφάσισε να αναχωρήσει νόμιμα από τη χώρα τον Ιούνιο του 1990. Εξάλλου, σύμφωνα με όσα επικαλέστηκε για να θεμελιώσει το αίτημά του για άσυλο, ποτέ δεν συνελήφθη, δεν κρατήθηκε, δεν διώχθηκε ούτε καταδικάστηκε για τις δραστηριότητές του ως μέλους της ομάδας «Φωτεινό Μονοπάτι». Η μοναδική φορά που συνελήφθη και κρατήθηκε ήταν τον Απρίλιο του 1989, αλλά αφέθηκε ελεύθερος μετά από 24 ώρες. Ως προς την ουσία της υπόθεσης η κυβέρνηση της Σουηδίας αναφέρθηκε στην υπόθεση Mutombo κατά Ελβετίας, όπου αποτυπώνονται τα κριτήρια εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης, δηλαδή ότι ο επικαλούμενος κίνδυνος βασανιστηρίων πρέπει να κινδυνεύει προσωπικά να βασανιστεί και ότι αυτός ο κίνδυνος είναι υπαρκτός και άμεση συνέπεια της επιστροφής του ενδιαφερόμενου προσφεύγοντα στην πατρίδα του. Όσον αφορά την κατάσταση ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Περού, η κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι σύμφωνα με τις εκθέσεις διεθνών οργάνωσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχει αποκλιμακωθεί η πολιτική βία στη χώρα αυτή. Υποβάλει περαιτέρω τα ονοματεπώνυμα κάποιων αιτούντων άσυλο, οι οποίοι ισχυρίστηκαν ότι είναι μέλη της ομάδας «Φωτεινό Μονοπάτι» και απελάθηκαν από τη Σουηδία στη χώρα καταγωγής τους, υπογραμμίζοντας ότι δεν υπάρχουν εκθέσεις για βασανιστήρια ή για κακομεταχείρισή τους από τις αρχές του Περού, μετά την απέλασή τους. Για την απόδειξη αυτών των ισχυρισμών η κυβέρνηση της Σουηδίας αναφέρει ότι η Πρεσβεία της στη Λίμα επικοινωνήσε με τους απελαθέντες αιτούντες άσυλο οι οποίοι δεν ανέφεραν βασανιστήρια ή κακομεταχείριση. Κατά συνέπεια, ο προσφεύγων δεν θα βρεθεί σε δυσμενέστερη θέση από τους συμπατριώτες που

έχουν ήδη απελαθεί από τη Σουηδία. Επιπλέον αναφέρει ότι δεν υπάρχουν αποδείξεις για σοβαρές ή μαζικές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Περού. Κατά την εξέταση του αιτήματος ασύλου του προσφεύγοντα οι αρμόδιες αρχές της Σουηδίας έλαβαν υπόψη τον τρομοκρατικό χαρακτήρα της ομάδας «Φωτεινό Μονοπάτι» και έκριναν ότι τα αδικήματα τα οποία έχουν διαπραχθεί στο όνομα αυτής της οργάνωσης υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 ΣΤ της Σύμβασης της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων. Εξάλλου, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, οι αρχές της Σουηδίας εφαρμόζουν το ίδιο με την Επιτροπή κριτήριο όταν αποφασίζουν τον επαναπατρισμό ενός προσώπου στην πατρίδα του. Η απλή πιθανότητα υποβολής σε βασανιστήρια κατά την επιστροφή στην πατρίδα δεν αρκεί για την απαγόρευση επαναπροώθησης στα πλαίσια του άρθρου 3 της Σύμβασης. Συμπερασματικά, κατά την άποψη της κυβέρνησης της Σουηδίας και βάσει των στοιχείων του φακέλου του ο προσφεύγων δεν καταζητείται από τις αρχές της πατρίδας του για τρομοκρατικές ή άλλες πράξεις. Δεν υπάρχει ένδειξη ότι οι αρχές της χώρας του γνωρίζουν τη συμμετοχή του στην ομάδα «Φωτεινό Μονοπάτι». Ακόμα και εάν συλληφθεί για αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου δεν θα κινδυνεύσει να υποστεί βασανιστήρια. Εάν συλληφθεί στο αεροδρόμιο θα μεταφερθεί σε κρατητήρια υπό την αιγίδα του δημόσιου κατήγορου. Ο κίνδυνος να υποστεί βασανιστήρια στα κρατητήρια είναι εξαιρετικά περιορισμένος. Τελικά η κυβέρνηση υποστηρίζει ότι είναι ελεύθερος να αναχωρήσει από τη Σουηδία με προορισμό χώρα της επιλογής του.

III. Η αίτηση ενώπιον της Επιτροπής: Ο κύριος Paez υποστήριξε ότι η συμμετοχή του στην ομάδα «Φωτεινό Μονοπάτι» δεν αρκεί για να αποκλεισθεί από την προστασία της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων. Σχετικά με την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Περού αναφέρθηκε στην Έκθεση του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ για την Κατάσταση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο Περού το 1995 σύμφωνα με την οποία τα βασανιστήρια και η κακομεταχείριση των κρατουμένων αποτελούν κοινή πρακτική. Η έκθεση αυτή αναφέρει ότι οι δυνάμεις ασφάλειας της κυβέρνησης υποβάλλουν συστηματικά σε βασανιστήρια τους ύποπτους για την ανατροπή του καθεστώτος που κρατούνται σε στρατιωτικούς και αστυνομικούς χώρους. Αναφορικά με την ύπαρξη ισχυρού διαβατηρίου, υποστηρίζει ότι είναι δυνατή η έκδοση διαβατηρίου με δωροδοκία και ότι δεν είναι αδύνατη η αναχώρηση από τη χώρα παρά τα σοβαρά προβλήματα που δημιουργούν οι αρχές. Όσον αφορά τους ισχυρισμούς της Σουηδικής κυβέρνησης σύμφωνα με τους οποίους δεν υπάρχουν βάσιμες πληροφορίες ότι βασανίστηκαν στο Περού όσοι αναγκάστηκαν να επιστρέψουν από τη Σουηδία, ο προσφεύγων αναφέρεται στην υπόθεση του N.A.I., ο οποίος όταν επέστρεψε στο Περού

συνελήφθη στο αεροδρόμιο, κατηγορήθηκε ότι ήταν τρομοκράτης στην Ευρώπη, δικάστηκε και αθωώθηκε τέσσερις μήνες αργότερα. Πλην όμως στη διάρκεια της κράτησής του υποβλήθηκε σε βασανιστήρια. Συμπερασματικά ισχυρίζεται ότι η Σουηδία υποτιμά τον κίνδυνο να υποστεί βασανιστήρια όταν επιστρέψει στην πατρίδα του. Σχετικά υποβάλει εκθέσεις από τις οποίες προκύπτει ότι τα βασανιστήρια αποτελούν διαδεδομένη πρακτική στο Περού. Εν κατακλείδι υποβάλει στοιχεία τα οποία αφορούν στη δίωξη που υπέστησαν από τις αρχές του Περού οι συγγενείς του: ένας ξάδερφος του δολοφονήθηκε από τις δυνάμεις ασφαλείας και ένας άλλος είναι αγνοούμενος.

IV. Η Διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής: Κατά την 16^η Σύνοδό της, την 8.5.1996 η Επιτροπή ζήτησε από την κυβέρνηση της Σουηδίας να παράσχει διευκρινίσεις σχετικά με τους ισχυρισμούς της, ότι δηλαδή δεν γνωρίζει περιπτώσεις Περουβιανών οι οποίοι να βασανίστηκαν ή να υποβλήθηκαν σε κακομεταχείριση όταν επέστρεψαν στην πατρίδα τους. Επίσης ζήτησε να διευκρινιστεί γιατί επιτρέπεται στην αδερφή και στη μητέρα του κυρίου Paez να παραμένουν στη Σουηδία και εάν η εφαρμογή του άρθρου 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων αποτελεί την ειδοποιό διαφορά στην οποία στηρίζεται η διαφορετική μεταχείριση του προσφεύγοντα. Ζήτησε επιπλέον από τον κύριο Paez να διευκρινίσει τις συνθήκες υπό τις οποίες ερευνήθηκε το σπίτι του στο Περού από την αστυνομία στις 1.11.1989, ειδικότερα εάν υπήρχαν μάρτυρες, εάν η αστυνομία επανήλθε αναζητώντας τον καθώς και τις συνθήκες έκδοσης του διαβατηρίου, της αναχώρησής του από το Περού και του ταξιδιού του.

V. Οι παρατηρήσεις της Σουηδικής Κυβέρνησης επί της ουσίας της ανακοίνωσης: Με τις από 12.9.1996 προτάσεις της η κυβέρνηση της Σουηδίας διευκρίνισε ότι οι απόψεις της, ότι δεν υπάρχουν συστηματικές, κατάφωρες ή μαζικές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Περού, βασίζονται σε πρόσφατες πληροφορίες που της διαβίβασε η Πρεσβεία της στη Λίμα. Σύμφωνα με την έκθεση της οργάνωσης ανθρωπίνων δικαιωμάτων του Περού La Coordinadora, σε βασανιστήρια υποβάλλονται κατά τις ανακρίσεις από την αστυνομία μόνον οι άποροι, οι αγρότες και οι νεαροί εγκληματίες. Επιβεβαιώνει την άποψη της ότι δηλαδή δεν υπάρχουν λόγοι να πιστευτεί ότι ο κύριος Paez θα υποστεί βασανιστήρια εάν επιστρέψει στο Περού, αφού βασισόμενη σε στοιχεία της διπλωματικής της αποστολής στη Λίμα οι Περουβιανοί, απορριφθέντες αιτούντες άσυλο, μέλη της οργάνωσης «Φωτεινό Μονοπάτι» που αναγκάζονται να επιστρέψουν στην πατρίδα τους δεν υποβάλλονται σε βασανιστήρια. Διευκρινίζει περαιτέρω ότι η Πρεσβεία έλαβε τις πληροφορίες αυτές από συνεντεύξεις και επαφές με καλά ενημερωμένους πολίτες και οργανώσεις

ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Περού. Η κυβέρνηση της Σουηδίας αρνήθηκε να αποκαλύψει τις πηγές πληροφόρησής της για λόγους προστασίας τους.

Η κυβέρνηση της Σουηδίας αναγνωρίζει ότι στη μητέρα και στην αδερφή του αιτούντα χορηγήθηκε – κατ' εφαρμογή του ευεργετήματος της αμφιβολίας – καθεστώς πρόσφυγα εν τοις πράγμασι, επειδή προέρχονται από μια οικογένεια της οποίας τα μέλη αναμείχθηκαν σε δραστηριότητες της οργάνωσης «Φωτεινό Μονοπάτι». Όμως, ο προσφεύγων ήταν ενεργό μέλος της οργάνωσης και η περίπτωση του υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων. Δεν ήταν η συμμετοχή του κυρίου Ruez στην οργάνωση ο καθοριστικός παράγοντας για την απόρριψη του αιτήματός του, αλλά οι ισχυρισμοί του ότι το Νοέμβριο του 1989 κατασκεύασε βόμβες, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν εναντίον της αστυνομίας. Άρα, δεν συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις εκείνες που θα επέβαλαν στη Σουηδία να επιτρέψει την παραμονή του στη χώρα και δεν υπήρχαν εμπόδια στην εκτέλεση τη διαταγής απέλασης. Επιπλέον, δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι οι αρχές του Περού αποπειράθηκαν να εμποδίσουν την αναχώρηση του, διαπίστωση η οποία οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο προσφεύγων δεν διώκεται ούτε ενδιαφέρει την αστυνομία της χώρας καταγωγής του: σύμφωνα με πληροφορίες της Πρεσβείας της Σουηδίας στη Λίμα δεν καταζητείται από την αστυνομία για τρομοκρατικές ενέργειες. Η αξιοπιστία του κρίθηκε αρνητικά επειδή δεν κατονόμασε τον αρχηγό της κομματικής του ομάδας ούτε το όνομα του φίλου του ο οποίος τον ενημέρωσε ότι καταζητείται από την αστυνομία. Κατά την άποψη της σουηδικής κυβέρνησης ο προσφεύγων δεν απέδειξε ότι η επαναπροώθησή του στο Περού θα παραβιάσει το άρθρου 3 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων.

VI. Οι απόψεις του κυρίου Ruez ενώπιον της Επιτροπής: Στις προτάσεις που υπέβαλε ο προσφεύγων στην Επιτροπή στις 16.9.1996 εξηγεί ότι στις 1.11.1990, όταν η Αστυνομία πραγματοποίησε κατ' οίκον έρευνα στο σπίτι του στο Περού, ήταν παρόντες η μητέρα του και ο αδερφός του. Στις 19:00 της ημέρας αυτής δύο αστυνομικοί τον αναζήτησαν προσωπικά. Όταν διαπίστωσαν ότι δεν βρισκόταν στο σπίτι πραγματοποίησαν έρευνα στο δωμάτιό του και πήραν βιβλία και άλλα έγγραφα. Πριν αναχωρήσουν άφησαν «εντολή» στη μητέρα του να επικοινωνήσει ο γιος της με το Αντιτρομοκρατικό Τμήμα της Αστυνομίας, καθώς ήθελαν να του υποβάλουν ερωτήσεις για τους φίλους του από το Πανεπιστήμιο. Επισήμαιναν ότι εάν δεν εμφανισθεί η κατάσταση θα χειροτέρευε γι' αυτόν. Μετά την επίσκεψη της αστυνομίας ο αδερφός του επικοινωνήσε με τους φίλους του από τον Πανεπιστήμιο, οι οποίοι τον προειδοποίησαν να

μην επιστρέψει στο σπίτι. Έκτοτε η αστυνομία δεν επανήλθε στο σπίτι αναζητώντας τον.

Αναφερόμενος στο νόμιμο τρόπο αναχώρησής του από την πατρίδα του διευκρίνισε ότι οι φίλοι του τον βοήθησαν στην έκδοση του διαβατηρίου από την αρμόδια υπηρεσία της Λίμας. Την εποχή που αναχώρησε από το Περού ο καθένας μπορούσε να έχει νόμιμο διαβατήριο χωρίς πρόβλημα. Επίσης προβλέπεται η έκδοση διαβατηρίου στο όνομα κάποιου άλλου. Για το θέμα αυτό επικαλέστηκε την από 10.4.1995 επιστολή του Σουηδικού τμήματος της Διεθνούς Αμνηστίας, η οποία απευθυνόμενη στην κυβέρνηση της Σουηδίας τονίζει ότι η νόμιμη αναχώρηση του περουβιανού αιτούντα άσυλο δεν αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την έκβαση της αίτησης ασύλου. Ο προσφεύγων αναχώρησε αεροπορικά από τη Λίμα στις 24.6.1990. Για την προστασία του δωροδόκησε στο αεροδρόμιο και εξήλθε από τη χώρα συνοδευόμενος από μέλος του Κοινοβουλίου και πρώην στέλεχος της Επιτροπής Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Περού.

Εάν επιστρέψει στο Περού θα κινδυνεύσει. Δύο μέλη της οικογένειάς του ήταν θύματα σοβαρών διώξεων: το ένα αγνοείται και το άλλο δολοφονήθηκε. Αφού ανήκει σε πολιτικά δραστηριοποιημένη οικογένεια έχει κάθε λόγο να φοβάται για την προσωπική του ακεραιότητα εάν επιστρέψει στο Περού.

Προσθέτει ότι φοβάται ακόμα περισσότερο λόγω της δημοσιότητας της υπόθεσης του αδερφού του ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Είναι πλέον σαφές ότι ο αδερφός του είναι μέλος της οργάνωσης «Φωτεινό Μονοπάτι».

Με τις από 24.10.1996 απόψεις του ο κύριος Paez γνωστοποιεί στην Επιτροπή ότι σύμφωνα με την έκθεση της οργάνωσης Human Rights Watch η οποία δημοσιεύθηκε το Σεπτέμβριο του 1996 με το τίτλο «Η πολιτική ασύλου στη Σουηδία στο πλαίσιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων» οι μεταρρυθμίσεις στο Περού είναι ελάχιστες, ταξιδιωτικά έγγραφα εκδίδονται εύκολα δωροδοκώντας τους αξιωματούχους και απρόσωπα δικαστήρια συνεχίζουν να καταδικάζουν πολίτες. Από την έκθεση αυτή προκύπτει πόσο λανθασμένες πληροφορίες έχουν οι σουηδικές αρχές για την κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο Περού. Αναφέρεται σε τρεις περιπτώσεις επαναπροώθησης, όπου διαφαίνεται ότι κύριο μέλημα των Σουηδικών αρχών είναι ο περιορισμός της μετανάστευσης.

Ισχυρίζεται ότι η θέση της Σουηδίας, ότι δηλαδή δεν θα κινδυνεύσει να υποστεί βασανιστήρια εάν αναγκαστεί να επιστρέψει στο Περού στηρίζεται σε ανεπιβεβαίωτες και μη κατονομαζόμενες πηγές. Η απλή αναφορά της Σουηδίας σε μια έκθεση την οποία δεν θέτει υπόψη της Επιτροπής δεν αποτελεί απόδειξη. Επιπλέον οι πληροφορίες που μετέφερε η

Σουηδική πρεσβεία από τη Λίμα αναφορικά με τη μητέρα του δεν ευσταθούν και άρα οι πληροφορίες που έχει διαβιβάσει στη Σουηδία θα πρέπει να τύχουν προσεκτικής εξέτασης. Αναφέρεται στην υπόθεση του Ν.Α.Ι. (ο οποίος βασανίστηκε όταν αναγκάστηκε να επιστρέψει στο Περού), την οποία φαίνεται να αγνοεί η Σουηδική πρεσβεία στη Λίμα παρά το γεγονός ότι η Σουηδία αναγνώρισε στο πρόσωπό του καθεστώς πρόσφυγα εν τοις πράγμασι.

Και ενώ η κατάσταση στο Περού μπορεί να έχει βελτιωθεί σε σχέση με τις εξαφανίσεις και τις δικαστικές εκτελέσεις τα βασανιστήρια είναι συστηματική και διαδεδομένη πρακτική. Αναφέρεται σε έκθεση της οργάνωσης Human Rights Watch που δημοσιεύθηκε τον Αύγουστο του 1996, σύμφωνα με την οποία τα βασανιστήρια αποτελούν γενικευμένη πρακτική στις περιπτώσεις τρομοκρατίας.

Σχετικά με τους ισχυρισμούς της Σουηδίας για την αναξιοπιστία του στη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα υπενθυμίζει ότι σε συνέντευξή του στην Επιτροπή Μετανάστευσης, στις 7.11.1990 αποκάλυψε το όνομα του αρχηγού της κομματικής του ομάδας.

Τέλος αναφέρεται στη σημασία που αποδίδει η Ύπατη Αρμοστεία των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στα βιώματα των συγγενών του. Σημειώνει ότι δύο ξαδέρφια του δολοφονήθηκαν στο Περού για πολιτικούς λόγους και ότι άλλος ένας ξάδερφός του αναγνωρίστηκε πρόσφυγας από την Ολλανδία. Καταλήγοντας υπογραμμίζει ότι αν και ήταν δραστήριο μέλος της οργάνωσης «Φωτεινό Μονοπάτι» ποτέ δεν διέπραξε έγκλημα κατά της ειρήνης, έγκλημα πολέμου ή έγκλημα κατά της ανθρωπότητας και άρα δεν υπάγεται η περίπτωση του στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων.

Νόμο βάσιμο: Η απαγόρευση της απέλασης ή της επαναπροώθησης που προβλέπει το άρθρο 3 είναι απόλυτη. Όταν για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι ο απειλούμενος με απέλαση ή επαναπροώθηση θα κινδυνεύσει να υποστεί βασανιστήρια, τότε το Συμβαλλόμενο στη Σύμβαση κράτος υποχρεούται να απέχει από κάθε ενέργεια απομάκρυνσης. Κατά την εξέταση της υπόθεσης για την υπαγωγή της στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης είναι αδιάφορη η φύση των δραστηριοτήτων στις οποίες είχε αναμειχθεί ο απειλούμενος με την απέλαση ή την επαναπροώθηση.

Σκεπτικό: Πριν την εξέταση των ουσιαστικών ισχυρισμών της ανακοίνωσης, η Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων ερευνά εάν η ανακοίνωση ασκήθηκε παραδεκτά κατά το άρθρο 22 της σύμβασης.

Η Επιτροπή καλείται να αποφασίσει σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 3 της Σύμβασης εάν δηλαδή υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να πιστεύεται ότι εάν κύριος Paez επιστρέψει στο Περού θα υποστεί βασανι-

στήρια. Για το σκοπό αυτό και κατ' εφαρμογή της παραγράφου 2 του άρθρου 3 της Σύμβασης η Επιτροπή εκτιμά όλα τα στοιχεία, μεταξύ των οποίων και την ύπαρξη συστηματικών, κατάφωρων ή μαζικών παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να διαπιστωθεί εάν ο απειλούμενος με απέλαση ή επαναπροώθηση θα κινδυνεύσει προσωπικά να υποβληθεί σε βασανιστήρια στη χώρα όπου θα απελαθεί ή θα επαναπροωθηθεί. Η ύπαρξη ενός συνόλου συστηματικών, σοβαρών, κατάφωρων ή μαζικών παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε μια χώρα δεν αποτελεί ουσιώδη λόγο καθορισμού του κινδύνου βασανιστηρίων που αντιμετωπίζει οποιοσδήποτε απελαθεί ή επαναπροωθηθεί στη χώρα αυτή. Επιβάλλεται η ύπαρξη συμπληρωματικών λόγων από τους οποίους να αποδεικνύεται ότι ο απειλούμενος με απέλαση ή επαναπροώθηση θα κινδυνεύσει προσωπικά. Όμοια, η απουσία ενός συνόλου συστηματικών, σοβαρών, κατάφωρων ή μαζικών παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν σημαίνει την απουσία κινδύνου βασανιστηρίων, ο οποίος πρέπει να ερευνάζεται με την εκτίμηση και την αξιολόγηση των συγκεκριμένων εξατομικευμένων δεδομένων.

Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι δεν αμφισβητούνται τα πραγματικά γεγονότα στα οποία στηρίζεται το αίτημα ασύλου του κυρίου Paez. Ο προσφεύγων είναι μέλος της οργάνωσης «Φωτεινό Μονοπάτι» και στις 1.11.1989 συμμετείχε σε διαδήλωση όπου μοίρασε φυλλάδια και αυτοσχέδιες βόμβες. Έτσι, η αστυνομία πραγματοποίησε κατ' οίκον έρευνα στο σπίτι του, ενέργεια που τον ανάγκασε να παραμείνει στο Περού κρυμμένος έως ότου αναχώρησε για τη Σουηδία όπου και υπέβαλε αίτημα ασύλου. Επίσης δεν αμφισβητείται ότι ο κύριος Paez προέρχεται από μια οικογένεια της οποίας τα μέλη είναι πολιτικά δραστηριοποιημένα, ότι ένας ξαδερφός του αγνοείται και ένας άλλος έχει δολοφονηθεί για πολιτικούς λόγους καθώς και ότι η Σουηδία αναγνώρισε τη μητέρα του και την αδερφή του πρόσφυγες εν τοις πράγμασι.

Από τις προτάσεις που υπέβαλε ενώπιον της Επιτροπής η κυβέρνηση της Σουηδίας καθώς και από τις αποφάσεις των μεταναστευτικών αρχών προκύπτει ότι η άρνηση χορήγησης ασύλου στον προσφεύγοντα στηρίζεται στη ρήτρα αποκλεισμού του άρθρου 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων. Η άποψη αυτή συνάγεται από το γεγονός ότι οι αρχές της Σουηδίας, χορήγησαν καθεστώς εν τοις πράγμασι πρόσφυγα στη μητέρα και στην αδερφή του, αναγνωρίζοντας ότι προέρχονται από έντονα πολιτικοποιημένη οικογένεια τα μέλη της οποίας συμμετέχουν στην οργάνωση «Φωτεινό Μονοπάτι». Όμως, η Σουηδία δεν αιτιολόγησε επαρκώς το λόγο της διαφορετικής μεταχείρισης του κυρίου Paez.

Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία της υπό κρίση υπόθεσης η Επιτροπή θεωρεί ότι οι λόγοι τους οποίους επικαλείται η Σουηδία για να δικαιολογήσει την απέλαση του προσφεύγοντα στο Περού δεν πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 3 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων.

Υπό το φως των προηγούμενων σκέψεων η Επιτροπή κρίνει ότι η Σουηδία υποχρεούται να αποτρέψει την απέλαση του κυρίου T. Racz στο Περού.

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΑΡΧΗ
Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

0224

Σύσταση 12703/00/2.2

Καταδίκη Ιρακινού αιτούντος άσυλο για παράνομη είσοδο στην Ελλάδα – Υποβολή αιτήματος ασύλου στη διάρκεια της κράτησης ενόψει της δικαστικής απέλασης, η οποία εκτελέστηκε άτυπα στην Τουρκία – Επιστροφή του αιτούντος άσυλο στην Ελλάδα και αίτημα για τη συνέχιση της διακοπείσης διαδικασίας εξέτασης της σχετικής αίτησης ασύλου με τη διεξαγωγή της προβλεπόμενης συνέντευξης – Εκκρεμότητας δικαστικής απόφασης για απέλαση δεν αναιρείται από τη σχετική διεθνή και εθνική νομοθεσία το δικαίωμα του αλλοδαπού να ζητήσει άσυλο.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρο 7 της Υ.Α. 4803/13/7^α των Υπουργών Εξωτερικών, Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης της 18/26.6.1992 «Καθορισμός λεπτομερειών για την εκτέλεση αποφάσεων απέλασης αλλοδαπών» (ΦΕΚ 407, τ. Β')

Πραγματικά περιστατικά: Ο κύριος Υ. Φ. , Ιρακινός πολίτης εισήλθε στην Ελλάδα παράνομα. Συνελήφθη και παραπέμφθηκε στο δικαστήριο, το οποίο τον έκρινε ένοχο για το αδίκημα της παράνομης εισόδου στη χώρα και διέταξε την απέλασή του. Ενόσω εκρατείτο υπέβαλε αίτημα για χορήγηση ασύλου. Πριν ακόμη ολοκληρωθεί η σχετική διαδικασία και εκδοθεί απόφαση επί του αιτήματός του οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές τον απέλασαν άτυπα στην Τουρκία. Ο αιτών επέστρεψε στην Ελλάδα και ζήτησε να συνεχισθεί η διακοπείσα διαδικασία εξέτασης του αιτήματός του με τη διεξαγωγή της προβλεπόμενης συνέντευξης αφού εκκρεμότητας δικαστικής απόφασης για απέλαση δεν αναιρείται από τη σχετική διεθνή και εθνική νομοθεσία το δικαίωμα του αλλοδαπού να ζητήσει άσυλο. Ενόψει της άρνησης των αρμόδιων αστυνομικών αρχών να ικανοποιήσουν το αίτημά του αυτό ζήτησε μέσω του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες τη συνδρομή του Συνηγόρου του Πολίτη.

Σύσταση: Ο Συνήγορος του Πολίτη παρενέβη στο Γραφείο Ασύλου, το οποίο δέχθηκε τον ισχυρισμό του ενδιαφερόμενου ότι δηλαδή εκκρεμότητας της δικαστικής απόφασης για απέλαση δεν αναιρείται από τη σχετική διεθνή και εθνική νομοθεσία το δικαίωμα του αλλοδαπού να ζητήσει άσυλο. Κατά συνέπεια, οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές αναμένουν την εμφάνισή του ώστε να συνεχίσουν τη διακοπείσα διαδικασία εξέτασης της σχετικής αίτησής του με τη διεξαγωγή της προβλεπόμενης συνέ-

ντευξης. Ωστόσο, το γεγονός ότι σε βάρος του εν λόγω αλλοδαπού εκκρεμεί δικαστική απόφαση, με την οποία διατάσσεται μεταξύ άλλων, η απέλασή του, δημιουργεί το ενδεχόμενο αυτός να κρατηθεί, προκειμένου να καταστεί δυνατή η εκτέλεση του μέτρου της δικαστικής απέλασης, κράτηση η οποία ενδέχεται να διαρκέσει όσο εξετάζεται η αίτηση ασύλου, που αυτός έχει υποβάλει. Η διοίκηση διαβεβαίωσε το Συνήγορο του Πολίτη ότι σε περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος αλλοδαπός εμφανισθεί και κρατηθεί θα διεκπεραιώσει το ταχύτερο δυνατόν το αίτημα του. Καταλήγοντας στην υπόθεση αυτή ο Συνήγορος του Πολίτη υπενθυμίζει ότι η αποτροπή της απέλασης είναι δυνατή μόνο με την τροποποίηση της δικαστικής απόφασης μετά από άσκηση του κατάλληλου ένδικου μέσου, εφόσον βέβαια κάτι τέτοιο εξακολουθεί να είναι δυνατόν.

0225

Σύσταση 15429/00/2.2

Σοβαροί ανθρωπιστικοί λόγοι του άρθρου 5 παρ. 2 εδ. α του Π.Δ. 359/1997 στα πλαίσια της διαδικασίας νομιμοποίησης των παρανόμως διαμενόντων και εργαζομένων στην Ελλάδα αλλοδαπών – Το εκπρόθεσμο είναι ένα εξ' εκείνων των τυπικών κωλυμάτων, τα οποία η Ειδική Επιτροπή καλείται εξ' ορισμού να παρακάμψει, εφ' όσον κρίνει ότι συντρέχουν ανθρωπιστικοί λόγοι – Υποχρέωση αιτιολογίας της απόφασης της Ειδικής Επιτροπής του άρθρου 5 παρ. 2 του Π.Δ. 259.1997

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 5 παρ. 1 και 2 του Π.Δ. 359/1997 «Χορήγηση της Κάρτας Παραμονής Περιορισμένης Χρονικής Διάρκειας σε αλλοδαπούς» (ΦΕΚ 240, τ. Α')

Άρθρο 52-56, Κεφάλαιο Ζ' του Κανονισμού Ασφάλισης του ΙΚΑ

Άρθρο 17 παρ. 1 και 2 του Ν. 1690/1999: «Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας» (ΦΕΚ 45, τ. Α')

Άρθρο 4 παρ. 5 του Ν. 2477/1997 «Συνήγορος του Πολίτη και Σώματα Επιθεωρητών – Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης» (ΦΕΚ 59, τ. Α').

Πραγματικά Περιστατικά : Η κυρία Ε.Σ. πολίτης Γεωργίας υπέβαλε προσφυγή ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής του άρθρου 5 του Π.Δ. 359/1997 αιτούμενη, εκπρόθεσμα, τη χορήγηση κάρτας προσωρινής άδειας παραμονής αλλοδαπού. Μετά την υποβολή της αίτησης κατέθεσε πρόσθετα δικαιολογητικά. Ενώπιον της Επιτροπής ισχυρίστηκε ανυπαίτιότητά της για την έλλειψη του απαιτούμενου αριθμού ενσήμων του ΙΚΑ και λόγους ανθρωπιστικής φύσης. Επικαλέστηκε ότι το εισόδημα της εργασίας της στην Ελλάδα αποτελεί το μοναδικό πόρο ζωής για τα δύο ανή-

λικά τέκνα της και τον ανάκατο προς εργασία αδερφό της που κατοικούν στη Γεωργία. Προς τεκμηρίωση του ισχυρισμού της αυτού κατέθεσε τα αντίστοιχα ληξιαρχικά και ιατρική πιστοποιητικά. Η Επιτροπή απέρριψε το αίτημά της. Η αιτούσα προσέφυγε στο Συνήγορο του Πολίτη.

Σύσταση: Α) Η έλλειψη ενσήμων φαίνεται πως δεν είναι δυνατόν να καλυφθεί, αφού ειδικές διατάξεις του Κανονισμού Ασφάλισης του ΙΚΑ αποκλείουν ρητώς την αναδρομή της ασφαλιστικής κάλυψης σε χρόνο προγενέστερο της αναγγελίας προκειμένου περί οικιακών βοηθών, λόγω της αδυναμίας του ΙΚΑ να ελέγξει την παροχή εργασίας σε χώρους καλυπτόμενους από το άσυλο κατοικίας. **Β)** Λαμβάνοντας υπόψη ότι η γενική υποχρέωση αιτιολογίας των διοικητικών πράξεων, όπως προκύπτει από τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 17 του Ν. 2690/1999 σύμφωνα με τις οποίες «η ατομική διοικητική πράξη πρέπει να περιέχει αιτιολογία, η οποία να περιλαμβάνει τη διαπίστωση της συνδρομής των κατά νόμο προϋποθέσεων για την έκδοσή της» και «η αιτιολογία πρέπει να είναι σαφής, ειδική, επαρκής και να προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, εκτός αν προβλέπεται ρητώς στο νόμο ότι πρέπει να περιέχεται στο σώμα της πράξης» καταλαμβάνει και τις αποφάσεις της Επιτροπής, ούτως ώστε να καθίσταται δυνατός ο έλεγχος των άκρων ορίων της διακριτικής ευχέρειας, ο Συνήγορος του Πολίτη διερευνά το ζήτημα των ανθρωπιστικών λόγων που επικαλέστηκε η αιτούσα ενώπιον της Επιτροπής. **Γ)** Κατά την άποψη του Συνηγόρου η απόφαση της Ειδικής Επιτροπής δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι πληροί τις προϋποθέσεις της νομιμότητας, ως προς την πληρότητα της αιτιολογίας για τους εξής λόγους: α) η απόφαση αρχίζει με εμφαντική μνεία του γεγονότος ότι η αίτηση είναι εκπρόθεσμη. Ωστόσο, το εκπρόθεσμο είναι ένα εξ εκείνων των τυπικών κωλυμάτων, τα οποία η Ειδική Επιτροπή εξ ορισμού καλείται να παρακάμψει, εφ' όσον κρίνει ότι συντρέχουν ανθρωπιστικοί λόγοι. Η έλλειψη των νόμιμων προϋποθέσεων για τη νομιμοποίηση των αλλοδαπών θα είχε θέση στην αιτιολογία απόρριψης μιας αρχικής αίτησης για χορήγηση Κάρτας Παραμονής Περιορισμένης Χρονικής Διάρκειας, δεν έχει όμως θέση στην αιτιολογία απόρριψης μιας προσφυγής στην Ειδική Επιτροπή, β) στο ιστορικό της απόφασης παρατίθενται ορισμένες από τις πληροφορίες, τις οποίες η αιτούσα επικαλείται προς επίρρωση των ανθρωπιστικών λόγων, χωρίς όμως αυτές να αποτιμώνται στο διατακτικό της απόφασης, οι πληροφορίες αυτές, ως προς το εάν πράγματι συνιστούν ή όχι, κατά την κρίση της Ειδικής Επιτροπής, ανθρωπιστικό λόγο με την έννοια του Π.Δ. 359/1997, γ) παραλείπεται πλήρως η παράθεση, ακόμη και στο ιστορικό της απόφασης, ενός από τους προβληθέντες ανθρωπιστικούς λόγους, και συγκεκριμένα η κατάσταση της υγείας του αδελφού της αιτούσας, και το ότι εκείνη φέρεται να τον συντηρεί, δ) η ελλειπτική διατύπωση του διατα-

κτικού της απόφασης δημιουργεί υπόνοια παρανόησης ως προς το ισχύον νομικό πλαίσιο : «διαπιστώνοντας ότι δεν πληρούνται οι προβλεπόμενες από το νόμο βασικές προϋποθέσεις, δηλ. ότι λείπουν περισσότερες από μια προϋποθέσεις που θέτει ο νόμος, όπως μη πραγματοποίηση του προβλεπόμενου εισοδήματος, αδικαιολόγητη εκπρόθεσμη κατάθεση αίτησης και μη συνεχιζόμενη ασφάλεια κατά τα έτη 1999 και 2000». Η έλλειψη όμως αυτών των προϋποθέσεων ουδόλως αφορά την Ειδική Επιτροπή.

Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε στην Ειδική Επιτροπή ότι η αιτιολογία της υπόθεσης την οποία διερεύνησε δεν είναι νόμιμη. Περαιτέρω παρακάλεσε την Ειδική Επιτροπή να εξετάσει το ενδεχόμενο επανεισαγωγής της αίτησης προς συζήτηση με βάση τις γενικές διατάξεις περί ανάκλησης παρανόμων δυσμενών διοικητικών πράξεων, προκειμένου να εκδοθεί νέα απόφαση, πλήρως αιτιολογημένη.

Στη συνεδρίασή της της 5.2.2001 η Επιτροπή αποφάσισε την απόρριψη του αιτήματος της προσφεύγουσας λαμβάνοντας υπόψη ότι δεν αποδεικνύει τους ισχυρισμούς της όσον αφορά τους ανθρωπιστικούς λόγους που επικαλείται ότι συντρέχουν στο πρόσωπό της (δηλαδή δεν αποδεικνύει ότι βρίσκεται σε διάσταση με το σύζυγό της και ότι είναι μητέρα δύο παιδιών τα οποία συντηρεί), ότι δεν αποδεικνύει εισόδημα για το 1998 και δεν δικαιολογεί γιατί καθυστέρησε να υποβάλει την αίτηση για πράσινη κάρτα.

0226

Σύσταση 15785/00/2.1

Υποβολή αιτήματος για χορήγηση ασύλου στην Ελλάδα – Οι συνεχείς αναβολές στη διενέργεια των προγραμματισμένων συνεντεύξεων δημιουργούν στο ενδιαφερόμενο αίσθημα συνεχούς αναμονής και αβεβαιότητας και τους στερεί το δικαίωμα να απολαμβάνουν των μέτρων υποδοχής που προβλέπει η σχετική ελληνική νομοθεσία.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 24 παρ. 2 και 4 του Ν. 2452/1996 «Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1975/1991 και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 283, τ. Α')

Άρθρο 2 παρ. 2 του Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Δώδεκα αλλοδαποί εμφανίστηκαν στο Γραφείο Ασύλου της Υποδιεύθυνσης Αλλοδαπών Αττικής για να υποβάλουν αίτημα χορήγησης ασύλου στην Ελλάδα. Οι προγραμματισμένες συνεντεύξεις αναβλήθηκαν κατ' επανάληψη με αποτέλεσμα οι ενδιαφε-

ρόμενοι αιτούντες άσυλο να αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διαβίωσης στην Ελλάδα. Οι ενδιαφερόμενοι ζήτησαν μέσω του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες τη συνδρομή του Συνηγόρου του Πολίτη.

Σύσταση: Ο Συνήγορος του Πολίτη αφού διαπίστωσε ότι οι καθυστερήσεις στη διενέργεια συνεντεύξεων για την εξέταση του αιτήματος των ενδιαφερομένων ήσαν πράγματι μεγάλες και τονίζοντας ότι οι συνεχείς αναβολές έχουν ως αποτέλεσμα αφενός οι ενδιαφερόμενοι και τα μέλη των οικογενειών τους να τελούν σε καθεστώς συνεχούς αναμονής και αβεβαιότητας και αφετέρου να μην επωφελούνται των μέτρων υποδοχής που προβλέπονται από τις διατάξεις του εδαφίου γ' της παραγράφου 2 και του εδαφίου β' της παραγράφου 4 του άρθρου 24 του Ν. 1975/1991 όπως τροποποιήθηκε και ισχύει υπενθύμισε στις αρμόδιες αστυνομικές αρχές ότι σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 2 παρ. 2 του Π.Δ. 61/1999 «τα αιτήματα ασύλου εξετάζονται ... εντός τριών (3) μηνών από την υποβολή τους [...]».

Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη το Γραφείο Ασύλου της Υποδιεύθυνσης Αλλοδαπών Αττικής έχει διενεργήσει μέχρι στιγμής μόνο τη μια από τις δώδεκα συνεντεύξεις για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα των ενδιαφερομένων αλλοδαπών.

0227

Σύσταση 16878/00/2.1

Κίνδυνος επαναπροώθησης ανηλίκου, του οποίου οι γονείς δεν έχουν ακόμα νομιμοποιήσει την παραμονή τους στην Ελλάδα κατ' εφαρμογή των Π.Δ. 358 και 359/1997, όπως ισχύουν σήμερα – Κράτηση του ανηλίκου επειδή δεν έφερε τα νομιμοποιητικά της παραμονής του στη χώρα έγγραφα – Η αρχή της χρηστής διοίκησης σε συνδυασμό με τον σκοπό των ρυθμίσεων των Π.Δ. 358 και 359/1997 και ιδίως του άρθρου 5 του Π.Δ. 359/1997 οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η προσφυγή στην Ειδική Επιτροπή παρέχει προσωρινό τίτλο νόμιμης παραμονής στη χώρα μέχρι την οριστική κρίση της Επιτροπής επί της προσφυγής – Παράνομη η επαναπροώθηση αλλοδαπού εφόσον αποδεικνύεται πέραν πάσης αμφιβολίας ότι ο αλλοδαπός διέμενε στη χώρα ήδη προ πολλού και τα μέλη της οικογένειάς του έχουν υπαχθεί στην ανοιχθείσα το 1997 διαδικασία νομιμοποίησης με την απόκτηση πράσινης κάρτας. Η απομάκρυνσή τους από τη χώρα μπορεί να γίνει νομίμως μόνο με απέλαση, δικαστική ή διοικητική – Το μέτρο της επαναπροώθησης λαμβάνεται αποκλειστικά σε βάρος αλλοδαπών που συλλαμβάνονται είτε ενώ εισέρχονται στη χώρα παρανόμως, είτε στο

πλαίσιο «εν θερμώ» καταδίωξης τους μετά την παράνομη είσοδό τους.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 5 του Π.Δ. 359/1997 «Χορήγηση της Κάρτας Παραμονής Περιορισμένης Χρονικής Διάρκειας σε αλλοδαπούς» (ΦΕΚ 240, τ. Α΄)

Άρθρο 4 παρ. 3 του Ν. 1975/1991 « Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α΄)

Άρθρο 4 παρ. 5 του Ν. 2477/1997 «Συνήγορος του Πολίτη και Σώματα Επιθεωρητών – Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης» (ΦΕΚ 59, τ. Α΄).

Πραγματικά Περιστατικά : Ο ανήλικος Μ.Β., πολίτης Αλβανίας, κρατείται στο Τμήμα Ανηλίκων Αθηνών μετά από σύλληψή του ως συνεπιβάτης δικύκλου, φερόμενου ως κλαπέντος, χωρίς να καταστεί γνωστό το αν αυτή η υπόθεση των οργάνων ασφαλείας τελικά επιβεβαιώθηκε. Από τις περιστάσεις της κράτησής του και, ιδίως από το γεγονός ότι δεν του απαγγέλθηκε καμία κατηγορία εικάζεται ότι ο λόγος κράτησής του ήταν αποκλειστικά το ότι αυτός δεν έφερε νομιμοποιητικά της παραμονής του στη χώρα έγγραφα. Οι γονείς του, από τη νομιμότητα της παραμονής των οποίων εξαρτάται και η νομιμότητα της δικής του παραμονής, ως προστατευόμενου μέλους οικογένειας, δεν διαθέτουν άδεια παραμονής στη χώρα, καθ' ότι ανήκουν στην πολυάριθμη εκείνη κατηγορία αλλοδαπών που απέτυχαν να αποκτήσουν «πράσινη κάρτα», λόγω της έλλειψης – συχνότατα για λόγους μη αναγόμενους σε ευθύνη δική τους – του πλήρους αριθμού των ασφαλιστικών ενσήμων. Για το λόγο αυτό οι γονείς του ανήλικου έχουν προσφύγει στην Ειδική Επιτροπή του άρθρου 5 του Π.Δ. 359/1997. Μετά τη σύλληψη και την κράτηση του γιου τους προσέφυγαν στο Συνήγορο του Πολίτη, ο οποίος αφού κατ' αρχήν ενημερώθηκε άτυπα αυθημερόν από το Τμήμα Ανηλίκων Αθηνών ότι όχι μόνον ο ίδιος ο ανήλικος κρατούμενος, αλλά και ολόκληρη η οικογένειά του είχαν επαναπροωθηθεί στη χώρα προέλευσής τους διερεύνησε το ζήτημα της απομάκρυνσης του από την Ελλάδα και για τούτο επικοινωνήσε με τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης.

Σύσταση: Α) Παρά το γεγονός ότι η σχετική νομοθετική διάταξη υφίσταται εδώ και τρία έτη, εξακολουθεί να αποτελεί ακόμη νομικά εριζόμενο ζήτημα το αν η προσφυγή στην Ειδική Επιτροπή παρέχει προσωρινό τίτλο νόμιμης παραμονής στη χώρα μέχρι την οριστική κρίση της Επιτροπής επί της προσφυγής. Η αρχή της χρηστής διοίκησης σε συνδυασμό με τον σκοπό των ρυθμίσεων των Π.Δ. 358 και 359/1997 και ιδίως του άρθρου 5 του Π.Δ. 359/1997 συνηγορούν σε μια θετική απάντηση

στο ερώτημα αυτό. Αν κάτι τέτοιο γίνει δεκτό, η καθ' οιονδήποτε τρόπο απομάκρυνση του ανηλίκου ή των γονέων του από τη χώρα, ενώ εκκρεμεί η απόφαση της Ειδικής Επιτροπής επί του αιτήματός τους θα ήταν **παράνομη**. **Β)** Ακόμα και εάν η Ελληνική Αστυνομία κρίνει ότι η προσφυγή στην Ειδική Επιτροπή δεν παρέχει αφ' εαυτής προσωρινό τίτλο παραμονής, το γεγονός και μόνον ότι τέτοια προσφυγή έχει πράγματι υποβληθεί επιβάλλει οπωσδήποτε σαφέστατους περιορισμούς όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίον είναι δυνατόν να απομακρυνθούν νομίμως από τη χώρα ο ανήλικος ή / και οι γονείς του. Συγκεκριμένα: εφόσον αποδεικνύεται πέραν πάσης αμφιβολίας ότι η εν λόγω οικογένεια διέμενε στη χώρα ήδη προ πολλού και τα μέλη της είχαν μάλιστα υπαχθεί στην ανοιχθείσα το 1997 διαδικασία νομιμοποίησής τους με την απόκτηση «πράσινης κάρτας», είναι προφανές ότι η για οποιονδήποτε λόγο απομάκρυνσής τους από τη χώρα μπορεί νομίμως να γίνει μόνον με απέλαση, δικαστική ή διοικητική. Αντίθετα, η τυχόν απλή επαναπροώθησή τους θα ήταν παράνομη. Γιατί, όπως προκύπτει σαφώς από τις διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 4 του Ν. 1975/1991 αλλά και έχει καθιερωθεί διεθνώς στο πλαίσιο σειράς διεθνών συμβάσεων που έχει κυρώσει η χώρα μας (βλ. λ.χ. άρθρο 33 του Ν.Δ. 3989/1959 «περί κυρώσεως της πολυμερούς σύμβασεως περί της νομικής καταστάσεως των προσφύγων»), το μέτρο της επαναπροώθησης λαμβάνεται αποκλειστικά σε βάρος αλλοδαπών που συλλαμβάνονται είτε ενώ εισέρχονται στη χώρα παρανόμως είτε στο πλαίσιο «εν θερμώ» καταδίωξης στους μετά την παράνομη είσοδό τους.

Ο Συνήγορος του Πολίτη ζητά από τις αρμόδιες αστυνομικές αρχές να επιβεβαιώσουν εάν πράγματι επαναπροωθήθηκε η οικογένεια του ανηλίκου στην Αλβανία αναφέροντας αναλυτικά τους λόγους για τους οποίους επελέγη η οδός της επαναπροώθησης, καθώς και το εάν τηρήθηκε, έστω, η προβλεπόμενη από το άρθρο 4 του Ν. 1975/1991 διαδικασία επαναπροώθησης, ιδίως όσον αφορά την αναγκαία έγκριση εισαγγελέα.

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 1999 (Απόσπασμα)

3.3 ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ

Η ιθαγένεια είναι ο δημόσιος δεσμός που συνδέει ένα πρόσωπο με την Πολιτεία στον λαό της οποίας ανήκει. Το να διαθέτει κανείς ορισμένη ιθαγένεια αποτελεί προϋπόθεση του να απολαμβάνει σειρά ολόκληρη ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων και τελικά καθοριστικό στοιχείο της ίδιας του της προσωπικότητας. Επειδή η ιδιότητα του ιθαγενούς μιας χώρας συνδέεται με την άσκηση θεμελιωδών πολιτικών δικαιωμάτων, το ζήτημα της χορήγησης ιθαγένειας ανήκει κατά κανόνα στη διακριτική ευχέρεια των αρμόδιων αρχών και θεωρείται συνήθως κυριαρχική πολιτειακή πράξη, η οποία δεν χρειάζεται αιτιολογία και κατ' αρχήν δεν ελέγχεται από τα δικαστήρια. Η ελληνική νομοθεσία που διέπει τα ζητήματα ιθαγένειας αποδίδει λιγότερη σημασία στον τόπο γέννησης και πολύ περισσότερη στην εθνική καταγωγή. Για αυτόν τον λόγο οι ομογενείς, οι αλλοδαποί δηλαδή που, όπως είναι αρμόδιες να βεβαιώνουν οι ελληνικές προξενικές αρχές του τόπου διαμονής τους, έλκουν την καταγωγή τους από την ελληνική εθνότητα, αντιμετωπίζονται προνομιακά όσον αφορά ζητήματα απόκτησης ή αναγνώρισης της ελληνικής ιθαγένειας. Στις σχετικές αναφορές που περιήλθαν κατά το έτος 1999 στον Συνήγορο του Πολίτη εντοπίζονται προβλήματα σχετιζόμενα κυρίως με την πολιτογράφηση ή τον καθορισμό ιθαγένειας (βλ. 3.3.1), την έκδοση και την αναγνώριση συναφών πιστοποιητικών (βλ. 3.3.2) και τις διακρίσεις σε βάρος των αλλοδαπών (βλ. 3.3.3).

3.3.1 Πολιτογράφηση και καθορισμός ιθαγένειας

Η απόδοση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση σε αλλοδαπούς, ομογενείς ή αλλογενείς, ρυθμίζεται στο άρθρο 6 του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας. Πρωταρχικό στοιχείο της πολιτογράφησης είναι η βούληση του ενδιαφερόμενου, αφού απαραίτητη προϋπόθεση είναι η υποβολή σχετικής αίτησης. Ωστόσο, η κρίση αποδοχής ή απόρριψης της αίτησης εναπόκειται στην απόλυτη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης. Έτσι, μολονότι οι προϋποθέσεις και η διαδικασία χορήγησης της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση προσδιορίζονται ειδικά, η συνδρομή των προϋποθέσεων αυτών στο πρόσωπο του αιτούντος αλλοδαπού δεν συνεπάγεται οπωσδήποτε υποχρέωση χορήγησης της ελληνικής ιθαγένειας. Αντίθετα, η σχετική απόφαση λαμβάνεται με πλήρη διακριτική ευχέρεια από τον Υπουργό Εσωτερικών, «ύστερα από έρευνα για το ήθος και γενικά την προσωπικότητα του αλλοδαπού». Η απορριπτική μάλιστα απόφαση δεν χρειάζεται αιτιολογία. Η εξαίρεση της κατηγορίας αυτών των αποφάσεων του Υπουργού Εσωτερικών από τη συνήθη υποχρέωση της

διοίκησης να αιτιολογεί τις δυσμενείς για τον διοικούμενο πράξεις της συνεπάγεται αδυναμία των δικαστηρίων να διερευνήσουν ουσιαστικά τη νομιμότητα της απόρριψης αιτημάτων πολιτογράφησης. Επιπλέον, η έλλειψη προσδιορισμένων με σαφήνεια κριτηρίων κατά τη διερεύνηση του ήθους, και της προσωπικότητας του αιτούντος, η εμπλοκή των διευθύνσεων δύο υπουργείων (Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Διεύθυνση Ιθαγένειας του Υπουργείου Εσωτερικών), καθώς και η ρητή εξαίρεση του συνόλου της διαδικασίας από χρονικές προθεσμίες συμβάλλουν στην υπέρμετρη επιβράδυνση έκδοσης της σχετικής απόφασης και στην αμφισβήτηση της αντικειμενικότητας της έρευνας και της κρίσης που διενεργήθηκαν. Τα προβλήματα που εμφανίζει η διαδικασία πολιτογράφησης είχαν επισημανθεί εκτενώς και στην *Ετήσια Έκθεση του 1998*, ενώ παράλληλα είχαν διατυπωθεί προτάσεις για τον εξορθολογισμό και την επίτευξη της ισχύουσας διαδικασίας. Στη συνέχεια αναπτύσσονται ειδικότερα προβλήματα που ανακύπτουν κατά τη διαδικασία πολιτογράφησης (βλ. 3.3.1.1) και κατά τη διαδικασία καθορισμού της ιθαγένειας ομογενών αλλοδαπών (βλ. 3.3.1.2).

3.3.1.1 Πολιτογράφηση ομογενών αλλοδαπών

Η πρόσφατη κατάρρευση των σοσιαλιστικών καθεστώτων των χωρών της Βαλκανικής προκάλεσε μαζικό μεταναστευτικό ρεύμα προς τη χώρα μας από τα βόρεια σύνορά της. Οι μετακινούμενοι πληθυσμοί περιλαμβάνουν οικονομικούς πρόσφυγες, αλλογενείς ή ομογενείς, παλινοστούντες ή επαναπατριζόμενους, αλλά και πρόσωπα που κατείχαν ή κατέχουν ακόμη την ελληνική ιθαγένεια.

Από σημαντικό αριθμό αναφορών διαπιστώθηκε το πρόβλημα πολλών ομογενών, οι οποίοι, μολονότι έχουν γεννηθεί από έλληνα πατέρα ή μητέρα δεν έχουν αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια, επειδή ο γάμος των γονέων τους δεν θεωρούνταν κατά το παρελθόν υποστατός από τον έλληνα νομοθέτη και οι ίδιοι δεν θεωρούνταν γνήσια τέκνα. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση ομογενούς από την Αλβανία, με πατέρα Έλληνα και μητέρα Αλβανίδα, ο οποίος ζει και εργάζεται στην Ελλάδα από το 1991. Στην αναφορά του προς τον Συνήγορο του Πολίτη, ο εν λόγω ομογενής επισημαίνει ότι οι ελληνικές αρχές τον θεωρούν αλλοδαπό, επειδή οι γονείς του δεν είχαν τελέσει θρησκευτικό γάμο.

Με την αναγνώριση του πολιτικού γάμου στην Ελλάδα από τον Ν. 1250/82 θεωρήθηκαν αφενός αναδρομικά υποστατοί οι γάμοι που είχαν τελεστεί προτού τεθεί σε ισχύ ο νόμος, αφετέρου γνήσια τέκνα αυτά που είχαν προέλθει από γάμο Ελλήνων με αλλοδαπές και αντίστροφα. Σε συνέχεια αυτής της μεταρρύθμισης, ο Ν. 1438/84 (άρθρα 8 και 9) παρείχε το δικαίωμα στα τέκνα που προήλθαν από ανυπόστατους κατά το προϊσχύ-

σαν δίκαιο γάμους να δηλώσουν ότι επιθυμούν την απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας έως τις 31.12.1986. Μετά την πάροδο της αποκλειστικής αυτής προθεσμίας, η δυνατότητα αυτή εξέλιπε, με συνέπεια όσοι δεν προέβησαν στη σχετική δήλωση να θεωρούνται πλέον ομογενείς αλλοδαποί. Η μοναδική δυνατότητα που διαθέτουν οι εν λόγω ομογενείς για να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια με βάση την ισχύουσα νομοθεσία είναι η υποβολή αιτήματος πολιτογράφησης. Ωστόσο, από τον συνδυασμό των διατάξεων του άρθρου 1 του ΝΔ 3370/55 και του άρθρου 7 του Ν. 1250/82 συνάγεται ότι το τέκνο Έλληνα που προέρχεται από γάμο ισχυροποιηθέντα αναδρομικά αποκτά την ελληνική ιθαγένεια από τη γέννησή του χωρίς τη συνδρομή άλλων προϋποθέσεων. Κατά συνέπεια, για την αναγνώριση της ελληνικής ιθαγένειας σε ομογενείς αλλοδαπούς θα ήταν σκόπιμο να ακολουθείται η διαδικασία καθορισμού ιθαγένειας και όχι η διαδικασία πολιτογράφησης αλλοδαπών (υπόθεση 9487/99). Στην υπόθεση βασίζεται και σχετική νομοθετική πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη (βλ. 4.1.1¹).

3.3.1.2 Καθορισμός ιθαγένειας ομογενών που προέρχονται από βαλκανικές χώρες

Πολλοί ομογενείς προερχόμενοι από βαλκανικές χώρες αδυνατούσαν κατά το παρελθόν να επιστρέψουν στην Ελλάδα λόγω των έντονων περιορισμών που επέβαλε η ελευθερία τους να εξέρχονται από τη χώρα το καθεστώς που υπήρχε μέχρι πρότινος στη χώρα διαμονής τους. Επιπλέον, σημαντικός αριθμός Ελλήνων που αποδήμησαν προς τις πάλαι ποτέ σοσιαλιστικές χώρες απώλεσαν την ελληνική ιθαγένεια λόγω της συμμετοχής τους στον Εμφύλιο Πόλεμο του 1946-1949, με αποτέλεσμα να καθίσταται ιδιαίτερα δυσχερής ο επαναπατρισμός τους.

Ειδικότερα, παρά τη διακηρυχθείσα, με την αρ. 10684/83 κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης ελευθερία των ομογενών αυτών να επαναπατριστούν ανακτώντας την ελληνική ιθαγένεια, ορισμένοι από αυτούς ακόμη αντιμετωπίζουν την άρνηση του ελληνικού κράτους να εγκρίνει τον επαναπατρισμό τους ή μελών της οικογένειάς τους ή να τους επαναχορηγήσει την ελληνική ιθαγένεια. Εκτός όμως από αυτήν την κατηγορία, τα περισσότερα μέλη της οποίας έχουν ακούσια απωλέσει την ελληνική ιθαγένεια, υπάρχει σημαντικός αριθμός Ελλήνων οι οποίοι, μολονότι δεν ενεπλάκησαν ενεργά στα δραματικά γεγονότα

¹ Προτείνεται «η τροποποίηση της σχετικής νομοθεσίας, ούτως ώστε για τη χορήγηση της ελληνικής ιθαγένειας σε ομογενείς αλλοδαπούς να ακολουθείται η διαδικασία καθορισμού ιθαγένειας και όχι η διαδικασία πολιτογράφησης αλλοδαπών. Η πρόταση αυτή εναρμονίζεται άλλωστε και με πρόσφατη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας».

της δεκαετίας του '40, παρέμειναν εγκλωβισμένοι έως την κατάρρευση των σοσιαλιστικών καθεστώτων σε χώρες της Βαλκανικής, χωρίς τους επιτρέπεται να αποδημήσουν. Πρόκειται κατ' εξοχήν για πρόσωπα που, λόγω δεσμών συγγένειας ή επαγγελματικών ή άλλων βιοτικών δραστηριοτήτων, μετακινήθηκαν κατά την κρίσιμη χρονική περίοδο πέραν των βορείων συνόρων της χώρας, με αποτέλεσμα να καταληφθούν εξαπίνης από την αιφνίδια πολιτική απόφαση των οικείων σοσιαλιστικών κυβερνήσεων να σφραγίσουν τα σύνορά τους με την Ελλάδα. Πληθώρα τέτοιων περιπτώσεων «εγκλωβισμού» παρατηρήθηκε στην Αλβανία, καθώς οι οικογενειακοί και εμπορικοί δεσμοί μεταξύ των ελληνικών πληθυσμών και από τις δύο πλευρές των συνόρων ήταν ιδιαίτερα έντονοι.

Χαρακτηριστικά αναφέρεται η περίπτωση δύο αδερφών που κατὰγονται από εμπορική οικογένεια του Αργυροκάστρου, η οποία ήδη από τις αρχές του αιώνα είχε μετοικήσει στη Δράμα, όπου τα δύο αδέρφια, έλληνες πολίτες, γεννήθηκαν και πήγαν σχολείο, διαμένοντας εκεί αδιάλειπτα έως το 1942. Τότε, η φημολογούμενη μεταβίβαση της κατοχικής διοίκησης από τις γερμανικές δυνάμεις σε βουλγαρικά στρατεύματα, σε συνδυασμό με την ανάμνηση παλαιότερων δεινών που οι τοπικοί πληθυσμοί είχαν υποστεί υπό βουλγαρική κατοχή, οδήγησαν στη μαζική μετακίνηση κατοίκων της περιοχής προς τη Θεσσαλονίκη. Ωστόσο, τα δύο αδέρφια, λόγω της καταγωγής τους, επέλεξαν να μεταβούν στην παλαιά οικογενειακή τους εστία στο Αργυρόκαστρο, με αποτέλεσμα να εγκλωβιστούν στην Αλβανία έως το 1991. Στο μεταξύ, ο Δήμος Δράμας, όπως και πολλοί άλλοι δήμοι και κοινότητες της χώρας, προχώρησε κατά τη δεκαετία του '50 σε εκκαθαρίσεις και ανασύσταση των μητρώων και δημοτολογίων, ύστερα από δημόσια πρόσκληση προς τον τοπικό πληθυσμό να προσέλθει στο δημοτικό κατάστημα για την επιβεβαίωση των παλαιών δημοτολογικών εγγραφών. Όπως και πολλοί άλλοι «εγκλωβισμένοι» έλληνες πολίτες, τα δύο αδέρφια βρέθηκαν σε πλήρη ανυπαίτια αδυναμία όχι μόνο να δηλώσουν την ύπαρξή τους, αλλά ακόμη και να πληροφορηθούν την ανασύσταση των δημοτολογικών στοιχείων. Έτσι, ο μεν αδελφός, ύστερα από σχετική εισήγηση του οικείου στρατολογικού γραφείου διαγράφηκε από τα παλαιά δημοτολόγια ως «ανύπαρκτος», η δε εγγραφή της αδελφής απλώς δεν μεταφέρθηκε στα νέα και νυν ισχύοντα.

Επιστρέφοντας στη Δράμα, τα δύο αδέρφια αντιμετώπισαν κατ' αρχήν την εύλογη άρνηση της δημοτικής αρχής να τους χορηγήσει πιστοποιητικά γέννησης και αποσπάσματα οικογενειακής μερίδας. Ωστόσο, η ανεύρεση των σχετικών στοιχείων στα παλαιά δημοτολόγια, σε συνδυασμό με την προκύπτουσα από πασίδηλα γεγονότα ανυπαίτια αδυναμία τους να εμφανιστούν κατά την ανασύσταση των δημοτολογίων, θα επέτρεπε την επανεγγραφή τους σε αυτά, μολονότι η ισχύουσα νομοθεσία

δεν προβλέπει ειδική διάταξη για τον σκοπό αυτόν. Αντ' αυτού, τα δύο αδέρφια, όπως και αρκετοί άλλοι πρώην «εγκλωβισμένοι» Έλληνες, εξομοιώνονται στο πλαίσιο των συναλλαγών τους με τις δημοτικές και λοιπές διοικητικές αρχές, με αλλοδαπούς ομογενείς και υποχρεώνονται να υπαχθούν μαζί με τους τελευταίους στη διαδικασία καθορισμού της ιθαγένειάς τους από τον Υπουργό Εσωτερικών ή ακόμη και σε αυτήν της πολιτογράφησης. Έως πρόσφατα μάλιστα η υπαγωγή αυτή ήταν ουσιαστικά αδύνατη, δεδομένου ότι οι ελληνικές αρχές απαιτούσαν και την προηγούμενη απόκτηση θεώρησης επαναπατρισμού ακόμη και από όσους ομογενείς δεν επέπιπταν στην κατηγορία των πολιτικών προσφύγων της περιόδου 1946-1949. Το ειδικό αυτό εμπόδιο εξέλιπε με την πρόσφατη κατάργηση της πρόσθετης αυτής υποχρέωσης (βλ. 5.3¹), οι λοιπές δυσχέρειες όμως παραμένουν. Είναι προφανές ότι η αντιμετώπιση αυτή, εκτός από σοβαρότατα βιοτικά προβλήματα που δημιουργεί στους ενδιαφερόμενους και στα μέλη των οικογενειών τους, αποτελεί ταυτόχρονα πηγή ιδιαίτερα έντονης πικρίας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο της διερεύνησης της παραπάνω υπόθεσης των δύο αδελφών, αλλά και της γενικότερης προσπάθειάς του να πείσει την αρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου Εσωτερικών για την ανάγκη άρσης της προϋπόθεσης του επαναπατρισμού, ήρθε σε επαφή

¹ Κατάργηση της θεώρησης επαναπατρισμού για τον καθορισμό ιθαγένειας ομογενών: Στην Ετήσια Έκθεση του 1998 ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμαινε τις δραματικές συνέπειες που είχε για τη ζωή μεγάλου αριθμού ομογενών η τακτική του Τμήματος Ιθαγένειας του Υπουργείου Εσωτερικών να αξιώνει από αυτούς, προκειμένου να εξετάσει αιτήματα καθορισμού της ιθαγένειάς τους ή απόκτησης της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση, την προηγούμενη χορήγηση σε αυτούς της λεγόμενης «θεώρησης επαναπατρισμού» τους από το ελληνικό προξενείο της χώρας προέλευσής τους. Ο Συνήγορος του Πολίτη υπογράμμισε τότε ότι η στάση αυτή δεν έβρισκε έρεισμα στην ισχύουσα νομοθεσία, δεδομένου ότι η απαίτηση αυτή προβλέπεται μόνο στην περίπτωση πολιτικών προσφύγων της περιόδου 1946-1949, δυνάμει της αρ. 106841/5.1.93 κοινής απόφασης των Υπουργών Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης. Ειδικά μάλιστα όσον αφορά την υποβολή αιτημάτων καθορισμού ιθαγένειας, η αιτιολογημένη απάντηση στα οποία αποτελεί, σε αντίθεση με τις υποθέσεις πολιτογράφησης, υποχρέωση της διοίκησης, η αξίωση του Υπουργείου Εσωτερικών κατέληγε στον παραλογισμό να ζητείται «θεώρηση επαναπατρισμού» ακόμη και από εκείνους που σκόπευαν όχι να επαναπατριστούν, αλλά μόνο να επιβεβαιώσουν το γεγονός ότι διαθέτουν την ελληνική ιθαγένεια... Οι προσπάθειες του Συνηγόρου του Πολίτη φαίνεται ότι απέδωσαν εν τέλει καρπούς... εκδόθηκε εγκύκλιος του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Εσωτερικών προς όλες τις περιφέρειες και τις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις της επικράτειας και τα ελληνικά προξενία, στην οποία αναφέρεται ότι «εφ' εξής η έγκριση επαναπατρισμού δεν θα αποτελεί προϋπόθεση για τον καθορισμό ιθαγένειας» των παλαιών Ελλήνων ομογενών από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, των εγκλωβισθέντων στην Αλβανία πρώην ελλήνων πολιτών και των Αρμενίων πρώην ελλήνων πολιτών.

με τις υπηρεσίες του Δήμου Δράμας, στις οποίες συνέστησε εναλλακτικούς τρόπους διευθέτησης του συγκεκριμένου προβλήματος και στη συνέχεια προέβη σε υποδείξεις προς τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους όσον αφορά τις εκ μέρους τους αναγκαίες ενέργειες για την ευόδωση του αιτήματός τους (υπόθεση 1073/99). Στην υπόθεση αυτή βασίζεται και σχετική νομοθετική πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη (βλ. 4.1.2¹).

3.3.2 Έκδοση και αναγνώριση πιστοποιητικών σχετικών με θέματα ιθαγενείας

Κατά τη διαδικασία νομιμοποίησης της παραμονής των αλλοδαπών στην Ελλάδα, αλλά και στις εν γένει συναλλαγές των αλλοδαπών με τη διοίκηση, συχνά ανακύπτουν προβλήματα, τις συνέπειες των οποίων υφίστανται οι αλλοδαποί. Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα προβλήματα αυτά αφορούν την έκδοση, της διάρκειας ισχύος ή τη θεώρηση αλλοδαπών πιστοποιητικών ζωτικής σημασίας για τους ενδιαφερόμενους.

Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η αναφορά που υποβλήθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη, σύμφωνα με την οποία η Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας και ειδικότερα το Τμήμα Αλλοδαπών Αθηνών δεν αποδέχεται ιατρική βεβαίωση κρατικού ιδρύματος υγείας της Δημοκρατίας της Λευκορωσίας, επειδή δεν φέρει πράξη θεώρησης από την εκεί προξενική μας αρχή, αν και φέρει την προβλεπόμενη από τη Διεθνή Σύμβαση της Χάγης επισημείωση (*apostille*). Κατά τη διερεύνηση της αναφοράς διαπιστώθηκε ότι, αφού η Ελλάδα και η Λευκορωσία έχουν επικυρώσει τη Σύμβαση της Χάγης, η Ελλάδα οφείλει να αποδέχεται δημόσια έγγραφα που έχουν συνταχθεί στο έδαφος της Λευκορωσίας, εφόσον φέρουν την ειδική επισημείωση. Η άποψη της Διεύθυνσης Κρατικής Ασφάλειας είναι ότι, παρά τα προβλεπόμενα στη Σύμβαση της Χάγης, δημόσια έγγραφα που έχουν συνταχθεί στο έδαφος αλλοδαπών δημοσίων αρχών, κυρίως χωρών της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, πρέπει να φέρουν πράξη θεώρησης της οικείας Ελληνικής Προξενικής Αρχής, κατ' εφαρμογήν της κοινής υπουργικής απόφασης 4803/13/8-1/92. Η απαίτηση αυτή εξυπηρετεί την ανάγκη διασφάλισης της γνησιότητας των εγγράφων που προσκομίζονται,

---

¹ Προτείνεται: «Η καθιέρωση ειδικής, σύντομης διαδικασίας επανεγγραφής – ενημέρωσης των δημοτολογίων και των άλλων μητρώων αστικής και δημοτικής κατάστασης από τις ίδιες τις δημοτικές αρχές, η οποία θα τηρείται στις περιπτώσεις εκείνες όπου τα κρίσιμα δημοτολογικά στοιχεία προκύπτουν αμέσως από παλαιά δημοτολογία ή άλλα δημόσια έγγραφα που τηρούνται από τη δημοτική αρχή, και εφόσον ο «εγκλωβισμός» αποδεικνύεται αβίαστα. Η δυσχερέστερη και χρονοβόρα διαδικασία του καθορισμού ιθαγένειας πρέπει να ακολουθείται μόνο στις περιπτώσεις όπου η διαπίστωση των προαναφερθέντων στοιχείων εμφανίζει νομικές ή πραγματικές δυσχέρειες».

καθώς έχουν διαπιστωθεί περιπτώσεις πλαστών εγγράφων, παρά την ύπαρξη της ειδικής επισημείωσης (υπόθεση 3228/99).

Αντίθετη πρακτική στο ίδιο θέμα υιοθετεί το Υπουργείο Εσωτερικών. Το γεγονός αυτό διαπιστώθηκε στο πλαίσιο διερεύνησης αναφοράς που κατατέθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη από Σύλλογο Ποντίων. Κατά τη διαδικασία καθορισμού της ιθαγένειας των ενδιαφερομένων, το Ειδικό Ληξιαρχείο Αθηνών επέστρεψε στη Νομαρχία Χανίων όσα δημόσια έγγραφα (ληξιαρχικές πράξεις γέννησης, γάμου κλπ.) είχαν εκδοθεί στη Ρωσία και δεν είχαν επικυρωθεί με την ειδική επισημείωση (*apostille*) που προβλέπεται από τη Σύμβαση της Χάγης.

Λόγω κακής ενημέρωσης των ενδιαφερομένων, τα προσκομισθέντα πιστοποιητικά έφεραν μόνο προξενική θεώρηση και, κατά συνέπεια, ορθώς το Ειδικό Ληξιαρχείο απαιτούσε την ειδική επισημείωση (*apostille*) των εγγράφων, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στη Σύμβαση της Χάγης. Ωστόσο, εξαιτίας της εμπλοκής που είχε προκληθεί στη διαδικασία καθορισμού της ιθαγένειας των ενδιαφερομένων και της υπέρμετρης καθυστέρησης που θα απαιτούσε η εκ νέου επικύρωση των εγγράφων με την ειδική επισημείωση, ο Συνήγορος του Πολίτη επιδίωξε την επίλυση του προβλήματος με τη συνεργασία των εμπλεκόμενων υπηρεσιών.

Το Υπουργείο Εσωτερικών ανταποκρίθηκε στην επιδίωξη αυτή και προέβη στην έκδοση ειδικής εγκυκλίου, με την οποία ορίστηκε ότι μπορούν να γίνονται δεκτά δικαιολογητικά που φέρουν απλή θεώρηση ομογενών ποντιακής καταγωγής που βρίσκονται στην Ελλάδα και έχουν λάβει ή θα λάβουν θεώρηση παλιννόστησης από τα λειτουργούντα στη χώρα οικεία κλιμάκια του Υπουργείου Εξωτερικών, καθώς και όσων έχουν ήδη λάβει προξενική θεώρηση παλιννόστησης και ως εκ τούτου τελούν σε προφανή αδυναμία να εξασφαλίσουν την ειδική επισημείωση (υπόθεση 10420/99).

3.3.3 Διακρίσεις σε βάρος αλλοδαπών

Ως συνέπεια της παραδοσιακής δυσπιστίας με την οποία περιβάλλεται εν γένει από τις έννομες τάξεις η αλλοδαπή ιθαγένεια, ο αλλοδαπός δύσκολα μπορεί να εξισωθεί με τους ημεδαπούς από πλευράς νομικής αντιμετώπισης και κοινωνικής αποδοχής. Είναι χαρακτηριστικό ότι η αρχή της ισότητας, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος, προσδιορίζει ρητά μόνο τους έλληνες πολίτες ως φορείς του σχετικού δικαιώματος. Επίσης γίνεται δεκτό ότι τα κοινωνικά δικαιώματα αναγνωρίζονται κατ' αρχήν μόνο για τους έλληνες πολίτες, δεδομένου ότι εκείνοι, κατά το άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος, «συνεισφέρουν αδιακρίτως στα δημόσια βάρη» και κατά συνέπεια υπέρ αυτών έχει καθιερωθεί το, κατά το άρθρο 25 παρ. 4, χρέος της κοινωνικής αλληλεγγύης. Ωστόσο, το

δικαίωμα ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας (άρθρο 5, παρ. 1) καθιερώνεται για όλους όσοι βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια, άρα και για τους αλλοδαπούς. Οι δε αθέμιτες διακρίσεις σε βάρος αλλοδαπών κατά τις συναλλαγές τους με τη διοίκηση προσβάλλουν την αρχή της χρηστής διοίκησης και αντιβαίνουν σε διεθνείς συμβάσεις προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Η νομική και κοινωνική αντιμετώπιση των αλλοδαπών σε μια κοινωνία αποτελεί ένα ευαίσθητο πεδίο, όπου δοκιμάζονται με ιδιαίτερη ένταση ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου και η τήρηση της αρχής της ισότητας. Στη χώρα μας, ωστόσο, οι αλλοδαποί συχνά καθίστανται θύματα αθέμιτων διακρίσεων σε πολλές εκφάνσεις της οικονομικής και κοινωνικής ζωής τους. Αξίζει ενδεικτικά να αναφερθούν δύο περιπτώσεις: η άρνηση συμμετοχής αλλοδαπών σε αθλητικές δραστηριότητες του τόπου μόνιμης εγκατάστασής τους (βλ. 3.3.3.1) και η παράνομη άρνηση χορήγησης ειδικών επιδομάτων σε αλλοδαπού (βλ. 3.3.3.2 και 3.3.3.3).

3.3.3.1 Συμμετοχή πολιτών από κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε αθλητικές δραστηριότητες του τόπου μόνιμης εγκατάστασής τους

Οι αλλοδαποί των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν ευμενέστερη νομική αντιμετώπιση έναντι των υπολοίπων, λόγω των ειδικών δεσμεύσεων της χώρας μας ως κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, ακόμη και οι κοινοτικοί αλλοδαποί αντιμετωπίζουν συχνά αδικαιολόγητες δυσκολίες ιδίως ως προς την ενσωμάτωσή τους στην κοινωνική ζωή του τόπου μόνιμης εγκατάστασής τους. Ενδεικτική είναι η περίπτωση Δανής, η οποία ζήτησε την εγγραφή των δύο ανήλικων τέκνων της, επίσης δανών πολιτών, στη δύναμη αθλητικών σωματείων. Οι δύο αθλητικές ομοσπονδίες ζήτησαν πιστοποιητικό του δήμου κατοικίας της ενδιαφερόμενης το οποίο να βεβαιώνει την εγγραφή των δύο αθλητών στα μητρώα του δήμου, όπως ορίζει η αρ. 15460/99 υπουργική απόφαση. Ωστόσο, η χορήγηση τέτοιου πιστοποιητικού για τους αλλοδαπούς δεν προβλέπεται πουθενά στη σχετική νομοθεσία. Αντίθετα, από τη συνδυασμένη εφαρμογή διατάξεων του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας και του Κώδικα Διαταγμάτων για τα Δημοτολόγια συνάγεται ότι η εγγραφή στα μητρώα δήμου ή κοινότητα αποτελεί τεκμήριο κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας και κατά συνέπεια χορηγείται αποκλειστικά στους έλληνες πολίτες. Έτσι, η αυστηρή προσήλωση και εφαρμογή της προϋπόθεσης εγγραφής στα μητρώα του δήμου που ορίζει η υπουργική απόφαση αναιρεί στην πράξη το προβλεπόμενο στην ίδια διάταξη δικαίωμα των αλλοδαπών.

Ακόμη και εάν στο μέλλον επεκταθεί η δυνατότητα εγγραφής στα δημοτολόγια και στους αλλοδαπούς που προέρχονται από κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δυνατότητα που θα απορρέει από την ιδιότητα των εν λόγω προσώπων ότι έχουν την ευρωπαϊκή ιθαγένεια, δεν επιτρέπεται έως τότε να αποκλείονται από τη νόμιμη απόλαυση δικαιωμάτων τους με το πρόσκομμα της μη εγγραφής τους στα δημοτολόγια.

Με βάση τα παραπάνω, ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε από τη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού να εκδώσει μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα σχετική διευκρινιστική εγκύκλιο προς όλα τα αθλητικά σωματεία. Η Γενική Γραμματεία απάντησε ότι θα λάβει σοβαρά υπόψη τις απόψεις του Συνηγόρου του Πολίτη, πλην όμως έως το τέλος του 1999 δεν είχε εκδώσει καμία σχετική εγκύκλιο (υπόθεση 9522/99).

3.3.3.2 Χορήγηση επιδόματος ατόμων με ειδικές ανάγκες σε πολιτικούς πρόσφυγες

Οι αναγνωρισμένοι πολιτικοί πρόσφυγες ανεξάρτητα από την εθνικότητά τους, δικαιούνται την ίδια μεταχείριση με τους Έλληνες στα θέματα κοινωνικής πρόνοιας, σύμφωνα με τη ρητή διάταξη του άρθρου 23 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951, η οποία, από τη στιγμή που κυρώθηκε από την Ελλάδα με το ΝΔ 3989/59, κατισχύει κάθε αντίθετης διάταξης νόμου, σύμφωνα με το άρθρο 28, παρ. 1 του Συντάγματος.

Παρά ταύτα, στον Συνήγορο του Πολίτη κατατέθηκε αναφορά αναγνωρισμένου πολιτικού πρόσφυγα, ιρακινής ιθαγένειας, με διαπιστωμένη βαριά ψυχική νόσο, στον οποίο η Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας της Νομαρχίας Αθηνών αρνήθηκε την καταβολή του επιδόματος Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (ΑΜΕΑ), με το επιχείρημα ότι ο αιτών είναι αλλοδαπός. Σε επιστολή του προς τη Διεύθυνση ΑΜΕΑ του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, όπου διαβιβάστηκε ο σχετικός φάκελος, ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε την άμεση καταβολή του επιδόματος ΑΜΕΑ στον ενδιαφερόμενο και την αναγνώριση του δικαιώματος αυτού σε όλους τους πολιτικούς πρόσφυγες της ίδιας κατηγορίας, προκειμένου να ανταποκριθεί η Ελλάδα στις διεθνείς συμβατικές της υποχρεώσεις, σε ζήτημα μάλιστα που εμφανίζει ιδιαίτερο ανθρωπιστικό ενδιαφέρον (υπόθεση 7188/99). Το Υπουργείο δεν είχε απαντήσει έως το τέλος του 1999. Στην υπόθεση αυτή βασίζεται σχετική νομοθετική πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη (βλ. 4.7.2¹).

¹ Προτείνεται: «Η συμπλήρωση της σχετικής υπουργικής απόφασης, ώστε μεταξύ των δικαιούχων επιδομάτων ΑΜΕΑ να συμπεριληφθούν οι πολιτικές πρόσφυγες. Η λύση αυτή συνάδει με τον ανθρωπιστικό χαρακτήρα επιδόματος, που απευθύνεται σε ανασφάλιστα άτομα με ειδικές ανάγκες, προς το Σύνταγμα και προς τις διε-

3.3.3.3 Χορήγηση πολυτεχνικού επιδόματος σε μητέρα, πολίτιδα κράτους – μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Γερμανίδα, παντρεμένη με Έλληνα και μητέρα πέντε παιδιών, λάμβανε από το 1991 έως και το 1998 το πολυτεχνικό επίδομα από τον Οργανισμό Γεωργικών Ασφαλίσεων. Τον Σεπτέμβριο του 1998, με πράξη του προϊσταμένου του κλάδου οικογενειακών επιδομάτων, ανακλήθηκε η παλαιότερη πράξη της ίδιας υπηρεσίας, με την αιτιολογία ότι η μητέρα των παιδιών ήταν γερμανίδα υπήκοος και συνεπώς εσφαλμένα της είχε παραχωρηθεί το δικαίωμα λήψης του πολυτεχνικού επιδόματος.

Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι στην υπάρχουσα νομοθεσία ουδέποτε είχε θεωρηθεί αναγκαία προϋπόθεση για τη χορήγηση του επιδόματος η κτήση της ελληνικής ιθαγένειας από την πλευρά της μητέρας. Ο ΟΓΑ στήριξε την ανακλητική του πράξη σε γνωμοδοτήσεις του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, η ορθότητα της νομικής βάσης των οποίων αμφισβητήθηκε σε πόρισμα του Συνηγούρου του Πολίτη. Ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε από τον ΟΓΑ την ανάκληση της δυσμενούς για την ενδιαφερόμενη πράξης και την αναδρομική καταβολή των αχρεωστήτως συμψηφισθέντων ποσών. Ο ΟΓΑ συμμορφώθηκε με το πόρισμα του Συνηγούρου του Πολίτη καθ' υπόδειξιν του εποπτεύοντος υπουργείου, ανακαλώντας την ανακλητική του πράξη (υπόθεση 4085/99).

3.4 ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Η συνταγματική εγγύηση της προσωπικής ελευθερίας διασφαλίζει στον καθένα τη δυνατότητα να κυκλοφορεί χωρίς να περιορίζεται με οποιονδήποτε τρόπο, «παρά μόνον όταν και όπως ορίζει ο νόμος» (άρθρο 5 παρ. 3). Ουσιάδης πτυχή της προσωπικής ελευθερίας είναι η ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής στο εσωτερικό της χώρας, καθώς και η συναφής δυνατότητα εισόδου στη χώρα και εξόδου από αυτήν. Ασφαλώς, η ευχέρεια εισόδου και παραμονής στη χώρα παραλάσσει ριζικά, ανάλογα με το αν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο είναι ή όχι Έλληνας πολίτης.

θνείς υποχρεώσεις που έχει αναλάβει η χώρα κυρώνοντας τη Σύμβαση της Γενεύης για το καθεστώς των προσφύγων».

Σημ. της επιμ.: Με την υπ' αριθμ. πρωτ. Π3α/Φ.32/2671 εγκύκλιο της 14.7.2000 η Γενική Διεύθυνση Πρόνοιας – Διεύθυνση Προστασίας ΑΜΕΑ, Τμήμα Α', του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας ενημερώνει τις Διευθύνσεις – Τμήμα Κοινωνικής Πρόνοιας, τα Γραφεία Νομαρχών και Επαρχών, τις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Υγειονομικές Επιτροπές ότι βάσει του άρθρου 23 του Ν.Α. 3989/1959 που κύρωσε τη Συνθήκη της Γενεύης του 1951 ότι «οι υπήκοοι ξένων κρατών που έχουν αποδεικτικά στοιχεία ότι είναι πολιτικοί πρόσφυγες σύμφωνα με τη Συνθήκη της Γενεύης είναι δυνατόν να λαμβάνουν τις οικονομικές ενισχύσεις (επιδόματα) της Κοινωνικής Πρόνοιας».

Οι διαφορές στη νομοθετική μεταχείριση ημεδαπών και αλλοδαπών ως προς την έκταση της ελευθερίας κυκλοφορίας και διαμονής αντανakλώνται και στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι δύο αυτές κατηγορίες προσώπων. Ως προς τους ημεδαπούς εξακολουθεί να εφαρμόζεται, σε μικρότερη πλέον έκταση, η απαγόρευση εξόδου από τη χώρα για χρέη προς το δημόσιο (βλ. 3.4.1), ενώ οι αλλοδαποί αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσχέρειες προκειμένου να εξασφαλίσουν την είσοδο (βλ. 3.4.2) και τη νόμιμη παραμονή τους στη χώρα (βλ. 3.4.3), υφιστάμενοι συνάμα και σοβαρές κυρώσεις όταν στερούνται άδειας παραμονής (βλ. 3.4.4). Επισημαίνεται ότι η νομοθετική πρόβλεψη ιδιαίτερων διαδικασιών για την είσοδο και την παραμονή αλλοδαπών είναι κατ' αρχήν αυτονόητη σε κάθε έννομη τάξη, τουλάχιστον όσον αφορά τους μη κοινοτικούς αλλοδαπούς. Προβλήματα ανακύπτουν μόνο στις περιπτώσεις όπου οι προβαλλόμενες δυσχέρειες υπερβαίνουν τα όρια της αναλογικότητας ή συνιστούν πρακτική της διοίκησης μη στηριζόμενη επαρκώς στη σχετική νομοθεσία. Τέλος, στην προσωπική ελευθερία ανάγονται και αναφορές που έχουν αρχίσει διστακτικά να υποβάλλονται στον Συνήγορο του Πολίτη για θέματα σύλληψης, κράτησης και φυλάκισης, ανεξάρτητα από την ιθαγένεια του θιγόμενου (βλ. 3.4.5).

3.4.1 Δικαίωμα αποδημίας

Με δεδομένη την αρνητική θέση του Υπουργείου Οικονομικών στο ενδεχόμενο να καταργηθεί το μέτρο της απαγόρευσης εξόδου από τη χώρα λόγω χρεών προς το δημόσιο (βλ. 5.1¹), ο Συνήγορος του Πολίτη πε-

---

¹ ... στην Ετήσια Έκθεση 1998, ο Συνήγορος του Πολίτη είχε εισηγηθεί τη νομοθετική κατάργηση του μέτρου της απαγόρευσης εξόδου για χρέη προς το δημόσιο και προς το ΙΚΑ, ως αντίθετο προς τη ρύθμιση του άρθρου 12 παρ. 2 και 3 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα... Ήδη το Υπουργείο Εργασίας εισήγαγε νομοθετική ρύθμιση με την οποία καταργείται το μέτρο της απαγόρευσης εξόδου για χρέη προς το ΙΚΑ. Αντίθετα, το Υπουργείο Οικονομικών ενέμεινε στις απόψεις του, περιοριζόμενο στην επίκληση της σχετικής απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας και δεν έλαβε αυτοτελώς θέση επί της ουσίας του νομικού ζητήματος. Το ζήτημα αυτό, δηλαδή η συμβατότητα του μέτρου της απαγόρευσης εξόδου με τη ρύθμιση του παραπάνω άρθρου του διεθνούς συμφώνου, ανάγεται ουσιαστικά στην εξεύρεση ενός λόγου εξαίρεσης μεταξύ των παραπάνω (εθνική ασφάλεια, δημόσια τάξη κλπ), στον οποίο θα μπορούσε ερμηνευτικά να υπαχθεί η ύπαρξη χρεών προς το δημόσιο. Από το γεγονός ότι το Υπουργείο δεν έλαβε θέση επί των προαναφερθέντων, καθώς και από την παρατήρησή του ότι «δεν υπάρχει επαρκές έρεισμα για την κατάργηση του μέτρου αυτού, χωρίς το Συμβούλιο της Επικρατείας με νεότερη απόφαση να διαμορφώσει, ενδεχομένως, άλλη γνώμη», συνάγεται ότι το Υπουργείο, σε ενδεχόμενη μεταστροφή της νομολογίας, θα ήταν πρόθυμο να προβεί σε κατάργηση του μέτρου.

ριόρισε τις διαμεσολαβητικές του προσπάθειες σε περιπτώσεις των οποίων η ιδιαιτερότητα επέτρεπε ελπίδες θετικής έκβασης.

Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η αναφορά βρετανού πολίτη κυπριακής καταγωγής, σε βάρος του οποίου είχε εκδοθεί απαγόρευση εξόδου από τη χώρα με απόφαση της Δημόσιας Οικονομικής Υπηρεσίας Νέας Σμύρνης, λόγω χρεών εταιρείας της οποίας υπήρξε διαχειριστής. Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε στο Υπουργείο Οικονομικών ότι, ενώ οι σχετικές διατάξεις εσωτερικού δικαίου δεν κάνουν διάκριση μεταξύ Ελλήνων και αλλοδαπών, η απόφαση 4674/98 του Συμβουλίου Επικρατείας, την οποία επικαλείται προκειμένου να στηρίξει τη νομιμότητα του μέτρου είχε κρίνει το μέτρο συμβατό προς την ευρωπαϊκή κοινοτική νομοθεσία, ακριβώς επειδή η συγκεκριμένη υπόθεση αφορούσε έλληνα πολίτη και όχι πολίτη άλλου κράτους – μέλους. Ανταποκρινόμενο στην παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη, το Υπουργείο Οικονομικών έδωσε εντολή στη ΔΟΥ να άρει την απαγόρευση (υπόθεση 12133/99).

3.4.2 Άδεια εισόδου αλλοδαπών

Τα προβλήματα στη χορήγηση αδειών εισόδου οφείλονται κυρίως στην ασάφεια των ουσιαστικών προϋποθέσεων και στις διαδικασίες διεκπεραίωσης των σχετικών αιτήσεων (βλ. 3.4.2.1). Ενίοτε, η νομοθετική ασάφεια εκτρέφει ακραία φαινόμενα διοικητικής παθολογίας (βλ. 3.4.2.2).

3.4.2.1 Προϋποθέσεις και διαδικασία εισόδου και διαμονής αλλοδαπών στη χώρα

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει διαπιστώσει διασκορπισμό του σχετικού νομοθετικού καθεστώτος σε βαθμό που καθιστά, αν όχι αδύνατη, πάντως ιδιαίτερα επίπονη την ενημέρωση των ενδιαφερομένων. Αναφορές στρεφόμενες κατά του ελληνικού προξενείου στη Σόφια και κατά των ελληνικών αστυνομικών αρχών έθεσαν σειρά προβλημάτων που αντιμετωπίζουν αλλοδαποί κατά τη διαδικασία έκδοσης θεώρησης εισόδου στη χώρα. Ενδεικτικά μπορούν να αναφερθούν προβλήματα που αφορούν στον χρόνο διεκπεραίωσης των αιτημάτων θεώρησης εισόδου, στη μικρή χρονική διάρκεια ισχύος των θεωρήσεων, στην απαίτηση καταβολής τελών από αλλοδαπά μέλη οικογένειας έλληνα πολίτη, στην απαίτηση απόδειξης οικονομικών πόρων ώστε να επιτραπεί η είσοδος κλπ. Επειδή κατά την έρευνα των παραπάνω αναφορών ο Συνήγορος του Πολίτη έλαβε αντικρουόμενες πληροφορίες από τις αρμόδιες αρχές (Υπουργείο Εξωτερικών, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης) ζήτησε και έλαβε από του Υπουργείο Εξωτερικών εμπιστευτικό έγγραφο, το οποίο ρυθμίζει θέματα εφαρμογής της Συνθήκης Σένγκεν και περιέχει κωδικοποίηση της σχετικής εθνικής

νομοθεσίας κάθε κράτους – μέλους, προκειμένου να ενημερώσει τους ενδιαφερόμενους με πληρότητα και σαφήνεια για τα ισχύοντα και να αρθούν ενδεχομένως οι συναφείς δυσχέρειες που εκείνοι αντιμετωπίζουν. Μεταξύ άλλων διαπιστώθηκε ότι, ως προς τις προϋποθέσεις χορήγησης άδειας διαμονής σε αλλοδαπά μέλη οικογένειας έλληνα πολίτη, δεν υπάρχει ειδική ρύθμιση και εφαρμόζονται αναλόγως διατάξεις που αφορούν αλλοδαπά μέλη οικογένειας πολίτη κράτους – μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ανάλογη εφαρμογή των παραπάνω διατάξεων διευρύνει υπερβολικά τα όρια της διακριτικής ευχέρειας της διοίκησης και δεν παρέχει ασφάλεια ως προς την τελικώς υιοθετούμενη διοικητική αντιμετώπιση (υποθέσει 8875/99, 9013/99). Στις υποθέσεις αυτές βασίζονται σχετικές νομοθετικές προτάσεις του Συνηγούρου Πολίτη (βλ. 4.8.2¹).

3.4.2.2 Εγγυήσεις διαφάνειας και αμεροληψίας για την άσκηση του δικαιώματος αναφοράς προς ελληνικές προξενικές αρχές

Το δαιδαλώδες νομοθετικό καθεστώς σε συνδυασμό με την έντονη επιθυμία πολιτών κρατών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης να εισέλθουν και να διαμείνουν στη χώρα μας έχει εμπλέξει το καθεστώς παροχής αδειών εισόδου σε ένα πλέγμα αδιαφανών διαδικασιών που εύλογα προκαλούν, σε ορισμένες περιπτώσεις, υπόνοιες γενικευμένες ανομίας και διαφθοράς των κρατικών υπαλλήλων.

Σύλληλος ελλήνων επιχειρηματιών που δραστηριοποιούνται στην Αλβανία κατήγγειλε ότι στο ελληνικό προξενείο Τιράνων εμφανίζεται με ανεξήγητα μεγάλη συχνότητα το φαινόμενο να χάνονται αιτήσεις υπαλλήλων τους για άδεια εισόδου στην Ελλάδα. Ο Συνηγός του Πολίτη διαπίστωσε ότι εν λόγω προξενείο είχε υιοθετήσει μια ιδιόμορφη μέθοδο τήρηση πρωτοκόλλου των αιτήσεων που προέρχονταν από αλλοδαπούς. Συγκεκριμένα, προκειμένου οι αλβανοί πολίτες να υποβάλουν αίτημα, ιδίως για την προξενική θεώρηση εισόδου και παραμονής στην Ελλάδα, ήταν αναγκασμένοι να ρίχνουν το έγγραφο της αίτησης, μαζί με τα συνοδευτικά δικαιολογητικά και το αντίτιμο του σχετικού παραβόλου, μέσα σε κουτί, τοποθετημένο εκτός του κτιρίου του προξενείου και να αποχωρούν χωρίς κανένα αποδεικτικό υποβολής της αίτησης. Το κουτί ανοιγόταν στο τέλος της εβδομάδας, ενώ τα σχετικά έγγραφα πρωτοκολλούνταν μόλις την ημέρα κατά την οποία ο αιτών καλούνταν ατομικώς να προσέλθει στο

---

¹ Προτείνεται : «Η συγκέντρωση των κατεσπαρμένων διατάξεων σε ενιαίο νομοθέτημα, ώστε οι αρμόδιες υπηρεσίες να είναι σε θέση να παρέχουν σαφείς πληροφορίες» και «η πρόβλεψη ειδικής νομοθετικής ρύθμισης αντί της ανάλογης εφαρμογής των διατάξεων που αφορούν αλλοδαπά μέλη οικογένειας πολίτη κράτους – μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ούτως ώστε να μη διευρύνονται υπερβολικά τα όρια της διοικητικής δράσης».

προξενείο. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του προξενείου, η υιοθέτηση του εν λόγω συστήματος οφειλόταν αποκλειστικά σε λόγους ασφαλείας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι το σύστημα αυτό έπασχε σοβαρά, τόσο από τη σκοπιά της νομιμότητας όσο και από αυτήν του έμπρακτου σεβασμού της προσωπικότητας των συναλλασσόμενων με το προξενείο αλλοδαπών, υπογραμμίζοντας ταυτόχρονα ότι η παράλειψη τήρησης πρωτοκόλλου σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας αφήνει έκθετο το προξενείο σε μομφές αδιαφάνειας, μεροληψίας και εν τέλει διαφθοράς.

Η συσσώρευση των καταγγελιών στον Συνήγορο του Πολίτη περί αδιαφανούς και μεροληπτικής στάσης υπαλλήλων του εν λόγω προξενείου υπήρξε, μεταξύ άλλων, η αφορμή να αναθέσει το Υπουργείο Εξωτερικών σε Σύμβουλο Επικρατείας τη διεξαγωγή επιτόπιας ένορκης διοικητικής εξέτασης (υπόθεση 5544/99). Σε συνέχεια αυτού, το Υπουργείο Εξωτερικών ανακοίνωσε δέσμη μέτρων και τη συνεργασία του με το Συνήγορο του Πολίτη, προκειμένου να εκλείψουν τα παράνομα κυκλώματα χορήγησης θεωρήσεων εισόδου στα ελληνικά προξενεία.

3.4.3 Άδεια παραμονής αλλοδαπών

Από τον κύριο όγκο των πολυάριθμων αναφορών αυτής της κατηγορίας εντοπίζονται δυσλειτουργίες στη διαδικασία χορήγησης της λεγόμενης «πράσινης κάρτας» (βλ. 3.4.3.1). Από τη σωρεία των επιμέρους προβλημάτων επιλέγονται να παρουσιαστούν εδώ, ως κρισιμότερα, τα σχετικά με την υγειονομική εξέταση ως προϋπόθεση της άδειας παραμονής (βλ. 3.4.3.2), την άδεια παραμονής λόγω σπουδών (βλ. 3.4.3.3) και την ανανέωση νομιμοποιητικών εγγράφων αλλοδαπών (βλ. 3.4.3.4). Στη συνέχεια γίνεται λόγος για τις συνέπειες της έλλειψης άδειας παραμονής, που καθίστανται πιο εναργείς στο ζήτημα της υγειονομικής περίθαλψης (βλ. 3.4.3.5). Τέλος, ως ειδική διαδικασία νομιμοποίησης της παραμονής αλλοδαπού, πρέπει να αναφερθεί και η διαδικασία χορήγησης πολιτικού ασύλου (βλ. 3.4.3.6).

3.4.3.1 Η κάρτα παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας («πράσινη κάρτα»)

Με την έκδοση των ΠΔ 358/97 και 359/97, το κράτος προσπάθησε να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της παράνομης οικονομικής μετανάστευσης μέσω της καταγραφής και της νομιμοποίησης των αλλοδαπών που βρίσκονται παράνομα στη χώρα. Ωστόσο, χωρίς να φέρει την αποκλειστική ευθύνη, ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού, ο οποίος είχε επιφορτιστεί με την ευθύνη διεκπεραίωσης της διαδικασίας νομιμοποίησης, αποδείχθηκε ανέτοιμος να ανταποκριθεί στις αυξημένες απαιτή-

σεις της, με αποτέλεσμα να παραβιαστούν σε μαζική κλίμακα θεμελιώδεις κανόνες της διοικητικής διαδικασίας.

Ενδεικτικά αναφέρεται η περίπτωση Πολωνής, η οποία προσπάθησε ανεπιτυχώς δύο φορές μαζί με τον εργοδότη της να καταθέσει εμπρόθεσμα τα δικαιολογητικά για τη χορήγηση της πράσινης κάρτας. Η ενδιαφερόμενη προσέκρουσε στην άρνηση των υπαλλήλων του ΟΑΕΔ Χανίων να τα παραλάβουν, με την αιτιολογία ότι δεν διέτετε βεβαίωση ότι είχε καταθέσει αίτηση για τη χορήγηση πιστοποιητικού Ποινικού Μητρώου. Αφού ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι η αδυναμία υποβολής της βεβαίωσης οφειλόταν σε ανατιολόγητη άρνησης χορήγησής της, μεσολάβησε προκειμένου να εκδοθεί. Ύστερα δε από σχετική υπόδειξη του Συνηγόρου του Πολίτη, η ενδιαφερόμενη υπέβαλε αίτηση στη Δευτεροβάθμια Ειδική Επιτροπή του άρθρου 5 του ΠΔ 359/97. Ωστόσο, υπολογίζεται ότι με τον σημερινό αριθμό εξέτασης αιτήσεων από την Ειδική Επιτροπή, η αίτησή της μάλλον θα εξεταστεί το καλοκαίρι του 2000, με αποτέλεσμα η ενδιαφερόμενη να βρίσκεται ήδη από τον Απρίλιο του 1999 παράνομα στην Ελλάδα, χωρίς δική της υπαιτιότητα (υπόθεση 6200/99).

Η περίπτωση της πολωνής οικονομικής μετανάστριας δεν είναι μεμονωμένη. Αντίθετα, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε από πλήθος αναφορών ότι η προαναφερθείσα πρακτική των τοπικών υπηρεσιών του ΟΑΕΔ να αρνούνται προφορικά να παραλάβουν αιτήσεις με ελλιπή δικαιολογητικά αποτελούσε τον κανόνα, ανεξάρτητα εάν αυτό οφειλόταν σε υπαιτιότητα των αιτούντων. Με την πρακτική αυτή, η οποία παραβιάζει το άρθρο 12 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, οι αιτούντες στερήθηκαν το δικαίωμα προώθησης του αιτήματός τους στο αρμόδιο για την ουσιαστική κρίση όργανο. Έτσι, όχι μόνο στερήθηκαν τη δυνατότητα να κριθούν οι αιτήσεις τους από τις αρμόδιες επιτροπές των άρθρων 2 και 5 του ΠΔ 359/97, αλλά και τη δυνατότητα να κριθούν από την Ειδική Επιτροπή του άρθρου 5 του ΠΔ 359/97, η οποία μπορεί κατ' εξαίρεση να χορηγεί την «πράσινη κάρτα» για ανθρωπιστικούς λόγους, ακόμη και όταν δεν συντρέχουν όλες οι νόμιμες προϋποθέσεις.

Ο Συνήγορος του Πολίτη εισηγήθηκε στον ΟΑΕΔ την αναγνώριση της δυνατότητας υποβολής ενστάσεων προς τις αρμόδιες επιτροπές του ΠΔ 359/97, όταν τεκμηριώνεται δικαιολογημένη αδυναμία υποβολής πλήρων δικαιολογητικών. Η Διεύθυνση Απασχόλησης του ΟΑΕΔ απάντησε ότι η δυνατότητα αυτή παρέχεται με την απευθείας υποβολή του αιτήματος των ενδιαφερομένων προς τη Δευτεροβάθμια Ειδική Επιτροπή του άρθρου 5 του ΠΔ 359/97.

Ωστόσο, ο Συνήγορος του Πολίτη, έγινε αποδέκτης πολλών καταγγελιών για προφορική άρνηση παραλαβής αιτήσεων προς την Ειδική Επιτροπή από τις τοπικές υπηρεσίες του ΟΑΕΔ, πράγμα που είχε ως συνέ-

πεια να παρεμποδίζεται και πάλι η ουσιαστική κρίση του αιτήματος των ενδιαφερομένων από το αρμόδιο όργανο. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος, ο Συνήγορος του Πολίτη υπενθύμισε στις τοπικές υπηρεσίες του ΟΑΕΔ την υποχρέωσή τους να παραλαμβάνουν τις αιτήσεις των ενδιαφερομένων πολιτών και να τις προωθούν για κρίση στην Ειδική Επιτροπή. Επιπλέον, επειδή η προσφυγή στην Ειδική Επιτροπή δεν νομιμοποιεί την παραμονή του αιτούντος κατά την πολύμηνη περίοδο αναμονής της απάντησης της Επιτροπής, ο Συνήγορος του Πολίτη εισηγήθηκε στον Υπουργό Δημόσιας Τάξης να μην θεωρούνται παράνομοι οι αιτούντες έως ότου κριθούν οι υποθέσεις τους. Στην απάντησή της, η Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας ενημέρωσε τον Συνήγορο του Πολίτη ότι οι προσφυγές αλλοδαπών κατά αποφάσεων απέλασης αντιμετωπίζονται συνήθως ευνοϊκά, οσάκις οι ενδιαφερόμενοι έχουν υποβάλει αίτηση στην Ειδική Επιτροπή για τη χορήγηση της «πράσινης κάρτας» πριν συλληφθούν για παράνομη παραμονή.

Τέλος, το Τμήμα Ιθαγένειας του Υπουργείου Εσωτερικών αρνήθηκε κατ' επανάληψη να παραλάβει αιτήματα πολιτογράφησης αλλοδαπών κατόχων «πράσινης κάρτας» ή «βεβαίωσης πράσινης κάρτας», μολονότι τα έγγραφα αυτά αποτελούν νόμιμους τίτλους παραμονής του αλλοδαπού στη χώρα, και απαιτούσε από αυτούς να προσκομίσουν άδεια παραμονής αλλοδαπού του Ν. 1975/91, που εκδίδεται από τις κατά τόπους αρμόδιες αρχές ασφαλείας. Η απαίτηση αυτή δημιουργούσε την εσφαλμένη εντύπωση ότι η «πράσινη κάρτα» αποτελεί υποδεέστερο τύπο άδειας παραμονής που δεν εξασφαλίζει τα δικαιώματα των αλλοδαπών που την κατέχουν. Ο Συνήγορος του Πολίτη κατόρθωσε να πείσει τους αρμόδιους υπαλλήλους να αντιμετωπίσουν στη συγκεκριμένη περίπτωση την «πράσινη κάρτα» ως παρέχουσα τα ίδια δικαιώματα με τις παλαιές άδειες παραμονής. Ωστόσο, οι υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών επισήμαναν ότι η δική τους άρνηση να παραλαμβάνουν αιτήματα πολιτογράφησης κατόχων «πράσινης κάρτας» οφείλεται στην άρνηση των υπηρεσιών του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης να ερευνούν και να διατυπώνουν γνώμη για το «ήθος» των αλλοδαπών κατόχων «πράσινης κάρτας», όπως απαιτεί η ισχύουσα διαδικασία πολιτογράφησης. Σε επικοινωνία με το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης δεν επιβεβαιώθηκε με ασφάλεια αυτή η πληροφορία. Είναι, ωστόσο, επιτακτική ανάγκη η πλήρης ενημέρωση και ο συντονισμός μεταξύ των παραπάνω υπηρεσιών του ΟΑΕΔ, ώστε να αρθεί η εντύπωση ότι κάθε δημόσια αρχή ακολουθεί τη δική της πολιτική (υπόθεση 5629/99).

3.4.3.2 Η υγειονομική εξέταση ως προϋπόθεση για την άδεια διαμονής πολιτών από κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Με αναφορές βρετανού πολίτη, καθηγητή σε φροντιστήριο αγγλικής γλώσσας, και γάλλου πολίτη, διευθυντή ελληνικού τμήματος πολυεθνικής εταιρείας, τέθηκε στο Συνήγορο του Πολίτη το ερώτημα εάν οι ιατρικές εξετάσεις, οι οποίες απαιτούνται από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης ως προϋπόθεση για τη χορήγηση άδειας διαμονής σε πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εναρμονίζονται με το ισχύον κοινοτικό δίκαιο και συγκεκριμένα με τα δικαιώματα ελεύθερης κυκλοφορίας και εγκατάστασης. Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι, σύμφωνα με τα ΠΔ 525/83 και 499/87, μεταξύ των δικαιολογητικών που απαιτούνταν για τη χορήγηση άδειας διαμονής σε πολίτη κράτους – μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, περιλαμβάνεται ιατρικό πιστοποιητικό στο οποίο βεβαιώνεται ότι ο αιτών δεν πάσχει από συγκεκριμένες ασθένειες.

Η ιδρυτική Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας προβλέπει (άρθρο 48 παρ. 3) ότι το δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων ισχύει «με την επιφύλαξη των περιορισμών που δικαιολογούνται για λόγους ... δημόσιας υγείας», οι δε αναφερόμενες στα παραπάνω προεδρικά διατάγματα ασθένειες, σύμφωνα με οδηγία της ΕΟΚ (64/221/ΕΟΚ), είναι «οι μόνες ασθένειες ή αναπηρίες, οι οποίες δύναται να δικαιολογήσουν την άρνηση εισόδου στην επικράτεια ή την άρνηση εκδόσεως της πρώτης άδειας διαμονής». Συνεπώς, η σχετική πρόβλεψη στην ελληνική νομοθεσία δεν αντιβαίνει στο κοινοτικό δίκαιο. Ωστόσο, εν όψει των διαφορετικών συνθηκών οι οποίες επικρατούν μετά την πάροδο τριάντα πέντε ετών από την έκδοση της οδηγίας, αμφισβητείται πλέον η σκοπιμότητα διατήρησης αυτού του ιατρικού ελέγχου για τους κοινοτικούς αλλοδαπούς οι οποίοι ζητούν άδεια διαμονής. Δεδομένου ότι οι πολίτες κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης εισέρχονται πλέον ελεύθερα στην Ελλάδα, δεν είναι προφανές ότι η απαίτηση ιατρικού πιστοποιητικού, ειδικά για τους αιτούντες άδεια διαμονής, μπορεί να έχει κάποια ιδιαίτερη σημασία για την προστασία της δημόσιας υγείας. Κατά συνέπεια, οι ιατρικές εξετάσεις καταλήγουν να αποτελούν στην πράξη μια πρόσθετη και ουσιαστικά αδικαιολόγητη γραφειοκρατική ταλαιπωρία για τους εργαζόμενους που προέρχονται από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από τα στοιχεία που κατόρθωσε να συλλέξει ο συνήγορος του Πολίτη, διαπίστωσε ότι η Αυστρία, το Βέλγιο, η Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιρλανδία, η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Σουηδία και η Φιλανδία δεν υποβάλλουν σε κανέναν ιατρικό έλεγχο τους πολίτες της ΕΕ που ζητούν άδεια διαμονής, ενώ η Γερμανία το πράττει «κατ' εξαίρεση, αν υπάρχουν σχετικές υπόνοιες για ασθένειες, οι οποίες αναφέρονται στο Παράρτημα της Οδηγίας 64/221/ΕΟΚ» (υποθέσεις 2708/99 και 7958/99). Στις υποθέ-

σεις αυτές βασίζεται και σχετική πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη (βλ. 4.8.1¹).

3.4.3.3 Άδεια παραμονής αλλοδαπών για σπουδές

Ενώ η αρ. 4803/13/4-ωδ'/1998 κοινή υπουργική απόφαση του Υπουργών Εξωτερικών, Παιδείας και Δημόσιας Τάξης (άρθρο 2 παρ. 1) απαιτεί ειδική σπουδαστική θεώρηση ως απαραίτητο δικαιολογητικό για τη χορήγηση άδειας παραμονής σε αλλοδαπούς σπουδαστές, υπάρχει νομικό κενό όσον αφορά τους όρους και τις προϋποθέσεις για τον χαρακτηρισμό μιας προξενικής θεώρησης ως σπουδαστικής, με αποτέλεσμα η σχετική κρίση να παραμένει στη διακριτική ευχέρεια του προξενικού γραφείου. Επιπλέον, στην περίπτωση των αλλοδαπών οι οποίοι έχουν επιλεγεί για μεταπτυχιακές σπουδές στην Ελλάδα, δεν υπάρχει επίσημη διαδικασία γνωστοποίησης των ονομάτων των φοιτητών προς τα αρμόδια προξενεία, με αποτέλεσμα οι προξενικές αρχές να αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσχέρειες κατά τη διαδικασία πιστοποίησης της φοιτητικής ιδιότητας αυτών που ζητούν θεώρηση για σπουδές.

Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η υπόθεση δημοσιογράφου από τη Μολδαβία, υποτρόφου του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας για μεταπτυχιακές σπουδές στην Ελλάδα, η οποία ενημερώθηκε έξι μήνες μετά την υποβολή της αίτησής της ότι δεν δικαιούνταν άδεια παραμονής για σπουδές, επειδή διέθετε μόνον απλή προξενική θεώρηση Σένγκεν και όχι ειδική θεώρηση για σπουδές. Η αστυνομία σύστησε στην ενδιαφερόμενη να επιστρέψει στην πατρίδα της, προκειμένου να αποκτήσει την κατάλληλη προξενική θεώρηση. Ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε στο αρμόδιο προξενείο να χαρακτηριστεί η ήδη χορηγηθείσα θεώρηση ως σπουδαστική. Το προξενείο δέχτηκε την πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη, απέστειλε στην ενδιαφερόμενη σχετική βεβαίωση και στη συνέχεια η Υποδιεύθυνση Αλλοδαπών της χορήγησε άδεια παραμονής λόγω σπουδών. Μολονότι διευθετήθηκε τελικά το συγκεκριμένο πρόβλημα, εξακολουθούν να παραμένουν ασαφείς οι όροι και οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση ειδικής προξενικής θεώρησης για σπουδές (υπόθεση 5303/99). Στην υπόθεση αυτή βασίζεται και σχετική νομοθετική πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη (βλ. 4.3.2²).

¹ Προτείνεται: « Να εξεταστεί το ενδεχόμενο εναρμόνισης της ελληνικής διοικητικής πρακτικής με αυτή των άλλων κρατών – μελών».

² Προτείνεται : « Να θεσμοθετηθούν επακριβώς, με κοινή υπουργική απόφαση, οι όροι και οι προϋποθέσεις χορήγησης της ειδικής προξενικής θεώρησης για σπουδές» και «να καθιερωθεί επίσημη διαδικασία ενημέρωσης των αρμόδιων προξενείων για τα ονόματα αλλοδαπών που επιλέγονται για μεταπτυχιακές σπουδές, είτε με την κοινοποίηση μέσω του Υπουργείου Εξωτερικών ειδικών καταλόγων, καταρτιζόμενων από το Υπουργείο Παιδείας, όπως γίνεται στην περίπτωση των προπτυχιακών

3.4.3.4 Ανανέωση ισχύος νομιμοποιητικών εγγράφων αλλοδαπών

Προβλήματα ανακύπτουν συχνά και σε περιπτώσεις ανανέωσης της ήδη υπάρχουσας θεώρησης εισόδου ή άδειας παραμονής. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση αλβανού πολίτη, εργαζόμενου στην Ελλάδα από πενταετίας, ο οποίος όταν απολύθηκε από την εργασία του συγκέντρωσε τα απαιτούμενα δικαιολογητικά προκειμένου να εγγραφεί στο Ταμείο Ανεργίας. Ωστόσο, ο ΟΑΕΔ Γαλατσίου αρνήθηκε να παραλάβει την αίτησή του, με την αιτιολογία ότι η θεώρηση εισόδου του στην Ελλάδα, είχε λήξει προ ολίγων ημερών. Δεδομένου ότι ως αποκλειστική προθεσμία κατάθεσης δικαιολογητικών εγγραφής στο Ταμείο Ανεργίας ορίζονται από τον νόμο εξήντα ημέρες από την ημερομηνία καταγγελίας της σύμβασης εργασίας, ο αιτών έπρεπε να σπεύσει να εξασφαλίσει νέα θεώρηση από το προξενείο της Ελλάδας στα Τίρανα.

Ο Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας προβλέπει ότι οι διοικούμενοι δεν χάνει το δικαίωμά να καταθέσει εμπρόθεσμα αίτηση όταν εκκρεμούν προς έκδοση σε δημόσια αρχή σχετική πιστοποιητικά, δικαιολογητικά και άλλα έγγραφα, τα οποία μπορεί να υποβάλει αμέσως μόλις εκδοθούν. Ωστόσο, στο άρθρο 31, παρ. 2 του Ν. 1975/91 περί αλλοδαπών θεσπίζεται υποχρέωση των νομικών προσώπων του δημόσιου τομέα «να μην δέχονται για εξέταση αίτημα αλλοδαπού που βρίσκεται στο ελληνικό έδαφος, αν δεν είναι κάτοχος άδειας παραμονής ή δεν είναι σε θέση να αποδείξει ότι παραμένει νόμιμα στην Ελλάδα»¹.

Υπ' αυτές τις συνθήκες, το προξενείο έπρεπε να εξετάσει κατά προτεραιότητα το αίτημα ανανέωσης της θεώρησης, αλλιώς ο αιτών θα στερούνταν το δικαίωμά του να λάβει επιδότηση ανεργίας. Τελικά, ύστερα από παρέμβαση του Συνηγούρου του Πολίτη το προξενείο χορήγησε θεώρηση εισόδου στον ενδιαφερόμενο, ενώ ο ΟΑΕΔ αποδέχθηκε την πρόταση του Συνηγούρου του Πολίτη να εξετάσει εκπρόθεσμα την αίτηση του ενδιαφερόμενου, μετά την υποβολή σχετικής ένστασης στην οποία τεκμηριώνονταν επαρκώς οι λόγοι της εκπρόθεσμης υποβολής της (υπόθεση 7420/99).

αλλοδαπών φοιτητών, είτε με την απευθείας κοινοποίηση προς το προξενείο της επίσημης απόφασης του αρμόδιου πανεπιστημιακού οργάνου για επιλογή του αλλοδαπού ως μεταπτυχιακού φοιτητή».

Προτείνεται: «Για την ενιαία εφαρμογή των αρχών της χρηστής διοίκησης και προς τους αλλοδαπούς η εναρμόνιση του άρθρου 31 παρ. 2 του Ν. 1975/91 με το άρθρο 10 παρ. 4 του Ν. 2690/99».

3.4.3.5 Άρνηση ανανέωσης βιβλιαρίου υγείας λόγω μη ανανέωσης άδειας παραμονής

Εκτός από τις κυρώσεις που αντιμετωπίζουν οι αλλοδαποί που δεν κατέχουν άδεια παραμονής, ο νομοθέτης και η διοίκηση έχουν υιοθετήσει σειρά αντικινήτρων προκειμένου να αποτρέψουν την παράνομη παραμονή των αλλοδαπών στη χώρα. Ωστόσο, τις συνέπειες της τακτικής αυτής υφίστανται και αλλοδαποί οι οποίοι έχουν ξεκινήσει τη διαδικασία νομιμοποίησής τους και εκκρεμεί σχετικό τους αίτημα στη διοίκηση.

Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η αναφορά πολωνής υπηκόου, χήρας Έλληνα, η οποία ζήτησε τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου του Πολίτη προκειμένου να ανανεωθεί το βιβλίο υγείας της. Το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων της Νέας Φιλαδέλφειας απαιτούσε ισχύουσα άδεια παραμονής. Η άδεια παραμονής της ενδιαφερόμενης είχε λήξει, εκκρεμούσε, ωστόσο, αίτημα ανανέωσης της άδειας. Σύμφωνα με το άρθρο 18 παρ. 3 του Ν. 1975/91, «αλλοδαπός, κάτοχος άδειας παραμονής ... οφείλει να αναχωρήσει χωρίς άλλη ειδοποίηση έως την ημερομηνία λήξης της ισχύος της, εκτός εάν δεκαπέντε ημέρες ... πριν την εκπνοή της άδειας υποβάλλει αίτηση για παράταση αυτής». Από το άρθρο αυτό συνάγεται ερμηνευτικά ότι, εφόσον εκκρεμεί αίτημα για ανανέωση της άδειας παραμονής και έως την έκδοση σχετικής απόφασης, ο αιτών αλλοδαπός παραμένει νόμιμα στην Ελλάδα και κατά συνέπεια δεν εμπίπτει στη διάταξη του άρθρου 31 παρ. 2 του Ν. 1975/91, σύμφωνα με την οποία «οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα ... υποχρεούνται να μην δέχονται για εξέταση αίτημα αλλοδαπού που βρίσκεται στο ελληνικό έδαφος, αν δεν είναι κάτοχος άδειας παραμονής και δεν είναι σε θέση να αποδείξει ότι παραμένει νόμιμα στην Ελλάδα».

Ο Συνήγορος του Πολίτη εισηγήθηκε την έκδοση προσωρινού βιβλιαρίου υγείας έως την έκδοση απόφασης επί του αιτήματος ανανέωσης της άδειας παραμονής της ενδιαφερόμενης. Το ΙΚΑ αποδέχθηκε την εισήγηση του Συνηγόρου του Πολίτη (υπόθεση 6733/99).

3.4.3.6 Πολιτικό άσυλο

Τα δικαιώματα αυτών που ζητούν πολιτικό άσυλο κατοχυρώνονται στο διεθνές συμβατικό και στο εσωτερικό δίκαιο. Στην πράξη, ωστόσο, τα δικαιώματα αυτά συχνά καταστρατηγούνται, κυρίως επειδή η ευθύνη διεκπεραίωσης των αιτημάτων αυτών ανατίθεται σε μη εξειδικευμένο και ανεπαρκώς ενημερωμένο προσωπικό.

Ενδεικτική είναι η περίπτωση πολίτη της Σρι Λάνκα, ο οποίος κρατήθηκε στην Γενικά Αστυνομική Διεύθυνση Αθηνών προκειμένου να απελαθεί από τη χώρα. Αίτησή του για χορήγηση πολιτικού ασύλου είχε ήδη απορριφθεί, εκκρεμούσε, ωστόσο, αίτησή του για την κατ' εξαίρεση

επανεξέταση αιτήματος ασύλου, σύμφωνα με την προβλεπόμενη στο άρθρο 5 του ΠΔ 61/99 διαδικασία. Ο ενδιαφερόμενος απευθύνθηκε στο Συνήγορο του Πολίτη μέσω του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες, επισημαίνοντας ότι είχε επιχειρηθεί η βίαιη αποβολή του από τη χώρα, μολονότι εκκρεμούσε η αίτηση επανεξέτασης του αιτήματός του, η οποία περιλάμβανε και νέα κρίσιμα αποδεικτικά στοιχεία. Επικουρικά ανέφερε ότι σε άλλα μέλη της οικογένειάς του είχε χορηγηθεί μόλις πριν από λίγες ημέρες πολιτικό άσυλο από τις αρχές της Μεγάλης Βρετανίας, εν όψει ακριβώς των στοιχείων αυτών.

Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε στο Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης ότι, εφόσον έχει υποβληθεί αίτηση επανεξέτασης και έως την έκδοση της σχετικής απόφασης, η διαδικασία εξέτασης του αιτήματος ασύλου λογίζεται ως εκκρεμής, ώστε τυχόν απέλαση ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο απομάκρυνση του αλλοδαπού από τη χώρα απαγορεύεται, σύμφωνα με το άρθρο 1 του ΠΔ 61/99, αλλά και με την αρ. 4803/13/7^α/1992 κοινή απόφαση των Υπουργών Εξωτερικών, Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης.

Ο Συνήγορος του Πολίτη υπογράμμισε ότι αποτελεί αυτονόητη υποχρέωση της διοίκησης η τυχόν απορριπτική απόφασή της να είναι έγγραφη, πλήρως αιτιολογημένη και να ανακοινωθεί προφορικά στον αλλοδαπό σε γλώσσα κατανοητή από αυτόν. Ζήτησε δε την αποχή των αστυνομικών οργάνων από κάθε ενέργεια εκτέλεσης της απέλασης του εν λόγω αλλοδαπού έως ότου επιδοθεί σε αυτόν η οριστική απόφαση. Ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης έκανε δεκτές τις προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη και διέταξε την επανεξέταση του αιτήματος του ενδιαφερόμενου και την απόλυσή του από τα κρατητήρια έως την οριστική κρίση του αιτήματος χορήγησης πολιτικού ασύλου (υπόθεση 7727/99).

3.4.4 Κυρώσεις λόγω έλλειψης άδειας παραμονής

Η απαγόρευση συναλλαγής των αλλοδαπών που βρίσκονται παράνομα στη χώρα με δημόσιες υπηρεσίες αποτελεί μέτρο αποτροπής της παράνομης εισόδου και παραμονής τους στην Ελλάδα, αφού με το μέτρο αυτό στερούνται την παροχή σημαντικών υπηρεσιών και η διαβίωσή τους καθίσταται ιδιαίτερα δυσχερής. Η νομοθεσία προβλέπει δύο άμεσα επιβαλλόμενες κυρώσεις σε βάρος κάποιου αλλοδαπού που βρίσκεται παράνομα στη χώρα: το διοικητικό πρόστιμο (βλ. 3.4.4.1) και την απέλαση (βλ. 3.4.4.2).

3.4.4.1 Επιβολή διοικητικών κυρώσεων σε προστατευόμενα μέλη οικογένειας αλλοδαπού κατόχου «βεβαίωσης πράσινης κάρτας»

Τα ΠΔ 358/97 και 359/97 περιλαμβάνουν ρυθμίσεις που αποσκοπούν να διευκολύνουν την επαφή των αλλοδαπών που κατέχουν «λευκή» ή «πράσινη» κάρτα ή «βεβαίωση πράσινης κάρτας», καθώς και των οικογενειών τους, επιτρέποντάς τους να μεταβαίνουν στο εξωτερικό έως και για δύο συνεχείς μήνες κατά τη διάρκεια ισχύος της κάρτας. Ενώ όμως η άσκηση του δικαιώματος προσωρινής μετάβασης στην αλλοδαπή μπορεί να ασκηθεί χωρίς πρόβλημα από τους κατόχους της «βεβαίωσης πράσινης κάρτας» (την οποία διαθέτει ο μεγαλύτερος αριθμός προσώπων που έχουν καταθέσει αίτηση νομιμοποίησης), δεν συμβαίνει το ίδιο και με τα προστατευόμενα μέλη της οικογένειάς τους (μη εργαζόμενος /η σύζυγος, υπερήλικες γονείς, ανήλικα τέκνα) τα οποία, λόγω ανεπαρκούς σχεδιασμού του εγγράφου τύπου της κάρτας, αναφέρονται σε αυτή μόνον αριθμητικά και όχι ονομαστικά.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση δεκαεξάχρονου πολωνού πολίτη, τέκνου κατόχου «βεβαίωση πράσινης κάρτας», ο οποίος διαμένει εδώ και πολλά χρόνια στην Ελλάδα. Όταν ο νεαρός επιχειρήσε να μεταβεί στη γενέτειρά του, κατά τον σχετικό συνοριακό έλεγχο διαβατηρίων συνελήφθη ως παράνομος αλλοδαπός και του επιβλήθηκε το προβλεπόμενο από την οικεία νομοθεσία διοικητικό πρόστιμο, διότι η αστυνομική αρχή αδυνατούσε να διακριβώσει από το επικυρωμένο αντίγραφο της «βεβαίωσης πράσινης κάρτας» του πατέρα του ότι ήταν προστατευόμενο μέλος της οικογένειας. Το πρόστιμο έπρεπε να καταβληθεί προκειμένου να του επιτραπεί η επάνοδος στην Ελλάδα.

Ο Συνήγορος του Πολίτη ανέλαβε συντονισμένες ενέργειες τόσο προς το μεθοριακό Αστυνομικό Τμήμα Προμαχώνα Σερρών που επέβαλε το πρόστιμο και την αρμόδια Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας όσο και προς τον ΟΑΕΔ. Αφού εξασφάλισε από τον τελευταίο την έκδοση βεβαίωσης ότι ο ανήλικος είναι προστατευόμενο μέλος οικογένειας κατόχου «βεβαίωσης πράσινης κάρτας», ζήτησε την ανάκληση του προστίμου και την εξασφάλιση της ελεύθερης επανόδου του στη χώρα. Παράλληλα συνέστησε στον ΟΑΕΔ την αναγραφή του πλήρους ονόματος των προστατευόμενων μελών στο σώμα των καρτών και των βεβαιώσεων, καθώς και την πληρέστερη ενημέρωση των αλλοδαπών σχετικά με τα δικαιώματα που απορρέουν από τα έγγραφα αυτά. Το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης έκανε πλήρως δεκτές τις υποδείξεις του Συνηγόρου του Πολίτη, ενώ ο ΟΑΕΔ δεν είχε εισακούσει τις σχετικές προτάσεις έως τις 31.12.1999 (υπόθεση 6904/99).

3.4.4.2 Απόλαση

Το αθρόο μεταναστευτικό ρεύμα, ιδίως από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, και οι συνήθεις περιστάσεις λαθραίας εισόδου και διαμονής αλλοδαπών στη χώρα ευνοούν την εμπλοκή τους – συχνότατα ως θυμάτων – σε δίκτυα οργανωμένων παράνομων δραστηριοτήτων. Αναμενόμενη συνέπεια είναι η καλλιέργεια κλίματος δυσπιστίας στους κόλπους των αστυνομικών αρχών και βεβαίως η αντιμετώπιση των αιτημάτων των αλλοδαπών αυτών με αυξημένη καχυποψία, η εφαρμογή συνοπτικών διαδικασιών διοικητικής απόλασης και γενικότερα η εξάντληση κάθε αποθέματος ανυπακομίας κατά την εφαρμογή των κείμενων διατάξεων. Προνομιακό μέσο εκδήλωσης της στάσης η επίκληση του δημόσιου συμφέροντος ή, πιο συγκεκριμένα, του κινδύνου που αποτελεί ο αλλοδαπός για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια της χώρας ως λόγου για την απόλαση και την προσωρινή κράτηση του έως την εκτέλεση της απόλασης.

Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η αναφορά έντεκα αλλοδαπών χορευτριών σε νυκτερινό διασκέδασης, τις οποίες η Ασφάλεια Αθηνών συνέλαβε και παρέπεμψε στο δικαστήριο με την αυτόφωρη διαδικασία, με την κατηγορία της εργασίας αλλοδαπού χωρίς νόμιμη άδεια. Ωστόσο, οι εν λόγω αλλοδαπές αθώωθηκαν, καθώς διέθεταν «λευκή» ή «πράσινη κάρτα», τίτλους που χορηγεί ο ΟΑΕΔ και παρέχουν δικαίωμα προσωρινής παραμονής και εργασίας στη χώρα. Παρά την αθώωσή τους, ωστόσο, οι επτά από αυτές παρέμειναν υπό κράτηση, η δε Διεύθυνση Ασφάλειας Αθηνών εισηγήθηκε στον Υπουργό Δημόσιας Τάξης την απόλασή τους, επικαλούμενη γενικά λόγους δημόσιας τάξης και ασφάλειας καθώς και δημόσιας υγείας.

Από τη στιγμή που η αρμόδια αστυνομική αρχή κρίνει ότι συντρέχουν λόγοι δημοσίου συμφέροντος που επιβάλλουν την απόλαση και την έως τότε κράτηση των αλλοδαπών και έχει υποβάλει σχετική εισήγηση προς τον υπουργό, η κράτηση των επτά χορευτριών πρέπει κατ' αρχήν να θεωρηθεί νόμιμη. Ζητήματα νομιμότητας εγείρουν, ωστόσο, οι ουσιαστικοί λόγοι για τους οποίους η Ασφάλεια Αθηνών έκρινε αναγκαία την απόλαση και την έως τότε κράτηση των επτά αλλοδαπών χορευτριών. Συγκεκριμένα, η κατοχής της «πράσινης» ή «λευκής κάρτας» προϋποθέτει λευκό ποινικό μητρώο και καλή κατάσταση υγείας, που αποδεικνύεται με νοσοκομειακές εξετάσεις. Έτσι, προκειμένου να συντρέχει κίνδυνος για τη δημόσια τάξη ή ασφάλεια ή τη δημόσια υγεία, πρέπει η αστυνομική αρχή να είναι σε θέση να αιτιολογήσει ειδικά την εισήγηση για απόλαση και κράτηση, επικαλούμενη συγκεκριμένα περιστατικά. Με άλλα λόγια, πιθανολογείται ότι η νομιμότητα της αιτιολογίας που προσφέρει η Ασφάλεια Αθηνών είναι επισφαλής, χωρίς, ωστόσο, να είναι δυνατόν για το

Συνήγορο του Πολίτη να αποφανθεί με βεβαιότητα περί αυτού, κατά το παρόν τουλάχιστον στάδιο (υπόθεση 3631/99).

Εσφαλμένη χρήση της διακριτικής ευχέρειας των αστυνομικών αρχών κατά την ερμηνεία των αόριστων αξιολογικών εννοιών «δημόσια τάξη και ασφάλεια» εντοπίζεται και στην περίπτωση ομογενούς από την Αλβανία, ο οποίος διέμενε μόνιμα στην Ελλάδα από το 1989. Ο εν λόγω ομογενής υπέβαλε αίτηση έκδοσης ειδικού δελτίου ταυτότητας ομογενούς, κατέχοντας ήδη διαβατήριο με θεώρηση πενταετούς διάρκειας. Επειδή όμως διαπιστώθηκε ότι το διαβατήριό του ήταν πλαστό, παραπέμφθηκε σε δίκη με την αυτόφωρη διαδικασία, και εκδόθηκε δικαστική απόφαση απέλασής του. Για δεκαπέντε ημέρες κρατήθηκε προς απέλαση στο Τμήμα Αλλοδαπών Λαυρίου, μολονότι την επόμενη ημέρα της σύλληψής του είχε εκδοθεί αθωωτική απόφαση του δικαστηρίου.

Η παράνομη παρουσία αλλοδαπού στη χώρα αποτελεί κατ' αρχήν λόγο απέλασης, σύμφωνα με το άρθρο 27, παρ. 1 εδάφιο β' του Ν. 1975/91. Ωστόσο, για τη διαπίστωση «παράβασης», εν προκειμένω του Ν. 1975/91, δεν θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη αποκλειστικά το γεγονός της μη νόμιμης παραμονής του αναφερομένου, αλλά και ο λόγος για τον οποίο περιήλθε σε αυτήν την παράνομη κατάσταση. Δεδομένου ότι το δικαστήριο είχε κρίνει ότι αγνοούσε, χωρίς δική του υπαιτιότητα, ότι το διαβατήριό του ήταν πλαστό, η άκαμπτη εφαρμογή των διατάξεων του Ν. 1975/91 περί απελάσεως θα προσέκρουε εν προκειμένω στην αρχή της χρηστής διοίκησης που επιβάλλει την αγαθή κρίση και την αποφυγή τοποθέτησης ανεπιεικειών ερμηνευτικών εκδοχών που δεν ανταποκρίνονται στο επικρατούν αίσθημα δικαίου και στην αρχή της αναλογικότητας.

Ο φάκελος του αναφερομένου διαβιβάστηκε στη Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας, προκειμένου να κριθεί η προσφυγή του κατά της απόφασης απέλασης. Οι παραπάνω απόψεις του Συνηγόρου του Πολίτη γνωστοποιήθηκαν στον αρμόδιο για την προσφυγή του εισηγητή. Τελικά, έγινε δεκτή η προσφυγή του αναφερομένου κατά της απόφασης απέλασής του (υπόθεση 10113/99).

3.4.5 Κράτηση και φυλάκιση

Τα μέτρα σύλληψης και φυλάκισης σε βάρος ημεδαπών ή αλλοδαπών φυσικών προσώπων συνδέονται άμεσα με το δικαίωμα προσωπικής ελευθερίας, καθώς αποτελούν σημαντικούς περιορισμούς της ελευθερίας αυτής. Σε κάθε περίπτωση πρέπει να τηρούνται από τις αρμόδιες αρχές – κατά κανόνα αστυνομικές – οι προβλεπόμενες από τον νόμο διαδικασίες και να διασφαλίζεται ο σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Οι σχετικές αναφορές προς τον Συνήγορο του Πολίτη εμφανίζουν μια ειδική δυσχέρεια: ο Συνήγορος του Πολίτη καλείται να διαπιστώσει την αλήθεια

των ισχυρισμών του αναφερομένου και της αστυνομίας, όταν για τα επίμαχα πραγματικά περιστατικά οι εκδοχές των εμπλεκόμενων μερών συνήθως είναι εκ διαμέτρου αντίθετες.

3.4.5.1 Νομιμότητα σύλληψης και κράτησης από αστυνομικά όργανα

Κατά τη διενέργεια αστυνομικού ελέγχου στην περιοχή του Ζαππείου, αστυνομικοί με πολιτική περιβολή δέσμευσαν με χειροπέδες γάλλο πολίτη και του ζήτησαν να τους ακολουθήσει στο Αστυνομικό Τμήμα για εξακρίβωση. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του αναφερομένου προς τον Συνήγορο του Πολίτη, ένας από τους δύο αστυνομικούς που τον προσήγαγαν στο Τμήμα χειροδίκησε αναίτια εις βάρος του μέσα στο Αστυνομικό Τμήμα, δεν του επέτρεψε, παρά τις επανειλημμένες παρακλήσεις, να τηλεφωνήσει σε οικεία πρόσωπα που θα μπορούσαν να τον βοηθήσουν και να διευκολύνουν την επικοινωνία του με τους αστυνομικούς και τον οδήγησε στο κρατητήριο. Τελικά, αφού κρατήθηκε επί τέσσερις ώρες, αφέθηκε ελεύθερος, χωρίς να του δοθεί καμία εξήγηση για την ταλαιπωρία την οποία υπέστη.

Ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε στον Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, ζητώντας τη διενέργεια διοικητικής έρευνας για την εξακρίβωση των καταγγελλομένων από τον γάλλο πολίτη. Η έρευνα διενεργήθηκε άμεσα και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν υπήρχε ανάρμοστη συμπεριφορά εκ μέρους των εμπλεκόμενων στην υπόθεση αστυνομικών. Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε, ωστόσο, ότι κατά τη διεξαχθείσα έρευνα δεν είχαν εξεταστεί διεξοδικά οι καταγγελίες του αναφερομένου, οι δε συμπερασματικές κρίσεις του πορίσματος δεν ήταν ούτε πλήρεις ούτε αιτιολογημένες. Ειδικότερα, διαπιστώθηκε ότι οι διενεργήσαντες την έρευνα υιοθέτησαν ανεπιφύλακτα στο πόρισμά τους τις καταθέσεις των εγκαλούμενων αστυνομικών, χωρίς να σταθμίσουν και να αξιολογήσουν τις περί του αντιθέτου καταθέσεις του καταγγέλλοντος και των μαρτύρων, ενώ ορισμένα από τα καταγγελλόμενα περιστατικά δεν διερευνήθηκαν καθόλου.

Ο Συνήγορος του Πολίτη αποσκοπώντας στον δίκαιο επιμερισμό των ευθυνών οι οποίες τυχόν υπάρχουν, αλλά και στην άρση ενδεχόμενων υπονοιών συγκάλυψης και μεροληψίας, ζήτησε τη συμπληρωματική διενέργεια έρευνας για τα καταγγελλόμενα περιστατικά που δεν διερευνήθηκαν και επισήμανε τα σημεία όπου πάσχει η αρτιότητα της αποδεικτικής διαδικασίας και η πληρότητα της αιτιολογίας του πορίσματος της αρχικής διοικητικής έρευνας. Η Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας ενημέρωσε τον Συνήγορο του Πολίτη ότι διεξάγεται εκ νέου διοικητική έρευνα σύμφωνα με τις υποδείξεις του (υπόθεση 9292/99).

3.4.5.2 Συνθήκες κράτησης σε αστυνομικό τμήμα

Μια από τις παρεπόμενες συνέπειες της αύξουσας εισροής οικονομικών προσφύγων στη χώρα μας είναι και η κατακόρυφη αύξηση του αριθμού των αλλοδαπών που στερούνται έγκυρων τίτλων παραμονής και συλλαμβάνονται και απελαύνονται ή με οποιονδήποτε τρόπο επαναπροσθύνονται στη χώρα προέλευσής τους. Τα αναγκαία αστυνομικά μέτρα συχνά επιβαρύνουν σε ακραίο βαθμό τον φόρτο εργασίας των αστυνομικών οργάνων, ενώ παράλληλα αποδεικνύεται καθημερινά η ανεπάρκεια των – ήδη προβληματικών – κτιριακών εγκαταστάσεων και της εν γένει υποδομής της Ελληνικής Αστυνομίας. Συγκεκριμένα, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αλματώδης αύξηση των κρατουμένων σε αστυνομικά τμήματα αλλοδαπών, πολλοί από τους οποίους, λόγω αναπόφευκτων καθυστερήσεων στις διατυπώσεις απομάκρυνσής τους από τη χώρα, μετατρέπονται σε μόνιμο πληθυσμό των χώρων αστυνομικής κράτησης. Το φαινόμενο αυτό μάλιστα προσλαμβάνει ακραίες διαστάσεις κατά τις περιόδους διενέργειας μεγάλης κλίμακας επιχειρήσεων για την καταπολέμηση της λαθρομετανάστευσης, που χαρακτηρίζονται συχνά με τον προσβλητικό για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια όρο «επιχειρήσεις σκούπα». Ο συνωστισμός στα αστυνομικά κρατητήρια και η μεγάλη διάρκεια κράτησης των υπό απέλαση αλλοδαπών έχουν συχνά αναπόφευκτη συνέπεια την υποβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης όλων των κρατουμένων, αλλοδαπών και ημεδαπών, σε τραγικά επίπεδα, και τη βαρύτερη προσβολή της αξιοπρέπειάς τους. Σε περιπτώσεις μάλιστα μακρόχρονης παραμονής ορισμένων αλλοδαπών λόγω καθυστερήσεων στη διεκπεραίωση της υπόθεσής τους, η συνέχεια της κράτησης τους υπό τέτοιες συνθήκες προσλαμβάνει χαρακτηριστήρα απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης, η οποία απαγορεύεται αυστηρά από το Σύνταγμα και τις διεθνείς συμβάσεις στις οποίες έχει προσχωρήσει η χώρα μας. Τέλος, τέτοια φαινόμενα αποτελούν και κίνδυνο για την υγεία των επισκεπτών των κρατουμένων και των αστυνομικών, αλλά και για τη δημόσια υγεία εν γένει.

Στις διαπιστώσεις αυτές κατέληξε ο Συνήγορος του Πολίτη με την ευκαιρία διερεύνησης καταγγελιών που του υπέβαλαν έλληνες πολίτες, επισκέπτες αλλοδαπών κρατουμένων στο Αστυνομικό Τμήμα Ομονοίας Αθηνών. Η σοβαρότητα των καταγγελιών προκάλεσε την άμεση αντίδραση του Συνηγόρου του Πολίτη, ο οποίος διέταξε τη διενέργεια αιφνιδιαστικής επίσκεψης και αυτοψίας των χώρων κράτησης. Οι διενεργούντες την αυτοψία διαπίστωσαν ότι συνέτρεχε άμεσος κίνδυνος τόσο για την υγεία των κρατουμένων και των αστυνομικών όσο και για τη δημόσια υγεία εν γένει, καθώς το μεγαλύτερο μέρος των κρατουμένων εμφάνιζε

ιδιαίτερα έντονα εξανθήματα και διαφόρων ειδών δερματικές αλλοιώσεις, πιθανώς συμπτώματα μολυσματικών ασθενειών, γεγονός το οποίο, υπό τις επικρατούσες συνθήκες μεγάλου συνωστισμού, υψηλών θερμοκρασιών, ελλιπούς εξαερισμού και ανεπαρκών όρων υγιεινής, καθιστούσε επιτακτική την άμεση επιτόπια επίσκεψη ιατρικού προσωπικού. Στις σχετικές υποδείξεις που διατύπωσε ο Συνήγορος του Πολίτη αυθημερόν προς την Αστυνομική Διεύθυνση Αθηνών, ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης αντέδρασε άμεσα, διατάσσοντας τη μετάβαση ιατρικού προσωπικού για εξέταση των κρατουμένων, καθώς και τη λήψη μέτρων για την αποσυμφόρηση και την απολύμανση των χώρων κράτησης, ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν την επομένη. Στη συνέχεια, ο Συνήγορος του Πολίτη συνέταξε, με βάση τη σχετική έκθεση αυτοψίας, εκτενές πόρισμα με το οποίο αφενός αξιολογούνταν οι συνθήκες κράτησης υπό το πρίσμα των διατάξεων του Κώδικα Μεταχείρισης Κρατουμένων, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, των νομοθετημάτων που διέπουν τη δράση της Ελληνικής Αστυνομίας, καθώς και του Συντάγματος και των σχετικών διεθνών συμβάσεων για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και αφετέρου διατυπώνονταν με βάση τα νομοθετήματα αυτά εναλλακτικές προτάσεις για την άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος. Η αναζήτηση νέων χώρων κράτησης, η επίταση των προσπαθειών για ταχεία διεκπεραίωση των υποθέσεων απέλασης, η συχνότερη χρήση της ευχέρειας που παρέχει η νομοθεσία μας για απόλυση των υπό απέλαση κρατουμένων με περιοριστικούς όρους κλπ που σημειώθηκαν αποτελούν ενδείξεις ότι οι υποδείξεις του Συνηγόρου του Πολίτη λήφθηκαν σοβαρά υπόψη (υπόθεση 7905/99).

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ – ΣΥΝΕΔΡΙΑ - ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς και το Συνήγορο του Πολίτη οργάνωσε την 1^η και 2^α Δεκεμβρίου 2000 υπό την αιγίδα του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας το **4^ο Ευρωπαϊκό Συνέδριο για την Ένταξη των Προσφύγων**. Στο συνέδριο συμμετείχαν αντιπρόσωποι κυβερνήσεων, οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, διεθνών οργανισμών, ακαδημαϊκοί, νομικοί και κοινωνικοί λειτουργοί. Οι ομιλητές επικεντρώθηκαν στον τρόπο με τον οποίο τα κράτη – μέλη της Ε.Ε. θα μπορούσαν να ενδυναμώσουν την προσπάθεια ένταξης των προσφύγων, δεδομένης της αυξημένης ευθύνης τους στο ζήτημα αυτό.

Οι θεματικές που απασχόλησαν τους συμμετέχοντες ήσαν οι εξής:

1. Ιθαγένεια και Συμμετοχική διακυβέρνηση – Διευκολύνοντας την απόκτηση ιθαγένειας και περιορίζοντας τις διακρίσεις. Οι σύνεδροι διαπίστωσαν ότι η συμμετοχή των προσφύγων στη διακυβέρνηση των δημοκρατικών θεσμών αντιμετωπίζει δυσκολίες σε πολλά κράτη – μέλη. Με αφετηρία τη σκέψη ότι η μη συμμετοχή στη δημόσια ζωή συχνά γίνεται ένα αληθινό ψυχολογικό και πρακτικό εμπόδιο για την ολοκληρωμένη ένταξη του πρόσφυγα ανέπτυξαν τρόπους υπερπήδησης των υφιστάμενων εμποδίων.

2. Γυναίκες πρόσφυγες – Αναπτύσσοντας αποτελεσματικές συμβουλευτικές υπηρεσίες. Το θέμα των σχέσεων του φύλου και ειδικά οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες μεταξύ αντρών και γυναικών είναι ενδημικές σε πολλές χώρες καταγωγής των προσφύγων. Η εκμάθηση και η προσαρμογή στους νέους κανόνες σχέσεων μεταξύ των φύλων στη χώρα υποδοχής είναι ένα δύσκολο εγχείρημα για τους πρόσφυγες, με αποτέλεσμα τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες να υποφέρουν. Η κατάρτιση και η παροχή συμβουλών προς τους πρόσφυγες για τους εναλλακτικούς τρόπους συμπεριφοράς για τα ευρωπαϊκά ιδεώδη και για την ισότητα των φύλων είναι απαραίτητα στοιχεία στη διαδικασία της ένταξης.

3. Πολυπολιτισμικότητα – Επιστρατεύοντας την κοινή γνώμη προς όφελος των προσφύγων. Συχνά γίνεται λόγος για τα ανθρώπινα δικαιώματα των προσφύγων. Χρειάζεται όμως να στηριχθούν με νομοθετικές ρυθμίσεις εναντίον των διακρίσεων. Επί πλέον βαρύνοντα ρόλο παίζει και η επιστράτευση της κοινής γνώμης κατά των διακρίσεων.

4. Εθνικές κυβερνήσεις και τοπικοί φορείς – Διαφοροποιήσεις μεταξύ εθνικής πολιτικής και συγκεκριμένων πρακτικών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με τις αποφάσεις που αφορούν στο Ευρωπαϊκό

Ταμείο για τους Πρόσφυγες έχει επισημάνει τα προβλήματα που αντιμετωπίζονται για την ανάπτυξη κοινού ευρωπαϊκού πλαισίου, λόγω των διαφορετικών καταστάσεων και ρυθμίσεων που αφορούν τους πρόσφυγες σε κάθε κράτος – μέλος. Οι συμμετέχοντες επικέντρωσαν το ενδιαφέρον στην ανάγκη υιοθέτησης συγκεκριμένης πολιτικής για την ένταξη των προσφύγων.

5. Ομάδες αλληλοβοήθειας των προσφύγων και η συνεισφορά των μη κυβερνητικών οργανώσεων – Προώθηση της εθνικής και ευρωπαϊκής συνεργασίας. Πολλά κράτη αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ αυτών των φορέων σε εθνικό επίπεδο, καθώς και στην εξασφάλιση της παρουσίας των διαφορετικών τους απόψεων όχι μόνο σε εθνικό αλλά και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι σύνεδροι αναφέρθηκαν ιδιαίτερα σε παραδείγματα ομάδων αλληλεγγύης προσφύγων όπου οι μη κυβερνητικές οργανώσεις έπαιξαν καταλυτικό ρόλο.

6. Πολυπολιτισμικότητα στην παιδεία. Η πρόκληση που δημιουργεί η πολυπολιτισμικότητα υφίσταται πρακτικά σε όλα τα κράτη – μέλη. Μερικά είναι πρώην αποικιοκρατίες, άλλα έχουν προσλάβει ξένο εργατικό δυναμικό, ενώ μια τρίτη κατηγορία έχει μεγάλη παράδοση φιλοξενίας αιτούντων άσυλο και προσφύγων. Στη θεματική αυτή οι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν ιδιαίτερα στους τρόπους με τους οποίους αντιμετωπίζεται η ένταξη των προσφύγων σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία, όταν συνεχίζουν να προβληματίζουν τα θέματα της εθνικής ταυτότητας και της πολιτισμικής κληρονομιάς.

7. Εθνικές κυβερνήσεις και τοπικοί φορείς – Αναπτύσσοντας πολιτική και υπηρεσίες σε τοπικό επίπεδο. Οι σύνεδροι διαπιστώνοντας ότι όλο και περισσότερο οι εθνικές κυβερνήσεις προωθούν την ευθύνη για την ένταξη των προσφύγων στους τοπικούς φορείς συζήτησαν τους τρόπους με τους οποίους οι τελευταίοι μπορούν να αναπτύξουν αποτελεσματικά τις κατάλληλες υπηρεσίες.

8. Απασχόληση – Μέτρα και πρακτική. Οι σύνεδροι διαπίστωσαν ότι είναι σημαντικό το έργο που έχει πραγματοποιηθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθώς και η χρηματοδότηση μέσω διαφόρων προγραμμάτων, συμπεριλαμβανομένου του INTEGRA για την ενίσχυση ειδικών πληθυσμιακών ομάδων, μεταξύ αυτών και προσφύγων, για την ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Αυτά τα προγράμματα όμως δεν κάλυπταν πάντα αποτελεσματικά τις ειδικές ανάγκες των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο. Το Κοινωνικό Ταμείο της Ε.Ε. χρηματοδοτεί τώρα προγράμματα γι' αυτές τις ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες μέσω του προγράμματος EQUAL. Προβληματισμοί προέκυψαν για το αν αυτή η

εξέλιξη αρκεί για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων απασχόλησης που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο.

9. Παιδιά πρόσφυγες – Αποτελεσματικά μέτρα για την προστασία των παιδιών προσφύγων και των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Οι τραυματικές εμπειρίες μερικών παιδιών – προσφύγων, η ένταση που βιώνουν μέσα στις οικογένειές τους, το αιφνίδιο ξερίζωμα τους και η πολιτισμική αλλαγή του χώρου που τους περιβάλλει επιδρούν αρνητικά στην ένταξή τους. Οι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν ιδιαίτερα στα μέτρα που μπορούν να υιοθετήσουν τα σχολεία και τα πολυπολιτισμικά κέντρα για να διευκολύνουν την ένταξη των παιδιών προσφύγων στην κοινωνία της χώρας υποδοχής. Νέα παιδιά που δεν συνοδεύονται από τους γονείς τους που έζησαν και απέδρασαν από πολεμικές καταστάσεις κινδυνεύουν να μην μπορέσουν να βρουν το δρόμο τους στην καινούργια κοινωνία, να περιθωριοποιηθούν και να συναντήσουν σοβαρά εμπόδια στην προσαρμογή τους στο περιβάλλον της χώρας ασύλου. Σε αυτό το πλαίσιο είναι σοβαρά και σημαντικά τα προβλήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι κυβερνήσεις, η τοπική αυτοδιοίκηση, η εθνική κοινότητα και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις που προσπαθούν να τα υποστηρίξουν. Οι σύνεδροι εστίασαν το ενδιαφέρον τους στην υιοθέτηση αποτελεσματικών μηχανισμών για την στήριξη αυτών των ασυνόδευτων νεαρών και στο είδος βοήθειας που μπορεί να παρασχεθεί από τους συλλόγους και οργανώσεις νέων, τα πολυπολιτισμικά κέντρα και τα σχολεία.

**ACADEMIC NETWORK OF
LEGAL STUDIES ON
IMMIGRATION AND ASYLUM IN
EUROPE**

A NETWORK COORDINATED BY
THE UNIVERSITÉ LIBRE DE
BRUXELLES AND FINANCED BY
THE "ODYSSEUS" PROGRAMME
OF THE EUROPEAN COMMISSION

**RESEAU ACADEMIQUE
D'ETUDES JURIDIQUES SUR
L'IMMIGRATION ET L'ASILE
EN EUROPE**

UN RESEAU COORDONNE PAR
L'UNIVERSITE LIBRE DE
BRUXELLES ET FINANCE PAR LE
PROGRAMME " ODYSSEUS "
DE LA COMMISSION
EUROPEENNE

**ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΑΣΥΛΟ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ**

ΔΙΚΤΥΟ ΥΠΟ ΤΟ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟ ΤΟΥ
UNIVERSITE LIBRE DE BRUXELLES
ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
"ΟΔΥΣΣΕΥΣ" ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

Το Ακαδημαϊκό Δίκτυο Νομικών Μελετών για τη Μετανάστευση και το Άσυλο στην Ευρώπη υποστηρίζεται οικονομικά από το πρόγραμμα "Οδυσσεύς" της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το Δίκτυο ξεκίνησε τη λειτουργία του το 1999 με πρωτοβουλία του Philippe de Bruycker, Καθηγητή στο Κέντρο Δημοσίου Δικαίου και στο Ινστιτούτο Ευρωπαϊκών Σπουδών του Université libre de Bruxelles.

Το Δίκτυο απαρτίζεται από πανεπιστημιακούς των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), εμπειρογνώμονες του δικαίου αλλοδαπών. Σκοπός του Δικτύου είναι, κατ' αρχήν, η διενέργεια, με δική του πρωτοβουλία ή μετά από πρόταση άλλων, νομικών ερευνών και η υποβολή γνωμοδοτήσεων. Κατά δεύτερο λόγο, το Δίκτυο στοχεύει στην όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ανταλλαγή και διάδοση πληροφόρησης σε

θέματα δικαίου αλλοδαπών και προσφύγων (ασύλου) στην Ευρώπη. Ειδικότερα λαμβάνονται υπόψη και μελετώνται οι εξελίξεις των εθνικών νομοθεσιών κάθε κράτους μέλους της ΕΕ και του Κοινοτικού Δικαίου (ιδιαίτερα οι εξελίξεις μετά από τη Συνθήκη του Άμστερνταμ). Η δράση του Δικτύου περιλαμβάνει ερευνητικές εργασίες και σεμινάρια ή συνέδρια, τα πρακτικά των οποίων δημοσιεύονται. Ο ιστότοπος του Δικτύου με όλες τις σχετικές πληροφορίες βρίσκεται στη διεύθυνση: <http://www.ulb.ac.be/assoc/odysseus>

Το Δίκτυο επιδιώκει να προσδώσει μια ευρωπαϊκή διάσταση στις ήδη υπάρχουσες δραστηριότητες συνενώνοντας διάφορα πρόσωπα και ιδρύματα που ενδιαφέρονται για το δίκαιο αλλοδαπών και προσφύγων (ασύλου) στα κράτη μέλη της ΕΕ, και συλλέγοντας πληροφορίες βάσει μιας συγκριτικής μεθοδολογίας έτσι ώστε να πραγματοποιείται μια αξιολόγηση ολόκληρου του ευρωπαϊκού χώρου.

Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

Αυτή τη στιγμή (τέλη του 2000) το Δίκτυο απαρτίζεται από τους παρακάτω ακαδημαϊκούς, ειδικευμένους στο δίκαιο αλλοδαπών από διάφορα κράτη μέλη της ΕΕ: Jean-Yves CARLIER (Καθολικό Πανεπιστήμιο του Louvain, Βέλγιο), Cristina GORTÁZAR (Πανεπιστήμιο Pontificia Comillas της Μαδρίτης, Ισπανία), Elspeth GUILD (Πανεπιστήμιο Nijmegen / Ηνωμένο Βασίλειο), Thomas Srijkerboer (Πανεπιστήμιο Nijmegen, Ολλανδία), François JULIEN-LAFERRIERE (Πανεπιστήμιο Paris-Sud, Γαλλία), Henri LABAYLE (Πανεπιστήμιο Bayonne, Γαλλία), Bruno NASCIMBENE (Πανεπιστήμιο Μιλάνου, Ιταλία), Kay HAILBRONNER (Πανεπιστήμιο Konstanz, Γερμανία), John HANDOLL (Ιρλανδία), Özjan EDSTRÖM (Πανεπιστήμιο Umea, Σουηδία), Rudolf FEIK (Πανεπιστήμιο Salzburg, Αυστρία), Jens VESTED HANSEN (Πανεπιστήμιο Aarhus, Δανία), Constanca DIAS URBANO DE SOUSA (Πανεπιστήμιο Λισαβόνας, Πορτογαλία), Martin SCHEININ (Πανεπιστήμιο Abo, Φινλανδία), Eeva NYKÄNEN (Πανεπιστήμιο Turku, Φινλανδία) και Αχιλλέας Σκόρδας (Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ελλάδα). Σύντομα ένας εκπρόσωπος του Λουξεμβούργου θα γίνει επίσης μέλος του Δικτύου. Του προϋπολογισμού επιτρέποντος, στο Δίκτυο θα εισέλθουν επίσης άτομα από χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης που θα γίνουν μέλη της ΕΕ.

Το Δίκτυο διατηρεί στενές σχέσεις με τη Γενική Διεύθυνση "Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων" της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Επίσης συνεργάζεται με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφοριών για τη

Μετανάστευση (European Migration Information Network - E.M.I.N.), ένα άλλο δίκτυο που στηρίζεται οικονομικά από το πρόγραμμα "Οδυσσεύς" της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το δίκτυο αυτό δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία του Καθηγητή John Salt από το University College London και ειδικεύεται στο τομέα της στατιστικής για το άσυλο και τη μετανάστευση στην Ευρώπη, σκοπεύοντας να παρέχει χρήσιμα σχετικά στοιχεία για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικών και για τους ερευνητές.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΕΣ ΝΟΜΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

Το 1999 το Δίκτυο ανέλαβε την πρώτη μελέτη με θέμα τη νομιμοποίηση παράνομων αλλοδαπών στην ΕΕ. Τα οκτώ κράτη, στα οποία εστιάστηκαν οι εθνικές εκθέσεις βάσει ενός ομοιόμορφου πλαισίου ανάλυσης έτσι ώστε να διασφαλισθεί η δυνατότητα σύγκρισης των αποτελεσμάτων, είναι τα εξής: Γερμανία, Βέλγιο, Ισπανία, Γαλλία, Ελλάδα, Ιταλία, Ολλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο. Η τελική Σύνοψη, βασισμένη σε έναν σχετικό συγκριτικό πίνακα, περιλαμβάνει, εκτός από στατιστικά δεδομένα, μία περιγραφή των διαδικασιών νομιμοποίησης αλλοδαπών, ακριβή καταγραφή των βασικών κριτηρίων και διαδικασιών που υποχρεούνται να ακολουθήσουν οι αιτούντες και οι Αρχές που εφαρμόζουν τις σχετικές αποφάσεις. Τα αποτελέσματα αυτής της εργασίας παρουσιάστηκαν σε ένα ευρωπαϊκό συνέδριο την 30^η Ιουνίου 2000, στο Université libre de Bruxelles, και δημοσιεύτηκαν το 2000 στο βιβλίο **Regularisations of Illegal Immigrants in the European Union** (Εκδόσεις Bruylant, 67, rue de la Régence, 1000 Bruxelles, tel: 0032 (0)2 512 98 45, fax: 0032 (0)2 511 72 02, e-mail: lib.bruylant@prophost.eunet.be). Η επόμενη μελέτη θα έχει ως θέμα το "Ευρωπαϊκό και συγκριτικό εθνικό δίκαιο επικουρικής προστασίας ατόμων που χρήζουν διεθνή προστασία και δεν εμπίπτουν στο πλαίσιο της Σύμβασης της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων (1951)".

Ευρωπαϊκό Συνέδριο για Νομικούς ειδικευμένους στο Δίκαιο Αλλοδαπών και Ασύλου

Για να κάνει ευρέως γνωστό το έργο του, το Δίκτυο οργανώνει σε τακτά χρονικά διαστήματα ένα ευρωπαϊκό συνέδριο που φέρνει κοντά νομικούς ειδικευμένους στο δίκαιο αλλοδαπών και ασύλου στην Ευρώπη για την ανταλλαγή ιδεών και πληροφοριών. Το πρώτο συνέδριο έγινε στις Βρυξέλλες, 1-2 Δεκεμβρίου 2000 με θέμα: **Which Immigration Policy for the European Union? An Assessment of Maastricht and the Prospects offered by Amsterdam**. Σκοπός του Συνεδρίου ήταν η αξιολόγηση, σε μια

μακροπρόθεσμη βάση, των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι νέες διατάξεις για τη μετανάστευση της συνθήκης του Άμστερνταμ, υπό το φως των εκτιμήσεων των διατάξεων που υιοθετήθηκαν στο πλαίσιο του τρίτου πυλώνα του Maastricht, και βάσει του άρθρου 100c της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Προγράμματα Σπουδών

Το Δίκτυο προγραμματίζει την επέκταση των δραστηριοτήτων του στη διδασκαλία το καλοκαίρι του 2001 και τη διοργάνωση ενός καλοκαιρινού σχολείου (summer school) ειδικευμένου στο Ευρωπαϊκό και συγκριτικό δίκαιο αλλοδαπών και ασύλου. Επίσης θα ερευνηθεί η δυνατότητα δημιουργίας ενός ειδικού προγράμματος διδασκαλίας για μεταπτυχιακούς φοιτητές.

ΘΕΜΑΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

Η ΟΜΑΔΑ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ

Το Δίκτυο δεν σκοπεύει να γίνει ένας νέος οργανισμός αλλά να παραμείνει μια ομάδα που συνεργάζεται με ανταποκριτές στα κράτη μέλη της ΕΕ. Η ομάδα συντονισμού αποτελείται από δύο ερευνήτριες μερικής απασχόλησης υπό την καθοδήγηση του Philippe De Bruycker, Συντονιστή του Δικτύου: την Joanna Apar, αγγλόφωνη από τη Μάλτα, Διδάκτορα Ευρωπαϊκού Δικαίου και απόφοιτη του Πανεπιστημίου Sussex, και την Daphnée Raffini, από τη Γαλλία, απόφοιτη σπουδών Ευρωπαϊκού Δικαίου του Πανεπιστημίου Pantheon-Sorbonne, Παρίσι. Η ομάδα στεγάζεται στο Κέντρο Δημοσίου Δικαίου του Université libre de Bruxelles. Οι γλώσσες εργασίας είναι η Γαλλική και η Αγγλική.

Η Νέα Τεχνολογία ως Μέσο Επικοινωνίας

Για οικονομικούς και γεωγραφικούς λόγους τα μέλη του Δικτύου συναντώνται δυο φορές το χρόνο στις Βρυξέλλες. Τακτικές επαφές όμως πραγματοποιούνται μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Η ομάδα συντονισμού κρατά ενήμερα τα μέλη του Δικτύου για τις εργασίες του, ζητά πληροφορίες για την εθνική νομοθεσία και ενσωματώνει τις παρατηρήσεις τους στις ερευνητικές εκθέσεις.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΕΠΑΦΗΣ ΜΕ ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ

Internet:

<http://www.ulb.ac.be/assoc/odysseus>

E-mail:

debruyck@ulb.ac.be (Philippe De Bruycker, Συντονιστής Δικτύου)

draffini@ulb.ac.be (Daphnée RAFFINI, γαλλόφωνη Ερευνήτρια)

japar@ulb.ac.be (Joanna APAP, αγγλόφωνη Ερευνήτρια)

Τηλ: +32 (0) 2 650 35 46

Fax: +32 (0) 2 650 45 46

Ταχυδρομική Διεύθυνση:

Université libre de Bruxelles CP 137,

Avenue Roosevelt 50,

1050 Bruxelles,

ΒΕΛΓΙΟ

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

- Κατ' εξουσιοδότηση του Ν. 2790/2000 «Αποκατάσταση των παλινοστούτων ομογενών από την τ. Σοβιετική Ένωση και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 24, τ. Α') εξεδόθη η υπουργική απόφαση 4864/8/8-γ' των Υπουργών Εσωτερικών, Εξωτερικών, Οικονομικών, Εργασίας – Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Δημόσιας Τάξης της 17/26.7.2000 «Περιεχόμενο και διαδικασία χορήγησης Ειδικού Δελτίου Ταυτότητας σε ομογενείς χωρών τέως Ε.Σ.Σ.Δ.» (ΦΕΚ 911, τ. Β').
- Άρθρο 8 του Ν. 2801/2000 «Ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 46, τ.Α')
- Άρθρο 11 του Ν. 2819/2000 «Ίδρυση Εταιρείας Ολυμπιακό Χωριό 2004 ΑΕ – προστασία Ολυμπιακών συμβόλων και σημάτων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 84, τ. Α'): Ρύθμιση καταβολής επιδομάτων πολυτέκνων σε υπηκόους κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Ν. 2857/2000 «Κύρωση της συμφωνίας μεταξύ της κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της κυβέρνησης της Ιταλικής Δημοκρατίας για την επανεισδοχή προσώπων σε μη νόμιμη κατάσταση μετά του συνημμένου σ' αυτήν Εκτελεστικού Πρωτοκόλλου» (ΦΕΚ 246, τ. Α')
- Ν. 2861/2000 «Κύρωση της συμφωνίας μεταξύ της κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Λετονίας σχετική με την επανεισδοχή προσώπων των οποίων η διαμονή είναι παράνομη» (ΦΕΚ 255, τ. Α')
- Υ.Α.12794/23.5.2000 του Υπουργού Πολιτισμού «Ομογενείς, - Αλλοδαποί Αθλητές. Ελληνικά Αθλητικά σωματεία καλαθοσφαίρισης», (ΦΕΚ 689, τ. Β')
- Υ.Α. Δ/13074/7.6.2000 της 6/23.6.2000 του Υπουργού Εθνικής Παιδείας «Εγγραφή αλλοδαπών σε δημόσια και ιδιωτικά ΙΕΚ» (ΦΕΚ 780, τ. Β')
- Π.Δ. 14/2001 «Οργάνωση Υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας», (ΦΕΚ 12, τ. Α')
- Ν. 2903/2001 «Κύρωση της συμφωνίας της ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των κρατών μελών της αφενός και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας αφετέρου, μετά της Τελικής Πράξης» (ΦΕΚ 78, τ. Α')
- Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση» (ΦΕΚ 91, τ. Α')

Υ.Α. Β7/466 των Υπουργών Εσωτερικών – Παιδείας – Δημόσιας Τάξης
«Τροποποίηση της 4803/13/4-νδ της κοινής υπουργικής απόφασης
«Καθορισμός προϋποθέσεων παραμονής αλλοδαπών για φοίτηση
σε Ελληνική Τριτοβάθμια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και για κατάρτιση
σε δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα Επαγγελματικής Κατάρτισης
(Ι.Ε.Κ.)» (ΦΕΚ 1595, τ. Β')

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ¹
(1.1.2000 – 31.12.2000)

Χώρες καταγωγής	ΑΑ ²	ΑΝ ³	ΑΠ ⁴	ΑΚ ⁵		Αιτήσεις Ασύλου ⁶	Π.Μ. ⁷
				Θ	Α		
Αγκόλα	1	1	1			2	
Αζερμπαϊτζάν	3		13			2	7
Αιθιοπία	17	2	5	1		9	21
Αίγυπτος	1	1	1				101
Ακτή του Ελεφαντοστού	1	1	1				
Αλβανία	1		9				125.136
Αλγερία	24		4		1	27	117
Ανιθαγενείς/ Απάτριδες			1	1			13
Αρμενία							105
Αφγανιστάν	446	69	90	1		363	2.270
Βοσνία							11
Βουλγαρία							3.114
Γεωργία	1		1				235
Γιουγκοσλαβία (Νέα)	10		4			11	
Γιουγκοσλαβία (Πρώην)				3			355
Γκάμπια	4		1				5
Γκάνα	4		4	3			14
Γουϊνέα Μπισάου	16		2				
Δυτική Σαχάρα	5						
Ερυθραία	6		4			6	5
Ινδία	27	3	24			4	668
Ιορδανία	6	1	1				8

¹ Πηγή: Υπουργείο Δημόσιας Τάξης.

² ΑΑ = Αιτήσεις ασύλου

³ ΑΝ = Αναγνωρισθέντες πρόσφυγες

⁴ ΑΠ = Απορριφθέντες αιτούντες άσυλο

⁵ ΑΚ = Ανθρωπιστικό Καθεστώς – Θ = άδειες για ανθρωπιστικό καθεστώς που συνέχισαν να ανανεώνονται – Α= αρνητικές αποφάσεις στις αιτήσεις για ανανέωση του ανθρωπιστικού καθεστώτος.

⁶ Αιτήματα ασύλου που υποβλήθηκαν εντός του 2000 και δεν κρίθηκαν οριστικά το χρόνο υποβολής τους.

⁷ Μετανάστες που εισερχόμενοι ή διαμένοντες παράνομα στην Ελλάδα συνελήφθησαν από τις αστυνομικές αρχές

Χώρες καταγωγής	ΑΑ	ΑΝ	ΑΠ	ΑΚ		Αιτήσεις Ασύλου	Π.Μ.
				Θ	Α		
Ιράκ	1.334	39	901	66		1.302	11.372
Ιράν	135	31	67	41		94	2.897
Ισραήλ							7
Καζακστάν			4				
Καμερούν			1				
Κένυα							1
Κεντρική Αφρική (Δημοκρατία)	9						
Κίνα	4		4			2	118
Κιργκιστάν							1
Κονγκό (Λαϊκή Δημοκρατία) / πρώην Ζαίρ	13	6	11	1		8	
Κορέα							4
Κούβα							4
Λετονία							1
Λευκορωσία			1				3
Λίβανος	1			9	1		41
Λιβερία	3	1	2		5	2	15
Λιβύη	6					1	2
Λιθουανία							1
Μαρόκο	7			1			372
Μαυριτανία							2
Μογγολία							1
Μολδαβία							925
Μπαγκλαντές	49	3	32	1	2	15	2.216
Μπαρμπάντος							2
Μπουρούντι	3	3	4			3	1
Μυανμάρ (πρώην Μπούρμα)	9		6			7	2
Ναμίμπια							2
Νιγηρία	14	4	8	1	1	6	52
Νότια Αφρική							1
Ουγκάντα	1						
Ουκρανία						1	100
Πακιστάν	141	1	86	1	1	48	1.732
Παλαιστίνη	36	4	2			36	942
ΠΓΔΜ							1.126
Πολωνία							15

Χώρες καταγωγής	ΑΑ	ΑΝ	ΑΠ	ΑΚ		Αιτήσεις Ασύλου	ΠΜ
				Θ	Α		
Ρουάντα	13	2	9	2		4	6
Ρουμανία	1		1			1	8.260
Ρωσία	12					12	242
Σαουδική Αραβία							2
Σενεγάλη							1
Σιέρα Λεόνε	52	12	27	3	1	35	224
Σλοβενία							4
Σομαλία	5		1		1	4	18
Σουδάν	41	5	32	3	1	8	43
Σρι Λάνκα	19	2	17	5		9	23
Συρία	7	2	6	9		3	531
Τανζανία	1		1			1	
Τουρκία	591	30	356	23	5	350	868
Τουρκμενιστάν	1		2				
Τσάντ			1				
Τσετσενία							4
Τσεχοσλοβακία							1
Τυνησία	2					2	71
Υεμένη							2
Φιλιππίνες							1
ΣΥΝΟΛΟ	3.083	222	1.748	175	19	2.378	164.447

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγγελόπουλος, Αθ.* : Το αυτοδιοίκητο του Αγίου Όρους και τα επ' αυτού δίκαια του Οικουμενικού Πατριάρχου, Εκκλησιαστικό, Επιστημονικό και Μορφωτικό Ίδρυμα Ι. και Ε. Γρηγοριάδου, Σειρά Διαλέξεις, Αθήνα 1995.
- Ανθόπουλος, Χαρ.* : Νέες διαστάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων, Εκδόσεων Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2001.
- Αντεισαγγελέας Εφετών Πειραιά (Δημ. Κορδοπάτη)* : Αναφορά υπ' αριθμ. 5221/2000 – Κράτηση αλλοδαπών σε ειδικό χώρο των φυλακών εν αναμονή εκτελέσεως δικαστικής απελάσεως που τους επεβλήθη ως μέτρο ασφαλείας εκτελεστέο είτε μετά την έκτιση της ποινής τους (άρθρο 74 παρ. 1 ΠΚ) είτε αμέσως λόγω αναστολής επ' αόριστον της εκτελέσεως της επιβληθείσης εις αυτούς ποινής φυλακίσεως – Σ' όλες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες διετάχθη απέλαση αλλοδαπού δυνάμει δικαστικής αποφάσεως, δεν είναι η δυνατή η εφαρμογή της Υπουργικής Αποφάσεως με την οποία εχορηγείτο άδεια παραμονής του υπό απέλασιν αλλοδαπού στην Χώρα υπό περιοριστικούς όρους μέχρις άρσεως των κωλυμάτων για την πραγματοποίηση της απέλασης, ούτε είναι σύννομη η κράτηση αυτών στα κρατητήρια των αστυνομικών υπηρεσιών, όπως συμβαίνει στους υπό διοικητική απέλαση αλλοδαπούς δυνάμει των άρθρων 27 παρ. 6 του Ν. 1975/1991, αλλά αυτοί εξακολουθούν να παραμένουν κρατούμενοι σε ειδικούς χώρους του καταστήματος κράτησης μέχρις πραγματοποίησεως της απελάσεως – Η εξακολούθηση της κράτησης του αλλοδαπού έως την απέλασή του πρέπει να είναι βραχύχρονη και μόνο προς παροχή στα αρμόδια όργανα της αναγκαίας χρονικής ευχέρειας προς τακτοποίηση των ενεργειών που κατατείνουν στην πραγματοποίηση της απέλασης – Προτείνεται η προσθήκη νέου εδαφίου στο άρθρο 71 παρ. 1 ΠΚ με την οποία να αποτρέπεται η μακρόχρονη παράταση της κρατήσεώς του προς απέλασιν αλλοδαπού όταν η πραγματοποίησή της δεν είναι αποδεδειγμένα αμέσως δυνατή, και η παρουσία του αλλοδαπού δεν συνιστά κίνδυνο για την δημόσια τάξη και την δημόσια υγεία, Ποιν.Χρον. Ν/2000, σελ. 664.
- Αλιβιζάτος, Ν. – Παυλόπουλος, Π.* : «Κατά το Σύνταγμα και τον ισχύοντα Καταστατικό Χάρτη του Αγίου Όρους, μπορεί να προβελφθεί, ως αναγκαία προϋπόθεση για την είσοδο και επίσκεψη αλλοδαπών στη Χερσόνησο του Άθω, η χορήγηση της προηγούμενης αδειας από το Διοικητή ή άλλη αρχή του Ελληνικού Δημοσίου;» (Γνωμοδότηση), ΝοΒ 44, σελ. 382.

- Αποστολάκης Γ.*: Τα εθνικά δικαστήρια των κρατών μελών της Ε.Ε. δεν μπορούν να διατάξουν την απέλαση αλλοδαπού υπηκόου κράτους μέλους της Ε.Ε., Υπεράσπιση 9 (1999), σελ. 745 επ.
- Βελλής, Γεωργ.*: Ένα σχόλιο στο άρθρο 105 του Συντάγματος, ΝοΒ 44, σελ. 379.
- Βενιζέλος, Ευ.*: «Το δικαίωμα στον πολιτισμό ως «σύνθετο ανθρώπινο δικαίωμα» την περίοδο της μεταβιομηχανικής κοινωνίας», 50 Χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948-1998), Διεθνές Συνέδριο (15-16 Μαΐου 1998), σελ. 13, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1999.
- Βογιατζής, Παν.*: Επισκόπηση Νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου 1997-1998, ΤοΣ 25 (1999), σελ. 579 επ.
- Βούλγαρης, Ιωαν.*: «Η διάκριση μεταξύ ομογενών και αλλογενών και η επίδρασή τους στην απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας». Αρμενόπουλος, 10/1999.
- Βουλή των Ελλήνων – Διεύθυνση Επιστημονικών Μελετών / Τμήμα Επεξεργασίας Σχεδίων και Προτάσεων Νόμων*: Έκθεση στο σχέδιο νόμου : «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας με Πολιτογράφηση».
- Valticos, M. N.*: La violation des droits de l' homme autorise-t-elle des violations en sens inverse ?, ΔτΑ 5/2000, σελ. 9.
- Γεωργιάς, Στρ.*: Ο χρόνος, η αλληλεπίδραση των Κανόνων του Διεθνούς Δικαίου και τη Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η προσέγγιση του Ε.Δ.Δ.Α., Ελλ. Δ. 40, 530.
- Γρουμπού, Παναγ.*: ΣτΕ 485/1999: Ο γάμος με Έλληνα κωλύει την απέλαση αλλοδαπού, ΔτΑ 6/2000, σελ. 467.
- Gavouneli, M.*: The status of humanitarian law in Greece: The applicable rules, RHDI 2/1999, σελ. 615 επ.
- Guild, El. – Minderhoud, P. (Eds)*: Security of Residence and Expulsion, Kluwer Law International 2001.
- Δαγτόγλου, Π. Δ.*: Η αναθεωρημένη Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2000.
- Δάρδανος, Γ.*: Η εικόνα του “άλλου”/γείτονα στα σχολικά βιβλία των βαλκανικών χωρών, Εκδόσεις Τυπωθήτω, Αθήνα 2000.
- Δεσποτόπουλος, Κωνστ.*: “Τα δικαιώματα του ανθρώπου από τη σκοπιά της φιλοσοφίας” ΔτΑ 7/2000, σελ. 529.
- Δίπλα, Χ.*: «Το διεθνές δίκαιο στην υπηρεσία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων: η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην Υπόθεση Λοϊζίδου κ. Τουρκίας», 50 Χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του

- Ανθρώπου (1948-1998), Διεθνές Συνέδριο (15-16 Μαΐου 1998), σελ. 39, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1999.
- Δωρής Ευ.* : Το Δίκαιον του Αγίου Όρους Άθω, τ. Α΄ Νομοθεσία, Νομολογία, Ερμηνεία, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1994.
- Daes E.* – I.: The meaning of the last preambular paragraph of the Universal Declaration of Human Rights, 50 Χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948-1998), Διεθνές Συνέδριο (15-16 Μαΐου 1998), σελ. 33, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1999.
- Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου*: «Παρατηρήσεις επί του σχεδίου νόμου «Μετανάστευση και Παραμονή Αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια».
- Εισαγγελέας Αρείου Πάγου (Αγγ. Βασιλόπουλου)* :
- Γνωμοδότηση υπ' αριθμ. 6/2000 – Σε όλες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες διατάσσεται απέλαση αλλοδαπού δυνάμει δικαστικής αποφάσεως, δεν είναι σύννομη η κράτηση αυτού στα κρατητήρια των αστυνομικών υπηρεσιών, όπως συμβαίνει στους υπό διοικητική απέλαση αλλοδαπούς δυνάμει των άρθρων 27 παρ. 6 του Ν. 1975/1991 και 6 της οικείας Υπουργικής Αποφάσεως που εξεδόθη κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 27 παρ. 7 του ως άνω νόμου, Ποιν.Χρον. Ν/2000, σελ. 378.
- Γνωμοδότηση υπ' αριθμ. 7/2000 – Η απόφαση με την οποία διετάχθη η απέλαση του καταδικασθέντος για την παράνομη ανασκαφή προς ανεύρεση αρχαιοτήτων και για κλοπή εκ μόνου του λόγου ότι αυτός είναι αλλοδαπός, χωρίς να προκύψουν επιπρόσθετα επιβαρυντικά στοιχεία εις βάρος του, αντίκεινται στις διατάξεις της Συνθήκης της ΕΟΚ που αφορούν στην ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.
- Εισαγγελέας Εφετών Πειραιά*
- (Ευαγ. Φλωράτου)*: Γνωμοδότηση υπ' αριθμ. 1/1998 – Είναι δυνατή η βραχύχρονη παραμονή στη χώρα αλλοδαπού η άμεση απέλαση του οποίου διετάχθη με δικαστική απόφαση, εφόσον η απέλαση αυτή δεν μπορεί για οποιονδήποτε πραγματικό ή νομικό λόγο να πραγματοποιηθεί αμελλητί, Ποιν.Χρον. ΜΗ/1998, σελ. 693.
- (Ανδρ. Ζύγουρα)* : Γνωμοδότηση υπ' αριθμ. 15/1999 – Εφόσον η αναστολή εκτελέσεως της επιβληθείσας σε αλλοδαπό ποινής φυλακίσεως επέρχεται μόνον αν πραγματοποιηθεί η απέλασή του, ο κατάδικος για τον οποίο διετάχθη η ισόβια απέλαση από τη χώρα και η αναστολή εκτελέσεως της επιβληθείσας σ' αυτόν ποινής φυλακίσεως πρέπει να παραμείνει στη φυλακή για να

εκτίσει το υπόλοιπο της ποινής του, εφόσον η απέλαση αυτού δεν κατέστη δυνατή, Ποιν.Χρον. ΜΘ/1999, σελ. 1068.

EKEM: «Πρόσφυγες και μετανάστες στην ελληνική αγορά εργασίας», Πρακτικά συνεδρίου που έγινε στην Αθήνα (αμφιθέατρο Υπουργείου Εξωτερικών) στις 13.7.1998, Αθήνα 2001.

Ζημιανίτης, Δ. :

Η απέλαση αλλοδαπών και, ιδίως, κοινοτικών υπηκόων, συνεπεία καταδίκης για παραβίαση του νόμου περί ναρκωτικών, ΠοινΔνη 2, 1999, σελ. 487 επ.

Ζητήματα εφαρμογής της ΕΣΔΑ και του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα των Ηνωμένων Εθνών από τα Ελληνικά Δικαστήρια, ΕΕΕυρΔ (1999), σελ. 863 επ.

Hailbronner, K.: “ The Treaty of Amsterdam and the Migration Law”, *EJML*, 1/ 1999, p. 9-27.

Ινστιτούτο Διεθνούς Δημοσίου Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων: 50 Χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948-1998), Διεθνές Συνέδριο (15-16 Μαΐου 1998), Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1999.

Ιωάννου, Κρ. : Η γένεση του νέου Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ΕΕΕυρΔ (1999), σελ. 749 επ.

Immigration Appellate Authority: Asylum Gender Guidelines, Crown Copyright, November 2000.

Καμίνης, Γ. : Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή «Συνήγορος του Πολίτη», Πόρισμα 13821/00/2.3.2000 Θέμα: Κράτηση του υπό απέλαση αλλοδαπού, ΠοινΔικ 11/2000, σελ. 1107.

Κασιμάτης, Γεωργ. : «Το Σύνταγμα υποχρεώνει την ελληνική Πολιτεία να λαμβάνει τα αναγκαία για τη διαφύλαξη του ελληνορθόδοξου χαρακτήρα του Αγίου Όρους μέτρα και, ειδικότερα, να εξαρτήσει την είσοδο αλλοδαπών ορθοδόξων χριστιανών στην περιοχή της μοναστικής πολιτείας από προηγούμενη άδεια του Διοικητή του Αγίου Όρους ή άλλης αρχής του Ελληνικού κράτους;» (Γνωμοδότηση), ΝοΒ 44, σελ. 391.

Καστανάς Η. – Κτιστάκης Γ. :

Επισκόπηση της Νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1997-1998), Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου – Κέντρο Δικανικών Μελετών, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2000.

Επισκόπηση της νομολογίας του έτους 1998 του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Δ 30 (1999), σελ. 1107 επ.

- Καταπόδη, Ν.* : «Ανθρώπινα δικαιώματα – Περιορισμοί και προβληματισμοί», 50 Χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948-1998), Διεθνές Συνέδριο (15-16 Μαΐου 1998), σελ. 47, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1999.
- Κατρούγκαλος Γ.* : Η επίδραση της ΕΣΔΑ στην εσωτερική έννομη τάξη, ΕΔΚΑ (1999), σελ. 833 επ.
- Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου*: «Η καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας στην Ελλάδα και στην Ευρώπη», Κείμενα Επικαιρότητας, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2000.
- Κλαδή – Ευσταθοπούλου, Μ.*: « Το νέο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρώπινων Δικαιωμάτων», ΔτΑ 5/2000, σελ. 87.
- Κονιδάρης Ιωαν.* : Εβδομήντα χρόνια της καταστικής νομοθεσίας του Αγίου Όρους, ΝοΒ 44, σελ. 25.
- Κονταξής, Θ.* : Η έννοια του πρόσφυγα και το πολιτικό άσυλο, ΠοινΔικ 1999/154-158.
- Κουλούρης, Ν.* : Δραστηριότητες για τα 50 χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Ο υπερασπιστής των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ελλάδα, ΠοινΔνη 2, 1999, σελ. 72 επ.
- Κρουσταλάκη, Ε.* : Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου μοχλός ανανέωσης της νομολογίας των δικαστηρίων, ΝοΒ 48, σελ. 1723.
- Κούφα, Καλ.* : «Ανθρώπινα δικαιώματα και τρομοκρατία», 50 Χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948-1998), Διεθνές Συνέδριο (15-16 Μαΐου 1998), σελ. 53, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1999.
- Κρίππας, Γ. Η.* : Το αυτοδιοίκητο του Αγίου Όρους ως αναπόσπαστου τμήματος της Ελληνικής Επικρατείας, Αθήνα 1995.
- Κτιστάκης Ιωαν.* : Η Ευρωπαϊκή δημόσια τάξη στο χώρο των δικαιωμάτων του ανθρώπου, ΤοΣ 25 (1999), σελ. 5 επ.
- Karel Vasak. Amicorum Liber: Les droits de l' homme à l' aube du XXI siècle – Human rights at the dawn of the twenty first century*, Ed. Bruylant, Bruxelles 1999.
- Carlier, J.-Y.*: “ Qu' est-ce qu' un réfugié ? Étude de jurisprudence comparée”. Eds. Bruylant, Bruxelles, 1998.
- Chitoran, D.*: The role of higher education in promoting a culture of peace, 50 Χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948-1998), Διεθνές Συνέδριο (15-16 Μαΐου 1998), σελ. 21, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1999.

- Lambert, El.*: Les effets des arrêts de la Cour Européenne des droits de l'homme. Contribution à une approche pluraliste du droit européen des droits de l'homme. Série: Organisation Internationale et Relations Internationales, Eds. Bruylant, Bruxelles, 1999.
- Lambert, P.*: Marge nationale d'appréciation et contrôle de proportionnalité, ανάπτυπο από τον τόμο: Fr. Sudre (dir.), L'interprétation de la Convention Européenne des droits de l'homme, Bruylant, Bruxelles 1998.
- Laure J. – Meneghini et al.*: Le droit d'asile en Europe, Étude comparée, pref. De Fr. Moderne, Ed. L' Harmattan, Paris 1999.
- Lehman, In.*: Ένοπλες συγκρούσεις, ανθρώπινα δικαιώματα και ειρηνευτικές επιχειρήσεις του ΟΗΕ, 50 Χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948-1998), Διεθνές Συνέδριο (15-16 Μαΐου 1998), σελ. 63, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1999.
- Λιγωμένου Αν.*: Το δικαίωμα δικαστικής προστασίας στην ευρωπαϊκή σύμβαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, (άρθρο 6 παρ. 1), ΕΔΔ 43 (1999), σελ. 401 επ.
- Λυμπεράκης, Α. – Πελαγίδης Θ.* : «Ο φόβος του ξένου» στην αγορά εργασίας, Εκδόσεις Πόλις.
- Μανωλκίδης, Σωτ.* : Το δικαίωμα του αλλοδαπού κατηγορούμενου για γνώση της κατηγορίας σε γλώσσα που κατανοεί και η καταχρηστική προβολή του μετά το τέλος της προδικασίας, Ποιν.Χρ. ΜΘ', 108.
- Μαρίνος, Αναστ.*: Ένα παλαιό και σύγχρονο πρόβλημα του Αγίου Όρους, Αθήνα, 1995.
- Μαρίνος, Αναστ.* : Ένα παλαιό και σύγχρονο πρόβλημα του Αγίου Όρους – Προσθήκη και Αντίκρουση, ΝοΒ 44, σελ. 398.
- Μαυριάς, Κ.* : Προστασία στατιστικών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», ΔτΑ 6/2000, σελ. 277.
- Μίντσης, Γ.*: Το νέο δικαστικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Πρωτόκολλο Νο. 11, 3.11.1998), Αρμ. ΝΓ' (1999), σελ. 1182 επ.
- Μίχα Ελένη* : Συστήματα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων εκτός των τειχών. Τα μοντέλα της αμερικανικής και αφρικανικής ηπείρου, ΔτΑ 8/2000, σελ. 841.
- Μπελάντης, Δημ.* : Συνέπειες από τη θέση του «ένοπλου ανθρωπισμού»: διευρυμένη προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή νομιμοποίηση του πολέμου, ΔτΑ 6/2000, σελ. 289.
- Μυλωνάς, Ιππ.* :
Η μη εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου από την ποινική νομολογία του Αρείου Πάγου κατά τα

- έτη 1996 και 1997. Ή πως το Ακυρωτικό φαίνεται να μην κατανοεί ακόμα την ευρωπαϊκή διάσταση του ποινικού δικαίου (με πρόλογο του Προέδρου του Αρείου Πάγου Στ. Μαθία), Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1999, Βιβλιοθήκη Υπεράσπισης τ. 14, σελ. 84.
- Η σημασία για την ελληνική ποινική δικονομία της νομολογίας σχετικά με το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη κατ' άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, ΠοινΧρ (1999), σελ. 789 επ.
- Νάσκου – Περράκη Παρ.* : Περί ασύλου και προσφύγων, Ανάλεκτα, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 1999
- Νομικό Συμβούλιο του Κράτους* : Γνωμοδότηση υπ' αριθμ. 46/1994 της Ολομέλειας επί του ερωτήματος της έκτασης εφαρμογής των νόμων και διοικητικών πράξεων της Ελληνικής Πολιτείας, σχετικώς προς τη διακίνηση και εγκατάσταση αλλοδαπών, ορθοδόξων, λαϊκών και κληρικών στο Άγιο Όρος, τη δυνατότητα ελέγχου υπό της Πολιτείας των επιδιωκομένων σκοπών της προσελεύσεως, ιδία ενόψει επιδίωξεως θρησκευτικών λαθρομεταναστεύσεων, δημιουργίας θρησκευτικών φυλετικών ομάδων, δυναμένων να υποκρύπτουν πολιτικές παραμέτρους στον ευαίσθητο αυτό χώρο, και τα μέτρα που δύνανται να λαμβάνονται σχετικώς μετ' αναφοράς των διατάξεων στις οποίες στηρίζονται, ΝοΒ 44, σελ. 366.
- Ντουράκη, Θ.* : Επικινδυνότητα, ψυχιατρική αγωγή και Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ΕΕΕυρΔ (1999), σελ. 831 επ.
- Παπαδημητρίου Γ.* : Η Εθνική Επιτροπή για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ΤοΣ 25 (1999), σελ. 765 επ.
- Παπαδημητρίου Ζήσης*: Ο Ευρωπαϊκός Ρατσισμός – Εισαγωγή στο Φυλετικό Μίσος, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000.
- Παπαδόπουλος, Α.* : Όροι προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Το παράδειγμα του συστήματος πληροφοριών Schengen, Εκδόσεις Α. Σάκκουλα, Αθήνα, 2000.
- Παπαδοπούλου, Δ.* : «Η δεκαετία του ΟΗΕ για την εκπαίδευση στα δικαιώματα του ανθρώπου, 1995-2004», 50 Χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948-1998), Διεθνές Συνέδριο (15-16 Μαΐου 1998), σελ. 71, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1999.
- Παπασιώπη – Πασά Ζ.* : «Το άρθρο 15 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το Ελληνικό Δίκαιο Ιθαγένειας», 50 Χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948-1998), Διεθνές Συνέδριο (15-16 Μαΐου 1998), σελ. 81, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1999.

- Παπαστάθης, Χαρ.* : «Ποιες είναι σύμφωνα με το δίκαιο που διέπει το καθεστώς του Αγίου Όρους οι προϋποθέσεις για την: α) είσοδος προσκυνητών στη Χερσόνησο του Άθω και β) εγκαταβίωση στις Ιερές Μονές του των ορθοδόξων αλλοδαπών, λαϊκών ή ήδη μοναχών;» (Γνωμοδότηση), ΝοΒ 44, σελ. 372.
- Παυλόπουλος, Π. – Αλιβιζάτος, Ν.:* «Κατά το Σύνταγμα και τον ισχύοντα Καταστατικό Χάρτη του Αγίου Όρους, μπορεί να προβληθεί, ως αναγκαία προϋπόθεση για την είσοδο και επίσκεψη αλλοδαπών στη Χερσόνησο του Άθω, η χορήγηση της προηγούμενης αδειας από το Διοικητή ή άλλη αρχή του Ελληνικού Δημοσίου;» (Γνωμοδότηση), ΝοΒ 44, σελ. 382.
- Πελαγίδης Θ. – Λυμπεράκη Α.:* «Ο φόβος του ξένου» στην αγορά εργασίας, Εκδόσεις Πόλις.
- Περράκης, Στ.*
«Ο νέος διευρυμένος ρόλος των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», 50 Χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948-1998), Διεθνές Συνέδριο (15-16 Μαΐου 1998), σελ. 97, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1999.
Διεθνής Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2000.
Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΔτΑ 5/2000, σελ. 19.
- Πιτσέλα, Αγ.* : Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού και η απονομή δικαιοσύνης σε ανηλίκους, Υπεράσπιση 9 (1999), σελ. 1549 επ.
- Ροζάκης, Χρ.:* Το νέο Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου = οι κύριες μεταβολές στο ευρωπαϊκό σύστημα προστασίας, ΕΕΕυρΔ (1999), σελ. 767 επ.
- Σιδέρης, Δ.,* Η προστασία των προσφύγων στην Ελλάδα υπό το φως των νεότερων εξελίξεων. Η παράνομη είσοδος προσφύγων στη χώρα και ο επιβαλλόμενος δικαστικός έλεγχος της κράτησής τους από τις Διοικητικές – Αστυνομικές Αρχές, ΝοΒ 47 (1999), σελ. 728 επ.
- Σισιλιάνος, Α.-Α.:* «Η Οικουμενική Διακήρυξη, η αρχή της δημοκρατικής νομιμότητας και η πρόσφατη πρακτική του ΟΗΕ, 50 Χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948-1998), Διεθνές Συνέδριο (15-16 Μαΐου 1998), σελ. 117, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1999.
- Σουλογιάννη, Αλκ.* : «Τα παιδιά ως πεδίο προκλητικής παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων», 50 Χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948-1998), Διεθνές

- Συνέδριο (15-16 Μαΐου 1998), σελ. 137, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1999.
- Σπανού Ελ. (επιμ.): «Ανθρώπινη αξιοπρέπεια και κοινωνικός αποκλεισμός. Εκπαιδευτική πολιτική στην Ευρώπη». Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999.
- Σπινέλλης, Δ. Η αντιμετώπιση των βασανιστηρίων στην Ελλάδα, Υπεράσπιση 9 (1999), σελ. 837 επ.
- Σταθόπουλος Μ. : Η χρήση προσωπικών δεδομένων και η διαπάλη μεταξύ ελευθεριών των κατόχων τους και ελευθεριών των υποκειμένων τους, ΝοΒ 48, σελ. 1.
- Σταυροπούλου, Μ.
Πρόσφυγες και Ανθρώπινα Δικαιώματα, 50 Χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948-1998), Διεθνές Συνέδριο (15-16 Μαΐου 1998), σελ. 153, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1999.
Η προστασία των προσφύγων και το έργο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, ΔτΑ 5/2000, σελ 125.
- Συκιάτου, Αθ.:
Παρατηρήσεις στη ΓνωμΕισΑΠ 1/1993 και στη ΓνωμΕισΕφΠειραιώς 15/1999, ΠοινΔικ 11/2000, σελ. 1104.
“Εγκληματικότητα προσφύγων και μεταναστών”, Πρόσφυγες και μετανάστες στην Ελληνική αγορά εργασίας, Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών, Πρακτικά Συνεδρίου 13.7.1998, Αθήνα 2001, σελ. 103.
- Συνήγορος του Πολίτη : “Γενικές παρατηρήσεις σχετικά με το σχέδιο νόμου του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης για τη Μετανάστευση και Παραμονή Αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια»
- Salvia, de Michele: “Compendium de la CEDH: Les principes directeurs de la jurisprudence relative à la Convention Européenne des droits de l’homme”, Eds. N.P. Engel Verlag, Kehl-Strasbourg, 1998.
- Ségur Ph.: La crise du droit d’asile, Presses Universitaires de France, Paris 1998.
- Sitaropoulos, N.
Refugee: A legal definition in search of a principled interpretation by domestic fora, RHDI, 52 (1999), σελ. 151.
Modern Greek Asylum Policy and Practice in the Context of the Relevant European Developments, Journal of Refugee Studies, Vol. 13, No. 1/2000, p. 105.

Skordas, Ach.:

The regularisation of illegal migrants in Greece” in De Bruycker, P. (ed.), Regularisations of illegal migrants in the European Union, Brussels, Bruylant, 2000, σελ. 343.

The new refugee legislation in Greece, 11 IJRL (1999), 678.

Stamatopoulou, El.: The universal declaration fifty years later: realities beyond ideology, 50 Χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948-1998), Διεθνές Συνέδριο (15-16 Μαΐου 1998), σελ. 143, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1999.

Sudre Fr. (dir): Droit communautaire des droits fondamentaux, Ed. Bruylant, Bruxelles 1999.

Sykiotou Ath.: The right to respect for private and family life of aliens in Greece in the light of article 8 ECHR in “Security of Residence and Expulsion, Protection of Aliens in Europe”, Kluwer Law International 2001, σελ. 215.

Symonides, J. : Reflections on the human rights agenda at the dawn of the next century, 50 Χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948-1998), Διεθνές Συνέδριο (15-16 Μαΐου 1998), σελ. 175, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1999.

Τουντόπουλος, Β.: Η παράλειψη υποβολής προδικαστικού ερωτήματος στο ΔΕΚ κατά 234 (ex 177) ΣυνθΕΚ υπό το πρίσμα του άρθρου 6 ΕΣΔΑ, ΔτΑ 8/2000, σελ. 885.

Τσιάκαλος, Γ. : «Οδηγός Αντιρατσιστικής Εκπαίδευσης», Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, 2000.

Tcheuwa, J. Cl.: L’asile diplomatique et son avenir en droit des organisations internationales, RHDI 1/1999, σελ. 10 επ.

Υπατη Αρμοστεία Η.Ε. για τους Πρόσφυγες: Οι πρόσφυγες του κόσμου 2000 – 50 χρόνια ανθρωπιστικής δράσης, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000.

Φραγκάκης, Ν. :

Δικαιώματα μεταναστών εργαζομένων και τεχνολογική εξέλιξη, ΔτΑ 5/2000, σελ. 115.

Η καταπολέμηση του ρατσισμού στην Ευρώπη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας, ΔτΑ 6/2000, σελ. 407.

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έγινε 50 χρονιών, ΝοΒ 48, σελ. 1721.

Φραγκοπούλου, Αναστ.: Η ατομική προσφυγή μετά το 11^ο Πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ, ΝοΒ 48, σελ. 888.

- Χατζηκωνσταντίνου, Κ.* : «Τα ανθρώπινα δικαιώματα σε καιρό πολέμου (η σχέση μεταξύ διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου και δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων», 50 Χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948-1998), Διεθνές Συνέδριο (15-16 Μαΐου 1998), σελ. 175, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1999.
- Χορτάτος, Κ.* : «Τα Ηνωμένα Έθνη και η Ίδρυση Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου. Διεθνής δικαιοδοσία και το πρόβλημα της ατομικής ποινικής ευθύνης. Μια πραγματεία επί της διεθνούς ποινικής δικαιοσύνης», Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1999.
- Χρυσανθάκης, Χ.* (επιμέλεια) : Παραμεθόρια ακίνητα και αλλοδαποί, Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1999.
- Χρυσόγονος, Κ.* : «Η ενσωμάτωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου στο εσωτερικό δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου», ΔτΑ 7/2000, σελ. 627.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΥΠΟΥ*

- Βαλαβάνη, Ν.* «Τη βαρβαρότητα φέρνει η βαρβαρότητα», ΤΑ ΝΕΑ, 23-24.12.2000.
- Βασιλειάδου, Ν.* « Οι ιδιοκτήτες, επικαλούμενοι ανασφάλεια και φόβο, αρνούνται να νοικιάσουν διαμερίσματα σε ξένους – Δηλώνεις Έλληνας ή μένεις άστεγος», Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 14.1.2001.
- Βασιλοπούλου, Κ.*
Ζητούν ζωή, βρίσκουν θάνατο, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 26.2.2000
Οι «συγκάτοικοί μας» στον αιώνα που μόλις ξεκίνησε, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 6-7.1.2001.
Από την απελπισία στους δουλέμπορους – Η μεταφορά των λαθρομεταναστών σε χώρες της Ε.Ε. η οποία άλλωστε τους χρειάζεται, είναι πολύ κερδοφόρα επιχείρηση, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 25.2.2001
- Bran, M.* «Η Ρουμανία κλείνει τους δρόμους των μεταναστών», ΤΟ ΒΗΜΑ – Le Monde, 3.9.2000.
- (*Το άλλο*) *ΒΗΜΑ*: «Ταξίδι στην απόγνωση. Πρόσφυγες: φεύγουν για να πάνε πού;», 4.6.2000, σελ. 8 –9.
- Το ΒΗΜΑ*:
«Το μεγάλο δίλημμα για την Ευρώπη και την Ελλάδα: περισσότεροι μετανάστες ή ... λιγότεροι συνταξιούχοι. Ο ΟΗΕ προειδοποιεί». 11.8.2000.
«Ζητούνται συνεχώς όλο και περισσότερες οικιακές βοηθοί», 28.8.2000
«Επιτακτική ανάγκη η αύξηση των ... μεταναστών στην ΕΕ», 15.10.2000
«Ο αλλοδαπός του διπλανού θρανίου», 5.11.2000
«Τα 22,3 εκαμμύρια θύματα των πολέμων – Πως η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ κινητοποιείται για την προστασία των προσφύγων και ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζει», 24.12.2000
«Προβλέπεται δραματική αύξηση των προσφύγων ανά τον κόσμο», 10.1.2001
«Επισημάνσεις του ΔΣΑ στο σχέδιο νόμου για τους λαθρομετανάστες», 8.3.2001
- Γιογάκας, Προκ.* : Οι λαθρομετανάστες των σπηλαίων, ΤΑ ΝΕΑ, 20-21.1.2001.

---

* Ο κατάλογος των άρθρων που δημοσιεύονται δεν είναι εξαντλητικός.

- Δάμα Γ.* : “ Διαδήλωση με τις σκούπες στα χέρια”, Ελευθεροτυπία, 7.3.2001.
- Δημητρέλης, Σπ.* : Μετανάστες, “Σωσίβιο” για την Οικονομία, Τα ΝΕΑ, 18.11.2000, ΠΡΟΣΩΠΑ, 21^{ος} Αιώνας, σελ. 16-19.
- Δρεττάκης, Μ.* :
Και όμως, έχουν προσφέρει πολλά οι μετανάστες, Ελευθεροτυπία, 14.12.2000.
Ασφαλιστικό και δημογραφικό αλληλένδετα, Ελευθεροτυπία, 19.1.2001.
- Drozdiak, Wil.* : Γιατί οι Γερμανοί «χαρίζουν» υπηκοότητες, ΤΟ ΒΗΜΑ - The Washington Post, 16.1.2000
- (Η) Ελευθεροτυπία της Κυριακής – Ιός της Κυριακής:*
« Το έγκλημα να είσαι μετανάστης», 15.10.2000
«Οι μετανάστες στο σχολείο», 5.11.2000
«Οι λαθρομετανάστες του 2001», 31.12.2000
« Αεροπορικές απελάσεις – Ταξίδι με την Deportation Class», 14.1.2001
- Eckholm, E.*: « Η Ταϊβάν φοβάται τους κινέζους φυγάδες», ΤΟ ΒΗΜΑ – The New York Times, 3.12.2000
- Καρανασοπούλου Ε.* «Η κόβετε τις συντάξεις ή νομιμοποιείτε τους λαθρομετανάστες», ΤΑ ΝΕΑ, 29-30/7/2000.
- Κρουστάλλη Δ. – Βυθούλας Δ.*: « Οι δρόμοι των δουλεμπόρων», ΤΟ ΒΗΜΑ, 3.9.2000.
- Kane, S. – Passicousset, L.*: «Η πειρατεία, σύμπτωμα μιας ασταθούς Ασίας», Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, LE MONDE DIPLOMATIQUE, 2.7.2000
- Crossette, B.* : «Το επικερδές εμπόριο σκλάβων», Το Βήμα – The New York Times, 2.7.2000.
- Λαμπρόπουλος, Β.Γ.*: Το Ελληνικό παράρτημα της κινέζικης μαφίας, Το ΒΗΜΑ, 26.6.2000
- Μάτση Αλ. – Λέδε Μαρ.* : « 10 αλλαγές για αλλοδαπούς και ιθαγένεια», Ελευθεροτυπία, 7.3.2001.
- Λασκαράκη, Γ.* : «Φυλές της Αθήνας: οι άνθρωποι που άλλαξαν πατρίδα», Το άλλο ΒΗΜΑ, 9.7.2000, σελ. 26-27.
- Λινάρδου Γ. – Παπαδάκου Γ.* : «Πληρώνεις για μια νύχτα, πληρώνει με τη ζωή της!», Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 26.11.2001.
- Μίχας, Τ.* : «Αλλοδαποί μετανάστες: Ποιους Έλληνες πλουτίζουν, ποιους φτωχαίνουν», Ελευθεροτυπία, 5.3.2001
- Μολώση, Γεωργ.*: Εγκλήματα χωρίς ένοχο, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 19.11.2000.

- McGRory Daniel*: «Η Βοσνία, προθάλαμος των λαθρομεταναστών», ΤΟ ΒΗΜΑ – The Times, 10.9.2000.
- Morice, A.*: Από τη «μηδενική μετανάστευση» στις ποσοτώσεις, LE MONDE DIPLOMATIQUE – Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 6-7.2.2001.
- (Τα) *NEA – THE TIMES* : Οι χούλιγκαν μέσα, οι πρόσφυγες έξω ... (24/25.6.2000)
- (Τα) *NEA – THE INDEPENDENT*: Όλοι οι δρόμοι οδηγούν στις ΗΠΑ (27-18.1.2001)
Εφιάλτης δίχως τέλος. Η Οδύσσεια των 1.000 κούρδων δείχνει το μέγεθος της προσφυγικής κρίσης (20.2.2001)
- (Τα) *NEA*:
Ή κόβετε τις συντάξεις σας ή νομιμοποιείτε τους λαθρομετανάστες, (29/30.7.2000)
Πολιτικό άσυλο: μια αγκαλιά γεμάτη αγκάθια (14/15.9.2000)
Λαθρομετανάστες: οι περισσότεροι δουλέμποροι κυκλοφορούν ελεύθεροι (5-7.1.2001)
Στα χνάρια του εμπορίου ανθρώπων (10/11.2.2001)
Στα σύνορα της Ευρώπης του Σένγκεν (10/11.3.2001)
Δρόμοι (10/11.3.2001)
- Νικολακόπουλος, Δ.* « Λαθρομετανάστες: Κινέζοι έφθασαν στην ... Ειδομένη», Το ΒΗΜΑ, 6.2.2000.
- Νταλιάνη, Μ.* Η Μετανάστευση γίνεται «θηλυκή», ΤΑ ΝΕΑ, 24.5.2000.
- Παπαδάκου Γ. – Λινάρδου Γ.* : Πληρώνεις για μια νύχτα, πληρώνει με τη ζωή της! Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 26.11.2000.
- Παπανδρέου Γ.* : «Θα αγωνίζομαι για τα δικαιώματα των προσφύγων», ΤΑ ΝΕΑ, 14.12.2000
- Παρασκευόπουλος, Γ.* : Ο ολλανδικός δρόμος για τους πρόσφυγες, Η Ελευθεροτυπία, 15.1.2001.
- Πλωρίτης, Μ.* : «Πρωτιά ξενοφοβίας», ΤΟ ΒΗΜΑ – Νέες Εποχές, 4.3.2001
- Pringle James*: «Δουλεμπόριο στο Κοσσυφοπέδιο», Το ΒΗΜΑ - The Times, 13.2.2000
- Ρωμαίος Γ.* : Απογραφή και μετανάστες, Το ΒΗΜΑ, 18.3.2001
- Relea F.* : Εγκαταλείπουν κατά κύματα τη Λατινική Αμερική – Μεταναστευτική έκρηξη δημιουργεί η ανεργία, EL PAIS – Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 3.1.2001
- Kane, S. – Passicousset, L.*: «Η πειρατεία, σύμπτωμα μιας ασταθούς Ασίας», Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, LE MONDE DIPLOMATIQUE, 2.7.2000

- Sassen S.*: « Μα γιατί μεταναστεύουν;», Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, LE MONDE DIPLOMATIQUE, 31.12.2000
- Σκόρδας, Αχ.* : Η μετανάστευση και η σιωπή των αμνών, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 6-7.1.2001.
- Σταυροπούλου, Μ.* : Λαθρομετανάστευση και άσυλο: υπάρχει χρυσή τομή ;, Ελευθεροτυπία, 10.2.2001.
- Σωμερίτης, Ριχ.* «Οι μετανάστες και εμείς», ΤΟ ΒΗΜΑ, 10.12.2000.
- Τζιοβάρας, Γ.* : «Σκιαμαχίες βουλευτών της ΝΔ κατά του φαντάσματος των λαθρομεταναστών», ΤΟ ΒΗΜΑ, 7.3.2001.
- Τσιμπίδης, Ι.* : «Τα μαύρα φεγγάρια των μεταναστών στην Ελλάδα», ΤΟ ΒΗΜΑ, 11.9.2000.
- Τσουκαλάς, Κ.* : « Από την εκμετάλλευση στον αποκλεισμό», Το ΒΗΜΑ, Νέες Εποχές, 30.7.2000, σελ. 8-9.
- Trueheart, Ch.*: Οι φυλετικές διακρίσεις κυριαρχούν ακόμη, ΤΟ ΒΗΜΑ – The Washington Post, 26.6.2000.
- Φίλης, Δ.* : “Διατάξεις ντροπής στο νομοσχέδιο για τους μετανάστες”, Ελευθεροτυπία, 6.3.2001.
- Φραγκουδάκη Αν.* : «Στη Νήσο των Αζόρων : Η στρουθοκάμηλος», ΤΑ ΝΕΑ, Πρόσωπα, 21^{ος} αιώνας, 9.12.2000
- Χειλάς, Ν.* Η νέα «γερμανική κουλτούρα» για τους μετανάστες – Οι λευκοί, μειονότητα στο Λονδίνο του 2010, ΤΟ ΒΗΜΑ, 12.11.2000, σελ. Α36-37.
- Wallerstein, Im.* Ρατσισμός: το αρχαίο όνειδος της Ευρώπης, ΤΑ ΝΕΑ, Πρόσωπα 21^{ος} αιώνας, 8.7.2000.

**ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ
ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ**

CENTRE FOR REFUGEE STUDIES, YORK UNIVERSITY, TORONTO: <http://www.yorku.ca/crs/>
GLOBAL IDP SURVEY: <http://www.nrc.no/idp.htm>
HUMAN RIGHTS INTERNET: <http://www.hri.ca>
INTERACTION: <http://www.interaction.org>
INTERNATIONAL ASSOCIATION FOR THE STUDY OF FORCED MIGRATION: <http://141.13.240.13/~ba6ef3/iasfm.htm>
INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS: <http://www.icrc.org/>
INTERNATIONAL CRISIS GROUP: <http://www.intl-crisis-group.org/>
INTERNATIONAL FEDERATION OF RED CROSS AND RED CRESCENT SOCIETIES: <http://www.ifrc.org/>
JESUIT REFUGEE SERVICE: <http://www.JesRef.org/>
JOURNAL OF HUMANITARIAN ASSISTANCE: <http://www.jha.ac/>
LAWYERS COMMITTEE FOR HUMAN RIGHTS: <http://lchr.org./>
MIGRATION AND ETHNIC RELATIONS: <http://www.ercomer.orga/wwwl/>
ONeworld: <http://www.oneworld.org/index.html>
PALESTINIAN REFUGEES: <http://www.Palestine-net.com/palestine.html>
REFUGEE STUDIES CENTRE, UNIVERSITY OF OXFORD: <http://www.qeh.ox.av.uk/rsp/>
REFUGEES INTERNATIONAL: <http://www.refintl.org/>
UN OFFICE FOR THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS: <http://www.hnhchr.ch>
UN RELIEFWEB: <http://www.reliefweb.int/>
UNHCR REFWORLD: <http://www.unhcr.ch/refworld/welcome.htm>
UNITED NATIONS: <http://www.un.org>
academie-universell.asso.fr
www.asylumlaw.org
www.immigration-usa.com
Νομολογία: www.refugeecaselaw.org

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

1996

Αριθμ. 4

1999

Αριθμ. 3327

2000

Αριθμ. 271
820
1088
2519

1999

Αριθμ. 141
928
1237

2000

Αριθμ. 58
163
226

ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΑΣΤΟΛΩΝ

1999

Αριθμ. 67
560

2000

Αριθμ. 31
57
58
122
148
156
198
271
477
495
517

ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

1998

Αριθμ. 1419
1452
1642

ΕΦΕΤΕΙΩΝ

ΕφΠειραιώς 368/1999

ΠΛΗΜΜΕΛΕΙΟΔΙΚΕΙΩΝ

ΤριμΠλημΖακύνθου 1743/1998
ΤριμΠλημΚατερίνης 2044/1998
ΤριμΠλημΚατερίνης 543/1999
ΤριμΠλημΑθηνών 57263/1999
ΤριμΠλημΛαμίας 2250/2000
ΤριμΠλημΑθηνών 39105/2000
ΤριμΠλημΑθηνών 44871/2000

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Υπόθεση Ραεζ κατά Σουηδίας
Υπόθεση Μασουία κατά Γαλλίας
Υπόθεση Abdulaziz, Cabales και Balkandali κατά Ηνωμένου Βασιλείου
Υπόθεση Berrehab κατά Ολλανδίας
Υπόθεση Moustaquim κατά Βελγίου
Υπόθεση Beldjoudi κατά Γαλλίας
Υπόθεση Nasri κατά Γαλλίας
Υπόθεση Guel κατά Ελβετίας
Υπόθεση Ahmut κατά Ολλανδίας
Υπόθεση Bouchelkia κατά Γαλλίας
Υπόθεση Bouljifa κατά Γαλλίας

**ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΟΗΕ ΚΑΤΑ
ΤΩΝ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ**

Υπόθεση T. Ραεζ κατά Σουηδίας